

90-3
L 741 I

IVANDE
KAIJA
IEDZIMTAIS
GRĒKS

ROMĀNS IEDZIMTAIS GRĒKS bija reiz atklāts sabiedrisks skandals; to sacerēja slavenā plaušu ārsta Dr. Lūkina dzīves biedre, rakstniece Ivande Kaija, viena no sava laika inteligentākajām, savos spriedumos pārdrošākajām, savos uzskatos brīvākajām sievietēm.

Tā bija grāmata, ko „godīgiem pilsoņiem” bija grēks turēt rokās, tā bija grāmata, ko atklātībā nosodīja, bet slepenībā kāri lasīja un domu biedru pulkā dedzīgi pārsprida, jo tā ir grāmata, kurā tieši, bez aizspriedumiem un bez baiļu rakstniece pieskaņas un iztīrā sasāpējušus jautājumus, kas skar sievieti un vīrieti, laulības dzīves laimi un nelaimi, bērnus, kā savu vecāku dzīves vērtētājus un izmisīgus labākas dzīves kārotājus un cīnītājus.

Romāna pirmā daļa — Gaidas pirmā mīlestība — ir smalka mīlestības jūtu psiholoģiska studija. Tā uzbur pirmās mīlestības misteriju, bet arī rāda šo jūtu paralizējošo spēku, kurā pazūd pārējā pasaule, nobāl visas citas vērtības un sašaurinās dzīves loks. Pamazām, jūtu vilņiem ceļoties un krītot, cilvēks sāk tumši nojaust, ka viņš ir saistīts, nebrīvs, un viņš neapzinīgi sāk tam pretoties, sargādams savu topošo personību.

Te rakstniece lešketinājusi mūsu dienām raksturīgu pieeju laulībai, kurā (Turpinājums uz pēdējā vāka)

IEDZIMTAIS
GRĒKS

TILTS

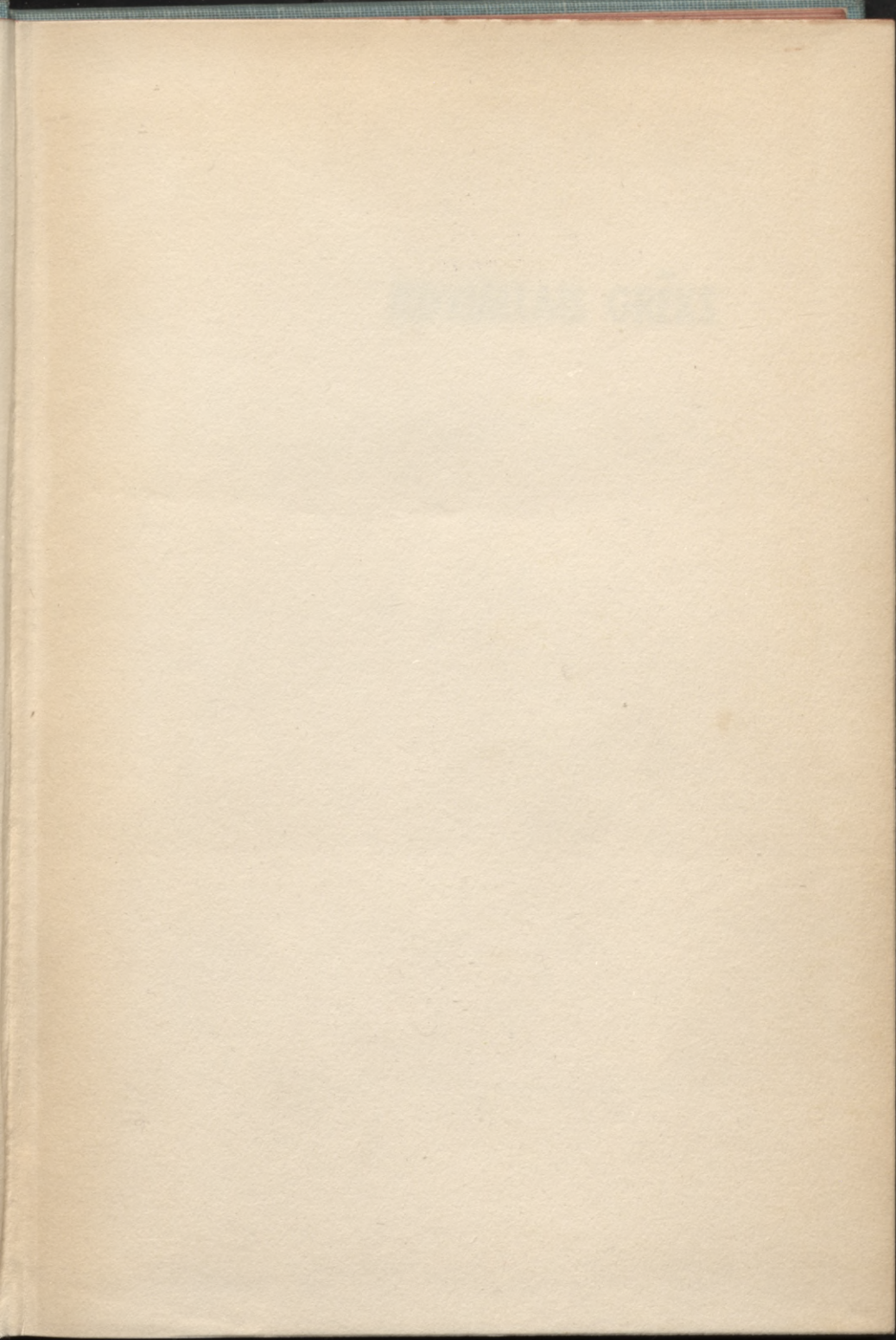
90-3
L 741 I

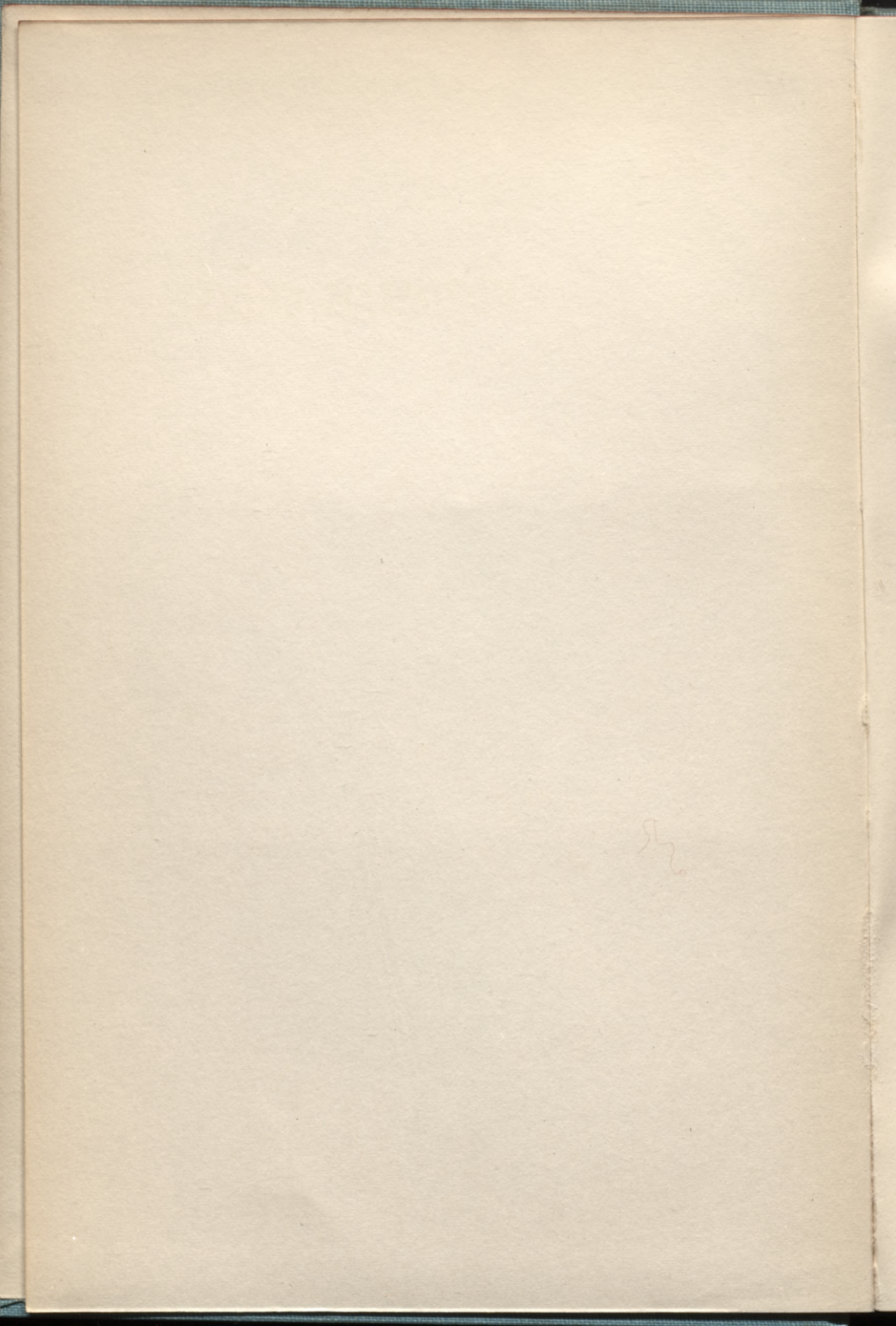
IVANDE
KAIDA

IEDZIMTAIS
GRĒKS

Ritvaldis Jankus

161
10

IEDZIMTAIS GRĒKS

L

EDZINTAIS GERS

52

90-3
741

2461
810

0193

IVANDE KAIJA

IEDZIMTAIS GRĒKS

Romāns trijās daļās

I

Tīram viss ir tīrs
Sv. Augustīns

Ritvaldis Jankus

1954.

TILTA APGĀDS

0133

IVARIS KAĻA

IEDZIMTAIS GĒRIS

0309069563

LATVIJAS VALSTS
BIBLIOTEKA

92-

31. 723

Tam ir ties
sv. 1923

Krievijas

Iespiests TILTA apgāda spiestuvē Mineapolē, Minn.

TILTA APGĀDS

PIRMĀ DAĻA

GAIDAS PIRMĀ MĪLESTĪBA

Veltīts manai meitai, viņas sešpadsmitajā gadā

GAIRAS PIRMA MĪLSTĪBA

1897. gada 1. jūlijs

1.

STĀRKU LIGZDA.

Kādu gabalu mācītājs Goba ar savu cienīgo soļoja līdzās, klusēdami un sevī pārdomādami visu nule pārrunāto.

Jā, tas bija svarīgs jautājums: viņi auga arvien lielāki, tie mazie cilvēciņi, un aizvien vairāk vajadzēja tos ņemt vērā; nevarēja vairs tos tā gluži pēc patikas bīdīt, tiem jau sāka rasties savas prasības, tiem arī jau radās savas tiesības, un vairs nebija tik viegli ar viņiem tikt galā. Bija jau viņu mācītājmuižā vesels bars, seši gabali, un šajā apaļajā skaitā gribēja iespiesties vēl septītais.

Cienīgmātei sirds tik grūta. Kā viņus visus izaudzinās! Nelielajā Kurzemes Randavas draudzītē trūcīga iztikšana. Cienīgtēvs pats sevi mierināja ar Dieva svētību — gan jau izvilks. Bet liela galvas laužšana bija tomēr. Par mazo piecus gadus veco Līzīti un trīs gadus veco Krustiņu bija vismazākā bēda, tie vēl auga kā zālīte laukā. Velta vēl tikko sāka mācīties, jo viņai pa Lieldienām palika tikai astoņi gadi. Nopietni ko pārdomāt bija par trīspadsmit gadus veco Kārli un vienu gadu jaunāko Vili. Bija jau sen nospriests sagatavot viņus uz reālskolas ceturto klasi; cienīgtēvs pats, klasisko izglītību baudījis un izbaudījis tās rūgtumus, bija tai stingrs pretinieks.

Acumirkli viss jautājuma smaguma punkts grozījās ap Gobu vecāko meitu Gaidu. Tai nupat paliks septiņ-

padsmīt gadu, un līdz šim laikam vēl mācītājs ar cienīgo nebija varējis vienoties, vai Gaidai, kā sievietei, vajadzīga arī skolas izglītība, jeb labāk ir, ka aprobežojas tikai ar mājas izglītību vien. Māte bija par pirmējo, tēvs par pēdējo. Līdz šim Gaida līdz ar Kārli un Vili mācījās mājās pie mājskolotājas Annas Petrovnas Gubarjovas krievu valodu, matemātiku un ģeografiju, jaunās valodas pie mātes; vēsturi un dabas mācības mācīja mācītājs Goba pats.

Pāris gadu sūtīt Gaidu uz skolu nebūtu jau arī tēvam galu galā nekas daudz pretī. Gaida dzīvotu Rīgā pie brāļa, daktera Gobas, tikpat kā savā tēva mājā. Divi gadi arī nav pārāk ilgais laiks. Bet kā lai Gaidu tagad pieeš mājās? Mātei grūti nācās vienai visu saimniecību pārvaldīt, un vēl sevišķi pēc gaidāmiem notikumiem.

To ievērojot, mācītājs pats gribēja dabūt savu gribu cauri. — Vai tad tiešām citādi nemaz vairs nevarēja kā Gaidu sūtīt dzīves skolā, kā māte teica? Tam viņš iekšēji nekādi nevarēja pievienoties. Kas sievietei par vajadzību pēc kādas dzīves skolas, blēņas vairāk nekas! Sieviete ir un paliek mājas pavarda guntīņas sargātāja, ģimenes saturētāja; tikai vīrietim vajadzīga dzīves skola. Gaida pieaugs, apprecēsies — varbūt arī ar kādu mācītāju — un dzīvos tāpat kā viņas māte. Jā, tiešām viņš nesaprata, kam viņai tagad vajadzēja iet projām, kur tikdaudz uzdevumu un pienākumu viņu saistīja pie mājas. Ka jaunam skuķim galva blēņu pilna, to mācītājs Goba vēl varēja saprast, bet ka viņas māte, pusmūža cilvēks, varēja melteni pabalstīt — to viņa prāts nespēja aptvert.

Māte no sāniem novēroja tēva iekšējo cīņu. Viņa to

jau pazina visos sīkumos. Bieži šis jautājums pēdējos gados, Gaidai pieaugot, bija ticis viņu starpā cilātš un kļuvis aizvien asāks. Tagad tas bija jāatrisina galīgi. Kādreiz, kad viņa, sava vīra pārliecināta, tapa šaubīga par savām prasībām Gaidas nākotnes jautājumā, tad pietika, ka tā atcerējās savu jaunību, un atkal viņai radās spars aizstāvēt Gaidas lietu. Viņa bija mazturīgu pilsoņu bērns. Grūta bija bijusi viņas bērnība. Tikko skolu beigusi, tā bija iestājusies pie kāda lauku mācītāja par mājskolotāju. Tur viņai „laime uzsmaidīja” — mācītāja palīgs Goba viņā samīlējās. Tā kā jaunais adjunkts viņai arī patika gluži labi, tad viņi apprecējās. Un nu jau divdesmitais gads, kopš viņi dzīvo laimīgā laulībā, kā mēdz teikt.

Lienes kundze par savu dzīvi ārēji nemēdza sūdzēties. Bet ko viņa zināja no dzīves? Tur laukā — pasaulē — cilvēki dzīvoja, cīnījās, te — it kā stāvošā ezerā, viss kluss, neviena dzīves vilnīša — apkārt viss gaiss it kā sastindzis — ap nekustīgo ezeru . . . Ai, jā! bija gan arī viņas mazajā dzīvītē bijuši strauji viļņi — kad kādreiz uzpūta liegie pavasara vēji . . . jā, tad viņš bija sa-
viļņojies — klusais ezers . . .

Tas bija tajos laikos, kad Mārtiņš tik bieži brauca uz Rīgu. Viņš grūti iedzīvojās savā mazajā draudzītē, viņam bija Randavā garlaicīgi bijis pirmajos gados. Tagad tas vairs tikai reti izbrauca svarīgās amata darīšanās; ar savu lauku mācītāja vienmulīgo dzīvi viņš jau sen bija apradis, un ar saviem četrdesmit septiņiem gadiem, kā saka, nogruntējies. Viņai, Lienei, garlaicīgi nekad nav bijis; tādas sajūtas viņa nepazina. Pirmos gadus bērni dzima un mira, tad viņa dzīvoja no priekiem bēdās un nemanīja, kā laiks aizgāja.

Bet tad notika viņas dzīvē lūzums, savienots ar dziļiem dvēseles pārdzīvojumiem . . . Sekas bija, ka Mārtiņš vēl vairāk rāvās prom no Randavas; bieži brauca uz lielpilsētu laimes meklēt, bet katrreiz sašļucis atgriezās atpakaļ. Kad likteni grozīt neizdevās, tad tas sarūgtināts atmeta ar roku un palika drūms pret visu apkārtni, un pirmā kārtā pret sievu. Vai viņš tikai ilgojās pēc plašākas dzīves, nabaga Mārtiņš?...

Tagad abi viņi sen vairs nejūsmoja par kādu dzīves pārmaiņu, tik dzīvoja klusi tālāk. Bērni auga, un nu bija jāgudro par bērnu nākotni — tā tagad bija pirmā vietā.

Par puiku nākotni arī mācītājs prata spriest ļoti sapratīgi. Viņš atcerējās savu bērnību, savu jaunību un savas patstāvīgās dzīves sākumu; viņš saprata it labi savas paša audzināšanas trūkumus un centās no tiem izsargāt savus dēlus. Bet tiklīdz kā runa nāca par meiteņu audzināšanu, tā viņš sprieda partejiski, kā allaž virietis par sievieti.

Gaida bija vecākā, tēvs viņu ļoti mīlēja. Varbūt arī tādēļ viņš gribēja to paturēt mājās, cik iespējams ilgi, jo, ja Gaida aizies uz skolu, tad jau tikpat kā projām uz visiem laikiem. Vēlāk apprecēsies . . .

— Gaida nedrīkst precēties! — māte, instinktīvi sajuzdama tēva spriedumu, sevī protestēja. — Vismaz ne gluži jauniņa, nekā no pasaules neredzējusi — taisni no tēva mājas vīra mājā. Kā viņa pati savu agro apprecēšanos bija nožēlojusi. Cik grūts bija viņas mūžs no tā laika: bērni, rūpes, saimniecība, katru dienu viens un tas pats.

— Ne tādu vien dzīvi es vēlētos Gaidai. Bet kādu is-

ti, to es vairs ar savu aprulušo prātu neņemos izšķirt, tikai citādu, citādu! Gan Gaida pati zinās kādu, vajag tikai viņai pašai dot izvēli tāpat kā puikām. — Tā Goba kundze, pie sevis turpinādama savu pārdomāšanu, nopūtās un smagi soļoja savam vīram līdzās.

To visu viņa desmitām reļžu bija Mārtiņam teikusi, bet viņš vienmēr bija stūrgalvīgi palicis pie sava. Tikai pašā pēdējā laikā viņai izlikās, ka tas bija sācis tā kā drusku šaubīties, un tādēļ viņa gribēja kalt dzelzi, kamēr tā karsta. Un laiks arī vairs necieta.

Visu garo ceļu no mājām līdz kapsētai un atkal atpakaļ tie, gar upmalu pa ievāju staigādami, par to vien bija runājuši un klusēdami katrs sevī turpinājuši sarunas pavedienu.

Mācītāja kundze mazliet apstājās, viņai pēdējā laikā grūti nācās staigāt. Mācītājs paskatījās uz savu sievu.

— Tu, Liene, gan esi piekususi? Līdz mājām vēl labs gabaliņš ko iet, vai neatsēdīsimes?

— Jā, es gribu gan drusku atpūsties.

— Sēdi tu uz tā celma, es atlaidīšos zālītē.

Abi atsēdās, saskatījās un abi neveikli pasmadīja.

— Tā, nu mēs atkal iztīrājām vecu veco jautājumu, bet vēl ne pie kāda gala nenonācām. Un Gaida prasa izšķiršanu. — Lienes kundze uzsāka.

— Vai tu tiešām neļausi sevi pārliecināt un nepierunāsi arī Gaidu?

— Tu zini, Mārtiņ, tas būtu pret manu pārliecību.

— Nu tad es kā tēvs noteikšu, un kā es teikšu, tā paliks. — Mācītājs Goba kairināts atteica un aizgriezās.

— Zināms, saprotams — tu esi noteicējs — to tev neviens nevar ņemt, — Goba kundze pastrīpoja ar uzvaru.

Despots, varmāka, kā tad, kā tad . . . — Mācītājs iekaisis piemetināja.

Iestājās īss klusums.

— Nezin kāda velna jums sieviešiem tajās skolās vajag? — Goba pēc brītiņa ātri izgrūda, bet viņa balsī bija manāms tāds pieļāvīgāks tonis.

— Nezin, kā tev toreiz vajadzēja, kur tu tā tiecies pēc citas vietas?

Mācītājs sarauca pieri un pameta niknu skatu uz sievu. — Kādēļ es to dariju? Kādēļ? — viņš jautāja, viņu it kā caururbdams ar savu skatu.

Lienes kundze nodūra galvu un sarāvās it kā mazāka. Tik pēc brītiņa viņa nedroši piebilda: — Gaida sāk ilgoties pēc dzīves. Kādu mēs šeit viņai varam dot? Vai tu ar varu gribi nomākt šīs ilgas viņas krūtīs, jā — vai tu to drīkstī!

Mācītājs neatbildēja. Sabozies viņš kodelēja zobos savas bārdas galu. Liene bija aizkārusi kādu vārīgu vietu vecās atmiņās. Jā, tas toreiz bija grūts nemiera laiks. Ar kādām sāpēm viņš patš bija atsacījies no savām cerībām. Un Gaida, viņa bērns, jau tāpat tiecas pēc kaut kā plašāka. Viņa gan bija sieviete, bet vai tādēļ viņai mazāk sāpēs tā pati dvēseles sāpe . . . Viņa tik pilna prieka un liksmības, viņai tāds spēcīgs temperaments. Arī viņi, viņš un māte, tādi bija bijuši jaunībā . . . vai viņš ar varu viņas iekšējo sparu lai nomāktu? Nē, nē, to viņš nedrīkstēja. Lienei bija taisnība, to jau tas sen bija sajutis, tik negribēja vēl klaji atzities. Viņš smagi nopūtās.

Gobas kundze pameta nemierīgu skatu uz savu vīru.

— Es esmu atpūsusies, un mēs varētu atkal iet; būs drīz launags jādod saimei ēst, — viņa klusi teica.

Mācītājs palīdzēja sievai piecelties. Tad tas paņēma viņu zem rokas, un abi gāja uz mājas pusi.

— Nu labi, lai tad arī notiek pēc jūsu prāta. Tas mani vismaz apmierina, ka Gaida pati tik negrozāma savā gribā, — mācītājs ātri izgrūda, izlikdamies netaisni pārvarēts.

Gobas kundze tik labvēlīgu spriedumu nebija gaidījusi un izbrīnījusies uzskatīja savu vīru, it kā neticēdama savām ausīm.

— Ko nu brīnies, aušīgā māte! — viņš piespiedās jokot.

— Paldies Dievam! — viņa priecīgi iesaucās.

Abi sajuta lielu atvieglinājumu, it kā smagu kopīgu nastu būtu kalnā uzstiepuši . . .

— Cik šogad agrs, jauks pavasaris, šodien tikai vēl pirmais maijs un viss jau zaļš; ievas driz būs noziedējušas. — Mācītājs Goba nolauza ievas ziedīnu un sniedza to sievai.

— Kā man ieviņas patīk, es to būtu laužusi pilnu klēpi — te viņu tik daudz, bet man no viņām sāp galva.

Mācītājs Goba ciešāk satvēra sievas roku. — Iesim taisni caur bērzu birzi, tev tikai mazliet ir jāpakāpjas gar krastmalu kalnā, es palīdzēšu. Vai tev, Liene, nebūs par grūtu?

— Nē, nē, tikdaudz jau es vēl varu, — Gobas kundze, neveikli smaidīdama, atteica, un abi lēnām kāpa gar gravas malu uz augšu.

Gaiss bija pilns plaukstošu pumpuru apreibinošas smaržas. Abi jutās pacilātā garā. Tāpat kā šodien tie priekš divdesmit gadiem roku rokā bieži staigāja pa gravu, gar upmalu, jokoja, tērzēja, paslepus trallināja kādu dziesmiņu, bīdamies, ka kāds draudzes loceks

lis nenoklausās jaunā mācītāja pasaulīgās dziesmās un jaunās cienīgmātes skaļajos smieklos. Toreiz vēl valdīja stingri uzskati par draudzes gana pasaulīgo dzīvi. Tagad arī mācītājam nav vairs grēks uzsvilpt mežā kādu jautru melnīņu, ja tas tik nāk no sirds. Laiki mainījās, un viņiem līdz arī Mārtiņš ar Lienu. Viņu dziesmas pamazām apklusā. Tagad tikai retumis viņi abi vairs uzņēma tādas garākas kopīgas pastagāšanās kā šodien. Nebija jau arī vaļas it nemaz, sevišķi Lienei bija arvien rokas pilnas darba, tā ka ne mirklis nebija svabads; un tad bez mūžīgajiem pavadoniem, bērniem, tā ne soļa nekur netika projām, ja negribēja ar varu izrauties kā šodien, kad viņa ar bārienu bija Gaidai iespiedusi rokās mazo Krustiņu, stingri piekodinādama, lai pieskata arī Līzīti un nerātno Veltu. Arī par Kārli un Vili viņai bija mūžīgas rūpes, bet tos nu nekādi vairs nevarēja nosargāt, tie gluži vienkārši bija jāatstāj Dieva rokā. Arī tagad viņai prāts jau metās nemierīgs, ka tikai Gaida nav pametusi Krustiņu, pati aizskrējusi ar Kārli un Vili. To iedomādamās, viņa pāātrināja soļus.

Ar pastaigāšanās gala iznākumu apmierināti, abi ātriem soļiem pa gatvi tuvojās mācītāja muižīņai.

Tur tā stāvēja saulainā pakalnītē, mazas upītes Vizmas malā, pelēka, tumšiem apdrupušiem stūriem, zemiem logiem, sarkanu dakstiņu jumtu. Slaidi, balti bērzi, kuplas liepas viņu sargāja no vētras brāzieniem. Mājas galā, pāri pār visiem kokiem pacēla savu virsotni vecs ozols — milzenis ar izdrupušu serdi. Ozola galotnē — liela stārku ligzda, kuŗas dēļ arī laikam mācītāja muižīņa iesaukta par Stārku ligzdu. Jau agrā pavasarī stārku pāris atlaidās ik gadus un visu vasaru

dzīvoja mierīgu dzimtas dzīvi, bet līdz ko tuvojās rudens, tā viņš kļuva nemierīgs un ar visu savu pieaugušo saimi laidās prom uz dzidrākiem novadiem, tā kā dažs labs cilvēku bērnu pāris to apskauda klusībā... Vēlā rudenī vecajā ozolā mitinājās kāds cits pāris — pelēkas pūces. Ar savu skarbo, nelaimi vēstījošo ķēršanu tās baismīgajās, tumšajās rudens naktīs biedē klusās mājas iedzīvotājus. Omulīgi ir mācītāja muižā, kad slaidais stārku pāris mīt ozola galotnē... drausmīgi, kad pūces saimnieko ozola serdē...

— Mūsu Stārku ligzda! — mācītāja kundze iesaucās.
— Un tomēr es viņu mīlu! — viņa it kā pabeidza kādu iekšēju domu.

— Tā mūsu pasaule, kā lai viņu nemīlam, — mācītājs piebilda. — Lūk, kā mazie putniņi ēd, kā izsalkuši, mutes vien kust.

— Kuri? — vēl jau nav mazo.

Viņš iesmējās. — Nē, mūsu pašu mazie. Ej, zvirbuļi!

Bērni visi reizā pagrieza galviņas pret nācējiem, bet nelikdamies traucēties, turpināja savu maltīti. Tikai slaika, tumšmataina meitene ar troksni piecēlās un skrēja vecākiem pretī.

— Nu? — viņa prasīja, savām tumšām, platām acīm nepacietīgi māti un tēvu vērodama.

— Labi. — Māte īsi atteica un pasmaidīja.

— Skola vai māja? — meitene vēl šaubīdamās jautāja.

— Skola, skola.

— Kā? Tā jau ir aizmugures sazvērastība, — tēvs jokodams pārmeta.

— Tu manu mīlo, zelta māmuliņ! — meitene strauji krita mātei ap kaklu.

— Gaida, lēnāk, lēnāk! — tēvs aizrādīja.

Gaida sabijusies atrāvās un ar rūpēm uzskatīja māti.

— Piedod, māmiņ! Vai tu neesi piekususi? Nāc at-sēdies tur uz sola, atnesīšu tev krūzi piena un svaigu kviešu plāceni. Vai tu drīksti ēst plāceni, gluži siltu?

— Nē, bērns, es tagad nedrīkstu. — Gobas kundze atsēdās uz norādītā sola.

— Es jau domāju. Tad atnesīšu tev kādu kaltētu mai-zīti. Tev taču arvien vēl ir laba ēstgriba, vai ne?

— Jā, Gaida, man tagad ir arvien laba ēstgriba. Bet man vairs nav vaļas, mēs aizkavējamies — man jāiet pie saimes.

— Es visu ar Sapu nokārtoju, esi mierīga; es jau do-māju, ka priekš launaga nepārnāksit. Anna Petrovna tikmēr pieraudzīja mazos.

— Tas bija prātīgi! — māte pieglauda savu vecāko. Jaunākie, skaļi trokšņodami, turpināja launagu.

— Un mani tu nemaz neapmīļosi, Gaidule? — tēvs aizvainots pārmeta.

— Manu pūcīgo papucīt, tu gudro, labo! — Un Gaida metās arī tēvam ap kaklu, to žņaudza un spaidīja ar visu savu aizmūrēto prieku. — Es esmu tik laimīga, ak, kad tu to zinātu, manu papucīt.

Tēvs apmierināts uzsita Gaidai uz pleca. Mātes seja priekā staroja. Jā, tā bija prieka diena, šis pirmais maijs!

— Mana zelta māmuliņa! — Un atkal Gaida griezās pret māti, kuŗa rokām it kā atgaiņājās, baidīdamās no Gaidas straujajiem apkampieniem.

— Nē, nē, māmiņ, nebīsties! mana mīlā, mīlā māmiņ. — Un Gaida rūpīgi sakārtoja mātes ērtās ampīra klei-

tas kroķes. Tēvs jau bija iegājis lievenī, kur bērni to skaļi apsveica.

Māte ar meitu vēl kādu brīdi palika uz sola sēžam un jautri apspriežam tik svarīgo jautājumu visos sīkumos.

Gaida bija apmierināta, viņa tagad juta cietu pamatu zem kājām. Māte piecēlās un gāja uz lieveni. Gaida viegli kā stirniņa aizskrēja pa gatvi lejā uz upmalu un sauca pilnā balsī pāri upei — uhu! u—hu! hallera—hu! — Skraidīja šurpu turpu pa graviņu, lauza ievu ziedus, ieelpoja ziedu smaržu pilnu krūti un smējās, smējās, rokas tālumā izstiepusi, pati nezinādama kādēļ, kam pretī tās sniegdama. Tad uzkāpa augstu kādā lielā ievā un tās zaros šūpojās kā jauna vāverīte. Viņai sirds vai pārplūda no prieka un laimības. Tad nolēca zemē, svaidīja ievu ziedus upē. Daudz netrūka, ka būtu arī pati upē lēkusi un izpeldējusies, bet apdomājās. Vēl agrs, ūdens salts, nav vēl noziedējis — varētu sasaldēties, un tad māte bēdātos.

— Miļā, labā māmiņa, viņa slima. — — Kaut drīz tas būtu garām un tā jaunā māsiņa būtu klāt! — Gaida katrā ziņā sagaidīja māsiņu. Viņa jau bija liela, viņa saprata visus dabas noslēpumus; viņa zināja, kā rodas kumeliņi, mazie baltie jēriņi un glupie teliņi. Par brālīšiem un māsiņām māte bija toreiz, kad vēl nebija Krustiņa pasaulē, izstāstījusi. Viņa par to nemaz nebrīnījās — tas jau bija tik saprotami — kas tur ko brīnīties. Un tagad tā ar vēl siltāku mīlestību un uzmanību izturējās pret māti; bija pakalpigāka — paklausīgāka, nerunāja daudz pretī, nekaitināja to nekad ar savu ietiepību kā citkārt; arī Kārli un Vili tā apsau-

ca, kad tie bija nerātni, un vispār lūkoja izsargāt māti no nepatikšanām, cik varēdama.

Vēl brītiņu viena pati ar sevi paliksmojusies un pajūsmojusi, Gaida salauza krāšņu ievu ziedu pušķi un aizskrēja taisnā ceļā uz māju kalnā, cauri krūmiem un ceriem, tos aplauzīdama un par skrambājumiem uz kailajām rokām nebēdādama. Pa visu māju šovakar atskanēja Gaidas gaviles.

STĀRKI NĀK!

Gaida ar brāļiem, Kārli un Vili, sēdēja darba istabā un strādāja kopā ar Annu Petrovnu, kurai šodien sāpēja galva. Viņa uzdeva abiem puikām katram pa diviem grūtiem uzdevumiem rēķināšanā un Gaidai domrakstu Pavasaris. Ar tiem viņi noņemsies kādu stundu, un tikmēr tai būs miers.

— Tā, bērni, esiet nu rātni, pastrādājiet labi čakli savus uzdevumus un tad pasauciet mani, es tepat dārzā zem liepām būšu — Anna Petrovna stingri noteica un posās uz iešanu.

— Labi, labi, Anna Petrovna, — zēni nosauca pakaļ. Gaida nesacīja nekā, tikai domīgi noskatījās pa logu pakaļ skolotājai, kā viņa lēniem soļiem gāja un nosēdās zem liepām.

Anna Petrovna bija tik nogurusi. Tas nebija vieglais darbs mācīt šos trīs rezgaļus, un viņa apzinīgi pildīja savu uzdevumu, viņa mīlēja šos nerātnos bērnus. Jau trīs gadi viņa bija Randavas mācītājmuižīnā par mājskolotāju. Lai gan darbs bija grūts, tomēr Anna Petrovna nevarēja sūdzēties, nekur jau nebija vieglāk, bet šeit tā jutās kā mājās, tā viņa bija svešajā mācītāja dzimtā iedzīvojusies. Atpūta viņai bija vajadzīga, to arī Gobas bija sapratuši un solījušies viņu pa vasaru atsvabināt no stundām. Mācītājs bija sarakstījis ar kaimiņu Gailēnu saimnieka Pārupa dēlu, Pēterburgas studentu, un tas bija apsoliņies uzņemties pa vasa-

ras brīvlaiku dot Gaidai un puikām stundas viņas vietā. Tā būs labi, viņa garīgi atpūtīsies, un labprāt pārraudzīs kundzes vietā saimniecību šovasar, kad kundze pati būs saistīta pie bērnu istabas. Viņa pazina labi visu māju, un ļaudis viņu labi ieredzēja, gan jau tā lieta ies. — Anna Petrovna atļaidās uz ērtā sola, atlika galvu rokās un skatījās zaļajā liepu bieznā.

Bērni palika istabā strādājam. Kārlis savus uzdevumus drīz vien izrēķināja, viņš bija labs matemātiķis. Viļam nemaz negribēja veikties; ar pūlēm tas tika ar pirmo uzdevumu galā, bet otru tas nevarēja ne ar Kārļa palīdzību veikt. Galva tam bija tā samulsusi, ka tas nevarēja atcerēties, vai 6x9 ir 54 vai 45.

— Nu, rēķiniet ātrāk, neprašas! — Gaida dusmīgi uzsauca brāļiem. — Ejiet ārā, netraucējiet mani!

— Nu, nu, mamzel Nituš, mēs jau gan būsīm gatavi, bet tu ar savu „pavasari” te skābsi vēl dažu labu stundiņu, — Kārlis atcirta māsai preti; tad ātri uzrakstīja Viļa burtniecā pēdējā uzdevuma iznākumu un ar troksni aiztaisīja grāmatas ciet. Abi puikas, lepni galvas pacēlušī, izskrēja no darba istabas. Gaida tik noskatījās, kā brāļu papēži vien nozibēja gar logu.

Tā bija labi. Nu viņa bija viena un varēja netraucēti koncentrēt savas domas ap savu sacerējumu. Pavasaris — tas jau bija tik pateicīgs temats, un vēl tagad, kur visapkārt dabā ir ziedonis, Anna Petrovna vienmēr prata izvēlēt kaut ko no apkārtējās dzīves. Tēvs arī bija visu nedēļu dabas mācības stundā runājis par pavasari, par saules staru dzīvinošo iespaidu uz augu un dzīvnieku valsti. Tā viņai nemaz nenāksies grūti uzrakstīt uzdoto apcerējumu. Tikai jāizstrādā papriekš

labi plašs plāns, tas jau arvien tas galvenais un patiesībā tas grūtākais. Gaida sāka nodziļināties savā temātā. Bet nu radās jautājums, vai aprakstīt agru vai vēlu pavasari; iesākt jau no sniega kušanas, ledus iešanas jeb izvēlēt vēlāku pavasara posmu; tad — vai rakstīt par teliņiem un jēriņiem arī jeb aprobežoties tikai ar nedzīvo dabu vien. Kā tik viņa visus šos jautājumus nevarēja iedomāties un par tiem apprasīties Annai Petrovnai!

Tā Gaida mocījās ar sacerējuma plānu un nepacietīgi kodelēja spalvas kāta galu, kad ieraudzīja pa logu Veltu, kas viņai māja ar roku.

— Ak, liec mani mierā! — Gaida dusmīgi uzkleidza Veltai. Bet tā neatstājās un nāca tuvāk logam.

— Gaida, nāc laukā! — Velta noslēpumaini čukstēja, Anna Petrovna aizmigusi. Nāc uz kūti. Ziedaļai atnācis mazs teliņš.

Gaida kā elektrizēta uzlēca kājās un ar pāris lēcieniem bija laukā pie Veltas. Viņas Ziedaļa bija atnesusies! Visu nedēļu jau viņa gaidīja; lopu meita Trīne bija apsoliījusi viņai tūdaļ paziņot. Velta tikko jaudāja Gaidai pakaļ izskriet.

Kūti ap Ziedaļu bija jau sapulcējušies visi bērni pilnā skaitā; netrūka ne Līzītes, ne Krustiņa, ne mazā zosu gana Jēpiša un viņa jaunākā brāliša Pēciša. Lopu meitas Trīnes piecus gadus vecā meitiņa Māliete bija gluži tuvu klāt pie Ziedaļas pieslēžusies un gaudīja jaunā teliņa galvu; viņa jutās kā dienas varone, jo viņa kā Trīnes meita kūts lietas pārzināja vislabāk.

— Līzīt, nāc tuvāk, nāc, paglaudi tu arī mazo teļuku; viņš nupat kā šorīt atnācis. Nāc vien, nekož!

Tā Mālite drošināja Lizīti. Bet Lizīte vēroja šaubīdamās Ziedaļu, vai tā to pieļaus.

— Man bail, Ziedaļa badīs, tā skatās dusmīgi uz mani. Lizīte bailīgi atrāvās tālāk.

Gaida aizsēdusies ieskrēja kūtī, atbīdīja bērņus pie malas un piegāja pie savas mīlules Ziedaļas.

Ziedaļa, it kā viņu pazīdama, gurdeni pacēla galvu un gribēja piecelties, bet atkal atlikās atpakaļ. Gaida glaudīja Ziedaļas pieri un pakasīja starp ragiem, viņa mierīgi ļāvās.

— Manu Ziedaļiņ, manu gotiņ! — Gaida mīlināja.

Mazais telēns bija atkal nolicies mātei līdzās un snauda omulīgi.

Bērņi, mutes atplētusi, brīnījās un ar cienību uzskatīja Gaidu, ka tā nebijās no ragainās Ziedaļas. Lizītei arī nu bija radusies lielāka drosme un, Gaidai svārkos ieķērusies, tā skatījās Ziedaļai acīs.

— Jēpīt, puisīt, paskrej nu un atnes mīkstu zālīti tepat no sētmalas, dosim Ziedaļiņai, viņa šodien nav ganībās bijusi. — Gaida lūdza zosu ganiņu.

— Es arī, es arī! — kļiedza Kārlis, Vilis un Velta. Visi izskrēja zāles plūkt.

Gaida palika kūtī ar mazajiem bērņiem. Viņa tos pieveda gluži klāt un atļāva katram pa reizai noglaudīt tā Ziedaļu, kā mazo telēnu, par ko mazie bija ļoti priecīgi.

Tad atnāca lielākie bērņi ar zāļu klēpjiem, jautri smiedamies un grūstīdamies. Katrs gribēja dot Ziedaļai pa šķipsnam, bet arī baidījās. Gaida bija visiem par starpnieci. Mazajam telēnam tā neatļāva dot, tas tik pienu vien vēl varot dzert. Viņš kārtīgi plātīja muti, bet nedabūja nekā.

— Pagaidi, tu palaidni, vēl tu nedabūsi, lai ēd māte — būs tev piens ko zīst. — Gaida to mīlīgi bīdīja pie malas, kamēr Ziedaļa ēda.

— Kādēļ Ziedaļa šodien nav ganībās? — Velta vien tiesīgi prasīja.

— Tu mulķe, viņai taču teliņš atnācis. — Vilis svāriģi paskaidroja.

— Kāda viņa vāja palikusi! — atkal Velta brīnījās.

Kārlis, Vilis un Jēpītis skaļi iesmējās; arī mazā Māliete smējās līdz.

— Viņai taču vairs nav teļuka vēderā, — vienkārši izskaidroja zosu Jēpis.

Velta izbrīnījusies uzskatīja Jēpi, tad Ziedaļu un, šaubīdamās par Jēpja dabas zinību spējām, paskatījās uz Gaidu kā augstāko instanci. Arī Līzīte un Krustiņš vai cādami vēroja Gaidu.

— Jā, bērni, Jēpīšam taisnība, Ziedaļai ir pieradles teliņš; tādēļ viņa tāda vāja sakritusies, nabaga Ziedaļiņa.

— Iesim nu, bērni — Gaida teica pēc brītiņa un paņēma Līzīti un Krustiņu pie rokas. Citi gāja nopakaj, pārrunādami notikumu.

Laukā, aplokā gulēja saulītē cūka un zīdīja savus desmit sivēnus. Bērni apstājās un ziņkārīgi skatījās.

— Viņi apēdīs ruksīti, tie mazie sivēniņi, viņi to apēdīs! — Līzīte izbijusies iesaucās.

Gaida iesmējās, un lielie bērni nicīgi uzskatīja Līzīti.

— Nekā, viņi jau neēd to cūku, viņi tikai ziž, — atkal Jēpītis paskaidroja pašapzinīgi.

— Bet Jēpīt, tu šodien nemaz savas zosis negani. Ka tu nedabū bārienu no Trīnes.

— Mātītes perē, un tēviņi tepat pa teju aploku; Mā-

ruks viņiem izbēra miežus, tie nekur neies — Jēpītis attaisnojās.

— Nu tad nāc mums līdz, gudriniek! Iesim pļavā „vistīnas ķert.” Nāciet bērni visi, šodien es ar jums vēl kopā paskriešos. Es tagad esmu liela. Rudeni braukšu projām uz Rīgu, ģimnazijā, un tad man visu vasaru jā-mācās.

Jēpītis klausījās, pirkstu mutē iebāzis.

Citi bērni brīnījās un nesaprata, mazie iekērās Gaidas svārkos; it kā negribēdami to projām laist no sava vidus.

Drīz visi gavildēdami aizskrēja pār tīrumu uz licīti lejā upmalā.

Gaida gluži aizmirsā, ka viņa nu bija liela, ka viņai jā-mācās uz eksāmeniem, viņa rotaļājās līdz ar visiem mazajiem. Viņai bija viena alga ko darīt, tikai skriet un kustēties, dziedāt un trakot vien gribējās. Un mazie bija priecīgi, ka Gaida tik draudzīgi turējās ar viņiem kopā.

Sevišķi Jēpis bija laimīgs, kad Gaida to saķēra un tam ar savu mutes lakatiņu aizsēja acis. Tad tas atkal pūlējās saķert taisni Gaidu, un, ja viņam tas izdevās, tad viņa laimei nebija robežu. Visi bija bezgala priecīgi un jautri, trokšņodami skrēja, klupdami krīzdami — un tas jau darīja vēl sevišķu prieku! Kad Jēpis zināja, ka Gaida viņu tagad neķers, tad tas nogāja nomaļus un lasīja piekalnē vijolītes, ko pasniegt Gaidai. Viņš zināja, Gaida sacīs paldies un laipni pasmaidīs. Tas bija tik skaisti! Tik silti viņam tapa ap mazo sirsniņu... tikai retumis viņam kāds tā uzsmaidīja. Tēvs viņu arvien bāra un māte kūla, kad tas zosis nebija labi noganījis, kamēr viņš grāvī lasīja puķītes vai ogas.

Nebija vieglas dienas mazajam zosu ganiņam. Vie-

nīgais prieks bija, kad varēja kopā ganīt ar Brenci. Tas jau bija liels vīrs — viņš ganija mācītāja un krodznieka govīs. Tam bija tāds liels krājums pasaku; arī pats viņš prata izgudrot visādus šausmu stāstus par laupītājiem, nēģeriem un indiāņiem. Tas bija tik jauki, kad viņi divi mežmalā netraucēti varēja iedziļināties teiku pasaulē. Ko visu gan Brencis zināja: par Imantu, Zilo kalnu, par Lāčausi Kurbadu, tautas dziesmas viņš mācēja, un labprāt viņš tās mācīja arī Jēpim. Viņi abi bija lieli draugi. Gadījās gan, ka abi kādreiz saķīlidojās, bet kur tad nu bez tā, — drīz jau atkal izlīga, un tad Brencis bija vēl sirsnīgāks.

— Lūk, lūk, kur stārki nāk! — Gaida priecīgi izsauca.

— Skat', cik lepns mūsu stārku pāris pļavā staigā, kaklus pacēlušī, tēviņš un mātīte. —

Arī Kārlis priecējās.

— Tie meklē vārdes. Ķersim viņus ciet! — Velta sauca, likdamās skriet uz stārku pusi. Līzīte un Krustiņš devās pakaļ. Bērniem tuvojoties, stārki pacēlās un laidās projām.

— Stārķīt, stārķīt, atnes man vien' brālīt'! — sauca Velta.

— Man mazu māsiņu! — Līzīte piebalsoja.

— Man nē, man nē! — Jēpis pretojās, viņam laikam pietika ar zosu un mazā brāļa Pēciša ganišanu. — Jums nesīs, Veltiņ, Līzīt... viņš noslēpumaini piebilda. — Kārlis un Vilis apstiprinādami pamāja ar galvu. Viņi jau arī bija lieli gudrinieki...

Stārki uzlaidās mācītāja muižas vecajā ozolā.

Saule jau bija it zemu.

Gaida iedomājās savu „pavasari”. Ko gan teiks Anna

Petrovna, tā nu būs skaitusies, redzēdama viņas tukšo burtnīcu, un viņai jau tā galva sāpēja. Bet šoreiz taču bija nopietns iemesls — Ziedāja... un tā kopā ar bērniem paskrieties arī kādreiz vajadzēja. Reti gan viņa tagad vairs gāja ar mazajiem. Nebija vairs īsta prieka, it kā vientiesīgāki bija tapuši Gaidai tie mazie brāji. Kaut jel drīzāk atbrauktu Gailēnu Anīta no skolas — ar to būtu pavisam cita lietā. Nē, ar tiem mazajiem knēvejiem tiešām vairs nekāda prieka nebija... Gaida novēroja izdevīgu brīdi un aizšmauca nepamanīta no saviem rotaļu biedriem...

Annas Petrovnas nekur neredzēja. Gaida ielavījās darba istabā, paņēra burtnīcu un iegāja dārza lapenē. Viņa uzrakstīs sacerējumu un tad to pasniegs Annai Petrovnai — lai redz, ka viņa darbu neaizmirst vis. Atsēdās lapenē, atvēra burtnīcu un sāka pārdomāt... Ilgi — ilgi domāja. Tas pavasaris tāda savāda lieta! Kad varētu visu to uzrakstīt, ko sajūt, ko domā... Domāja — domāja, un, nezin kā, — ieradās acīs asaras.

Tad izdzirda, ka lēniem soļiem tuvojās māte, un Gaida spītīgi iecirta galvu.

— Anna Petrovna tevi meklēja, kur tu biji? — māte noprasīja.

— Kur biju, — teju aplokā.

— Ko tad tur dariji?

— Ko dariju, — skrēju.

— Tev nu gan, Gaida, laiks būtu atnest tās rotaļas ar tiem mazajiem.

— Nu ko tad? Adīt zeķes, vārīt pusdienu, auklēt mazos — auklē vien pati! — Gaida iekaisusi rupji atcirta.

— Gaida!

Gaida novērsās sānis, — viņa kaunējās par savu ne-

pamatoto rupjību pret māti, pati nosodīja sevi šādas untumainības dēļ .

Mātei likās, it kā viņa būtu asaras pamanījusi Gaidas acīs.

— Kas tev ir, bērns? — viņa laipnāk prasīja un mīļi pieskārās pie Gaidas pleca.

— Ak māmiņ, es nezinu, kā man ir — tik netik vairs pašai rotaļāties — gaŗlaicīgi.

— Saprotams, tu taču neesi vairs bērns. Esi nu prātīga. Rotaļu laiks nu pāri, saki ardievas bērniņai! Rotaļu vietā stāsies darbs.

— Darbs, darbs! — es negribu strādāt cauru dienu, nē, negribu šūt, lāpīt, bērņus auklēt kā tu. — Gaida palika arvien nervozāka.

— Tas sievietes darba lauks, tāda nu reiz ir tā darba dalīšana starp sievieti un vīrieti, — māte centās nopietni pārliecināt savu pieaugušo meitu.

— Tad es labāk gribētu vīrietis būt!

— Mīļā meitiņ, es arī to gribētu, jā, patiešām.

— Ha—ha—ha! — Gaida smējās, un asaras ritēja pār vaļgiem — māmiņ, tu arī gribētu — ha,ha!

— Gaida neaušojies! — māte izbijusies apsauca.

— Māmiņ, rau', kur stārki nāk! kā tev patīk mūsu stārku ligzda? Man viņa tā apņikusi, tā apņikusi.

— Mīļais bērns, neraudi, neraudi mans mīļais, mīļais bērns!..

Un Gaida atkal smējās, galvu pie mātes krūts pleslējusi.

3.

BALTAIS ZIEDU KLĒPIS

Ziedoņa svētku nedēļa bija klāt. Mācītājmuižā visiem bija rokas pilnas darba. Mācītājs pats bija ļoti aizņemts visu nedēļu. Bija jāsaģatavo divi lieli sprediķi — pa svētkiem baznīca arvien ļaužu pilna kā piebāzta; tad sanāca dažādi, kas citkārt baznīcā nemēdz rādīties visu gadu; un tad nevarēja runāt vaļā visu, kas prātā ienāk, vajag arī izrunāt ar zināmu deklamāciju, lai darītu iespaidu. — Tas viss prasīja zināmas pūles un iepriekšēju darbu. Bez tam pa svētkiem arvien tika kopā savilkta visādas ģimeņu svinības, kā — laulāšanas, kristības un, ja iespējams, arī bēres. Un tā mācītājs Goba visu nedēļu pavadīja pa savu kabinetu rakstīdams un bībeles tekstu studēdams.

Mācītāja kundzei kā nama mātei arī uz svētkiem bija daudz visādu darīšanu. Anna Petrovna viņai tagad tikai maz varēja palīdzēt, jo tā vēl dūšīgi gribēja samācīties ar Gaidu un puikām, izlīdzināt visus robus, lai nebūtu jākaunas no jaunā skolotāja.

Vecmāmuļa, Gobas kundzes māte, gan bija atbraukusi uz ilgāku laiku, bet viņa vēl nepārzināja visu lielo saimniecību, tai viss vēl bija jāierāda, lai tā vēlāk patstāvīgi varētu pagaidām pildīt nama mātes vietu.

Gaida bija atstāta pilnīgi viena ar savu darbu. Māte viņu vairs netramdīja.

Gaida neievēroja apkārtējo svētku noskaņu. Pat mīlās vecmāmuļas ierašanās viņu neuztrauca. Viņa tik

dzīvoja pati ar sevi, tā — sagatavojās. Tikai pēc vakariņām viņa bija pilnīgi svabaša. Tad viņa atpūtās, skrēja tālu prom gar upmalu uz mežu. Viņai taču vajadzēja izkustēties, kad visu dienu bija sēdējusi saliekusies pār grāmatām; tēvs taisni uz to pastāvēja. Sākumā tā ņēma Kārli un Vili līdz, bet, kad viņai ar tiem vairs tā nesakrita kā agrāk, tad tos atmeta un vispār attālinājās no mazo bērnu sabiedrības; tie arī viņai to vairs ļaunā neņēma.

Svētku sestdienas pēcpusdienā Gaida agrāk meta darbam mieru un izskrēja pļavā salasīt puķes, ko izpušķot svētku galdu un savu istabiņu. Piesarkusi saules tveicē, viņa upmalas līcītī lasīja puķes un lika vienu ziedu pie otra graciozā pušķī.

Pretī, pāri upei — tur piekalnē ir Gailēnu mājas. Gaida pameta acis uz to pusi.

... Laikam Valdis jau pārbraucis. Kaut varētu notālēm viņu iepriekš dabūt redzēt! Un Gaida arvien vairāk tuvojās Gailēniem.

... Kāds gan viņš būs kā skolotājs, viņai laikam smieklī vien nāks. Vai tam arī būs brilles kā Annai Petrovnai... Nē, viņš nekad nenēsāja brilles. Viņam bija laipnas, tumši pelēkas acis — to viņa labi atminējās.

Gaida drošāk paskatījās visapkārt, bet savu nākamo skolotāju tā nekur neieraudzīja.

— Laikam Pārups kungs vēl nebūs pārbraucis...

Pārups kungs!... cik tas izklausījās jocīgi! Arvien viņa to bija saukusi par Gailēnu Valdi, un nu tas esot Pārups kungs — tā tēvs bija stingri noteicis un arī māte tam bija pievienojusies. Nu, ja Pārups kungs, tad Pārups kungs, viņai jau viena alga; tik tas tā savādi

būs sākumā, kamēr nepierasts. Un viņš to saukšot par Gobas jaunkundzi! Tas gan pavisam būs dīvaini. Gaida sevī klusi pasmaidīja.

Viņi ar Valdi un Anitu no mazām dienām bija visi trīs labi draugi. Valdis gan ar viņu bija apgājies kā ar mazu bērnu — viņš bija vecāks — dažreiz viņš to ļoti kaitināja, un viņa tad reizām uzmeta lūpu un neievēroja viņu ilgi ilgi, līdz kamēr tas atkal izlaboja savu takta kļūdu. Reti jau gan viņi bija kopā, tikai pa brīvdienām. Un kopš viņš aizgājis uz Pēterburgu studēt, viņa nav to redzējusi trīs gadi. Viņš tur esot visu laiku pie kāda ģenerāļa par mājskolotāju, kā Anita stāstīja. Anita bija ļoti lepna uz savu brāli, to varēja redzēt, un savos nostāstos par viņu to cildināja vai līdz debesīm, tā ka iznāca, ka Valdis būtu nezin cik liels vīrs! Bet tas Gaidai gluži vienaldzīgi, — kā Anita to nevarēja saprast!

Agrākās vasarās, kad Valdis brīvdienās bija mājās, viņš nemaz nebija lepns. Sevišķi vienu vasaru Gaida labi atminējās. Viņai toreiz bija divpadsmit gadu, Anitai vienpadsmit, viņas abas labi satika un caurām dienām bija kopā, kā jau lielas draudzenes. Bieži vien tad arī Valdis bija ar viņām. Gan viņš viņas vizināja pa upi laiviņā, gan zvejoja viņām baltās ūdens puķes, gan atkal lasīja ogas viņai — Anitai ogas viņš nedeва. — Jā, visādi tas viņu toreiz lutināja un sauca par savu Gaidulīti. Anita bieži bija greizsirdīga, ka brālis parādīja viņai kādu lielāku uzmanību un deva visādas priekšrocības. Tajā rudenī tādēļ arī viņas ar Anitu pavisam sanīdās. Gaida vairs labi neatminējās, kā tas bija noticis, tikai naidš bija diezgan dziļš, jo nākošajā

vasarā viņu draudzība vairs neatjaunojās ar veco sirsniību.

Jā, par to nākošo vasaru Gaidai bija uzglabājušās sliktas atmiņas. Valdis tad uz viņu vairs nemaz neskatījās, un ja kādreiz paskatījās, tad tā no augšas uz leju. Anita tad stāstīja, ka viņš šās abas izsmejot; par maziem pilēniem un zosulēniem saukājot, un pats par dāmām vien runājot. Tas toreiz viņai ļoti bija sāpējis, ka viņa vēl nevarēja būt liela dāma.

Tad, pēc tam to vasaru, Valdis pavisam no viņām atsvešinājās; viņš taisījās ģimnaziju beigt un jau staigāja visu vasaru ar melnu cepurīti. Bieži izbrauca uz vairāk nedēļām pie biedriem ciemoties, un biedri ciemojās pie viņa; brauca uz zaļumballēm un dzīvoja liksmi. Gaida tad tikai pa gabalu ar lielu cienību viņu vēroja.

Tad viņš aizgāja studēt un trīs gadus bija it kā pazudis. Kāds viņš tagad būs! — Gan jau to redzēs, viena alga — lai ir kāds būdams.

Anita nu arī drīz pārbrauks no Mazpils, skolas gads beidzas.. Skola, skola! Rudeni jau arī viņa ies skolā, kopā ar māsīcu Balvu, Daugavieša ģimnazijā. Tur būs daudz, daudz skolas biedreņu — Gaida vairs nebūs tik viena. Ak, tas tik būs jauki, pavisam citāda dzīve būs. Bet tagad jāstrādā, tagad vairs nav pa jokam — ja neiztur eksāmenu — tad jāpaliek mājā, tā tēvs noteicis. Nē, tas tik vien nedrīkstēja notikt! Uz māju, uz māju! Sēdīsies un atkal mācīsies, galvu nepacēlusi. Tik tur tās baltās puķes pašā upmalā vēl noplūks, un tad ies.

Gaida paskrējās uz priekšu un, galvu nodūrusi, lasīja baltas puķes ar zelta sirsniņām. Drīz viņai to bija tik daudz, ka vairs lāga ne saturēt nevarēja. Nometās uz ceļiem zālē un sakārtoja savu ziedu klēpi... Ar

katru ziediņu tā ielika pušķī kādu domu, kādu klusu slepenu vēlēšanos... Domu galvā bija tik daudz, jūtu sirdī — vēl vairāk. Viss kopā — tikpat kā raibais puķu lauks licīti — ne tās visas noplūkt, ne visas pušķi sasiet..

Saņēmusi savas puķes abām rokām, Gaida aši piecēlās. Vēl tik reiz tā paskatījās uz Gailēniem.

Viņa satrūkās un palika kā sastingusi stāvam. Kas tas?

Viņā upes malā — tur viņš stāv, Gailēnu Valdis — kā no zemes izaudzis, stāv un smaida. Smaidīdams viņš paceļ savu studenta cepuri...

Viegls sārtums pārklāja Gaidas vaigus.

— Labdien! — viņš vēlreiz sveicināja, vienu soli tuvāk uz upmalu sperdams.

Gaida neveikli palocīja celi. Tad apķērās, ka tā taču viņai vairs neklājas, viņai — Gobas jaunkundzei, un tā nosarka vēl vairāk. Kā bija, kā nebija — baltais ziedu klēpis izkrita no rokām... Gaida metās mukt. Skriešus vien aizskrēja līdz tiltam. Tur stāvēja Anita pār mergām pārliekusies.

Anita pacēla galvu. Ieraudzījusi Gaidu, priecīgi sakustējās un sveicināja. Gaida nesaņēma sveicienu, bet skrēja, atpakaļ neatskatīdamās, līdz mājām un augšā savā istabiņā. Tur iekrita gultā un aiz kauna raudāja.

Ai, cik gluži citādi Gaida sev bija iedomājusies pirmo satikšanos ar Valdi, un cik muļķīgi nu viss iznāca! Kādēļ viņai tā vajadzēja nosarkt, pamest puķes un tad bēgt! Nē, tiešām, par daudz muļķīgi tas bija. Ko gan viņš nu domās par viņu! Un tad Anita uz tilta... tā viņam stāstīs, kā viņa skrējusi, un tad viņi abi kopā par viņu smiesies. „Neveiklais pilēns, muļķa zosulēns!” — tā viņš atkal teiks. Tas bija briesmīgi! Aiz kauna

varēja vai zemē ielist. Un viņas skaistais, baltais ziedu klēpis!...

Gaida krietni izraudājās, tad nomazgājās un nogāja apakšā vakariņās. Māte nedrīkstēja viņu te augšā atrast, un vēl raudam, tad būtu liela izprasišana. Viņa visu teica mātei, bet to viņa gan neteiks, ka Pāruba kungu satikusi un kā viss tik nejēdzīgi iznācis.

Anna Petrovna ar māti pašlaik klāja galdu.

— Tu gan, Gaida, varēji drusku puķes salasīt galdam, svētku vakars, — māte teica pārmezdama.

Gaida nekā neatbildēja.

— Ej nu sameklē puikas, tie nezin kur aizblandījies, — māte atkal sacīja un pazvanīja ar galda zvaniņu, lai visi ierastos vakariņās.

No visām malām saplūda lievenī lielā mācītāja ģimene pie galda. Puikas vien nevarēja sazvanīt. Kad visi bija jau sasēdušies, ieradās arī tie, gluži nokaršuši, nosviduši.

PIRMĀ LEKCIJA.

Vasaras svētki pagājuši.

Visus svētkus Gaida ļoti garlaikojās. Strādāt, zināms, nestrādāja. Apģērba baltu kleitu, iesēja matos košu lentu, paņēma grāmatu un jau no agra rīta gāja tālu prom mežā vai gravā lasīt. Tā tīkami bija vienai staigāt apkārt un jūsmot, piemiegt acis un klausīties pavasara mostošās dabas brīnumainajās skaņās. Gravā koncertēja no pasaules turnejas atgriezusies lielā solo dziedātāja — lakstīgala; mežu trīcināja koris sīko mazo putniņu; plāvā, ceļmalā plāpīgi čivināja savu rečitātīvu, Gaidai garāmejojot, ausīs kāds strazdu kvartets; arī katram mazam kāpurīšam it kā bija sava sīka dziesmiņa, kad tas švirkstēdamš palaidās gaŗām. Visa dzīvā daba bija pavasarī viena vienīga skaņu simfonija.

Gaida soļoja uz priekšu ritmiskos soļos, kā pēc takts, viegli — viegli, tikko zemi aizkardama un klausīdamās dabas atmodas lielajā orķestrā koncertā. Viņai likās, ka viņa pati būtu šī orķestrā kapelmestars, pati šās simfonijas komponētāja. . . Ar sausu zariņu tā sita takti, trallinādama dabas dziedātāju korim līdz savu dziesmiņu. Viņa dzirdēja katru klusāko skaņu, viņai bija tik dzirdīgas ausis — pat zālīti augam tā būtu varējusi sadzirdēt, tik viņai nebija vaļas uz vietas stāvēt un klausīties. Jautri viņai bija, bet arī tik skumji brīžiem. It kā ko gaidīja, it kā pēc kā ilgojās. . .

Gar upmalu iet tā baidījās. Uz Gailēnu pusi jau vairs

ne domāt nedrīkstēja. Ar Anitu gan labprāt būtu tikusies, bet kā lai to izdara — varēja atkal nejauši sastapties ar — Pārūpa kungu.

Trešos svētkos Pārūpa kungs bija atnācis mācītājmuižā vizītē. Gaida nebija mājās bijusi. Tēvs tad bija norunājis, ka stundas sākamās rītdien.

Gaida nu visu kārtoja, sarīkoja burtnīcas, zīmuļus, spalvas. Viņa nevarēja saprast, kā tie puikas bija tik vienaldzīgi pret skolotāja maiņu, — viņiem tas bijis nebijis.

Par dēku upmalā viņa jau bija pa daļai apmierinājusies. Grozāms taču tur vairs nekas nebija. Viņa izliksies, it kā būtu to aizmirsusi. Otrreiz satiekoties, viņa vairs tik muļķīgi neuzvedīsies. Un visos sīkumos viņa pārlika, kā viņa izturēsies, kā sasveicināsies u. t. t. Kad tik nenosarktu atkal. Mīļais Dievs! — tad viņai tūlīn zuda visa noģidas spēja. Viņa cieši apņēmās nenosarkt.

Nākošajā rītā Gaida jau agri agri pamodās un nevarēja vairs aizmigt. Kādu stundu gultā pavārtījusies, tā piecēlās un apģērbās, basām kājām aiztecēja uz upi, nomazgājās un jutās spīrgta un atjaunota. Mājās pārņākusi, neko lielu vairs negreznojās — tīšām, lai Pārūpa kungs nedomā, ka viņa dēļ.

Lai nu viņš nāk, tā no viņa vairs nebaidās.

Viņš nāca. Gaida jau pa savu logu viņu redzēja pa tiltu nākam un rokā vicinām tievu spieķīti. Mudīgi viņa noskrēja pa trepēm lejā.

— Gaida, tu nu gan varēji šodien uzvilkt kādu smukāku blūzi, — māte teica, viņai garām ejot. — Tu esi tāda pati kā tie puikas, tīri kauns man jūsu dēļ.

— Man viena alga! — Gaida strupi atcirta un pazuda

darba istabā. Viņa dzirdēja, kā māte sasveicinājās ar Pārupa kungu. Tad abi ienāca. Gaida sēdēja ar muguru pret durvīm.

— Gaida!... Pārupa kungs. — Gobas kundze it kā iepazīstināja.

Gaida nesteigdamās piecēlās un lēni atgriezās.

— Sveika, Gobas jaunkundze! — jaunais skolotājs drusku neveikli paklanījās.

— Labdien, — Gaida dzestri atbildēja, roku sniegdama. Vaigi tā kā kaisa, bet viņa saņēmas, un viss sākums noritēja gludi. Māte, acīm redzot, palika mierā un atstāja viņus vienus.

Iestājās īss, neveikls klusums.

— Jūs, jaunkundze, gribat rudeni turēt eksāmenu uz ģimnazijas sesto klasi?

— Nē, uz septīto.

— Ak tā, es piemirsu. Tātad sestās klases kurss ir jāizņem.

— Es jau visu esmu izņēmusi, man tikai vēl viss jāatkārto un pa vasaru jāievingrinās vairāk matēmatikā un domrakstos.

Viņš mazvērtīgi paskatījās uz Gaidu. Vismaz viņai tā izlikās.

— Labi, — tad vispirms ņemsim priekšā jūsu vājās puses.

— Tādu man nav, — Gaida atcirta aizvainota.

Viņš tikko manāmi pasmaidīja.

Stunda turpinājās nopietnā garā pēc Pārupa kunga iepriekš sastādītās programmas, kuŗu mainīt viņš Gaidai nepieļāva. Tas Gaidai imponēja.

Tāds pedants! Viņa tam nekad nepadosies, un ja viņš arī desmitreiz būtu viņas skolmeistars. Lai vai kā, bet

nepatīkami ir, ka viņš viņas skolotājs — nebūs vairs senās nepiespiestās svabadības viņu starpā, un tas skatīsies uz viņu kā uz skolas meiteni. Viņa nevarēja tikt skaidrībā vai priecāties, vai noskumt.

Tur nu viņš sēdēja viņai pretim, tik svešs, tik tāls — it kā nemaz tas nebūtu vairs Gailēnu Valdis. Kaut drīzāk būtu tā stunda galā, tik bez gala gaŗa, tik gaŗlaicīga.

Valdis viņai vairāk reiz aizrādīja uz neuzmanību. Viņa vairs neatminējās nevienu ģeometrijas teoremu, un tikai ar grūtībām varēja izrēķināt kādu ne visai komplikētu alģebras formulu. Un atkal viņš it kā ironiski pasminēja.

Gaida nosarka līdz ausu galiem, un kaisums vairs neizzuda no viņas vaigiem. Ak Dievs! viņš viņu tur par neprašu. Lai! Viņai viena alga, bet viņa tā nav; gan viņa to citreiz pierādīs.

— Tā, šai reizai pietiks, jaunkundze ir piekususi. — Viņš, grāmatu aizvērdams, teica.

— Paldies Dievam. — Gaidai kā slogs novēlās no krūtīm.

Atvadoties viņš sniedza roku un pasmaidīja, vairāk ar acīm... Tas viņu apmierināja.

Nepamanīta Gaida uzgāja augšā savā istabā un pārdomāja vēlreiz visu pagājušās stundas gaitu no sākuma līdz galam. Viņa jutās tik nogurusi, kā kad ar Annu Petrovnu būtu piecas stundas no vietas strādājusi gar visgrūtākiem uzdevumiem.

Viņš vēl bija tepat, deva apakšā stundas Kārlim un Vilim. Viņa klausījās. Bet neviena skaņa nebija dzirdama no darba istabas. Tad viņa dzirdēja, kā puikas ar troksni izskrēja laukā. Arī viņiem stunda bija beigusies.

Lieliem lēcieniem viņa noskrēja lejā, pakaļ brālīem. Tad visi trīs pazuda aiz tūruma, kur viņiem vēl piedroījās „zosu” Jēpis. Viņu skaļās balsis atskanēja līdz pat mācītājmuižai.

— Ak tu Kungs, kas par aušīgu meiteni! — mācītāja kundze nogaudās. Un viņa tā bija sagaidījusi, ka stundas pie Pārupa to padarīs nopietnāku.

— Lai, lai! — viņa pamāja ar roku, — nāks laiks; nāks padoms. Viņa vēl ir gluži bērns.

DABAS MISTĒRIJA.

Gaida nakti pamodās no neparasta trokšņa un kņadas mājā un nevarēja vairs aizmigt.

Kas tas gan varēja būt? Vai kāds slimš? — Ā!.. viņa noģida nakts nemiera cēloni un spēji piecēlās sēdus savā mazajā gultīnā, ka tā nobrikšķēja vien.

— Māmiņ, mana mīļā, mīļā māmiņa! — it kā lūgšana gāja pār Gaidas lūpām un acis pieskrēja pilnas asaru.

Aši tā uzmauca plikās kājās kurpes, apgērba nepieciešamākās drēbes un, ap pleciem apmetusi savu mīksto, pelēko lakatu, ar pāris viegliem lēcieniem bija lejā, koridorā, kur uzskrēja virsū Annai Petrovnai, kas nesa kādu lielu ūdens trauku.

— Uzmanīgi! — neskrejiet taču tā. Ejiet, pieraugiet mazos!

— Kur vecmāmuļa? — Gaida nezin kāpēc prasīja — viņai cits nekas neienāca prātā.

— Viņa ir pie mātes — Anna Petrovna īsi atbildēja un aizgāja. Zināms, kur tad citur viņa varēja būt. Ak, kā arī viņai gribējās skriet pie mātes...

Piepeši līdz Gaidas ausīm atskanēja garš, sāpīgs vai-diens, tik sāpīgs, ka Gaidai nodrebēja visi locekļi. Tad atkal — tāpat.

— Mana māmiņa! — Un Gaida metās mātei palīgā. Pie pašām durvīm Anna Petrovna viņu apturēja, norādama.

— Gaida, es jūs sūtīju, lai jūs pieraudzītu mazos — man cits darbs — un nu man jāuzrauga jūs pati. Ejiet un liecieties mierīgi manā gultā un guliet.

Kad Gaida nekustējās no vietas un viņu naidīgi uzskatīja, tad Anna Petrovna mīlīgi paņēma Gaidu ap vidu un veda uz viņu galu, bērnu istabās. Vienā gulēja Kārlis ar Vili, otrā Anna Petrovna ar Veltu, Līzīti un tagad arī ar Krustiņu.

— Esiet mierīga, Gaida, tas jau nav nekas.. nu, nekas sevišķs. Anna Petrovna apjukusi lūkoja Gaidu mierināt.

— Viņa slima, viņa tā cieš — var nomirt... Un Gaida, pie durvju stenderes pieķērusies, sāka šņukstēt pilnā galvā.

Anna Petrovna pavisam apjuka. — Kāpēc tad mirs! Tagad... vēl nekad nav mirusi. Ejiet nu, Gaida, kas tā nu runās. Tā jau ir dzīvība, tā nav miršana...

— Jums viegli runāt, ka neesat viņas vietā. — Gaida dusmīgi pretojās. — Ak, nevienam nav tik grūti tagad kā viņai, un neviens viņai nevar līdzēt.

— Es nemaz nebūtu nelaimīga. — Annai Petrovnai paspruka.

Gaida spēji satvēra Annas Petrovnas roku un cieši spieda, klausīdamās uz skaņām, kas nāca no viņa gala. Atkal tie paši garie, sāpīgie vaidieni...

No tēva istabas pavērās durvis, un spilgts gaismas stars izlauzās koridora tumsā.

— Ejiet iekšā, tēvs jūs redzēs! — Anna Petrovna iebīdīja Gaidu istabā, durvis aiz sevis aizvērdama.

— Tēvs!.. iešu pie viņa..! Nē, labāk ne: Kādēļ ne? — Nē, nē! Gaida jūta, ka ne par ko nebūtu tagad varējusi

iet pie tēva viņu apmīlot, lai arī viņai bija ļoti žēl viņa — viņš taču arī tagad cieta...

Atkal kāds steidzīgiem soļiem pagāja garām, tad atkal kāds, mazāk steigdamies, un kāda sveša sievietes balss vienaldzīgi teica:

— Nē, mācītāja kungs, ārsta nevajag, viss iet kārtīgi kā vienmēr; tik jāpaciešas, vēl aizies pāris stundu.

Ko tēvs atbildēja, to Gaida nevarēja sadzirdēt. Pēc balss viņa pazina veco Briņķa kundzi, kuŗu viņa atminēja no Krustiņa dzimšanas.

— Paldies Dievam! Gaida atviegloti uzelpoja. Piegāja pie māsiņu gultiņām, apsedza viņām kājiņas. Krustiņš pamodās, prasīja dzert un sāka gražoties. Ar pūlēm Gaida to atkal iemidzināja.

Tad viņa klausījās vērīgi. Atkal un atkal tie paši sāpju kļiedzieni, tikai vēl sāpīgāki, vēl garāki.

Kad tik mazie nepamostos! Durvis uz blakus istabu, kur gulēja puikas, bija vaļā. Tur viens pa miegam pakustējās, piecēlās sēdus.

Gaida mudīgi iegāja pie brāļiem.

— Ko tu gribi, Kārlīt! — Gaida sevišķi mīlīgi prasīja, ūdens glāzi sniegdama.

Kārlis berzēja miegainās acis un it kā klausījās.

— Guli nu guli! — Gaida trīcošām lūpām it kā lūdās.

Kārlis platu muti nožāvājās un, neko neatbildējis, nolikās uz sāniem, segu sev augsti līdz ausīm uzvilkdams. Tikai viņa acis caur segas škirbiņu vērīgi lūkojās platas, platas. Viņš klausījās, to varēja redzēt. Bet Gaida nelikās to redzam. Ko viņa varēja darīt?

Viņa iegāja atpakaļ pie mazajiem, atsēdās krēslā līdzās Krustiņam, kas atkal bija plīks nospārdījies un nepacietīgi lūkoja gaidīt, kas nāks.

Vēl divas stundas! Briņķa kundze bija teikusi. Kā tās vilkās, kā mūžība, tik gaŗas, tik baigas. Vaidieni kjuva tā kā klusāki.

— Vēl divdesmit minūtes! . . . Gaida skaitīja pēc pulksteņa.

Viss it kā aplusa. — Nu laikam ir cauri. — Gaida pie sevis prātoja.

Durvis lēni atvērās un ienāca Anna Petrovna.

— Nu? — Gaida lēca tai soli pretī.

— Nekas. Kad būs, tad gan es jums pateikšu, — Anna Petrovna mierīgi, drusku gurdenu balsi atteica.

— Bet kālab jūs negujat, liecieties taču manā gultā, jūs esat tik bāla.

Gaidu pārņēma nevaldāmas dusmas par šo auksto, vienaldzīgo seju. Viņai, Annai Petrovnai, lūk, nebija nekādu baiļu, nekāda žēluma sirdī, — it kā tas viss būtu tik ikdienišķīgi, kā kad ārā litu lietus un būtu tikai kāda maza neērtība.

— Kas jums par daļu! Ejiet labāk jūs gulēt, jums jau miegs nāk, — Gaida rupji atcirta.

Anna Petrovna aizvainota paskatījās uz Gaidu, bet, redzēdama viņas nervozo bezmiega nakts uztraukumu, mierīgi atteica:

— Es nevaru iet gulēt, man jāgaida ārsts, jāsarīko — viņš varbūt paliks pa nakti šeit.

— Ko? — Gaida izbailēs izsaucās, — vai mana māmiņa mirs?

Un ar vienu lēcieni viņa bija aiz durvīm.

Blakus istabā Kārļa gultiņa stipri iebriksķējās. Anna Petrovna iegāja pie zēniem.

Koridorā Gaida drusku atģidās. Tad tā lēni vilkās

pa vāji apgaismoto koridoru uz mātes guļamistabas pusi.

— Vēl redzēt viņu, manu māmiņu! Mana nabaga, mīļā māmiņa! . . . Karstas asaras ritēja pa Gaidas vaigiem.

Bija dzirdami ilgi, dobji kunkstieni . . . tad aplkusa. No guļamistabas iznāca vecmāmuļa ar slapju gumijas ledus pūsli rokā.

— Gaida, bērns, ko tu?

— Vai — māte — — — mirs?

— Vai Dieviņ, mīļā meitiņ, kādēļ tad mirs? Tēvs atvedīs dakteri Liepziedu — tad būs viss labi. Gan būs labi, gan būs. — Vecmāmiņa drebošu balsi mierināja.

Gaida viņai neticēja, viņa redzēja, ka vecmāmiņa pati ļoti uztraukta, baiļojas.

— Tas jau kādreiz gadās, ka viss neiet tik gludi, kā vajadzētu, — gan būs labi, gan būs — — — vecmāmuļa turpināja.

Atskanēja griezīgs kliegziens, no kuŗa Gaidai aukstas tirpas pārskrēja pār muguru, sirds it kā apstājās no bailēm.

— Cik briesmīgi! Ak Dievs, ak Dievs, ak Dievs!

Vecmāmuļa ar visu pūsli atkal pazuda mātes istabā, durvis cieši aiz sevis aizvārdama.

Gaida, galvu saķērusi, bailēs plati ieplēstām acīm, grīlodamās gāja atpakaļ uz viņu galu. Tas bija par daudz — to viņa nevarēja izciest. Viņa iemaldījās ēdamistabā un saļima uz divāna — pussamanā. „Vai — vai!” skanēja nemitīgi viņai ausīs. „Tik — tak, tik — tak”, nenoguris mērija laiku vecais sienas pulkstenis. — —

— Kādas briesmas, kādas šausmas! — — — sievie-

šu liktenis. — — — Vai tā ir dzīvība, vai miršana? Gaida nevarēja izprast.

Kādēļ viņai, mātei, tā jācieš? Kādu grēku viņa bija nodarījusi? — — — Kādēļ? Par ko? Viņa tik laba, tā visus milēja. — — — Viņa mums dāvināšot vēl vienu māsiņu.

— Ak, es negribu, negribu vairs nevienas — kad tik reiz būtu visam gals!

Stundas gāja viena pēc otras, nakts baisma beidzās, saule jau bija gabalā, un vēl nebija viss galā. Tēvs ar ārstu sen bija atbraucis.

Vienās bailēs Gaida pavadīja visu laiku, vienās bailēs un cerībās.

Pa māju gāja šurpu — turpu, ka čumēja un kustēja vien. Kārlis un Vilis bija agri augšā. Anna Petrovna tos mudīgi izraidīja laukā. Arī Veltu, Līzīti un Krustiņu tā bija apgērbusi un pašlaik veda ārā. Tēvs bija savā darba istabā, un bija dzirdams, kā viņš nemierīgi soļoja pa istabu.

Gaidu neviens neievēroja, neviens nezināja, ko ar viņu iesākt. Viņa nevarēja vairs noskatīties un noklausīties apkārtējā kņadā, tas viņai traucēja koncentrēt visu uzmanību uz mātes guļamistabu. Viņa saņēmās un uzvilcās augšā savā istabiņā. Tur viņa bija netraucēta, un, ja durvis atstāja vaļā, tad viņa tikpat labi varēja visu dzirdēt kā lejā. Viņa atsēdās augšā trepju galā, atslēja galvu rokās un klausījās, klausījās. Viņa jau bija pa daļai apradusi, sirds it kā sastingusi —, nekas viņu vairs nevarēja pārsteigt — viņa bija gatava visļauņākajam . . .

— Mana māmiņa, mana māmucīte! Kāpēc, kāpēc tev tā jācieš? Tev, un nevienam citam?

Ilgi tā sēdēja un klausījās mātes kliegšanos, kas tagad izklausījās tik svešādi — viņa vairs nepazīna mātes balsi.

Tad atskanēja kaut kas nedzirdēts, šaušalīgs! . . . Tas nebija vairs kliegšans, bet brēkoņa, tāda lopiska, — šausmīga . . . ilgi — ilgi, bez pārtraukumiem. Gaidai likās, ka tā ilga kādu pusstundu, varbūt veselu, varbūt vēl vairāk. Visa māja it kā dārdēja visos pamatos. Gaidai trīcēja rokas, kājas, acis izplētās un draudēja izlēkt no dobumiem, viņa apstāja elpot . . .

Brēkoņa piepeši apklusā, un bija dzirdams, ka kāds klusi kunkstēja — tā bija mātes balss, tāda savāda, aizsmakusi. Tad apklusā pavisam. Pa istabu atskanēja daudzas balsis, cita caur citu.

Gaida vairs nekā nesaprata, viņai ausīs džinkstēja un gar acīm metās raibs, kā dzirksteles . . .

Kas tur noticis? Kas? Vai gals — nāve? Gaida sa-kustējās, lai pieceltos, un saļima pie savām durvīm.

*

*

*

Pa miegam tā manīja, ka viņai apkārt kas notiek. Kad nāca pie samanas, tad atradās savā gultā. Vecmāmiņa sēdēja līdzās un slacīja ar aukstu ūdeni viņas pieri un deniņus.

Gaida kā no grūta miega atplēta smagos acu plakstienus un uzskatīja jautājot vecmāmuļu.

— Mīļais bērns, — vecmāmuļa glāstīja Gaidas galvu. Gaida nedrīkstēja prasīt pēc mātes, tikai vaicājama skatījās. Vecmāmuļa saprata.

— Labi, viss labi, tev maza māsiņa. Vai gribi viņu redzēt?

— Negribu. — Gaida lūkoja kustēties.

— Nu guli, guli, bērns, tu esi pavisam līdz nobelgusies. Jā, tāda nakts, tāda nakts! Kas to varēja domāt, ka tik grūti būs — desmitais bērns . . . labi vēl, ka tā. Un es nemaz negribēju šoreiz braukt. Paldies žēligam Dievam! . . .

Gaida lūkoja piecelties.

— Es iešu pie māmiņas.

— Tagad neej vis labāk, viņa dikti novārgusi. Man jāiet pie māsiņas — vai tu nenāksi?

— Nē.

Gaida palika viena. Lēni piecēlās un nogāja zemē. Drīz bija pusdienas laiks. Viņa atcerējās, ka šīs dienas stunda pie Pārupa kunga nu jau garām. — Tas labi!

Anna Petrovna nāca pretī ar krūzi siltas kafijas. Mājas galā, vecajā ozolā stāvēja mierīgi stārku pāris savā ligzdā un plātīja knābjus..

— Nerātnie stārki! — Gaida dusmīgi paskatījās uz stārku ligzlu, tad apgriezās un lēni soļoja uz upmalu. Galva tai bija smaga, locekļi bezspēcīgi.

Upē bija liels akmens, kuŗu Gaida ar Anitu un Valdi bija iesaukuši par Draudzības akmeni. Agrākos laikos viņi visi trīs bieži tur sēdēja un tērzēja. Tur bija tik ērti, tik mierīgi. Milzu akmens līdz pusei gulēja upē. No vienas puses to sedza biezi kārklu krūmi, otru skaloja upes ūdeņi. Kādreiz visi trīs nolikās līdzās garšļaukus pār akmeni un spoguļojās upē, smējās un jokoja. Kad Valdis ar Anitu rudenos aizbrauca uz skolu, tad Gaida, viena palikusi, šeit nāca gan grūtos, gan jautros brīžos.

Arī šodien Gaida uzmeklēja savu iemīloto vietīņu, kas bija it kā noslēgta no visas pasaules. Sarāvusies tā at-

sēdās uz akmens, galvu uz ceļgaliem atslējusi. Viņai bija salti. Diena bija apmākusies — taisījās uz lietu. Stīvu skatu Gaida raudzījās rāmi tekošajā upē un šķetināja savu domu pavedienu. Tik retumis to pārtrauca kāda zivtiņa, kas garām peldēja jeb apstājās pie akmens, it kā Gaidu apbrīnodama.

Kas tas bija, ko viņa nupat piedzīvoja? Ko tas nozīmēja, to viņa gan zināja, jo viņa nestaigāja aizsietām acīm pa pasauli; viņas māte arī no bērniem neslēpa šo dabas „mistēriju”, turpretim viņa to viņiem paskaidroja kā vienkāršu dabas likumu. To pašu, ko vakar, viņa jau priekš trīs gadiem bija piedzīvojusi, kad Krustiņš dzima, bet toreiz tas bija citādi, un mazais Krustiņš arī nebija nācis pasaulē ar tādu lielu troksni. Tam laikam labāk bija patikusi mūsu „grēku ieleja”.

Tagad viņai bija tik drausmīgi. Tūkstoš jautājumu jaucās pa galvu par dzīvību, par nāvi. Jā, tik tuvu te bija dzīvībai nāve... Tās bailes, ko viņa mātes dēļ izcieta! — Viņa pati arī pieaugs, apprecēsies... Vai viņai arī viss tas pats būs jāizcieš, kas mātei. —

Nē, nē, nē! — viņa negrib bērnus. Neparko, nevienu. Viņa neliks ķīlā savu dzīvību kāda maza, nezināma nieka dēļ. Šo mazo māsiņu viņa negribēja redzēt, viņa to ienīda no visas sirds. Kas tā viņai bija! Nekas. Un ar savu dzīvību tā viņai gandrīz bija laupījusi māti. Nē, viņa to nekad nemilēs. To viņa cieši noņēmas.

Kā Anna Petrovna teica? — Tas ir sievietes liktenis, viņas lāsts un svētība... ir gan laba svētība! Kālab sievietei tā vajadzēja ciest?

Kas tā bija par nepārspējamu varu, kas sievieti uz to spieda?... Kas tas bija? Kas tas bija? — — —

Viņa, Gaida, arī ir sieviete. Bet viņa — nepadosies šim lāstam, viņa uzsliesies pret likteni. Viņa negrib ciest, viņa grib tikai laimīga būt. Par nāvi viņa nevar domāt, tikai par dzīvību. Tikai dzīvot, dzīvot!

Gaida pēkšņi piecēlās un stingriem soļiem devās uz mājām. Ja kāds viņu tagad būtu redzējis, tad tas nepazītu viņā jautro, bezbēdīgo Gaidu — bērnu. It kā par desmit gadiem tā bija kļuvusi vecāka, un viņas vaibstos bija lasāma bērniņa dzīves nopietnība.

DRAUDZENES.

Dažas nedēļas vēlāk augšminētais notikums bija aizmirsts un mācītājmuižā viss gāja atkal parastā gaitā. Mācītāja kundze jau bija uz kājām un staigāja lēnām pa dārzu; tik saimniecībā viņa vēl negāja — to piekopa pagaidām vecmāmuja ar Annu Petrovnu.

Arī Gaida bija piemirsusi baigo nakti. Ārēji viss gāja pa vecam, un Gaida bija atkal jautra un pārgalvīga kā agrāk, bet iekšēji viņā bija notikusi kāda pārmaiņa: tā nopietni sāka apsvērt dažus jautājumus, par kuriem agrāk ir domāt neiedomājās; savu apkārtni tā sāka novērot vērīgākām acīm, sāka pētīt tēva un mātes attieksmes. Māte bija laba kā vienmēr, it īpaši pret bērniem. Ka viņa pret tēvu bija klusi paklausīga, tas Gaidai nepatika. Agrāk tas viņai nebija dūries acīs. Neapzinīgi viņā cēlās jautājumus: vai māte tēvu mīlēja? Un viņš? ... Kāds muļķīgs jautājums! Saprotams, ka viņi viens otru mīlēja, jo citādi taču tie nebūtu precējušies.

Un viņa pati, vai viņa arī tā darīs: — kad mīlēs, tad precēsies? Bieži viņa tagad sev to jautāja, un katreiz tā atbildēja ar — nē. Vairs neredzēja tādā precībā nekādas poēzijas, nekāda skaistuma. Viņai jau arī agrāk kādreiz bija izlicies, ka tēvs un māte nemaz nemīl viens otru. Tēvs bieži bija skarbs un bargs pret māti, viņa daudz raudāja. Māte to gan lūkoja no bērniem slēpt, bet Gaida to redzēja un saprata. Tādās reizēs māte izbēga no tēva caurām dienām; un dienām, jā, pat nedēļām,

viņi tad abi nerunāja. Cik tālu māte arī bija vainīga, to Gaida nevarēja izprast, viņai likās, ka vainīgais arvien bija tikai tēvs. Un pamazām bija it kā rūgtums iezadzies Gaidas sirdī pret tēvu, kaut kas naidīgs. Arvien viņš tai izlikās par daudz ciets un bargs arī pret bērniem. Viņai tikai vajadzēja iedomāties to stūrģalvību, ar kādu viņš bija pretojies viņas skolas izglītībai. Katru rudeni, kad Anita un Valdis brauca uz skolu, arī viņa bija rāvusies uz pilsētu, uz skolu, bet aizvien tēva nelokamā griba viņu kā važās atturēja atpakaļ. Kā viņš tagad beidzot bija atļāvis, to viņa vēl līdz šim nevarēja saprast. Kas attiecas uz bērniem, tad visur viņš darīja pēc sava prāta, maz klausīdamies pat uz māti.

Arī tas Gaidai dūrās acīs, ka tēvs vispār pret māti izturējās mazcienīgi un to it kā neuzskatīja par sev līdzīgu. Nē, nepavisam Gaidai nepatika mātes stāvoklis mājās un vecāku savstarpējās attiecības. Kā tur īstenībā trūka, to viņa tā droši nemācēja noteikt, bet tā nebija, kā pēc Gaidas domām vajadzētu...

Jā, Gaida tagad daudz pārdomāja un vēl vairāk strādāja. Ar darbiem viņai veicās labi. Ar savu jauno skolotāju tā arī bija mierā. Jau trīs nedēļas, kamēr viņš nāca uz mācītājmuižu dienu no dienas. Viņi nu jau viens ar otru apraduši. Gaida viņā tagad atrod it kā divus cilvēkus: vienu — skolotāju, otru — biedri. Kā skolotājs viņš ir nopietns, apzinīgi pilda savu uzdevumu un — viņš ir tik labs, tik labs... Kad kādreiz viņai atkal aizķeras kādā algebras formulā, tad viņš nokaunējies palīdz to izrēķināt. Tas gan reti atgadās, un tad viņai pašai ir tik neveikli. Viņa grib spīdēt viņa priekšā, cik vien var, ar ko vien var. Jā, viņa tagad pat ir uzmani-

gāka savā ģērbā, tapusi greznīgāka, kas mātei ļoti pa
prātam, — neesot vairs kā puika!

Un viņš? — Arī viņš liekas griežam lielāku vērību uz
savu ārieni nekā pašā sākumā: mazās ūsiņas viņam ar-
vien ir kārtīgi uzskrullētas, mati fantastiski sasukāti,
un bieži vien viņš maina kakla saites, kuŗas gan ik ne-
dēļas atkārtojas tās pašas. Par Gobas jaunkundzi gan
viņš to vairs nesauc, bet tāpat par Gaidas jaunkundzi —
un tā jau bija daudz labāk!

Kā biedrs? — Nu, arī ar to varēja būt mierā. No
sākuma gan gāja tā pastīvi, kad satikās gravā vai up-
malā, tad Pārups nezināja, kā viņam pret Gaidu izturē-
ties: vai kā skolotājam, jeb vai kā bērniņas draugam.
Viņš it kā kautrējās iet kopā ar Anitu un Gaidu. Bet tā
kā tuvējos kaimiņos citu piederīgāku biedru viņam ne-
bija, tad pamazām viņš sāka tīties ar meitenēm, kā viņš
pats, Anitu kaitinādams, teica.

Ar Anitu Gaida šovasar drīz vien iedraudzējās. No
sākuma, kamēr Valdiš vēl turējās par sevi, viņas abas
Gaidas brīvlaikā bija gluži nešķiramas. Drīz atskanēja
Gaidas dziesmiņa šaipus upes uz Draudzības akmens,
drīz atkal viņpus upes Gailēnu gravā Anita sauca. Un
tad abas tūdaļ skrēja pār tiltu viena otrai pretī. Viņām
bija tik daudz ko stāstīt, it īpaši Anitai par skolu un
pilsētu, par savām draudzenēm un skolotājiem. Gaida
vērīgi klausījās un tad stāstīja arī savus piedzīvojumus.
Tie nebija tik raibi, bet Anitai tie patika, tie viņai pa-
skaidroja apkārtējo dabu, augu un dzīvnieku pasauli.
Gaida pazina dabu visos sīkumos, viņa pazina katru
kukainīti, zināja, kā viņš rodas, kā vairojas; zināja, kā
sauc katru puķīti, kad tā zied, katru putniņu tā pazina
pēc viņa balss; lakstīgalas pogošanu tā prata labi taisīt

pakaj, viņa mācēja labi makšķerēt, tauriņus ķert, dūšīgi prata irties ar laiviņu pa upi un jāt pa laukiem kā amacone.

Anita, kaut gan lauku bērns, tomēr no visa tā bija gluži atradusi. Jau no desmitā gada tā lielāko gada daļu pavadīja pilsētas skolā. Neparastie apstākļi un pilsētas gaiss drīz laupīja viņas smalkajiem vaigiem sārtumu. Tā tagad bija izstīdzējusi tieva, gaŗa kā niedre, ar vāju muskulatūru, ar dziļām, domīgām acīm. Fizisks darbs un rotaļas viņu vairs nepievilka, pa lielākai daļai viņa sēdēja gravā ar grāmatu rokā un lasīja. Kad abas ar Gaidu bija kopā, tad jūsmoja par dabu.

Kādu vakaru abas saķērušās staigāja gar upmalu. Gaida satvēra Anitas roku un apstājās, ar otru roku tā rādīja sev priekšā caur kokiem:

— Anita, redzi mūsu Draudzības akmeni... tas ir ziedoklis ūdens dieviem. Tie ceri krastā, kas pāri tiem liec savus zarus — kā priesteru izstieptās rokas...

— Jā, un vai dzirdi, Gaida, kā upe mutuļo pār akmeņiem tai vietā, kur aizsprostojusies...

— Dzirdu.

— Man liekas, ka dzirdu upes meitas čalojam.

Gaida iesmējās. — Jā, pavasarī viņas tik plāpīgas.

— Visa daba ir kustīgāka, mēžāka.

— Visa daba — viena liela glezna. Cik skaisti! — Paskat', Anita, tur tālumā, kur Vizma aizlokās ar saviem septiņiem likumiem.

— Jā, tik skaisti viņa pazūd zilajā tālē. Es arī gribētu tā iet uz priekšu, arvien uz priekšu — tālu — labi tālu prom. Tādas ilgas mani pārņē, es pati nezinu pēc kā. Kad esmu viena, tad it kā garlaikojos, ar tevi kopā, Gaida, — tik labi.

— Es gan nekad negarļaiķos — nav vaļas. Bet arī es esmu neapmierināta, es arī nezinu, kā man trūkst. Es mīlu māti, tēvu . . . un te taču tik skaisti . . .

— Jā, te ir ļoti skaisti, es agrāk to tā neredzēju kā tagad, taisni tagad it kā visas dabas krāsas tapušas spilgtākas. Es mīlu mūsu Randavu it kā pirmoreiz! — Anita iesmējās.

— Agrāk mēs, Anita, nenogidām visu skaistumu, mēs to minām kājām un visam gājām gaļām it kā aizsegām acīm. Tagad viss citādi nekā agrāk, un viss taču ir gluži tas pats: tā pati Vizma, tā pati grava, tas pats mežs; un it kā nav tomēr tas pats, tāda savāda burvība pār visu..

— Man ir tā, it kā es visu apkārtējo dabas skaistumu varētu sajust, ne tikai vien redzēt, sajust, ar miesu un dvēseli.

— Jā, jā, taisni sajust, to tu labi teici, Anita. Vai tu zini, es tevi ļoti mīlu.

Gaida pieklāvās ciešāk draudzenei.

Anita neveikli pasmaidīja.

— Un tu, Anita, vai tu mani arī drusciņ — ieraugi?

Anitas acis iemirdzējās un viņa apkampa Gaidu. Abas ilgi un sirsnīgi apskāvušāās skūpstījās un smējās.

— Anita, vai tu gribi būt mana sirds draudzene?

— Es labprāt, bet — — — es negribu, es nevaru palikt neuzticīga Mirtai, mēs abas Mazpilī zvērējām viena otrai draudzību . . . Anita neveikli aizbildinājās, it kā nožēlodama savu zvērestu Mirtai.

Gaida uzmeta lūpu un dzestri teica: — Jā, tiešām, to tu nedrīkstī, zvērestu lauzt nevienš nedrīkst.

Tad viņa pārgāja vēsi uz citu valodu:

— Ko tu dari mājās, vai daudz mātei palīdzi?

— Palīdzu arī, bet maz, māte mani lutina, — lai atpūšoties. Es lasu, ar ēšanu apēdu visas grāmatas, nekad savā mūžā neesmu tik daudz lasījusi kā tagad.

— Es arī, es arī. Man tikai domāt vien gribas, kad ir vaļas — man jau daudz jāmācās. Pa vaļas brīžiem es arī vēl gleznoju, spēlēju klavierēs, dziedu. Vislabāk ar mākslu vien es tagad nodarbojos.

— Un es — dzejoju! — Anita lepmi iesaucās.

— Tiešām?

— Jā gan. Es lasīju priekšā savus dzejoļus Zigurdam, viņš teica, ka esot līdzīgi Heinem.

— Ej, ej!

— Nudien, es tev parādīšu.

— Un ko Valdis saka?

— Ak tas! tam taču es nerādīju, saprotams.

— Tu domā, viņš tevi neatzītu?

— Viņš nekā no dzejas un mākslas nesajēdz.

— To es nedomāju vis.

— Tu laikam domā — viņš liels gudrinieks, ja?

— Bez šaubām.

— Tad tu ļoti maldies.

— Varbūt. Tātad — tu tapsi par dzejnieci, Anita?

— Tas jau nav nekāds peļņas avots.

— Tu gribētu pelnīt daudz naudas?

— Un tu ne?

— Nē, bet — zināms, nauda arī ir vajadzīga.

— Ļoti vajadzīga, ar to var arī tikt par lielu dzejnieku.

Gaida skaļi iesmējās.

— Par to gan laikam vismazāk var ar naudu tikt.

— Tu mani nesaprosti, — Anita igni teica. — Es domāju tā: kad cilvēks ir bagāts, kad viņam klājas labi,

nekas viņu nenospiež — tad viņš var darīt, ko grib; viņš var netraucēti ieslēgties savā istabā — skaistai tai vajag būt! — vai augsta kalna galā un dzejoj. Tas taču tik saprotami, vai ne?

— Man liekas, tad viņš maz sadzejos, jo tad viņam nebūs par ko dzejoj. Katram māksliniekam vajag lielu ciešanu...

— Kādas blēņas! — Anita sašutusi iesaucās.

— Nav vis, tēvs teica, ka Dostojevskis, Tolstojs; Šillers un mūsu lielākie dzejnieki — — —

— Ej tu ar savu tēvu un savu Šilleru. Jā, vai tu lasi tās grāmatas, ko tev iedevu?

— Lasu gan pa druska!

— Nu, kā tev patīk?

— To pateikšu tev kādreiz vēlāk; līdz šim vēl diez' kā nepatīk.

— Pagaidi, ielasies, tad tu redzēsi, kāda jauna valoda, forma... Tu daudz mācies, Gaida, vai tev stipri bail no eksāmena?

— Nē, kas tur ko bities, ja neizturēšu uz septīto, māmiņa saka, lai tad ejot sestajā klasē.

— Tev tas viena alga?

— Nav vis, bet esmu pārliecināta, ka izturēšu, jo es visu labi māku.

— Tas vēl nenozīmē, ka tu eksāmenā visu zināsi. Tas atkarājas vairāk no tā, kādi skolotāji: kuŗam tu labāk patiksi, tas tevi vieglāk laidīs cauri, kuŗam ne, tas tevi tišām mulsinās.

— Ej, ko tu runā!

— Nu, gan jau pati redzēsi. Tā tas ir visur.

— Kas skolotājam par patikšanu, kad tik es labi zinu.

— Tas tas mazākais, tici man. Viņi, skolotāji, visi

nervozī, netaisni. Ak, kā es viņus ienīstu! Kad iedomājos vien mūsu matemātikas skolotāju... nez', kas viņam par slimību — tā šļuceniski vien iet... nez', no kā tādu dabūjis... Tik nejauks, ka bail! Kādu dienu, kad labā prātā, tad izsauc visas smukākās meitenes un četrniekus, pieciniekus vien liek, kad sliktā — tad nesmukās, pieķeras katram vārdam, un tad — „dvoikas” vien visām pēc strīpas.

— Tiešām?

— Nudie', ja netici, prasi Mirtai! Un tad tas krievu valodas skolotājs, par „Hehehe!” mēs viņu saucam. Kā viņš skatās — šitā: piemiedz acis un tad vēro — vēro kā negudrs. „He—he—he!” — tik iekrekšas pa reizei; ko viņam stāsta, to viņš nemaz nedzird, kad tik runā vien labi maigā balsī, tad viena alga, ko runā — viņš tikai klausās.

— Man būtu viena alga, lai viņš klausās un skatās, kā grib.

— Nebūs vis, gan redzēsi.

— Vai tad simpātisku skolotāju nemaz nav? Un skolotājas?

— Tās ir labākas. Piemēram, es dievinu mūsu vēstures skolotāju, studējusi viņa ir — mēs visas viņu dievinām.

— Nu teic nu: dievinām! Kā var sievieti dievināt!

— Tu tikai vīrieti?

Gaida nosarka. — Nē, nevienu cilvēku nevar dievināt.

— Bet mēs dievinām Olgu Aleksandrovnu. Tev tik vajadzētu paklausīties viņas vēstures stundā! Kā viņa mums raksturo katru lielu vīru, — kas tas par Napoleonu, Jūliju Cezaru, kas par Aleksandru Lielo, kas par Pēteri Lielo! — Kāds šausmīgs Nerons un kāds dieviš-

ķīgs Perikls, — ak, kā es mīlu Periklu, šo grieķiskāko no visiem grieķiem! — Kā dzīvi viņi visi priekš acīm... Tad — visi lielie vēstures laikmeti tik spilgti tiek mums attēloti ar visām savām raksturīgākām parādībām. Visa vēsture ir tik interesanta, ka bail!

— Un matēmatika — tik garlaicīga, ka bail!

— Ak, ko tāds kropls spoks var ieinteresēt.

— Fui, Anita, slimu cilvēku gānīt!

— Lai viņu velns parautu!

— Fui, fui!

Alkšņi viņpus upes iebrīkšķējās. „Ai — ai!” — abas meitenes iekliedzās un kā bultas aizskrēja pa birzi kalnā vēja ātrumā.

KO RUDZU LAUKS DZIRD

Kādu priekšpusdienu pēc stundām Gaida ar Anitu lasīja grāvjos starp rudziem meža zemenes, — Gaida ar aizraušanos, piesarkušiem vaigiem, Anita gurdēna un it kā nemierā. Gaidai bija pieogots mazs groziņš līdz pusei, tā nevienas ogas neēda, glabāja mātei, Anitai tikai glāze bija drīz pilna. Saule pašā dienvidū dedzināja bez žēlastības.

— Es nesaprotu, Gaida, kas tev par prieku šādā sauldegā cepināties, it kā pievakarē nevarētu ogot. — Anita saīgusi purpināja, un atsēdās grāvmalā. — Nāc, atsēdies, atpūtīsimies, tad iesim mājās.

— Pagaidi vēl drusku! — no viņa gala sauca pieliekušies Gaida, — pusdienā ir vislabākā ogošana, tad var saredzēt saulē katru odziņu.

Anita atsēdusies izvilka no saules sarga nosmulētu brošētu grāmatu un sāka kārīgi lasīt un pa vienai ogai bāzt mutē no savas glāzes. Pēc kāda brītiņa pienāca arī Gaida un atsēdās līdzās.

— Tā, nu būs diezgan. Un tu, kāpēc tu savas ogas ēd nost, vai tev nav neviena, kam mājā pārnest? Kas tev par prieku pašai apēst! — to sacīdama, Gaida izrāva Anitai ogu glāzi no rokām un apslēpa sev aiz muguras.

— Kam lai nesu, mana māte vairs saldumuš neēd.

— Nu, Valdim tu varēji pārnest, — to teikusi, Gaida drusku nosarka un aizgriezās.

- Tam jau gan! Lai ogo pats!
- Ko tu tur lasi, vai vienmēr vēl tos Laimes vārtus? Tāds bleķis!
- Kāpēc tad pati lasi, ja nepatīk?
- Tu jau man iegalvoji, ka interesants romāns, bet izrādās, ka tāda bezgaršīga pasaka.
- Kad to kāds dzirdētu! — Anita nicinoši pārtrauca.
- Tev nav ne mazākās sajēgas par moderno literātūru un tu, Gaida, esi pavisam vecmodīga savos uzskatos.
- Es ar saviem uzskatiem nevienam neuzbāžos, bet to gan varu sacīt, kas man patīk vai nepatīk. Laimes vārti nav pēc mana gaumes — vairāk neko.
- Šeit taču tiek atrisināta problēma par jauno sievietes mīlestību!
- Ha—ha—ha! — Gaida skaji iesmējās.
- Par ko tu smeji, tu laikam nemaz vēl nezini, kas ir mīlēt?
- Nu, kas tad ir pēc tavām domām tā jaunā mīlestība! No tiem Laimes vārtiem es netieku īsti gudra.
- Lieta gluži vienkārša: tāpat kā vīrieši mīl vienu un otru, tāpat var arī sievietes.
- Kā — vienu un otru? Vai tad var vairākus uzreiz mīlēt? — Gaida brīnījās.
- Nu, ka var.
- Vai tu arī vari?
- Es — arī varu.
- Ko tu mīli?
- To es neteikšu.
- Nu, tu jau mīlot Mirtas brāli Zigurdu, tu jau man reiz to teici.
- Liec mani mierā!

- Bet ko tad vēl?
- Nevienu.
- Nu, te nu bija! Tātad tev pašai neder jaunās mīlestības mācība, tu esi slikta praviete.
- Nekā tu nesaproti.
- Nu pastāsti taču!
- Kad es būšu liela, tad es mīlēšu visus puikas.
- Ha—ha—ha! — Gaida smējās pilnā kaklā — tāpat kā tava romāna varone divus — trīs uzreiz. — Pēc māmām domām nevar vairāk mīlēt kā vienu.
- Ja tu nevari, tad citas sievietes var.
- To negribu apstrīdēt. Man tavi Laimes vārti būtu riebīgi, ja viņi nebūtu tik muļķīgi. Es desmitreiz labāk lasu kādu „vecmodīgu”, kā tu saki, Spielhagenu nekā tādu modernu pasaku.
- Pag', kad tu dzīvosi pilsētā, kur satiksies ar daudziem vīriešiem, tad tu runāsi citādi. Kad tev „pagriezīs kūru” viens otrs un kad tev pašai šodien patiks viens, rīt otrs, parīt trešs — —
- Anita, tā nerunā, tas nav smuki, man nekad nepatiks viens, otrs, trešs; es mīlēšu tikai vienu vienīgo, lai tas būtu desmitreiz vecmodīgi.
- Bet es gribētu redzēt to puiku, kas mīlēs tevi vienīgo! Tādu nav, Gaida, vismaz tagad vairs ne. Ak, viņi visi tagad tik slipēti: šodien lakstojas ap vienu, rīt ap otru, un tad, bez tam vēl — nezina ko visu viņi dara . . .
- Ko tad, ko tad bez tam vēl? — Gaida, bez elpas klausīdamās, prasīja.
- Viņi dzīvojot kā lieli . . .
- Kā viņi dzīvo — kā lieli?

— Ak, es nezinu, man Mirta stāstīja, — Anita izvairāmās atbildēja.

— Pastāsti, Anita, ko tev Mirta stāstīja!

— Nu, ka viņas brālis Zigurds — tas gan tā ne, bet citi visi viņa klasē . . . jā, Mirta visu zina — viņa ir saderinājusies.

— Un Valdis, kā viņš? — Gaida, tikko sadzirdami, izdvesa.

— Valdis? Es nezinu. Kā lai es zinu, kā viņš Pēterburgā dzīvo. Viņš jau ir liels, students, viņš var dzīvot, kā grib.

— Vai, viņš arī var mīlēt divas, kā tu domā?

— O, viņš var mīlēt trīs un vēl vairāk, to es zinu. Kad viņš bija Mazpils ģimnazijā, kad tēvs viņu reiz pēra: bija atnākusi kāda vēstule no ģimnazijas direktora, kaut kas tur bija par mīlestību. Un tagad Valdim nāk tik daudz vēstuļu, zināms, no dāmām, bet tagad tēvs vairs nedrīkst viņu bārt — viņš vienkārši neklaušās. Bet, Gaida, kas tev ir?

Gaida klausījās kā sastingusi.

— Ak, liec mani mierā ar savām pasakām, Anita! Še tavi Laimes vārti! Gaida strauji sniedza Anitai grāmatu, tad piepeši to atrāva atpakaļ un nervozi saplēsa smalkās druskās.

— Bet Gaida, tā bija Mirtas grāmata. — Anita izbijusies izsaucās.

— Tādas muļķības tev nav jālasa, tās tik sajauc tavu galvu un tu vairs nezini, kur rīts, kur vakars. Tā ir lubu literatūra, kā tēvs saka.

— Ko tavš tēvs zina. Man slāpst, vai neapēdīsim tās ogas?

— Lai nu paliek vien, iesim drīz mājās, vai tu nu nebūsi atpūtusies?

— Pag, vēl vienu mazu brītiņu. Te rudos ir labi parrunāties.

— Jā, atnāc šodien pie manis, tad es atdošu tavu Pšibiševsku, un vairs nedod man tādas briesmoņus lasīt.

— Ko? Arī tas tev nepatīk? — Anita acis vien ieklēta aiz brīnumiem.

— Nē, arī tas man nepatīk, it nemaz ne. Man tā vien liekas, ka viņa varoņi piedzēruši vai traki.

— Ko tu vari muldēt, Gaida! — Anita pavisam sašūta. — Tu itin nekā nesaproti, kas ir jauns un vēl neparasts.

— Nē, tādas lietas, kā, piemēram, tā mīlestība starp brāli un māsu, tādas es nevaru saprast, man tā izliekas par necilvēcību.

— Ā, tu domā *De profundis*. Nu, man jau arī nepatīk tas saturs, bet — tā forma, tā forma!

— Nu, un kāda tur ir tā forma, kas tevi tā samulsina, ka tu viņas dēļ vari pārcelties pār saturu, lūdzu, pasaki!

— Ko nu pieķeries!

— Nē, lūdzu saki! Es redzu, ka tu pati nezini, bet tu tik kaut kur no kaut kā esi kaut ko dzirdējusi par kaut kādu, velns zina formu; kas jums vienam patīk, tas visiem. Tev jau vispār nav nekādas noteiktas gaumes: šodien tu izlasi vienu „jaunu” grāmatu, tā tev patīk, rīt otru, gluži pretēju pirmējai — arī patīk, un jo tā trakāka, nesaprotamāka, jo viņa tev vairāk patīk. — Viss tavā galvā viens raibs viru virums.

— Tu, Gaida, runā kā pats mācītājs.

— Kad tu vairāk uz mani klausītos!

— Nu, bet Vaildu taču tu nenosodīsi?

— Jā, man jāatzīst, ka man arī Vailds nepatīk! Lalkam tādēļ, ka viņa paradoksus vienmēr nesaprotu.

Ir daudz lielu rakstnieku, kas mūs tā nemulsina un ir skaisti, piemēram, Šillers, Šēkspīrs, Rasins, Ibsens; tie taču arī ir jāpazīst un, pēc manām domām, vispirumā kārtā.

— Vispirumā kārtā — mūsu pašu rakstnieki. — Anita lepni iesaucās, — pieķērusi Gaidu pie kļūdas.

— Tas pats par sevi saprotams, — tos es pazīstu labāk nekā tu, — Gaida atcirta.

— Man nav vaļas krāmēties ar taviem Šillieriem un Šēkspīriem, tie ir garlaicīgi, neinteresanti, sapelējuši.

— Anita. Anita! — tu esi purvā iestigusī.

— Ha—ha—ha! drīz jau tu arī būsi pilsētā, ģimnazijā — tur mēs atkal parunāsimies. Bet lai nu paliek literatūra. Pēc savām grāmatām es pie tevis aiziešu pēc pusdien, ja iznāks.

— Ja neiznāks, es iedošu rīt Valdim.

— Nē, nē, no Dieva puses to nedari, viņš nedrīkst zināt, — Anita izbijās.

— Tātad arī viņam nepatīk tava literatūra, to jau domāju! — Gaida priecīgi iesaucās.

— Un tev jau arī es vairs nedošu nekādas grāmatas. Abas aplusa.

— Runāsim tagad par precēšanos, Gaida, — Anita pēc īsa brītiņa atkal uzsāka.

— Ja tev par to tikpat sagrozītas skrūves kā par literatūru, tad labāk nerunāsim, — Gaida atraidīja.

— Runāsim, runāsim — mīļā, man tik grūta sirds. — Anita pieglaudās Gaidai cieši klāt.

— Par ko tev grūta sirds, pastāsti, sirsniņ. — Gaida mīlīgi apkampa draudzeni.

— Es esmu nelaimīga.

— Nu stāsti taču. Vai tā paša Zigurda dēļ?

— Es viņu mīlu, viņš mani arī, bet — viņš mīlot arī vēl savu mūzikas skolotāju Dzilnas jaunkundzi.

— Kā? tevi un Dzilnas jaunkundzi?

— Jā, to — miesīgi, mani — garīgi. — Anita nopietni atteica un nopūtās.

Gaida izbrīnījiesies uzskatīja savu skumjo draudzeni un nopietni prasīja:

— Un tu, kā tu mīli Zigurdu, vai miesīgi vai garīgi?

— Es? — — es nezinu. Bet man tik žēl, tā sāp sirds, ka viņš mīl arī to Dzilnu.

— Tad jau gan laikam tava mīlestība būs miesīga, kad tu esi greisirdīga, — Gaida vēl nopietnāk piebilda.

— Laikam. — Anita sāka žēli raudāt.

— Neraudi, esi prātīga! Tad tev cits nekas neatliek, kā mīlēt Zigurdu arī garīgi, un miesīgai mīlestībai izraudzīt kādu citu.

— Es negribu, es negribu! — Anita pretojās.

— Te nu bija! Tu taču teici, kad būšot liela, tad mīlēšot visus puikas, un tagad tu negribi mīlēt ne divus.

Anita likās pārdomājam.

— Vai tu arī kādreiz domā par precēšanos? — viņa prasīja.

— Domāju gan.

— Un ko tu domā par precēšanos?

— Es domāju, ka — neprecēšos.

Anita uzmeta izbrīnījušos skatu Gaidai.

— Tā saka visas, kuŗas dikti grib. Šoreiz laikam tev nav skrūves kārtībā.

— Ir gan. Es tikai nesaprotu, kamdēļ jāprecas.

— Vai tu domā, ka nemīlēsi?

— Mīlēšu gan, un taisni tāpēc, ka mīlēšu, es neprecēšos — lai nepārietu mīlestība, saproti!

— Es tevi nesaprotu. Bet es — mīlēšu visus, par spīti Zigurdam. — Anita saslēja savu mazo galviņu.

— Nerunā muļķības! — Gaida paņēma no savām ogām vienu sauju un ar varu bāza Anitai mutē.

Anita pretojās. Abas cīnīdamās nepamanīja, ka rudzi čabēja un noliecās, ka no šķērsgrāvja izlīda Valdis. Viņas to ieraudzīja tikai tad, kad tas Anitai no rokām izrāva glāzi ar ogām.

— Nāc mājās, pusdienā! Paldies par ogām, ļoti gardas, — Valdis, ogas ēzdams, slavēja un skrēja projām.

— Atdod, atdod! — Anita likās viņam pakaļ.

Gaida palika viena. Valdis bija laupīdams apgāzis arī viņas groziņu un ogas bija izbirušas zālē. Ātri viņa salasīja, cik varēja un pa otru rudzu grāvi piesarkusi steidzās mājup.

— Būtu viņš manas ogas ņēmis, man lielākas. Anita labākās vienmēr pati apēd lasot. — Gaida nodomāja. Tad viņai ienāca prātā, ka varbūt Valdis rudzos būs dzirdējis viņu noslēpumaino sarunu. Tas būtu briesmīgi! Tāds šausmīgs kauns! — Gaida skrēja pa rudziem, ka mati vien plivinājās. Kad tikai Valdis viņu neredzētu vairs! Un ko gan viņš domātu par viņas naivajiem uzskatiem par literātūru! Visu viņa nebija izteikusi Anitai; viņai jau patika tīri labi Valdis, lai gan visu viņa

nesaprata, tomēr lasīja ar aizrautību. Arī Pšibiševska darbos dažas lietas nebija peļamas, sevišķi, kur viņš tik aizrautīgi izceļ cilvēka dvēseles sajūsmu. Bet nē, nē! tas viņai nepatika — kad viņa iedomājās vien *De profundis!* — Visu nakti viņa nebija gulējusi, kad to lasīja — tas bija tāds riebums. —

Šodien viņa vairs neies ārpus mājas, lai tikai netiktos ar Valdi. Gaida paātrināja savus soļus. Pār lielceļu pāriedama, viņa redzēja, ka Valdis jau bija gabalā un, atpakaļ neskatīdamies, lēni soļoja uz Gailēnu pusi. Anitu nevarēja saredzēt.

Pēc launaga atnāca Anita un sabiedēja Gaidu. Valdis esot visu noklausījies. Visas grāmatas man jāatdodot, citādi sūdzēšot tēvam, aizliegšot un tā tālāk.

Gaida nobāla. Tad jau gan arī viņas tēvs dabūšot zināt?

— Nē, nē, tevi Valdis aizstāv — tu esi gudra, laba — es tikai tā sliktā. Zināms, kad kāds ir samilējis, tad viņam viss ir labs. — Anita noteica.

— Ko tu runā! — Saki, ko Valdis teica par mani, vai izsmēja, nicināja? Saki taču! — Gaida aizvien vairāk uztraucās.

— Nē jel, tev tikai esot tā skaidrā galva, lai es no tevis mācoties.

— Paldies Dievam! — Gaida atvieglota uzelpoja. — Nāc, iesim augšā manā istabā, es tev visas tavas grāmatas atdošu.

— Un dod man līdz arī Vilhelmu Tellu. — Anita sekoja Gaidai. Abas izgāja augšā un ilgi kārtēja lasāmu vielu.

Apakšā atskanēja zvans, kas aicināja vakariņās. Meī-

tenes to nesadzirdēja, Galvas sabāzušas, viņas rīkojās ar grāmatām.

— Bērni, nāciet vakariņās! — māte, durvis pavērusi, aicināja.

Meitenes satrūkās.

— Tūlīt, tūlīt mēs nāksim.

Mācītāja kundze, redzēdama, ka traucē, atkal aizgāja. Viņai bija paradums ar varu nebāzties bērnu darīšanās, kur neredzēja nepieciešamas vajadzības. Gaidas draudzību ar Anitu viņa labprāt pabalstīja, Gaida taču bija tik viena visu gadu.

Nosodītās grāmatas Gaida ar Anitu satina avižu pāros un sasēja ar aukliņu.

— Bet kur Tells? — Anita atcerējās.

— Ak, to es būtu piemirsusi, labi, ka tu atgādināji. Te būs. Bet tā kā tu arī viņu izlasi! — Gaida piekodināja.

Abas negāja lejā. Pie galda jau bija visi sapulcējušies. Anna Petrovna lēja mazajiem putru šķīvjos, vecmāmuja auklēja savu mīluli Krustiņu.

— Labvakar! — Anita sveicināja.

— Labvakar, labvakar, Anita! — mācītājs Goba laipni saņēma sveicienu. — Nu, ko jūs labu študierējāt, lielās gudrinieces? Parādi, kas tās par grāmatām, ko jūs lasāt vaļas brīžos.

Anita drebošu roku sniedza Vilhelmu Tellu. Nu jau gan raisīs vaļā visu aizsaini! Ak, kamdēļ viņai vajadzēja nākt lejā uz vakariņām.

— Ā, šillers, tas labi, bērni; lasiet vien! — Mācītājs atdeva Tellu.

Gaida dižojās kā uz oglēm.

— Sēstieties nu pie galda, lai paliek grāmatas. — Gobas kundze skubināja.

Meitenes nelika to divreiz teikt, mudīgi atsēdās abas līdzās, un Gaida aiz prieka ieknieba Anitai sānos. Draudošās briesmas bija laimīgi garām. Mācītājs apprasījās Anitai par mājām, mācītāja kundze par māti, lika to sveicināt.

Pēc vakariņām Gaida ar tēvu pavadīja Anitu uz mājām. Uz tilta sēdēja Valdis. Viņš gaidīja Anitu Gaida manāmi nosarka, bet krēslā neviens to neievēroja.

NEAIZMIRSTELĪŠU PUŠKIS UN VISAS
ESMES PĒDĒJIE IEMESLI.

Otrā dienā Gaida, Valdi uz stundu gaidīdama, mazliet vēl baidījās par sarunu rudzos — vai tik viņš nicinoši nesmaidīs. Bet viņš bija nopietns kā arvien stundās; viņš nesmaidīja ne nicinoši, ne citādi — it kā vakar nekā sevīšķs nebūtu gadījies.

Pēcpusdienā draudzenes atkal abas staigāja saķērušās gar upmalu. Anita bija dabujusi no Mirtas vēstuli, kurā solīja viņu pa Jāņiem apciemot Gailēnos uz kādām dienām, varbūt Zigurds arī būšot līdz. Anita ļoti priecājās. Zigurdu viņa tik ilgi nebija redzējusi, gandrīz kādu mēnesi. Viņa nevarēja iedomāties, kāds viņš izskatīsies, vai būs nodedzis, vai ūsiņas paaugušās: — viņš gribējis pa vasaru audzēt. Visos sīkumos tā aprakstīja Gaidai savu Zigurdu, kas viņu mīlēja — ar garīgu mīlestību. Gaida klausījās ar lielu interesi un bija ziņkārīga redzēt, kāds gan būs tas Anitas garīgais pielūdzējs; viņas simpatijas tam vēl nepiederēja, jo tas, ka viņš bez Anitas vēl kādu citu mīlēja, viņai nemaz neizlikās romantiski.

Arī Mirtas liktenis tika apspriests no visām pusēm. Mirtu Gaida pazina no pērnās vasaras, kad tā bija bijusi kādu mēnesi Gailēnos: Gaida arī gaidīja māšicu Balvu atbraucam pa Jāņiem. Dakteris Goba mīlēja Jāņus pavadīt uz laukiem pie brāļa.

— Paskat', tur upmalā zem ozola kāds sēž. Vai tas nav Valdis? — Gaida priecīgi iesaucās.

— Lai viņš ir, neiesim tad turp, — viņš tāds nekrietns. — Anita vilka Gaidu atpakaļ.

Valdis jau bija meitenes ieraudzījis un sveicinādams vicināja cepuri pa gaisu.

— Nāc, iesim, Anita, lai viņš nedomā, ka mēs no viņa bēgam.— Gaida turēja Anitu ciet.

— Manis pēc, paiesim viņam garām, lai viņš sēž viens pats, mēs jau viņa līdz nesauksim. — Meitenes savilka nopietni uzacis un lepni gāja uz ozolu.

— Anita, Gaida čukstēja, it kā lūdzoši, — sauc viņu līdz, trijatā tomēr jautrāk, viņš arī prot labi ligot.

— Nē. — Anita īsi atbildēja un abas tuvojās Valdim, kas gulēja zālē un lasīja kādu grāmatu, ar zīmuli pastripodams. Meitenēm, garām ejot, viņš pacēla galvu un it kā sminēdams noskatījās pakaļ, nekā nesacījis.

Gaida pameta slepenu skatu uz Valdi un, ievērojusi viņa smīnu, piesarka aiz dusmām. — Neviena vārda viņš neteica, viņa pie sevis nodomāja. — Nevarēja taču prasīt, kurp mēs iedamas, jeb — varēja nākt līdz, būtu daudz labāk. Viņai palika it kā gurdeni visi locekļi, vairs nepatika tālāk iet it nemaz, — Ko tur meklēs? Puķu mājā tik daudz, ogu šeit nav, diezgan jau abas ligojušas. — Ak, tik garlaicīgi!

— Anita, nāc, iesim atpakaļ! — Gaida vedināja.

— Ko? Tu taču negribi uz mājām? — Anita tā kā pasminēja.

— Es esmu piekususi.

— Ja Valdis nāktu līdz, tad tu laikam gan nebūtu piekususi?

— Gaida sarāvās un pārsteigta uzskatīja Anitu. Vai viņai nebija taisnība?

— Vēl jau varam — arī iet kādu gabalu, ja tu tā visai gribi. — Gaida saņēnās.

— Tur līdz tiem kārkliem iesim, tur grāvi ir daudz neaizmirstelišu, tās Valdis ļoti mīl; saplūksim arī viņam, pagānam, kādam vainagam, — Anita vedināja.

— Manis pēc, — Gaida jautrāk atbildēja, un abas gāja uz grāvi. Gaida čakli salasīja lielu pušķi neaizmirstelišu ar visām saknītēm.

— Tā, sasiesim nu kopā vainagā un uzliec uz šķīvja, tās viņam ziedēs visu nedēļu. — Gaida telca, tuvodamās Anitai, kas mierīgi grāvmalā sēdēja.

— Anita, dod šurp arī savas puķes, es savīšu, es labāk protu.

Anita rādīja tukšas rokas.

— Ko, tu nemaz neesi lasījusi?

— Es zināju, tu salasīsi pārpilnam, — Anita smaidīdama atteica.

Gaida nokaunējās. Atkal Anitai bija taisnība. Ko Anita domā? Kas viņai gan nāk prātā? Gaida gluži apjuka.

— Es paturēšu pati sev, — Gaida sacīja.

— Dod nu vien šurp, došu Valdim, man viņam jāpielabinās. Kad teikšu, ka tu tās lasījusi, tad viņš būs atkal mīlīgāks pret mani. — Anita paņēma puķes.

— Nē, nesaki, ka es lasīju, — Gaida lūdza.

— Nu labi, labi, manis pēc, dod tikai šurp!

Gaida redzēja, ka Valdis piecēlās un uzkāpa kalnā — Gailēnos.

— Nu, vai vēl tālāk iesim? — Gaida gurdeni prasīja.

Viņai tā gribējās uz mājām, nemaz vairs nepatika saulē cepināties.

— Iesim arī — Anita piecēlās.

Mājās pārnākusi, Anita ar šķelmīgu smaidu nodeva puķītes brālim, sacīdama: „Tās tev Gaida salasīja, lai tu ar saitiņu savijot vainagā, ar visām saknītēm, tad tev būšot ziedēt visu nedēļu.”

Valdis vaicādams paskatījās uz māsu un ar īsu „paldies” izmeklēja mazu pušķīti no skaistājiem ziediem; iesprauda to pogu caurumā un svilpodams izgāja laukā.

— To vainagu tu man sasien! — viņš stingri noteica māsai aiziedams.

Anita nedrīkstēja pretoties.

*

*

*

Gaida lēni soļoja uz mājām.

Brāļi upē makšķerēja.

— Gaida, Gaida, paraug', kādu es smuku līdaciņu saķēru. — Kārlis sauca.

Gaida mazliet apstājās, vienaldzīgi paskatījās un gāja tālāk.

— Miega tūļa! — Vilis nosauca māsai pakal.

Dārzā iegājusi, Gaida atlaidās zem kāda cera zālītē, palika rokas zem galvas un sapņaini raudzījās dzidrajā debesu velvē... Domas, jūtas jaucās cita caur citu. „Gaida!” viņa izdzirda Annu Petrovnu saucam, bet nelikās ne zinot. Piepeši ienāca prātā kas svarīgs. Piecēlās, izvilka no kabatas mazu piezīmju grāmatiņu un ātri, ātri rakstīja.

— Ē, Gaida, kāpēc stundā nenāc? — mācītājs Goba pienākdams prasīja.

— Tētiņ, es šodien negribu — atļauj... Gaida laiski pagriezās pret tēvu.

— Tas ir pareizi! Tu zini, es mīlu kārtību, — tēvs stingri uzsvēra.

To Gaida zināja gan jo labi. Viņa gausi sprauda zīmulī grāmatīnā un taisījās tēvam paklausīt.

— Ko tu tur rēķināji, vai apļa kvadraturu? — tēvs mazliet zobgalīgi prasīja.

— Nē, meklēju visas esmes pēdējos iemeslus, — Gaida sausi atbildēja tēva tonī.

— Tas ir radikāli meklēts, to nevar liegt.

Gaida klusēdama pagriezās sānis un atslēja galvu rokā. Viņa bija aizmirsusi, ka taisījās sekot tēvam uz uz stundu. Mācītājs nopietni uzskatīja savu meitu.

— Nu, manis pēc, lai tad arī paliek šodien tā stunda, kad tev tik svarīgi jautājumi jāatrisina.

— Paliec, tēt, parunāsimies! — Gaida lūdzās.

— To arī var. — Viņš atsēdās Gaidai līdzās zālītē. Gaida klusēja, tēvs gaidīja, ko viņa teiks.

— Tēt, kas ir cilvēka uzdevums?

Tik svarīgu jautājumu mācītājs nebija sagaidījis. Bet viņam nenācās grūti atbildēt. Tas bija taisni tas jautājums, par kuŗu viņš savā laikā bija daudz pārdomājis.

— Cilvēka uzdevums ir — dzīvot, un tā dzīvot, kā tu gribētu, lai visi dzīvo; darīt otram tā, kā tu gribētu, lai otrs tev dara. Mācītājs noskaitīja kategorisku imperatīvu.

— Vārdu sakot — pēc kristīgās ticības morāles? — Gaida turpināja.

— Jā, varbūt, — tēvs mazliet apjuka.

Ka jā, kādēļ tad — varbūt? — Gaida nepacietīgi krita starpā.

— Bet, tēv, vai ir iespējams dzīvot pēc Kristus priekšrakstiem, ja mēs esam ļauni no mazām dienām?

— Mēs esam grēcīgi, jā. Bet mums jācenšas apspiest savus iedzimtos grēkus.

— Un visu mūžu mums ar tiem jākaņo?

— Visu mūžu.

— Ak Dievs, cik grūta tad ir dzīve, ja jācinās visu mūžu ar to, kas iedzimts, pret ko mēs esam bezspēcīgi — tas ir briesmīgi! — It kā izmisums bija dzirdams Gaidas balsī un acīs spulgoja grūtsirdība.

Tēvs pārdomāja, ko sacīt, kad jau Gaida nāca ar otru jautājumu.

— Tēt, saki taisnību, vai ir — Dievs?

— Ir, bērns.

— Kā tu to zini?

— Tici! Ticība dod dvēselei mieru.

— Es negribu mieru, es gribu patiesību.

— Patiesība — jāmeklē.

— Tēv, palidzi man, balsti mani...

— Jā, bērns, no visas sirds.

— Saki, vai Dievs ir labs vai ļauns?

— Labs, par to nešaubies.

— Vai viņš ir atriebības vai mīlestības Dievs? Vai viņš soda par grēkiem?

Mācītājs vilcinājās ar atbildi.

— Ne Dievs soda, bet grēku ļaunās sekas pašas nes sodu līdz.

— Vai visi grēki nes sodu līdz?

— Visi.

— Tēt, tā nav patiesība! Katru dienu lasu avīzēs, cik netaisnību notiek vājākiem, kā veselas tautas tiek apspiestas. Kāpēc Dievs cieš tādu netaisnību pasaulē,

ja viņš ir mīlestības Dievs? Kur, saki, parādās viņa mīlestība? — it kā naida uguns iegailējās Gaidas acīs.

— Visā dabā, bērns.

— Kur? Kur? — Gaida dedzīgi jautāja. Tēvs apjuka.

— Viņš liek zālītei augt, viņš dod dzīvību katram kukaiņītim.

Gaida iesmējās saviem gaišajiem, sirsnīgajiem smieklīem.

— Zālīte aug no sēklas, tēt.

— Ja tu zini labāk, kādēļ tad man prasi.

— Nē, tēt, to tu man neiestāstīsi par to zālīti.

— Ja tu tik gudra esi, tad paskaidro man — kāpēc no vienas sēkļiņas izaug bērzs, no otras liepa?

— Tādēļ, ka viena ir bērza sēkla, otra liepas — gluži vienkārši.

— Tas nebūt nav tik vienkārši. Un kāpēc liepai apaļas lapas un bērzam garenas, un kāpēc eglei un priedei adatas?

— Katrai radībai savs noteikts raksturs.

— Aā! — tēvs priecīgi iesaucās. — Un kas tad ir noteicis šo raksturu katrai radībai?

— Daba.

— Nē, Dievs.

— Tēt, vai tu tā tici arī pats, jeb tu gribi manī uzturēt ilūziju. Saki patiesību, jeb — nesaki nekā.

Kādu brīdi bija klusums.

— Sauc šo augsto gribu, kā gribi — vai par dabu, vai par Dievu, bet viņa ir nenoliedzama — to es ticu, — mācītājs atkal uzsāka.

— Nu redzi! Un man tu gribēji uzspiest veco domu, lai es atkal visu mūžu ar to staigāju apkārt, cīnos sevī un vaicāju mūžīgi.

— Es gribu, lai tu necīnītos un nevaicātu.
— Un tādēļ tu gribēji man uztipt domu, kurai pats lāgā netici?

— Bērns, es gribu, lai tu būtu mierīga un laimīga, lai tu nenodotos mocošām šaubām. Un Dievs nebūtu nekāds dievs, ja cilvēks ar savu prātu varētu viņu aptvert. Mēs visi ticam nezināmai dievībai, viena alga, vai tā ir daba, vai cits kas. Ticība ir laime — to es tev gribēju dot.

— Uzspiesta ticība nav ticība.

— Es redzu, Gaida, tev šī cīņa nav novēršama.

Atkal iestājās klusums, un atkal Gaida uzsāka.

— Kas ir grēks?

— Grēks ir ļaunums.

— Kas ir ļaunums?

— Kas nāk par sliktu citiem.

— Un, ja tas nāk par sliktu pašam, tad nav grēks?

— Arī ir, bet no tā cilvēks arvien zina izsargāties.

Vēl ilgi Gaida iztaujāja tēvu tiku tikām, bet viņa atbildes maz viņu apmierināja.

— Ja es nodaru sliktu citam, tad man pašai no tā jācieš visvairāk, — Gaida it kā pie sevis noteica.

— Tas pareizi, Gaida, tev ir laba sajūta par grēcīgo. Ar šādu atziņu es tevi droši varu laist pasaulē. Ej! Lai Dievs tev palīdz!

— Es pati sev palīdzēšos.

— Lepna pašapziņa! — Lai Dievs tevi sarga, Gaida, mans bērns!

Launaga zvans atskanēja.

Abi piecēlās un gāja.

SLIMĀ SVEŠĀ ROKA, NEĶĪTRĀ
MATPĪNE UN DIEVIŠĶĪGĀ AT-
BALSS.

Kādu rītu Gaida agri pamodās un ziņkārīgi vēroja pa logu kāds laiks. Tas bija ļoti svarīgi, jo šodien ar Valdi un Anitu bija norunāts izbraukums pa upi ar laiviņu, labi tālu projām. Kārli un Vili arī bija solījušies ņemt līdz. Bija apmācies, bet uz lietu netaisījās, to Gaida sprieda pēc dažādām zīmēm.

Aši viņa apgērbās un nogāja lejā brokastī. Aiz prieka ne lāga ēst negribējās. Dīvaini! Kas par sevišķu prieku? Vai viņa pirmoreiz brauks ar laiviņu — diezgan jau izvizinājās ar Kārli un Vili visu pavasari līdz apnikumam.

Čakli sēdās pie grāmatām un mācījās. Arī brāļi rakstīja dūšīgi, ka spalvas vien čirkstēja.

— Gaida, bet tu mūs šoreiz nepievilsi — tu mūs ņemsi līdz? Vilis jautāja.

— Izmācies papriekšu, tad runāsim par braucienu, — Gaida dzestri atbildēja.

— Zinu jau, ka viņa atkal izmuks viena pati ar Pārura kungu, gan tu redzēsi; tagad mēs viņai vairs nederam par biedriem, — Kārlis žēlojās.

— Ja tu runāsi aplamības, tad mēs šodien nemaz nebrauksim, un citreiz tevi, saprotams, vairs līdz neņemsim. — Gaida paņēma grāmatu un izgāja otrā istabā, durvis aiz sevis ar troksni aizcirdama.

Valdis ienāca. Stunda sākās. Gaida bija manāmi uztraukta, Varbūt viņš teiks: vai brauks? Varbūt ne? — Viņš neteica nekā. Tā jau viņš aizvien.

Abi rēķināja — rakstīja, likās ar lielāko uzmanību, bet Gaida bija izklaidīga. — Lūk, viņam atkal jauna kakla saite — tas uz to braukumu. — — — Tik uz stundas beigām Gaida ievēroja, ka Valdim bija kreisā roka sasieta, viņš to bija turējis zem galda.

— Kas jums? — Gaida izbijusies izsaucās.

— Vakar, izkapti trīdams, tikko nenogriezu vienu pirkstu. Ļoti nepatīkami, ka taisni vakar tam vajadzēja notikt. Rīt manis pēc vai visus piecus būtu varējis nopļaut. Tā nu mums šodien izput mūsu ekskursija uz Varžu saliņu. Rēdzēdams, ka Gaidas šaurais ģimītis izstiepjas arvien garāks, viņš piemetināja, — arī mēs ar Anitu tā priecājāties, un nu nekā.

— Vai nopietns ievainojums? — Gaida bažīgi iejautājās.

— Jā, dakteris salāpīdams teica, ka daudz netrūcis, un būtu varējusi iznākt riskanta asins nolaišana.

— Vai sāp ļoti? — Gaida nejauši tvēra pēc slimās rokas. Valdis ar savu labo saņēma viņas roku, sargādams, ka viņa par skarbu neizskar ievainojumu.

— Ļoti, ļoti sāp, — viņš klusi atteica. Gaida gribēja atvilkt savu roku atpakaļ, bet viņš to nelaida, it kā gribēdams to ilgāk paturēt savējā.

— Kādēļ jūs man to tūlīt neteicāt, vai Anita man to jau vakar nevarēja paziņot? — Gaida jautāja un apjuka no viņa skatiena.

— Gaida, vai jums tik žēl, ka man sāp? — viņš maigi prasīja.

— Ļoti. — Un viņas acis valgi pamirdzēja.

— Nē, Gaida, nē, sāpes vairs nav lielas. Vakar gan briesmīgi smeldza, tagad tikai sāp, kur stiprāk pieskaņas. Ārsts sacīja, ka pēc kādas nedēļas ievainojums būšot sadzījis.

— Paldies Dievam! — Gaida priecīgi iesaucās. -- Bet šodien gan nebrauksim, varētu kur nejauši uzgrūst.

— Jus jau varēt braukt abas ar Anitu, jūs labi airējat.

— Nē, mēs arī paliksim mājās.

Stunda beidzās. Valdis piecēlās.

— Ak tā, Gaidas jaunkundze, es vakar aizmirsu jums pateikties par skaistajām neaizmirstulītēm.

Gaida nosarka līdz ausīm. Nejaukā Anita! — — —

Valdis ilgāk nekā citkārt spieda viņas roku atvadties; tā Gaidai likās, varbūt viņa alojās? Valdis iegāja blakus istabā pie brāļiem. Gaida palika domīgi stāvam. Viņa vairs nedomāja par izputējušo braucienu, viņa tikai priecājās, ka nelaime, kas Valdim draudējusi, laimīgi novērsta. Viņai bija tik žēl, tik žēl tās svešās slimās rokas...

— Nu, Gaida, vai brauksim, vai ne? — Kārlis ar Villi pēc savām stundām uzbruka Gaidai.

— Nekā, bāliņ, nebrauksim vis, Gaida spītīgi atcirta, — ar tādiem negantiem puikām, — viņa vēl piebilda.

— Tā jau arī Pārups kungs teica, mēs viņam neticējām, domājām, ka joko vien. Kārlis sašļucis noteica.

— Es jau zināju, ka tā būs, — Vilis piebalsoja.

— Vai tu to arī zināji, ka Pārups kungs vakar ievalnos roku?

— Jā, viņš teica, ka iegriezis pirkstā, izkapti trīdams,

— Vilis vienaldzīgi sacīa.

— Ta tad liela nelaime! Es katru dienu griežu pirkstos,

— Kārlis nevērīgi atsaucās.

Gaida mazvērtīgi paskatījās uz brāļiem un aizgāja.

*

*

*

Gaidai diena aiztecēja nemanot; viņai bija daudz jāstrādā ne tikai vien ar skolas mācībām, bet arī saimniecībā neiztika bez viņas; tomēr vēl atlika arī laika diezgan izpriecai, un šovakar bija tik jautri, kā reti kad bija bijis, to atzina arī Anita un Valdis.

Dienu priekš Jāņu vakara Gaida aizgāja uz Gailēniem pie Anitas. Bija norunāts visiem trim iet mežā līgot. Gaida bija arī Valdim un Anitai apsolījusi rādīt stipru atbalsi kādā klajumā mežā. Gailēnu māte nāca pār pagalmu pretī, lielu zāļu nastu nezdama.

— Dievs palīdz, Gailēnu māt'! Vai Anita mājās? — Gaida sveicināja.

— Paldies, paldies, Gaidas jaunkundze, mājās gan; ejiet vien iekšā, tur jau tas Valdis vēl pucējas, viņš jau tāds grezns, kad ar jaunkundzēm. — Bet, kad ejat mežā gar Vilku gravu, tad gan, bērni, uzmanieties; tur pie tās lielās aizas — agrāk tur vilki mājējuši; tā teic, nu, jūs jau gan neesat brīdināma, pazīstat pēdējo kaktiņu no mazām dienām.

— Jā, māt', es jau esmu saaugusi ar šejienes dabu.

— Un nu arī jūs gribat doties uz pilsētu. Nav labi, nav labi pilsētā, meit', man tik žēl, tik žēl, ka savu Anitu tik agri aizvadījām uz skolu; nu man vairs no palīga nekā. Pati tāda bāla, nevarīga; ne vairs kur prot ar roku pieķert, ne ko padarīt — viss man vienai pašai, tā ziem', tā vasar'.

— Kad pabeigs skolu, tad būs atkal jums palīgs.

— Tas vēl Dieva rokā. Lai, es jau arī nespiežu pie tiem lauku darbiem; smalki ļaudis — smalki darbi.

Tēvs gan to Valdi dzen, es aizstāvu, sak' — lai bērni atpūšas brīvdienās, diezgan jau izstrādājušies pa ziedu, izdēdējuši pa tiem pilsētas mūriem un skolas solumiem. Ejta nu ejta, bērni, paskrieties! Man prieks vien redzēt, ka jūs jautri, — paligojiet, paliksmojiet!

Anita, pa logu izdzirdusi Gaidu ar māti sarunājamies, iznāca pretī ar sarkanu saules sargu. Gaida viņu uzskatīja vaicādama. Viņa gribēja prasīt par Valdi, bet noklusēja. Anita laikam uzminēja Gaidas domas.

— Labdien, Gaida, Valdis laikam nenāks, iesim vien mēs.

Gaida nekā neatteica, tā salti viņai kļuva...

— Anita, saliec savu saules sargu, nav jau nemaz tik karsts; es neciešu tādu spilgtu krāsu — duļķas acīs,
— Gaida iekaisušā balsī aizrādīja.

— Tu laikam arī nenāksi? — Anita gaŗi vaicāja un tikko manāmi pasmīnēja.

— Zināms, ka iešu. — Gaida paātrināja soļus.

— Kur nu skrien, pagaidi! — Anita, iepakaļ palikusi, sauca.

— Velcies mudīgāk! — Gaida atcirta. Abas gāja kļūsdamas uz priekšu.

— Ej, jumpravas, tas ir pret norunu, tā izmukt, — iepakaļ kļiedza Valdis.

Gaidai sirds sāka stiprāk sist un kājas tā kā notirpa. Viņa ātri atgriezās atpakaļ un, Valdi ieraudzījusi, viegli nosarka. Anita smaidīja. Gaida, to redzējama, nosarka vēl vairāk. Nejaukā Anita! Gaida būtu viņai vai iekodusi aiz dūsmām, bet viņa tik saknieba roku dūrē.

— Anita sacīja, ka jūs nenāksot. Tas labi gan, ka jūs nākat, kad jūs esat, tad aizvien ir daudz jautrāk.

To sacīdama, Gaida gribēja likt Anitai saprast, ka viņai nav nekādas sevišķas domas par Valdi.

— Liekas, ka arī es vairs labi nejutos bez meiteņu sabiedrības. Nav arī jau nekā ko uz zemēm iesākt, tikpat īsāk paiet tās dienas, kad ar jums patinos.

Gaidai iesāpējās sirds. Tad tikai tādēļ! Aiz gaŗa laika, un viņa?...

— Tā pirmā reize, kur mans brālis ir mums atzinīgs, — Anita piezīmēja.

Gaida aizvainota pagāja soli uz priekšu, Anita viņai līdzās. Valdis viņām sekoja vērodams. Viņam ienāca prātā meiteņu intimā saruna rudzos, no kuŗas tas dažus teicienus negribot bija uzķēris, un viņš pasmaidīja. Viņš ļāva meitenēm iet pa priekšu un ar labpatiku noraudzījās Gaidas slaidajā augumā un viņas stingrajā gaitā. Un it kā nožēla viņu pārņēma iedomājoties, ka Gaida tiks atrauta dabai.

— Gaida, vai jūs katrā ziņā gribat uz pilsētu? — Valdis prasīja.

Gaida apstājās. Katrā ziņā viņa gribot uz pilsētu rudenī. Vai viņa nenožēlošot? To viņa nezinot, tik tagad vajagot prom, šeit viņai vairs neesot ko mācīties. Jā, viņai bija taisnība, arī viņš pats bija ilgojies un arvien tiecies pēc plašākiem horizontiem. —

Visi trīs iegāja mežā.

— Nu, kur nu būs tā atbalss vieta? Valdis prasīja.

— Nāciet vien, — to vispēdīgi — tagad iesim uz Vilku gravu, tur rādišu jums, kur šoruden būs daudz riektu.

— Ak, es tik gribu dzirdēt to skaisto atbalsi, citu neko, — Valdis, nepacietīgs izlikdamies, teica.

— Un tad — tu iesi mājās? — Anita noprasīja brāļam.

— Ar jums jau nu ilgi ne, man pašam savi ceļi, labi, ja es jums atnācu līdz tiktāl. Iesim ātrāk uz to atbalsi!

— Tad nāciet pa šo taciņu, te tuvāk! — Gaida ar manāmi skumju balsi teica.

Jā, kamdēļ tad viņš vispār nāca viņām līdz, ja viņam bija pašam savas gaitas. — Tā Gaida pie sevis nodomāja. Ak, kamdēļ viņai katrs viņa vārds tā gāja pie sirds! Anita — tā tikai smīnēja. Un kā viņa varēja smīnēt! tik neglīti... jā, Anita varēja reizēm būt tik nejauka, — pēdējo viņas domu tā nolasiņa no viņas vaibstiem un par to smējās.

— Tā, te nu būs tava iemīlotā Vilku grava, — Anita iepriekš paskriedamās sauca.

Gaida ar Valdi tuvojās klusēdami.

— Nesaprotu, kas te par skaistumu tajā peklē, — tā Anita.

— Ā, te ir lieliski, te var kaklu lauzt vai uz katra soļa. Nāciet! Es jūs vedīšu, tik sekojiet man droši, — Gaida gavilēja. Te viņa bija savā valstībā.

— Oho, oho! — Gaida sauca skaļi, ka viss mežs trīcēja. Valdis viņai piebalsoja — oho, oho!

— Gaida, pagaidiet!

Bet Gaida nedzirdēja. Kā vāverīte viņa kāpelēja pa noliektiem lazdu zariem, tad no viena akmens uz otru lēkdama.

— Gaida, pagaldi jel! sniedz Valdim roku, viņš netiek tev līdz, — Anita sauca.

Atkal tā Anita. Gaida atskatījās atpakaļ ar niknu skatu uz draudzeni. Valdis tiešām bija kaut kur aizķēries un ar savu vienu veselo roku nekādi nevarēja atsvabināties.

— Anita, atlauz taču šo zaru. — Valdis dusmīgi uzsauca māšai.

Gaida ar vienu lēcieni bija Valdim līdzās un veikliem pirkstiem atsvabināja viņu.

— Iesim lēnāk! — viņa teica.

— Es arī domāju, labāk būtu, nekā tā pa gaisu skriet, — Valdis sapicis bārās.

— Es tev, Anita, tūlī parādīšu kalna nokāri, kur aug skaistas Jāņu zāles, — Gaida klusi teica.

— Ai, ai! — Anita iesaucās, aizas malā stāvēdama. — Kas tās par puķēm, kas par krāšņiem ziediem tur viņā malā, vizbuļi, vibotnes un tik daudz naktsviļoju — tā smaržo visa grava, ka galva reibst. Gaida, Gaida, kā tikt pie tām klāt?

— Pag, paiesim drusku uz priekšu, tur ir šaurā Vilku laipa, tik palīdzi man nolauzt šo zaru. Jūs ne. Valdi jūs ne! Ka nesagrūžat savu slimo roku, — Gaida uzsauca Valdim, kas taisījās viņai palīdzēt.

— Gaida, no Dieva puses! jūs iekritisit aizā, — Valdis izbijies sauca un gribēja atturēt Gaidu, kad tā pārdoši rāpās gar aizas malu, ka zari vien brīkšķēja.

— Strauts nav dziļš, noslikt jau nevar, — Gaida skaļi smējās par viņa bailēm.

Ar lielām grūtībām visi trīs pārtika pāri. Anita kāri metās puķes plūkt.

— Atstāj, māšīn, jel rītam arī!

— Ai, jā, savītīs; nāksim labāk rīt atkal. Kas par skaistiem Jāņu vainagiem tad būs, — Anita priecājās.

Gaida paskatījās uz Valdi. Ja viņš arī gribētu rīt! Jāņu vakarā...

— Jūs jau abas varat nākt, jums vaļas diezgan, — Valdis nevižīgi noteica.

— Un tu nenāksi? — Anita smaidīja neticīgi.

— Nāciet gan, Valdi, jūs arī! — Gaidai paspruka lūdzošī.

Valdis pētījot paskatījās Gaidai acīs. Nē, šis nenākšot, ko gan viņas neiedomājoties, viņas, mazās meitenes, vai viņš diendienā iešot ar šām kāpelēt pa aizu aizām, šim neesot tam ne mazākās patikas.

Gaida noskuma. Viņš jau varēja arī nenākt.

Te jau skaisti gan esot, viņš mīlīgāk piebilda, bet to atbalsi jau gan šodien nedzirdēšot, viņam neesot vairs laika, jāsteidzoties mājās. Gaida sabijās. Lai nākot vien atpakaļ, tā jau esot turpat viņā pusē, netālu aiz tiem lazdiem. Gaida mudīgi devās atpakaļ.

Atskanēja skaļš iekliedziens. Valdis tikko paguva saķert Gaidu aiz rokas. Kāds zars bija lūzis.

— Negantais meitēns! — Valdis bārās, cieši spiezdams Gaidas roku un viņu pašu raudams atpakaļ. Gaidas matu pīne ieķērās Valža svārku pogā. Ilgi — ilgi viņi abi piņķējās gar Gaidas matiem, abu rokas sadūrās un it kā glāstīdamaš kavējās viena pie otras.

— Neķītrā matpīne! — Anita smīnēja.

Nejaukā, nejaukā Anita! — — Valdis rūpīgi palīdzēja Gaidai tikt atpakaļ pār aizu, viņa bija tapusi tik neveikla, ka bez Valža palīdzības vairs ne soli netika uz priekšu.

— Palīdzi taču, bāliņ, man arī, — Anita viņā pusē pīrgājās, kad Valdis ar Gaidu abi gribēja iet tālāk. Valdis atgrīezās un palīdzēja māsai, drusku nepacietīgi.

— Gaida, man žēl jūsu skaistās matpīnes, to jums skolā savis vienā rimbulī pakausi. — Viņš atkal satvēra viņas tumšo, biezo pīni un turēja to savās rokās; tad viņš ķemmēja ar pirkštiem vaļējos matu galus — viņš

tos vairs negribēja izlaist no savām rokām... Gaida klusēdama lēni soļoja uz priekšu un klausījās viņa pirkstu darbībā. Viņas mati bija tapuši jutīgi... visos locekļos viņa sajuta viņa tuvumu. Vai viņš neskūpstīja viņas matus? Jeb viņai tā tikai bija izlicies — —

— Te nu mēs esam — Atbalss ielejā. — Gaida sauca pilnā balsī — „Līgo, līgo!” Viņas sauciens skanēja jūsmīgi — — Tas bija viens pilnīgs akords, tā skanēja laime — —

— Līgo, līgo! — arī Valdis piebalsoja un viņa līgo atbalsojās tikpat jūsmīgi, tikpat pilnīgi. Tad abi kopā sauca — „Līgo, līgo!”

Anita skatījās un klausījās. Viņa vairs nesminēja. Jā, tā bija skaista dievišķīga atbalss...

Gaida ar Valdi, roku rokā saķērušies līgoja, klausīdamies viens otra balsī, tad smējās skaļi kā mazi bērni, gaišiem, skanīgiem smiekliem, bez kāda iemesla, tik sirdsprieka pārpilnībā.

SVĒTLAIMĪBA.

Ziedu vakars. Mācītājmuižā jau rītā agri visi bija kājās. Katram bija sava darišana. Vecāmāte ar veco Zapu jau no paša saules lēkta cepa un vārija pa virtuvi. Māte bija aizņemta ar mazulīti, kas savu vārdu dabūšot rīt; bez tam viņai bija jāiekārto māja viesiem no Rīgas. Annai Petrovnai arī bija pilnas rokas darba, palīdzot gan kundzei, gan uzraugot bērnus. Kārlis ar Vili šodien bija no stundām atsvabināti un jau no paša rīta rīkojās ar Jāņu vakara sagatavošanu; viņi gribēja Rīgas brālēnam Vaironim parādīt visas savas mākslas, no kurām galvenā bija darvas muca pagalmā. Mācītājs gan darvas mucas uzstādīšanai ikgadus pretojās, jo tā, kā atliekas no pagānu laikiem, nederot mācītājmuižā — bet viņa balss bija viena pret visām, un tā viņš katreiz ar savu opozīciju izkrita cauri.

Tikai Gaidai nebija noteikta darba, viņai vēl būs stunda pie Pārūpa kunga. Viņa sēdēja darba istabā un mudīgi atkārtāja savus uzdevumus. Pa logu tā ieraudzīja nākam Anita.

Un Valdis?

Anita ienāca un ziņoja, ka Valdis liekot atvainoties, tas šodien nekādi nevarot nākt uz stundu. Parīt viņš būšot atkal.

Gaida sarauca pieri.

— Tu jau gan arī šodien neiesi uz Vilku gravu Jāņu zālēs? — Anita maķēnīt pasmīnēja.

— Es iešu gan, ja tu negribi, nenāc, — Gaida sausi atteica.

— Es nevaru, man nav vaļas. Anita apklusā, tad it kā nejauši piemetināja, — Valdis ies uz mežu meijas cirst.

— Lai viņš iet, — Gaida īgni atcirta.

— Vai tu rīt nenāksi uz mūsmāju, mums būs viesi, Mirta ar Zigurdu?

— Mums pašiem būs viesi.

— Dzīvo vesela! Es laikam aizbraukšu pēc Jāņiem Mirtai līdz, — Anita piebilda atvadīdamās.

— Brauc laimīga!

— Ardievu!

— Ardievu!

Anita aizvainota aizgāja. Gaida nikni viņai noskatījās pakaļ. Nejaukā Anita! Gaida viņu šodien neieredzēja ne acu galā. Sabozusies viņa sēdēja, pār grāmatu noliekusies.

Ar troksni tā aizcirta grāmatu ciet un gaŗiem soļiem izgāja ārā. Tev šodien stundas neesot, tad nāc, palīdzī Annai Petrovnai sakārtot bērnu jaunās drēbes vakaram.

Gaida nerunāja pretī, viņai jau bija gluži viena alga, ko viņa darija. Klusēdama viņa kārtēja ar audzinātāju brāļu jaunos uzvalkus un veļu.

— Gaida, jūs samaināt puiku veļu ar meiteņu! — Pagaidiet, tas kreklis ir caurs, to šodien nav vaļas salāpīt, lai tas paliek pēc svētkiem, pēmiet citu. — Ak, jūs man vairāk kavējat, nekā labu darāt — ejiet labāk laukā, paraugait, ko dara Līzīte ar Krustiņu, vai nav atkal pie ūdens baļļas, pirmīt bija nolējusies līdz kaklam. Gaida vienaldzīgi izgāja. Priekšnamā viņa izdzirda vecmāmiņu saucam: — Gaidiņ, atnes man no

pagraba to mazo krējuma podiņu, kas no durvīm pa labi, līdzās miestīņa vērpelītei. Tad atkal māte: — Gaidiņ, še, ej sasildi uz pavarda mazulītei kumelišu tēju.

Gaida apmulsusi palika stāvam, nezinādama, uz kuŗu pusi griezties. Tad tā paņēma tējas krūzīti un iegāja ar to virtuvē. Sildīja, sildīja tēju, tad izgāja laukā. Kurp gāja? Vai uz pagrabu pēc krējuma podiņa? Nē. Tā iegāja dārzā, pa dārzu lejā uz upmalu. Viņai bija tik skumjl. Viņa pati nezināja, kurp gāja, tik atgīdās, kad atradās šaipus upes pretim Gailēniem. Viņa nemaz nebija gribējusi iet ne uz to pusi, tas tikai tā gadījās. Nezin, ko visi Gailēni dara? Viņai gan viena alga. Tikai ar vienu aci tā paskatījās kalnā. Tur jau ir tā Anita. Skraida pa pagalmu kā apsvilusi; kas gan šī esot par lielu saimniekotāju! Nekā viņa neprot, tik tā izliekas. Tur arī Gailēnu tēvs ar māti abi stiepj kaut ko uz pagrabu. Cita neviena Gaida neredzēja. — Kā izmiruši Gailēni šodien! — viņa pie sevis bubināja. Un instinktīvi viņai ienāca prātā Anitas zobgalīgais smīns. . . Pēkšņi tā atzriezās atpakaļ un ātriem soļiem pārgāja pār tiltu, tad skriešus aizskrēja uz mežu.

Tāda gaŗlaicība!

Visa pasaule tik tukša. . . Rīt Jāņi, stundas nebūs, tik parīt. . . Ak, šie gaŗie Jāņi! Kā viņa tos pavadīs. . . Un tad vēl būs pilna māja viesu. Balva būs — Kā viņa Balvu bija gaidījusi, bet tagad tas viņai bija tik vienaldzīgi.

Mežā tā atsēdās uz kāda celma. Arī tur bija tik neērti, spieda, celms tik ciets, tik ciets. . . Viņa izvilka no kabatas mutes lakatiņu un noslaucīja pieri. Vai viņa bija nosvīdusi skrejot? Arī acu kaktiņos tāds mitrums —

— — Īgni piecēlās un gāja uz priekšu mudīgi — mudīgi, atpakaļ neskatīdamās. Tur lūk, tai bērzu birzītē viņa ies... Kādas te kuplas meijiņas... tā paslepus skatījās apkārt uz visām pusēm — meijiņas aprbrinodama... Mēģināja dziedāt, bet drīz aprāvās — balss bija tik neskanīga un mežs tik tukšs... pat putniņi čivināja it kā citādi — tā čiepstēja vien. — Gaidai nemaz nepatika šodien viņu ārijas, Dīvaini!... Tādi paši nieka zvirbuļi vien ir, ka kāds godīgs putns būtu bijis! — Gaida dusmojās.

Viņa nonāca Vilku gravā iekaisušā omā.

Jāņu vakars! Ak Dievs, viņai viss viena alga. Puķītes? Tās visas viņa samīdīja kājām, nevienas Jāņu zāles viņai nevajadzēja. Tik daudz naktsvijoļu te bija, vībotņu veselīem ceriem. Stiprā ziedu smarža viņu gluži apreibināja, tā kāriģi ievilka smaržīgo dvesmu... Ak, apreibt, iemigt, nomirt...

— Te mēs vakar sēdējām. Un te no strautiņa viņš dzēra, cik tas bija jocīgi! Viņš nekādi nevarēja tik zemu noliekties, un tad viņam cepure nokrita un mati nokārās pār acīm... Un tur pie tā krūmiņa viņš turējās ar vienu roku, ar otru — smēla ūdeni. Visu viņa atminējās visos sīkumos.

Tur tālāk viņi visi trīs bija gājuši pāri pa Vilku laipu, tur pie lazdu puduļa. Viņa ies atkal pāri aizai, ja viņa krīt — lai krīt, vienalga. Vakar, kad tas zars lūza, viņš bija viņu satvēris ar savu roku...

Bet kas tur lazdās čabēja? Varbūt tas bija kāds vilks? Gaida pasmaidīja. — Blēnas! Lai nāk vien vilks no gravas, lai grābj — lai! un viņa piegāja gluži tuvu pie lazdām.

Tik grūta, grūta sirds...

Gaida nolauza kādu zaru par spieķi un, savu kleitīņu šaurāk saņēmusi, taisījās iet pār laipu, kad krūmi iebriķšķējās. Gaida sabijās un gandrīz vai iekrita strautā.

— Ai, ai! — viņa iekliedzās, kad divas rokas viņu satvēra.

Gaida trīcēja — izbailēs...

— Gaida, es jūs sabiedēju?

Gaida neatbildēja un nokāra galvu — viņai bija tik labi ar visām bailēm.

Valdis satvēra rūpīgi viņas roku.

— Piedodiet, es gribēju jūs pārsteigt. —

Viņa vēl arvien nepacēla galvu un viņš viņu turēja abām rokām. Cik labi, cik labi — tā aizmigt, nomirt...

Klusas asaras saskrēja viņai acīs. Lai rit, lai rit! — —

— Gaida, Gaidīta! — Viņš lēni sauca un glāstīja viņas galvu, tad to piespieda sev ciešāk klāt.

Abi klusēja.

Viņa piepeši pacēla galvu un apķērās abām rokām viņam ap kaklu un uzspieda viņam skūpstu uz pašām lūpām.

Viņš tai atbildēja ilgi — ilgi.

Tad viņa it kā sabijusies atrāvās un, acīs rokām apslēpusi palika mirkli nekustīgi stāvam. Viņa nedrīkstēja viņu uzskatīt. — Grēks!... viņai uz acumirkli ienāca prātā. Nē, — kāda aplamība, kas par grēku? Prieks, laimes pārmērs — skaistums...

— Gaidīta! — viņš maigi tvēra pēc viņas rokas.

Viņa iesmējās un metās mukt. Viņš to saķēra.

— Es tevi milu, Gaidītā. — Valdis čukstēja maigi.

Gaida neatbildēja un atkal aizklāja acis abām rokām.

— Es tevi milu, es tevi milu... skanēja viņai ausīs.

Viņš ar varu atņēma viņai abas rokas no sejas. Gaidas tumšās acis spulgoja liesmaini. Abi smaidīja neveikli un skatījās viens otram acīs dziļu skatu.

Šo apreibušo skatu viņi abi ilgi neaizmirsā, šo skatu Vilku gravas malā, Jāņu vakarā.

— Valdi! — Gaida smējās un raudāja.

— Tu mani mīli Gaidītā? — viņš viņu cieši apkampa.

— Tu esi tik labs, — Gaida čukstēja maigi, galvu pie viņa krūts pieklāvusi.

— Vai tikai labs? — Valdis viegli pārmeta.

— Es — tevi — mīlu, — viņa kaunīgi izdvesa un pieslēja savu galvu pie viņa pleca.

— Valdi, Valdi es tevi tā gaidīju.

— Tu mani gaidīji?

— Kāpēc tu šorīt nenāci uz stundu?

Viņš viņai izskaidroja kāpēc tā darijis. Viņš pēc vakarējās atbalss nevarējis vairs vienaldzīgi stundā ar viņu tikties, viņam bijis jāteic, ka viņš to bezgalīgi mīl. Ar visu sirdi un dvēseli viņš to saucis šurp uz Viku gravu, un viņa bija sekojusi šim saucienam.

— Nāc, Gaida, iesim pāri pār strautu, bet iesim pa leju, pār akmeņiem; augšā mēs abi varētu krist, — Valdis aicināja.

— Iesim! — Gaida satvēra viņa roku.

Gaida un Valdis kāpa abi lejā. Viņš viņu turēja cieši pie rokas. Strauta vidū abi apstājās uz liela akmens un priedējās kā mazi, nerātņi bērni. Jāstāv bija mierīgi. Viens neuzmanīgs kustējies un abi varēja samērcēties ūdenī. Valdis turējās pie Gaidas, Gaida pie Valža. Strauts burbuļodams traucās viņiem gaŗām pār baltajiem oļiem.

— Ej tu pirmais! — Gaida mudināja.

— Nē, lēc tu pirmā uz to nosūnojušo akmeni, es tevi balstīšu.

— Tad laid mani!

— Papriekšu skūpstī mani!

— Nē, ļauj mani!

Viņš satvēra viņas galvu. Viņa abām rokām turējās pie viņa. Akmens, uz kuŗa viņi stāvēja, it kā ieligojās.

— Valdi, Valdi, mēs kritīsim!

— Mēs nekritīsim, turies tu pie manis.

— Es turos, Valdi, es turos, bet pamats zem mūsu kājām grīļojas.

— Ak, kāda salda baisme — ja mēs kritam.. Gaidītā, Gaidītā, vai tu mani mīli?

— Es tevi mīlu, es tevi mīlu, — Gaida čivināja kā putniņš, mācīdamies dziedāt.

— Cik burvīgi tas skan! — Un abi atkārtoja vienu un to pašu...

Viņā pusē auga jauna gobīņa, zem tās abi atsēdās zālītē. Sēdēja abi ilgi klusēdami, cieši viens otram piekļāvušies.

— Gaidītā, stāsti man kādu pasaciņu, es klausīšos. — Valdis lūdza nolikdamš savu galvu Gaidas klēpī. Un Gaida stāstīja vecu veco pasaciņu par karaļmeitu un gana zēnu, kā tie viens otru mīlēja un vēlāk apprecējās.

— Gaida, tu mana karaļmeita, tu mana mazā Gaidītā; kā es tevi sagaidīšu!

Viņš klausījās, un viņam likās, ka nekad neko līdzīgu viņš vēl nebija dzirdējis, tik silti un maigi skanēja viņas balss.

Gaida aplkusa. Viņš piecēla galvu un atkal abi ap-

kampušies sēdēja ilgi, ne vārda nerunādami un klausīdamies meža noslēpumainajā šalkoņā.

Vilku grava, Vilku grava, cik skaista tu esi!

Abi aprīņoja Vilku gravu, kuņā uz katra soļa atrada kaut ko jaunu, neredzētu. Tādi brīnumi! Kā viņi līdz šim to Vilku gravas skaistumu nebija redzējuši!

Jūsmodami tie gāja rokās saķērušies pa visšaurākajām takām. Viņš nolieca zarus viņas priekšā, sašos nolauza — lai viņai nedurtos acis; kad viņiem kur aizķērās, tad abi smējās un priecājās. Viņi nepazina šķēršļu..

— Cik skaisti dzied vālodzīte, paklausies, Valdi! Tā saka: Valdi, ardiev, ardiev!

Viņš klausījās. — Nē, tā teic: Gaida, gaid mani, gaid mani!

— Vai tu dzirdi, cik skaidri šodien kūko dzeguze?

Viņš dzirdēja.

— Skaiti, cik reizes kūko dzeguzīte.

— Tik gadiņu mums vienam uz otru jāgaida.

Gaida skaitīja:

— Viens, divi, trīs. —

— Diezgan! — Valdis pretojās.

— Četri, pieci...

— Diezgan, diezgan!

— Seši, septiņi, astoņi...

Valdis uzlika savu roku uz viņa lūpām. Dzeguze kūkoja tālāk: deviņi, desmit, vienpadsmit, divpadsmit...

Muldoņa — dzeguze! — Valdis skaitās.

Dzeguze kūkoja — trīspadsmit, četrpadsmit, piecpadsmit, tad aplkusa. Gaida smējās.

— Piedspadsmit gadu mums jāgaidās!

— To es nevaru, — Valdis nopietni protestēja.

— Tev jāuzkāpj papriekš saules kalnā, pirms tu princesi vari gūt. Un saules kalns ir augsts kalns, tur aiziet gadi... gadi.: ak Valdi!

Viņš to pievilka sev klāt un skūpstīja. Gaida piemiedza acis un skūpstīja karsti, dedzīgi..

— Gaida! — Valdis iekliegdamies atrāvās un piespieda pie lūpas kabatas drāniņu.

Tajā bija asinis.

— Tu mazā, mežonīgā lauma! Gaida, cik tu burvīga! Bet Gaida vairs neskūpstīja, tā soļoja gurdeni uz priekšu Valdim līdzās. Viņš bija kā apburts, kā apreibis; viņš vēlreiz dedzīgi vilka viņu sev klāt, viņa mierīgi ļāvās.

— Nāc, iesim mājās! — viņa teica.

— Vēl vienu mirkli, vienu mazu, mazu brītiņu, Gaida, tikai vienu skūpstu vēl!

Tālumā ierūcās pērkons. Viņi nebija manījuši, ka tumši, smagi mākoņi bija savilkušies pār viņu galvām.

— Skriesim mudīgi, ka neuznāk lietus gāziens; — Gaida rāva Valdi sev līdz.

Abi skrēja ko jaudāja. Pērkons rūca, it kā viņiem paliktu dzīdamies. Mežs šnākdams locījās, kad norībēja pāris stipru graudienu. Gaida un Valdis tikai smēja kā negudri.

— Gaida, kur tavas Jāņa zāles, māte vaicās...

— Valdi, kur tavas meijas, tēvs prasīs...

Abi smējās un skrēja uz mājām bez meijām un Jāņu zālēm, visas pasaules prieku un liksmi sirdī.

— Gaida, rīt upmalā es tevi gaidīšu!

— Man būs viesi. Bet vakarā es nākšu uz avotu pēc ūdens.

— Es tevi gaidīšu, Gaidītā, es tevi gaidīšu.

— Ardievu!

— Ardiev'!

Pie tilta abi izšķirās un aizskrēja katrs uz savu pusi, vēl daudzreiz atpakaļ atskatīdamies, Lietus gāza strau-
mēm.

— Hu! — Gaida nopurinādamās ieskrēja mājā.

— Kaut drīzāk būtu vakars, tad atkal rīts un atkal vakars! — Gaida domāja. —

— Gaidītā, mazā, mīļā Gaidītā; kā es tevi sagaidīšu.

— domāja Valdis mājā skriedams.

GARĪ JĀŅI. ĪSS BRĪDIS PIE AVOTA.

No tilta līdz mājām skrejot, Gaida dabūja krietnu lietus gāzienu. Pērkons ātri pārgāja. Nepatīkamāks par lietus brāzienu bija mātes bāriens, bet arī tas ātri pārgāja.

Gaida tikko dabūja pārgērbties, kad arī jau no tilta bija dzirdami pasta zvani un viesi bija klāt. Vēl pēdējo lentu matos sakārtojusi, Gaida aši noskrēja pa trepēm zemē Balvai pretī.

Viņa sirsnīgi apkampa māšicu, īsi saskūpstījās ar brālēnu Vaironu, tēvoci Kārli un tanti Alisi. Ak tā, vēl kāds pietktais viesis bija, Gaida to pavisam bija piemirsusi, — tas bija nākamais mazulītes krusttēvs, tantes Alises attālāks radnieks, stud. theol. Ēriks Vilnis. Gaida to maz pazina, tā atcerējās to kādreiz agrāk redzējusi Rīgā pie Gobām.

— Jūs taču pazīstaties abi! — Krustmāte Alise smaidīdama prasīja.

— Jā, tas, tante, ir tavš radnieks Viļņa kungs no Mētraines. — Gaida sniedza viņam savu roku.

— No Rīgas, cienījamā jaunkundze, es tikai studēju Mētrainē. — Viļņa kungs, paklanīdamies un Gaidas roku spiezdams, paskaidroja.

— Tu, Gaida, audz, acīm redzot; pa šiem divi mēnešiem, kur tu pēdējo reizi biji Rīgā, esi atkal par kādu puspēdu izstiepusies garumā, — tā onkulis Kārlis apbrīvoja brāļa meitu.

Viļņa kungs noraudzījās Gaidā, laikam salīdzinādams

atmiņā to mazo meiteni, kuŗu kādreiz agrāk bija redzējis, ar tagadējo, un viņa skats ar labpatiku kavējās pie jaunās meitenes smuidrā auguma.

Gaida ar Annu Petrovnu ierādīja viesiem viņu istabas un tad uzveda Balvu augšā pie sevis. Gaida tagad no sirds priecājās par Balvas atbraukšanu.

Balva bija tāda šavādi klusa, kas Gaidai nemaz nepatika. Viņa gan aizbildinājās, ka esot nogurusi no brauciena, mazliet sāpot arī galva.

— Es tevi tā gaidīju, Balva! — Gaida gribēja apmīļot māsīcu. Viņai pašai bija tik labi, tik silti ap sirdi, un Balva izskatījās tik sērīga.

— Es arī priecājos uz šo braucienu. — Balva skumīgi atteica.

Gaidai palika Balvas žēl. Kas gan bija ar Balvu! Viņa palīdzēja Balvai pārgērbties un nomazgāties, un tad arī jau pusdienas zvans aicināja lejā.

Pa maltītes laiku bija garlaicīgi.

Dakteris ar mācītāju runāja par politiku, apsprieda Krievijas, Anglijas un Persijas avantūru un mūžīgo Marokas jautājumu starp Franciju un Vāciju, tad pārgāja uz jaunākajām domes un pilsētas vēlēšanām. Studenta kungs tikai pa daļai ņēma dalību šajā sarunā, kā kavaleris viņš vairāk uzmanības piegriezta dāmām. Gaida visādi lūkoja uzjautrināt Balvu, kas viņai arī pa daļai izdevās. Tikai Vairons likās pavisam garlaicojamies.

Pēc pusdienas jauno sabiedrība kļuva dzīvāka. Viļņa kungam no pirmā acumirkļa iepatīkās omulīgajā mācītājmuižā. Arī Balva tapa jautrāka, kad Ēriks Vilnis ar viņu drusku pajokoja. Gaida to drīz vien novēroja.

Pēc pērkona lietus gaiss bija skaidrs un tīrs un svaiņas zāļu smaržas pilns. Labāku Jāņu vakaru nevarēja

vēlēties. Pilsētnieki nevarēja diezgan nopriecāties vien. Vakara krēslai metoties, atskanēja Latvijas ārēs ligo dziesmas, kuŗas katra latvieša sirdi pildīja ar siltu prieku.

Ēriks Vilnis likās sevišķi šī Jāņu vakara aizgrābts — viņš laikam pirmoreiz to piedzīvoja uz zemēm. Ligo dziesmas viņš bija dzirdējis, dažas prata arī no galvas, bet tās viņu līdz šim neko lielu nebija sajūsminājušas.

Te uz istā fona viņas skanēja pavisam citādi. It īpaši Vilnim patika mācītāja saimes aplīgošanās un kad skanās plūda no tālienes drīz stiprāk, drīz pavisam izdzisdamas. Gaida par jūtīgo viesi nopriecājās un lūkoja viņam rādīt visus Jāņu vakara skaistumus, uz kuŗiem viņa kā lauciniece bija tik lepna. Viss viņam patika un viņš līdz ar Vaironu un mazajiem puikām priecājās arī par Jāņu ugunīm. To acumirkli Gaida gribēja izlietot, lai aizvestu Balvu uz upmalu.

Abas saķērušās pazuda tumsā. Gaida drīz dabūja zināt Balvas bēdas: ka viņa bez cerības mīlot jau divi gadi Ēriku, bet viņš to it nemaz. Gaida nezināja, kā Balvu mierināt, viņa tikai silti spieda viņas roku.

Gailēnos dzirdēja jautru līgošanu, un darvas muca dega pilnās liesmās, savu spilgto gaismu izplatīdama līdz pat upmalai.

— Tie tur Gailēni. Vai Anita un Valdis ir mājā? — Balva apjautājās.

— Jā, abi mājā, — Gaida atbildēja.

— Valdis tev tagad visu vasaru dod stundas, vai tu viņā nesamīlies?

Uz tādu tiešu jautājumu Gaidai nācās grūti atbildēt.

— Mēs esam jau no bērnības draugi. — Viņa atteica izvairīdamās.

— Jā, jā, tad mīl viens otru kā brālis māsu.
Abas apstājās un klausījās, kā Gailēnos līgoja.
— Cik skaisti! — Balva aizgrābta iesaucās.
Līgotnes apklusā.

...Kā brālis māsu... Gaida domāja.

Nē, tā viņi viens otru nemīlēja, to viņa saprata. Atstāt Balvu tajā pārliecībā būtu nekrietni, kur viņa tai nupat tik vaļsirdīgi atklājusi savu sirdi. Un drīz vien arī Balva zināja lielo noslēpumu.

— Tu apskauzāmā! — Balva nopūtās. Gaida silti apkampa māšīcu.

Atnāca upmalā arī Vairons un Vilnis, kas viņas bija kalnā meklējuši.

No Gailēniem bija mūsu grupu ieraudzījuši un no turienes atskanēja strauja aplīgošana. Mūsējie nepalika parādā.

Gaida redzēja, ka Valdis noņēma no galvas ozola korni un ar to vicināja pa gaisu. To viņa attiecināja uz sevi un atbildēja ar mutes lakatiņu, tad priecīgi paķēra brālēnu zem rokas un gāja uz priekšu. Vilnis ar Balvu viņiem sekoja.

Jāņu diena pagāja omulīgi, kaut gan Gaidai tā turpinājās diezgan garī. Nokristīja mazulīti — Līgitu. Mācītājs brāļiem izrādīja visus savus laukus. Mācītāja kundzei bija daudz ko pārrunāt ar daktera kundzi par visādām māšu interesēm un sevišķi par Gaidas un zēnu skolā sūtīšanu un pansiju. Mācītāja kundze kautrējās apgrūtināt svaineni ar saviem bērniem, bet daktera kundze bija laipna krustmāte un arī no praktiskās puses pārlikusi šo lietu: kopdzīve ar Gaidu nāksot arī Balvai par labu, pārejas augumā draudzenes esot nepieciešami vajadzīgas. Abas mātes galu galā bija apmierinātas.

Gaida ar Balvu, Vaironu un Vilni pavadīja visu dienu savā vaļā pārgalvīgā jautrībā. Pie vakara Gaida palika nemierīga. Kā gan viņa tiks projām no šiem trim, tas izlikās gluži neiespējami. Vairons gan brīžiem aizgāja pie puikām, bet Vilnis viņas abas neatstāja vienas gandrīz ne soli. Balva bija tapusi gluži jautra. Vai viņa tomēr nebija alojusies...

Pēdīgi Gaidai izdevās viņus aizvilināt uz dārza viņu galu un pašai aiziet. No viesiem vaļā tikusi, viņa paķēra krūzi un kā spārnos aizlaidās uz avotu. Jau no tilta viņa ieraudzīja Valža tumšo augumu viņai nākam pretim. Viņa skrēja vēl ātrāk.

— Valdi!

— Gaidītā!

Abi atplēta rokas —

— „Meita gāja uz avotu” —

— „Krūzīt, mana zaļā krūz’ ” —

Abi, pārmērīgā priekā aušodamies, klusā balsī dziedāja.

— Es tevi jau kādu stundu gaidu, maziņā, kam tu tik ilgi kavējies?

— Skūpstī mani, ātri, ātri, man jāsteidzas atpakaļ.

Valdis sarauca pieri. Kur šai jāsteidzoties? Viņš tik ilgi varējis gaidīt, un tad viņa nevarot kādu brītiņu ar viņu pakavēties.

— Tu taču zini, ka mani viesi gaida.

— Ak viesi, tie tev vairāk nekā es.

— Valdi! — Gaida pārmezdama viņu uzskatīja.

— Jā, jā, es redzēju, cik jautra tu vakar vīņpus upes biji ar tiem saviem viesiem, un es tā garlaikojos, tā ilgojos pēc tevis, tikai par tevi vien domāju.

Gaida mīļi pieglaudās viņam un uzspieda viņam malgu skūpstu uz lūpām. Viņš bija nomierināts.

— Tas viens bija Vairons, un tas otrs? — viņš, vienaldzīgs izlikdamies, prasīja.

— Tas otrs bija students Ēriks Vilnis, Līgitas krusttēvs — kūms.

— Par to tu man netiki stāstījusi.

— Tu man neprasīji, un man neienāca prātā. Iesmel man ūdeni, un tad man jāiet. Es nevaru, nevaru vairs ilgāk kavēties, viņi pēc manis taujās.

Gaida redzēja, ka Valdis nebija labā omā; viņš laikam sirdijās, ka viņa ilgāk nevarēja palikt. Bet kā viņš to nesaprata!

Valdis noliecās pie avotiņa un turēja Gaidas krūzi, kamēr tajā tecēja ūdens. Gaida nerātņi tam uzsēdās mugurā.

— Pagaidi tu man, es tevi iesviedīšu avotā. — Valdis ar vienu roku gribēja atmuguriski satvert Gaidu.

Viņa neļāvās. Cīnoties Valdim izkrita krūze no rokām un uz akmens saplīsa gabalos. Abi satrūkās un tad skaļi iesmējās — „parauj velns to zaļo krūzi!”

— Tu nerātņā Vīku gravas stīrna! — Valdis dedzīgi spieda viņu savās rokās.

— Laid mani! — Gaida izrāvās viņam no rokām un metās projām.

— Gaida, Gaida, vēl vienu acumirkli, ko es tev teikšu...

— Zinu jau, zinu, ar labu tu man neļausi. Sapņo saldi! Neaizmirsti rīt pēcpusdien nākt uz stundu, priekšpusdien mani viesi brauks projām. — Un viņa pazuda.

Bija arī pēdējais laiks, jo no Gailēnu gravas līgodamī tuvojās Anīta ar Mirtu un Zigurdu.

Otrā rītā Gobas un Ēriks Vilnis aizbrauca. Mācītājs ar cienīgmāti gan ar visu varu bija lūkojuši viesus pierunāt palikt, bet dakteris bija ļoti nevaļīgs, esot grūti slimnieki, kuņģus nevarot ilgāk atstāt.

Ar viesu aizbraukšanu mācītājmuižā viss gāja atkal parastā kārtībā. Anna Petrovna atvieglota uzelpoja; vecmāmuļa nepamanīti pārmeta krustu. Mācītāja kundze bija pavisam nogurusi.

Gaidai arī it kā kāds slogs novēlās no krūtīm. Bija jau gan bijis omulīgi, bet tomēr...

Viesus pavadījusi, Gaida uzskrēja augšā savā istabā. Viņa par visām lietām gribēja būt viena. Nekad tā vēl nebija ilgojusies pēc vientulības kā taisni vakar un aizvakar. Tā atlikās savā zemajā gultiņā ar galvu pret logu un lūkojās tālē.

Šodien pavisam apmācies, būs atkal lietus. Lai list, lai! Tas Gaidai tagad viena alga. Pēcpusdien būs Valdis, tikmēr viņa pasapņos. Mācīties tagad tā nevarēja, un Valdis jau vairs nebārsies, nebūs tik stingrs, viņas Valdis, viņas puisēns mīlais. Cik labi, cik labi pasaulē!

Ha ha! kā viņš saplēsa viņas krūzi! neveikls!

Un Vilku gravā — kā tur bija! pag', jāsāk no paša gala, nedrīkst izlaist ne mazāko mazumiņu. Kā lazdos kaut kas čabēja, un viņa domāja, ka vilks.

Ha ha! Valdis — vilks... Un tad viņš viņu arī sagrāba kā vilks laupījumu — abām rokām, tik cieši — cieši..

Ak tu, mīļo vilciņ! tu labo, smuko!

Gaida piemiedza acis un domāja tālāk.

Tad viņi saskatījās — tā, šitā... un tad — ai, tad viņi skūpstīja — pirmo skūpstu... Gaida atmiņā ilgi kavējās pie šī momenta. Svētlaimība — pirmais skūpsts!

Šovakar jau vairs nebija tā, kaut kā it kā trūka. Kā,

to viņa nevarēja saprast. Varbūt tas vairs nebija nekas jauns? Bet jauki bija arī šovakar.

Un Jāņu vakarā, kā viņi stāvēja apkampušies uz akmens strautā... Kā klausījās dzeguzi, un tā viņiem nokūkoja piecpadsmit gaidu gadus.. Kā viņa Valdim stāstīja pasaciņu par kalnā kāpēju ganu zēnu un karaļmeitu... Visu, visu viņa atminējās. Un ka pēdīgi, lietum līstot un pārkonam kā likteņa draudam graužot, tie bija skrējuši katrs uz savu pusi...

Gaida gulēja nekustīgi un sapņaini smaidīja.

— Ak laimīte, laimīte! Ved mani pie rociņas, ved mani saulītē! Neatstāj mani, neatstāj, mīļā, saldā laimīte!

Laimīte likās Gaidai labvēlīga...

DEGOŠS JAUTĀJUMS.

Pirmā stundā pēc mīlestības izskaidrošanās Gaida ar apslēptu prieku sagaidīja savu skolotāju.

Viņš ienāca, drusku neveikli sasveicinājās un it kā izvairījās no Gaidas skata. Viņš lūkoja izturēties tā, it kā viņu starpā pēc pēdējās stundas nekas sevišķs nebūtu atgadījies. Gaida apmuls.

Vai tas tik nebija sapnis bijis?

Viņa bija ļoti izklaidīga un neuzmanīga, uz ko viņš tai vairākārt aizrādīja. Asaras tai saskrēja acīs, kad viņš vēsi piecēlās.

Bet tad tas silti spieda viņas roku un skatījās tik sirsnīgi viņai acīs.

— Gaidītā! — viņš čukstēja maigi, it kā visu dvēseli ielikdams šai vienā vārdā.

— Valdi! — Gaida uzgavilēja, — iesim uz Vilku gravu.

— Jā, pēc launaga, — viņš klusi atteica, tad paķēra cepuri un gandrīz skriešus aizgāja.

Gaida kā sastingusi palika uz vietas stāvam. Roku uz sirds uzlikusi, tā klausījās. Sirds pukstēja, ak, kā tā pukstēja! un asinis štrauji riņķoja pa visu miesu, līdz pat pirkstu galiņiem, un tad atpakaļ uz sirdi... Mīļā mīļā sirds, vai tu zini, vai tu zini? — — — — —

Pievakarē abi satikās norunātā vietā. Neveikli samaidīdamies tie uzskatīja viens otru, it kā tie būtu gluži nejauši sastapušies ēnainā Vilku gravā. Tad runāja par vienaldzīgām lietām, pa starpām klusēdami. Par

stundām un mācībām tie nepieiminēja, it kā tie būtu pavisam divi citi cilvēki un tā nebija viņu ne mazākā darīšana. Tie baidījās uzrunāt viens otru ar „tu”, izvairīdamies lietot vispāri tiešu uzrunu.

Gaida palika nepacietīga un kaitināta klusēja.

„Iesim uz māju! — viņa sausi teica.

— Iesim.

Gaida gāja gar gravas malu pa priekšu, Valdis nopakaļ.

Tad Gaida piepeši apstājās, un Valdis, pēc inerces uz priekšu iedams, satvēra viņu savās rokās. Gaida iesmējās, viņas smieklī tālu mežā atskanēja. Viņš to nokūpstīja, un viņa cieši pieklāvās tam klāt.

— Mana maziņa, mana mazā — mazā māsīņa! — Valža karstā dvaša glāstīja viņas vaigus.

— Manu puisēniņ, manu zelta — zelta puisēniņu! — Gaida atbildēja.

— Skūpstī mani kā pirmo reiz! — Valdis lūdzās.

Gaida skūpstīja Valdi. Tuvumā ķīvīte iekliedzās. Gaida atrāvās.

Tad abi saķērušies atsēdās pie avotiņa un sēdēja klu-sēdami, drīz avotinā, drīz viens otra acīs lūkodamies.

— Valdi, klausies, cik plāpīgi strazdi triec.

— Un cik jautri bezdelīga zara galā šūpodamās čivina, tā arī samilējusies.

Valdis spieda viņas roku, viņa glāstīja viņējo.

Atkal abi apklusā un galvas tuvu sabāzuši klausījās un jūsmoja.

— Valdi, vai tu tagad gribētu mirt? — Gaida piepeši jautāja.

Valdis izbījies sakustējās.

— Mazā, kas tev nāk prātā! Nē, nē, es negribētu mirt,

tik tagad ne, ne par ko. Šo mirkli es gribētu mūžīgi dzīvot!

— Jā, ja šis mirklis būtu mūžīgs. Bet tas nekad vairs nenāks atpakaļ, tādēļ — es labāk gribētu mirt, — Gaida grūtsirdīgi noteica.

— Gaidītā, mums dzīvē vēl daudz būs tādu mirkļu, un — viņš, kaislīgi Gaidu pie sevis piespiezdams, piebilda — vēl varbūt daudz skaistāki . . .

— Nē, nē, skaistāku es vairs negribu, nevar būt skaistāku, Valdi.

Abi klusēja un baudīja šo brīdi. Ilgi viņi sēdēja pie avotiņa. Plāpīgie strazdi bija apklusuši; bezdelīga aizlaidās. Ķīvīte tūlumā atkal iekliedzās sērīgi saldi. Saule slīdēja arvien zemāk aiz meža. Valdis un Gaida ar varu atrāvās viens no otra.

*

*

*

Laiks nu Gaidai sāka iet uz priekšu kā ar septiņjūdžu zābakiem. Pēc Jāpiem Anita aizbrauca uz divām nedēļām savai skolas draudzenei Mirtai līdz uz Liepkalni, kur Zvaigznes kundzei bija vasarnīca. Gaidas satiksme ar Valdi tā tika ļoti nokavēta. Viņi nevarēja svabadi satikties. Kādēļ? Gaida to labi nesaprata — vai viņi kaunējās par savām jūtām citu klātbūtē? Viņi tās slēpa kā kaut ko neatļautu, grēcīgu . . . viņi satikās arvien kādās apslēptās, nomaļās vietās... Bieži vien viņi atrada viens otru iemīļotajā Vilku gravā, kur viņi tiešām par savu „Laires šūpuli”. Tur viņi bija droši, ka neviens neaicināts viņus netraucēs. Darba laikā nevienam nebija vaļas apbrīnot Vilku gravas apslēptos skaistumus, un lauzt kaklu arī bija maz gribētāju. Te

bija pilnīgi viņu divu valstība, kuŗu neviens viņiem negribēja apstrīdēt.

Te, savā Laimes šūpulī, viņi arī sāka atrisināt viņiem nopietnus dzīves jautājumus, no kuŗiem pats svarīgākais likās — par precēšanos.

— Tad tu būsi mana mīļā, mīļā mazā sieviņa, — Valdis klusi priecājās.

— Sieva? .. Nē, nē! — Gaida iesaucās izbijusies, atminēdamās baigo nakti Stārku ligzdā . . .

Valdis uzmeta viņai izbrīnījušos skatu.

— Kā? Tu negribi būt mana sieviņa, tu negribi mani precēt?

— Nē, nē, negribu, negribu!

— Tu esi maza tiepša, gan es tevi apprecēšu.

— Es neļaušos precēties, es negribu būt sieva.

Pirmo reizi Valdis to uzņēma pa jokam un par aušīgu tiepšanos. Bet vēlāk, viens pats būdams, viņš nevarēja izprast, ko gan Gaida domāja ar tādu pretošanos. Viņam vajadzēja par to kļūt skaidrībā, lai vai kā.

Otrreiz viņš uzsāka atkal šo tematu un pastāvēja, lai viņa teic, kādēļ viņa negrib precēties.

— Tas nav skaisti, — Gaida atbildēja. — Tad man būs bērni un tu mani vairs nemīlēsi tā kā tagad, un es tevi arī ne.

— Kāpēc, mazā muļķīte?

Gaida savilka nopietnu seju.

— Es zinu, tad būs tā kā tēvs ar māti — garlaicīgi. Tu būsi uzpūtīes, arvien dusmīgs kā tēvs.

Valdis pievilka Gaidu sev cieši klāt.

— Tu, mazā, mazā aušīna! Nekad es uz tevi nedusmošos, arvien es tevi mīlēšu, vēl vairāk nekā tagad es tevi mīlēšu . . . vēl vairāk — kad tu būsi mana, mana . . .

Valdis aplusa. Gaida izrāvās no viņa rokām instinkti un it kā bailīgi paskatījās uz viņu ar biklu skatu.

— Es — nebūšu tava.

Ar vienu lēcieni viņa bija aiz lazdu krūma.

— Ķer mani ciet, ja vari saķert, tad tu vari mani precēt! — Gaida ķircināja Valdi un metās bēgt.

Tas Valdim nieks, viņš to saķers uz vietas. Bet — viņš to nesaķēra. Viņš nepaguva ne atjēgties, kad Gaida jau bija pāri strautam un viņas baltais ģērbs vien krūmos nozibēja kā vēja nesta ziedlapīņa. Ak baltais, baltais ģērbs! — — —

Un arvien tālāk atskanēja Gaidas sidrabainie bērna smieklī. Kamēr viņš sameklēja laipu un pārmeta strautam pāri, pagāja labs brīdis, un Gaidas pēdas tad jau bija izdzisušas.

Citreiz atkal Gaida uzsāka runu par precēšanos. Tas viņiem abiem likās degošs jautājums. Šoreiz Gaida runāja visai nopietni.

— Jā, jāprecaš vien ir, visi precaš, nekā nevar darīt.

Valdis saka, ka viņš atmetīs savu nodomu kļūt par profesoru, un, tiklīdz kā būšot universitāti beidzis, tā abi slēgšot mūža derību.

— Ak, tas būs jauki: arvienu kopā, arvienu nešķirami. Tad viņi varēs staigāt abi saķērušies pa lielceļu, un tiem nevajadzēs baidīties, ka kāds viņus kopā neierauga. Jā, visi viņus tad apbrīnos — tie ir Valdis un Gaida! Viņi lūk, apprecējušies. Un viņi būs tik lepni, ka visi viņus apbrīno un zina, ka tie precējušies; tiem nebūs vairs jāslapstās pa paslepenām vietām kā kādiem grēciniekiem.

Kad Gaida kādreiz skolas darbus Laimes šūpuļa dēļ bija sagatavojusi paviršāk, tad Valdis stundā bija pārāk

nopietns un vēlāk pastaigājoties lika viņai pie sirds eksāmenu. Izkritīšot vēl cauri. Un viņam jau tā esot ilgi uz viņu jāgaida. Tas Gaidai sāpēja, un viņa mācījās, acu nepaceldama.

Arī ar Valdi Gaida pārrunāja par „visiem esmes pēdējiem iemesliem”. Biežāk gan abi galvas tuvu kopā sabāzuši, jūsmoja. Bet ne katrreiz abi pilnīgi sapratās. Gaidai ārējā pasaule bija it kā dzeja un mūzika. Valdis juta savādāk.

Kādreiz, kad abi atkal staigāja jūsmodami pa mežu, Gaida apstājās, skatīdamās tālumā un klausīdamās.

— Klausies, Valdi!

— Kas ir? Es nekā nedzirdu.

— Tu nekā nedzirdi?

— Nu, ka es nekā nedzirdu, mežs šalc, vairāk nekas.

— Vairāk nekas? Vai tev neliekas, ka viņš stāsta ko svarīgu, ko noslēpumainu, ko mēs nesaprotam.

— Kas tur ko nesaprast, nav jau nekāds pārdabisks brīnums.

— Un man liekas, ka viss man apkārt ir viens liels brīnums, visa pasaule savā krāšņumā — — —

— Ak blēņas! Šo pārejas garīgo noskaņu — to es pazīstu, tas pāries.

— Valdi, kamēr es tevi mīlu, visa pasaule man ir gluži citāda, krāsu bagātāka, tik skaista, tik laba.

— Gaidulīt, mīlulīt! un tu pati — visskaistākā.

— Klau' — tu dzirdi?

— Jau atkal! jā jē, es dzirdu, muša spindz.

— Pag', ieklausies taču . . . Gaida satvēra viņa roku.

— Tie džinkstošu odu un knišļu bari.

Kā dzelta Gaida atrāva savu roku no viņa un aizgriezās. Viņš apķērās.

— Neļauņojies, mazā! Man vairs daba nav lielā mistērija kā tev tagad, man šis laikmets aiz muguras. Piedod, ka es varbūt esmu par daudz cinisks. Bet es gribētu, maziņā, tevi audzināt, — es nezinu... es gribētu, kā saka, palīdzēt tev tikt pie pareiza pasaules uzskata; es domāju, labāk būtu, ja tu ātrāk atdarītu acis uz īstenību un par daudz neiedzīvotos maldu ilūzijās . . .

— Laid, laid man manas ilūzijas, viņas tik skaistas, — Gaida viņu pārtrauca. — Dzīve kā sapnis šķiet, kā liega vēsma tā glāsta visu manu būti . . . Valdi! sniedz man savu roku! Tā labi. Ak, kāda laime, kāds prieks ir dzīvot!

Valdis apskāva viņu savām rokām un gribēja viņu skūpstīt.

— Nē, nē, tā nē! — viņa pretojās. — Tas ir grēks!

— Ja grēks tik salds, tad lai dzīvo grēks!

Viņš kaislīgi viņu nobučoja.

— Jā, lai dzīvo grēks! — viņa smaidīdama viņam pievienojās.

Abi klusēdami lēni soļoja dziļāk mežā.

— Kas ir dzīve? Kas ir dzīves mērķis? — Gaida pārtrauca klusumu.

— Kas ir skaistums? Kas ir dievība? Kas ir jauns, ka ir grēks? — mana mazā, ziņkārīgā Ieva! Šos smagos jautājumus mēs pazīstam visus — tos mēs visi esam minējuši — tavā vecumā.

— Un neviens jums uz tiem nav varējis atbildēt?

— Dzīve tik uz tiem atbild.

— Dzīve! . . . Gaida nokāra domīgi galvu un viegli nopūtās. — Dzīve . . . Kas ir dzīve? Es vēl gribētu būt bērns, rotaļāties ar Kārli, Vili. mazo Jēpi, skriet pa laukiem un tīreļiem, bet . . . man netiek vairs. — Un

skumji viņa pieklāva savu domu pilno galviņu pie viņa zaļoksnējā pleca. Viņš glaudīja vārīgi viņas matus.

— Tev žēl rotaļu, — tu negribi dzīves?

— Ak, es nezinu. Žēl bērības, dzīvot — neprotu.

— Vientiesīte, gan mācīsies.

— Tik savādi, tik savādi viss . . . neko vairs es nesajūtu tā kā agrāk. Tādi nenojausti spēki manī raisās, — man liekas, ka spārni man augtu . . .

— Tie tev arī aug, daiļaviņ, es tev došu spārnus!

— Bet es nezinu, vai viņi mani nesīs uz ļaunu jeb uz labu.

— Mazā aušiņa! Šī krīze pāries. Tu vari būt laimīga, ka atrodi labā apkārtņē šajā visvarenākajā cilvēka dzīves posmā. — Tavi labie instinkti no tavas apkārtnes iespaidiem tiks uz labu pusi virzīti. Vai tam, kas šai laikā iekļūst sliktā apkārtņē!

Valdis aplūsa domīgi, it kā atmiņās iegrimdams. — Atsēdīsieties! Tu uz tā celma, es pie tavām kājām, zemē, sūnās.

Abi atsēdās. Valdis atslēja galvu rokās un nopūtās.

— Kas tev ir, Valdi, tu esi skumjš?

— Es domāju par savu pārejas auguma laiku. Tas noritēja ne tik labvēlīgos apstākļos: pilsētā, savā vaļā, sliktā panzijā, starp sliktiem biedriem.

— Tev bija slikti biedri? Viņi tevi nesaprata? — Gaida līdzjūtīgi vaicāja.

— Nē, Gaidīta, viņi mani nesaprata. Un pieaugušie, pie kuriem es griezos ar savu ziņkārību savā augošā atziņas cīņā, ar saviem izmisušiem jautājumiem — tāpat kā tagad tu, — mani saņēma ar izsmieklu, ar ciniskām zobgalībām. Es prasīju maizi, — man deva akmeņus . . . — Viņa balss drebēdama aprāvās.

— Manu puisīt! Tu esi tik labs, kā viņi pret tevi varēja tik slikti būt. Ko viņi tev nodarijuši, ļaunie cilvēki — pastāsti! — Gaida maigi pieķērās viņam klāt un ar dziļu sirsnību raudzījās viņa acīs.

Valdis aizgriezās.

— Ja es tev to visu izstāstītu, ko . . .

— Stāsti vien, stāsti vien!

— Nē, nē, tagad tu vēl nesapratīsi. Varbūt kādreiz vēlāk . . . Jā, man tev ir jāstāsta . . . tik tagad nē — vēlāk, vēlāk . . .

— Labi, kādu citu reiz. Apmierinies!

Valdis uzlika savu galvu uz Gaidas klēpja un klusēja. Viņš raudāja . . .

MĪLESTĪBAS NAIDNIEKI UN PIRMĀS
SĀPJU ASARAS.

Klusā laimē Gaida dzīvoja tālāk. Ar kādu prieku tā būtu uzticējusi kādam savu noslēpumu, parunājusi par to. Balva gan visu zināja, bet tā bija Rīgā. Anitai teiktu, bet viņas arī nebija šeit.

Viņas vienīgā pastāvīgā draudzene — māte, kādēļ tai Gaida neatklāja savu sirdi? Kādēļ ar māti nedalījās savā laimē?

Jā, māte, Gaida ies un stāstīs viņai par savu bezgalīgo sirdslīksmi. Viņa nopietni to gribēja vairākreiz, bet nekad no tā nekas neiznāca. Kādēļ, — to Gaida nevarēja izprast. Un tēvs? No Dieva puses, — ka tik tēvs nedabū zināt!

Kādu rītu mācības stundā Valdis teica, ka Anita atbraukusi un ka Gaidai nu jāizlīgsto ar Anitu.

Labprāt viņa to darīs, viņa vainīga pret Anitu.

Pēcpusdienā Gaida gāja uz Gailēniem.

Anita gulēja šūplā krēslā un lasīja.

Gaida pieskrēja klāt un mīļi apkampa draudzeni.

— Liec mani mierā! — Anita pūcīgi atrāvās no Gaidas draudzīgā skāvienu.

— Nedusmo vairs, mīļā. mīļā Anita — Gaida lūdās.

Abas izlīga, un šūplā tīklā, līdzās šūpodamās, jautri trieca kā kādreiz plāpīgie strazdi koka galotnē...

Anita stāstīja, kā pavadījusi Liepkalnē laiku ar Mirtu

un Zigurdu, kā braukuši uz jūrmalu un kā tur satikuši Balvu un Vaironu. Jā! Kāds students Vilniš licis Gaidu sveicināt, vai tas esot Līgītas krusttēvs?

Jā, tas esot.

Anita stāstīja tālāk, ka Zigurds viņai jūrmalā saulrietā izskaidrojis pēdīgi savu miesīgo mīlestību, un ka viņš viņu skūptījis pirmoreiz . . .

— Un par šādu grēka darbu saule, sārtodamās aizkauna, iegrīma jūrā, — Gaida jokoja.

— Jā, tas bija skaisti, Gaida. Ja es tev spētu aprakstīt šo skūpstu, šo dievišķīgo mirkli, — tas paliks man atmiņā visu mūžu, visu mūžu — šis pirmais skūpsts...

— Arī kad tu citu mīlēsi, kad tu visus puikas mīlēsi?— Gaida atriebīgi smīnēja.

— Ai, tā nerunā, Gaida. Nekad nevienu citu es tā nemīlēšu, to es tagad zinu.

Gaidai ienāca prātā Dzilnas jaunkundze, bet viņa negribēja par to prasīt un apbēdināt Anitu.

Anita, it kā Gaidas jautājumu uzminēdama, teica, ka to Dzilnu viņš nekad neesot mīlējis, to tikai tāpat pa jokam; viņa šo gan esot vilinājusi, bet viņš — neesot ielaidies, viņš mīlot patiesīgi un vienīgi tikai viņu, Anitu.

— Gaidai kļuva vēl vieglāk ap sirdi, — viņas draudzene arī bija laimīga.

—Gaida, — Anita sacīja, — jūs taču arī abi ar manu brāli varētu mīlēties. Kas tad ir, ka viņš nav mācītāja dēls, bet viņš būs profesors, viņa lepnī piebilda.

Gaida mazliet aizgriezās, Anitai likās, ka tā aizkārusi vārigu vietu un tālāk neatšķetināja šo sarunas pavedienu.

— Nu stāsti taču, kā jūs pavadījāt šo laiku? — Anita,

atcerēdamās pēdējo kopējo dzīvi priekš Jāņiem, jautāja.

Gaida nosarka un pagriežās vēl vairāk sānis. Par ko viņa sarka, par ko nogriežās? Vai tas bija kas jauns, kas grēcīgs, — cik dīvaini!

No šī neveiklā stāvokļa viņu atpestīja Valdis, kas pa gabalu bija abas plāpīgās draudzenes novērojis.

Trijatā viņi nogāja lejā upmalā.

Gaida gāja ar Anitu zem rokas, Valdis viņai līdzās un slepeni spieda viņas roku.

Ja Anita zinātu, ja viņa zinātu!

Anita stāstīja atkal par saulrietu jūrmalā, par Mirtu, Balvu, tikai par Zigurdu viņa tagad klusēja. Bet Valdis to nemaz neievēroja; viņš par daudz bija aizņemts pats ar saviem jūtu pārdzīvojumiem, lai sekotu māsas psiholoģijai.

— Kāds tu neveikls kavalieris — Anita zobojās, — sniedz taču savai dāmai roku!

— Cienījamā jaunkundze, vai drīkstu jums piedāvāt savu roku? — Un Valdis jokodamies paņēma Gaidas mazo roku savējā un to slepus spieda.

Ai, cik jaukas bija šādas intīmas pieskaršanās kāda trešā, nezinātāja, klātbūtnē! Tam piemita tāda savāda burvība. Viņi abi jutās vēl tuvāki viens otram.

Tā viņi trīs bija atkal kopā diendienā, katru svabadu brītiņu. Gandrīz vai ikdienas tie sēdēja uz vecā Draudzības akmens upē un runājās stundām.

Telpas tiešām tur bija visai maz, bet viņiem daudz nevajadzēja. Gaida sēdēja vidū, Anita un Valdis katrs savā pusē. Tas tā aizvien nejauši sagadījās un it kā pats par sevi bija saprotams. Pa lielākai daļai runāja Anita, Gaida un Valdis abi klusēja un klausījās.

Vai viņi dzirdēja Anitas runu? Nē, tie dzirdēja tikai savu mīlestību, savas bezgalīgās ilgas un gaidas.

Kā svētīti tie katrreiz šķīrās un gāja klusēdami katrs uz savu māju. — Valdis ar Anitu pār tiltu uz Gailēniem, Gaida kalnā uz Stārku ligzdu.

Gaida sāka vai nožēlot, ka Anita pārbraukusi, jo vienatnē satikties vairs gandrīz nebija iespējams. Savu noslēpumu viņa Anitai neizpaua. Bet Anita nebija vairs naīva, tā drīz vien visu nomanīja, taču viņa bija arī tik smalkjūtīga, ka neaicināta citu noslēpumos nespiedās. Viņa bija laba māsa un vēlīga draudzene. Jā, viņai jau nebija iemesla būt greizsirdīgai! Viņa tikai juta savas draudzības vērtību pret Gaidu augam un bija lepna uz savu brāli.

Mācītājs sāka ievērot meitas biežo prombūti. Prasīja, iztaujāja viņu tiku tikām, kur šī pazūdot caurām dienām.

Jā, nemaz vairs mazos nepieskatot, māte piebalsoja tēvam.

Gaida teica, ka dzīvojot kopā ar Anitu, visu gadu taču esot tik viena.

Māte beidzot viņai pievienojās, — lai vēl padzīvoties svabadībā šovasar, lai papriecājos vēl mājā, lai paliekot labas atmiņas no bērnības; dzīvē tik maz prieka esot, ka dažreiz tikai no šīm atmiņām vien jādzīvo.

— Kā tad, kā tad, jums jau izrunas nekad netrūkst, — tēvs sirdijās. — Bet tu man ar to Pārupu! — viņš ar pirkstu piedraudēja.

— Ko nu, liec bērnu mierā! — māte izbijusies pārtrauca.

Tēvs aplusa un izgāja ārā.

Gaida platām acīm skatījās. Ko tēvs domāja? Kāpēc māte tā izbijās? Viņa tikai Valdi milēja, ļoti, ļoti milēja. Un cik viņa bija laimīga! Ja tēvs — māte to zinātu . . . Māte to saprastu gan un priecātos līdz par viņas laimi. Jā, viņa teiks mātei visu.

Vakarā Gaida sastapa māti dārzā zem ķiršu kokiem.

— Kurp tu ej? — māte prasīja ar zināmu stingrību.

— Es — noiešu lejā upmalā paklausīties lakstīgalas, viņu tur lazdās tik daudz . . .

— Tu gan atkal tur — ar to — — — Anitu.

— Es nezinu, varbūt. Jā, kāpēc gan ne, māt?

— Tas jau nekas, bet jūs esat arvien kopā ar — Pārupa kungu.

— Jā, Valdis — ir tik labs.

Māte apjuka.

— Bet . . . tu nezini bērns — — man jau nekas nav pretī pret Anitu, nedz arī pret . . . bet tu nedrīksti teikt Valdis, tas neklājas un... arī es nevēlos, ka tu ar viņu ietu kopā staigāt tik vēlu.

— Māt! — Gaida sāpīgi iesaucās. — Mācītāja kundze neveikli pagriezās un nedrošiem soļiem gāja mājup.

Gaida palika kā sasalusi stāvam. Kāpēc tā nedrīkst iet ar Valdi staigāt? Cik nežēlīga bija arī māte! Vai viņa nenojauta, ka viņa Valdi mīl? Jā, viņai vajadzēja to saprast bez teikšanas. Vai viņa neredzēja, cik tā laimīga?

Ak, viņa tāda pati kā tēvs, viņi abi vienādi, visu liegt... Un Gaida, spītīgi galvu pacēlusī, sekoja mātei atpakaļ uz māju. Uzgāja savā istabā un raudāja. Tad nosēdās pie loga un līdz vēlai naktij skatījās uz Gailēnu pusi. Viņa zināja, ka viņš tur lejā kaut kur krūmājā sēdēja un lūkojās uz viņas logu.

— Ai māte, māte, kā viņa mani nesaprot. Es viņai neteikšu, nē, nē, nevienam vairs. Kas man daļas gar visu pasauli, kas pasaulei gar mani! — Gaida sevī nosprieda.

Otrā dienā Gaida apsūdzēja Valdim savu tēvu un māti, kā tie viņu bāruši un aizlieguši iet ar viņu staigāt. Un kā lai tā dzīvojot, viņa neredzējusi?

— Tu taču mani redzi stundās ik dienas. — Valdis šķelmīgi smaidīja.

— Ak, nekaitini mani, es nevaru bez tevis dzīvot.

— Es nāku diendienā.

— Ak nē, ak nē! — un Gaida sāka raudāt.

Valdis viņu apmierināja. Lai tikai nesakot nevienam, tā esot viņu abu darišana. Vecie jau arvien nīstot jaunu mīlestību, skaužot.

Gaida gribēja protestēt — nīst, skaust, to gan viņas māte nespēja, bet — saprast viņa nesaprata, tas bija fakts.

Tagad vairs svabadi satikties nevarēja, bet Gaidai nenācās grūti izgudrot visādus gājienus.

Tēvs bija novērojis, ka viņa bieži iet uz mežu, un sāka it kā pētīt pakaļ. Sūtīja Kārli un Vili mežā ogot, gan atkal māte Annu Petrovnu ar mazajiem bērniem turp pastaigāties.

Gaida tagad gāja uz citu pusi — uz kluso kapsētu upmalā. Eja turp bija gan grūtāka un tālāka, bet ko gan viņa nebija gatava darīt, lai satiktu savu Valdi. Nevienš ceļš tai nebija ne par tālu ne par grūtu.

Reizēm viņi satikās uz Varžu salas, viens no vienas puses otrs no otras piebraukdami ar laiviņu.

Viņu aizliegtās, slepenās satikšanās tapa arvien īsākas, arvien sāpīgākas. Bieži Gaidai un Valdim noritēja pirmās mīlestības sāpju asaras.

Ai, mīļie bērni, vai jūs nejutat, ka arī šajās jūsu asarās ir laime, ka šajās pirmās mīlestības sāpēs ir bezgalības nojauta . . .

Nāks dzīve, skars savām asajām rokām jūs, un tās būs citas sāpes, smeldzošas sirds un dvēseles sāpes . . . raudinās jūs citām asarām, sirdssāpju asiņainām asarām . . . jums galvā liks asu sāpju puķu vainagu.

Sataisaities, dzīve nāks ar nedaudziem priekiem un laimes brīžiem, bet ar daudzām sāpēm un ciešanām . . .

DERĪGSPADOMS GRŪTĀ BRĪDĪ.

Vasara iet uz beigām. Tuvojas augusta vidus, un Gaidai drīz jābrauc uz Rīgu.

Pēdējās dienas viņai divreiz dienā stundas pie Pārūpa kunga. Viss tiek vēl steidzīgi atkārtots. Pats skolotājs nav mazāk uzbudināts par skolnieci — eksāmena dēļ...

Arī Kārlis un Vilis mācās vairāk.

Gājieni uz kapsētu un Varžu salu iznāca tagad pavisam reti, jo jāmācās bija caurām dienām.

Un vakaros aizvien, kur gadījās, kur negadījās — ka Gaida gribēja aizlaisties caur dārzu uz vienu vai otru pusi — tā sastapa māti, un māte tagad arvien bija gatava visur iet līdz.

Nežēlīgā, nežēlīgā māte! Gaidai negribot radās vēsā, kas jūtas pret māti.

— Māt, ko tu mani sargi? — Gaida, kādu vakaru atkal māti zem ķiršu kokiem sastapdama, pārmezdama skarbi noprasīja. Kad tā neatbildēja, viņa gāja tālāk savu ceļu gar upmalu — uz Draudzības akmeni. Atsēdās un raudāja...

Viņpus upes pašķīrās alkšņi, un Gaida ieraudzīja Anītu, kas atkal nozuda. Pēc maza britiņa Anīta bija pārskrējusi pār tiltu un bija klāt uz Draudzības akmens pie draudzenes.

Gaida priecīgi viņai deva telpu sev līdzās.

— Gaida, tu raudāji?

Gaida klusēja un noslaucīja vēl pēdējās asaras.

— Es zinu, Gaidiņ, neraudi, mīļā, mīļā Gaidiņ!

Abas draudzenes apkampās.

— Man tagad jābrauc uz skolu, — vajadzētu priecāties
— bet sirds tik grūta, — Gaida teica.

Anitai nenācās viegli saprast Gaidas skumjas, viņa pati prēcējās, ka drīz Mazpilē būs dienu no dienas kopā ar Zigurdu...

— Bet jūs, Gaida, jūs abi sarakstīsities, un tas arī ir jauki, ļoti — ļoti jauki. Tu to vēl nezini.

Nē, to Gaida vēl nezināja. Laikam tas arī būs jauki, bet tas viņu tagad maz apmierināja.

Viņa izstāstīja Anitai, ka tā tagad ne soli vairs netiekot prom no mājas; pēdējās dienās tiekot kā gūstekne apsargāta, un viņai taču esot vēl tik daudz ko teikt — priekš šķiršanās.

To Anita saprata un apņēmās par to pārdomāt un izpalīdzēt draugiem klizmā. Vai nupat tagad nepasaukt Valdi šurp?

Nē, to lai vien nedarot.

Anita brīdi sēdēja galvu uz rokas atslējusi un gudroja. Drīz tā pacēla apmierināta galvu un jautri noteica:

— Gaidiņ, esi mierīga! Pēdējā dienā priekš prombraukšanas es sarīkošu jums izdevīgu šķiršanās brītiņu.

— Kā tu to izdarīsi? — Gaida neticīgi jautāja.

— Paļaujies uz mani un nebēdā! Es tev svēti apsolu.

Gaida pateicīgi nobučoja savu attāpīgo draudzeni. Tad abas gāja līdz tiltam kopā. Uz tilta vēl labu brīdi

abas čukstējās, galvas sabāzušas, un tad atvadījušās aizskrēja katra uz savu pusi.

Gaida apmierināta pārnāca mājās. Māte rikojās uz lieveņa ap galdū. Bet Gaidai bija pret māti tāds naids, ka tā negribēja ne labu nakti viņai dot.

Garā sāpju nopūta vēlās pār Gaidas lūpām, kad tā no sava loga piecēlās un iekāpa savā šaurajā gultiņā.

KĀDS SKAISTUMS!

Grūtā diena bija klāt.

Gaida visu nakti nebija varējusi gulēt. Tikai saulei lēcot, viņas acis uz īsu brīdi bija aizkrikušas, bet tad tā atkal bija pamodusies no baiga sapņa.

Tas bija tāds „nozīmīgs” sapnis. Viņa bija skrējusi pa gaisu vien, pa gaisu vien, — tad kļuvis aizvien tumšāks ap viņu. Bailēs viņu pārņēmušas, un viņa sākusī krist lejā. Tas bija tik drausmīgi, — — iekleģdamās viņa bija pamodusies...

Bailēs tā izlēca no savas gultīņas, pieskrēja pie loga, pa kuŗu viņai nāca preti spirts rīta gaiss un salījušas zāles valgums. Nupat bija nolījis lietus un arī tagad vēl liņāja. No upes pacēlās pelēki miglaini tvaiki, — Gailēnuš nevarēja saredzēt aiz tiem.

Šermuļi pārskrēja Gaidai pār muguru. Sirds kļuva arvien grūtāka. Aiz aukstuma viņa nodrebinajās un ielīda atkal gultā zem segas. Viņa klausījās, kā lietus pīles smagi atsitās uz jumta. Viņai likās, ka katrs lietus pīles sitiens urbjas viņas smadzenēs...

Kādu stundu vai vairāk viņa gulēja vaļējām acīm, klausījās un apatiski vēroja, kā smagie lietus mākoņi kūleņoja cits pār citu — tad izplūda vienmulīgā pelēkumā un tapa aizvien gaišāki. Lietus pārgāja.

— Paldies Dievam! — viņa priecīgi izsaucās un piecēlās. Aizmigt tikpat vairs nevarēja.

Galva viņai bija tik smaga, tik smaga.

Matus sasprauda pakausī kamolā, uzmauca basās kā-

jās kurbītes un tāpat uz gaŗo naktskreķlu uzmeta savu veco, pelēko lietus mētelī un aizskrēja uz upi vēl pēdējo reiz izpeldēties.

Bija vēl ļoti agrs. Visi mācītājmuižā gulēja, tikai lopu Trīne staigāja pa kūti, — lopi pašlaik tika ganos laisti.

Gaida uz Draudzības akmens izgērbās un kaislīgi mētās vēsajā ūdenī.

Cik tas bija labi! Arī galva kļuva skaidrāka. Viņa peldēja šurpu turpu. Tad apstājās nekustīgi un skatījās dziļumā, kā mazās zivtiņas zīnkārīgi, ar zināmu apdomu viņai tuvojās un viņu novēroja. Tad viņa piepeši ar visu galvu iegremdējās ūdenī, — zivtiņas izbiedētas izklīda uz visām pusēm.

Desmit soļus tālāk Gaida atkal iznira no ūdens, skaļi iesmiedamās. Gaŗā matpīne bija atgājusi vaļā, un mati kā melnas dūņas aplipuši gar viņas sārto miesu. Ūdens tecēja pār ģīmi, gar ausīm. Gaida skatījās uz saviem slaidajiem locekļiem un smējās aiz prieka — — —

Alkšņos kas pačabēja. Izbijusies Gaida atskatījās atpakaļ. Tas bija gan laikam kāds putniņš, kāda ķīvīte, varbūt vai kāda paipala, kuŗu viņa no miega bija iztraucējusi, — Gaida nodomāja, un, atgriezusies uz otru pusi, nopurinājās, atmeta slapjos matus atpakaļ no pieres, mētās atpakaļ ūdenī un peldēja tālu uz priekšu.

Cik labi! Nekad vēl tā nebija bijis. Augustā upe jau bija labi atdzisusi, avotainās Vizmas ūdens bija arvien vēss. — Un šorīt vēl bija tik agrs.

Gaida atpeldēja atpakaļ, iznira no ūdens un atsēdās uz akmens. Miesa tai bija sārta sārta. Viegļas trīsas viņu pārņēma. Uz akmens uzkāpusi, tā klausījās, — tai atkal likās, ka viņā pusē alkšņi būtu pakustējušies. Viņa sevī klusi pasmaidīja.

— Tā jau visur, nāras un gari vien manā galvā spo-
kojas, kā Valdis saka. Mīļais Valdis! Gaida pavērās uz
Gailēnu pusi. — Viņš vēl guļ... Mazie, mazie putniņi, es
jūs iztraucēju. Guliet vien, mīļie, mazie putniņi, es tū-
liņ atkal aiziešu!

Gaida saņēma savus gaŗos matus, izspieda no viņiem
lielo ūdeni un tad ietinās cieši palagā. Nosusinājusies
tā savija matus lielā cietā grieķu mezglā, sasprauda
pakausī, un tad, uzmetusi gaŗo balto kreklu, jutās kā
atjaunota. Tik silti bija uzreiz.

Ar roku viņa pavilka gaŗ pieri. Arī galva bija tapusi
skaidra. Vēl savus jaunus, vingros locekļus izstaiņijusi
uz visām pusēm ritmiskās kustībās, un tad tai kļuva
pavisam silti.

Atcerēdamās atkal iztraucētos putniņus, viņa mudīgi
apgērba mētelīti, uzmauca kājās kurpītes un skriešus,
palēkdamās viņa pazuda upmalas ceros.

Viņpus Vizmaš alkšņi pašķīrās un kāda vīrieša balss
aizgrābta čukstēja:

— Burvīgā, dievišķīgā nāra!

Tad vīrietis alkšņos ātri izgērbās un ar visu galvu
pazuda zem ūdens. Pie Draudzības akmens tas iznira
un uzkāpa uz akmens. Izstaiņijis savus spēcīgos locekļus,
viņš piespieda abas rokas pie krūtīm un dziļi elpoja.

— Kāds skaistums! — — Kāda neizmērojama laime,
kāda dzīves pilnība!... čukstēja viņa lūpas.

Tas paskatījās uz mācītājmuižas pusi un izstiepa abas
rokas.

— Mana Lauma, mana burvīgā Lauma...

Tad atmeta atpakaļ slapjos matus, izplēta rokas un
kā balts gulbis peldēja pa ūdens virsu...

ES TEVI MĪLĒŠU LĪDZ NĀVEL.

Šodien visu dienu bija apmācies, un saule ne uz mirkli neizbrida no mākoņiem.

Visā mācītāja muižā bija drūmas, lietainas dienas noskaņa. Mācītājs patš staigāja sabozies. Mācītāja kundze nopietnu seju tecēja drīz no pieliekamā kambaņa ēdamā istabā, drīz augšā Gaidas istabīnā. Arī viņa bija slikti gulējusi visu nakti, — šodien bija jāriko Gaida ar Kārli un Vili uz Rīgu. Ar Mārtiņu tā vairs nerunāja par to, viss jau bija apspriests kārtu kārtām. Viņam arī bija grūta sirds, to viņa redzēja labi.

Viņai pašai šodien bija sirds tik pilna mīlestības pret savu vecāko, un arī baigas jāucās pa starpām, — vai tikai tā bija pareizi, kā viņa darījusi, izcīnīdama Gaidai tādu gaitu!

Asaras tai brīžiem saskrēja acīs, bet viņa tās apspieda ar visu varu.

Nu visi trīs lielākie aizies pasaulē. Viņa paliks mājās ar četriem mazākajiem. Tie vēl tik sīki — sīciņi, ar tiem vēl nevar dalīties ne priekos, ne bēdās. Gaida, viņas Gaida — tā viņai bija īsts draugs un mierinātājs grūtos brīžos. Lai gan šovasar pēdējā laikā tā bija it kā atrāvusies no viņas. Ak, viņai jau bija pašai savas rūpes, savas bēdas, jo jāsatavojas uz citu dzīvi. Tā māte aizbildināja savu bērnu.

Tikai Kārlis un Vilis nesajuta ne mazāko grūtsirdību. Tie priecājās par dzīves pārmaiņu un kā mazi kumelji

gāja pa visu māju, vai kaklus lauздami. Šodien nekas viņiem netika liegts.

Annai Petrovnai arī bija tāda pagrūta sirds; bet savā ziņā tā priecājās, ka nu būs vieglāk, kur trīs lielākie atlaisti no viņas rokām un aizies no mājas. Tā sāks tagad no gala ar Veltu. Tas viņai būs tīrais atpūtas darbs. Lizīte vēl bija par mazu lai mācītos, tā tik vēl līdz ar mazo Krustiņu uzraugāma. Bet Anna Petrovna Gobas bērņus milēja kā savus, — tas viņai nenāksies grūti. Šodien viņa bija aizņemta ar Kārļa un Viļa grāmatu, veļas un apģērbu kārtošānu.

Gaidas lietas visas kārtoja māte pati, to viņa neļāva nevienam. Ar siltu mīlestību tā cilāja katru lietiņu, pa starpām kādu asaru iebirdinādama līdz Gaidas pūrā.

Gaidai pašai tikai bija viena doma: šodien tai jāšķīrās no Valža. Pati nevarēja saprast, kāpēc viņai tik grūti, tik pārāk grūti ap sirdi, — it kā uz mūžu šķīroties. Nav taču tālu Ziemas svētki, kad atkal abi tiksies. Bet sirds tā sāp, tā sāp nemitīgi.

Šodien viņš vēl nāks uz stundu, tā tēvs bija gribējis, — lai tad vēl pēdējo reiz izņemot cauri grūtākās vietas fizikā, matēmatikā.

Tas Gaidai nemaz nepatika, — kā lai viņa šodien domājot par matēmatiku! Viņa tikai domāja, kā viņi šķirsies, kā atvadīsies. Anita bija gan apsoliņusies gādāt par izdevību, bet ja nu viņai neizdodas!

Stunda šodien bija nolikta pēc pusdienas. Valdis atnāca uzposies sevišķi rūpīgi. Abi saskatījās un isā sāpīgā smaidā savilkās abu lūpas. Tad sēdās klāt pie grāmatām.

— Valdi, es nevaru! — Gaida uzlēca stāvus.

— Gaida, apmierinies! Nāc, parunāsimies! — Valdis izbijies mierināja.

Gaida saņēmās un nosēdās atkal pie galda. Valdis zem galda mīļi satvēra viņas roku. Caur asarām viņa pasmaidīja.

— Tavi matiņi vēl slapji, — viņš lēni teica un saņēma viņas matu pīni otrā rokā.

— Jā, es biju šorīt upē.

— Ak tā?

Abi saskatījās atkal, Valdis smaidīja silti, laimīgi.

— Mana Lauma! — viņš paceltā balsī iesaucās.

— Klusi, lūk, tēvs iet pār pagalmu!

— Gaida, sakait man Pitagora teorēmu.

Gaida noskaitīja.

— Lūdzu pierādait!

Gaida pierādīja.

— Lūdzu, sakait man, kāds ir Archimeda likums?

Gaida teica.

— Galileja? Paskaidrojiet tuvāk! Labi. Pasakait man, kas ir centrifugālais un centripetālais spēks?

Gaida tikko skaļi neiesmējās. Par centrifugālo un centripetālo spēku viņi bija Vilku gravā daudz runājuši — — —

Jā, tādā garā stundu turpināt, pret to Gaidai nekas nebija pretī. Labais, gudrais skolotājs! Viņa pateicīgi to uzskatīja.

Pa logu viņi ieraudzīja Anitu nākam ar lielu grāmatu saini padusē:

— Anita tev nes tavu šilleru.

Gaida priecīgi pasmaidīja.

Labā Anita, viņa savu vārdu bija turējusi...

Anita caur logu pamāja ar galvu.

Bet stunda vēl nebija galā, kaut gan pulkstenis rādīja daudz vairāk. Viņi nesteidzās. Vēl labu laiku tie runāja par visādiem fizikas likumiem, tos attiecinādami uz savu iekšējo dvēseles pārdzīvojumu.

Gaida redzēja, ka Anita sētā sasveicinās ar tēvu, kas, paskatījies Anitas grāmatās, pievienodamies pakratīja galvu.

Pieskrēja Vilis ar Kārli. Tiem Anita atdeva grāmatas. Pienāca Anna Petrovna ar Lizīti un Krustiņu, arī Velta pieskrēja, un visi aizgāja uz dārza pusi.

Gaida pašlaik lika grāmatas nost, kad ienāca tēvs.

Visi trīs pārrunāja par vasaras mācības rezultātiem un gaidāmo eksāmenu; mācītājs pateicās par Pārupa kunga laipno palīdzību. Valdis apgalvoja, ka Gobas jaunkundze arī bez viņa būtu labi iztikusi.

Mācītājs pateicīgi spieda skolotājam roku un to uzaicināja šodien paciemoties vēl mācītājmuižā.

Tad visi trīs izgāja ārā.

Gobas kundze ar Anitu nāca no dārza pretī.

— Nu, bērni, padzīvojieties nu vēl pēdējo dienu visi kopā. Tāds slikts laiks, nekur tālu jau šodien nevar iet. Tāpat ar laiviņu pa Vizmu pavizinājieties, jeb — —

— Jā, jā, brauksim ar laiviņu. — Anita priecīgi uzķēra mācītāja kundzes priekšlikumu.

— Gan jau mēs zināsim, ko iesāksim, — Gaida piebalsoja, un visi trīs pazuda.

Tēvs gan nosauca pakal, lai ņemot lielos puikas līdz, bet tie paši atteicās. Viņiem šodien bija daudz svarīgākas darīšanas.

Māte siltu skatu noskatījās, ka Gaida ar viesiem aizgāja. Šodien viņa neko nevarēja Gaidai liegt un pat

nožēloja, ka viendien bija viņu sarūgtinājusi. — Viņi visi trīs vēl tīrie bērni, — viņa pie sevis nopriecājās.

— Bet tā kā uz launaga laiku esiet atpakaļ! — viņa vēl nosauca pakaļ.

— Jā, jā! — Anita ar mutes lakatiņu vēdināja atbildi.

Velta paskrējās viņiem līdz, bet māte to atturēja.

Upmalā Gaida, Valdis un Anita iesēdās laiviņā un aizbrauca.

— Tā, nu tik laidīsim labi tālu. — Anita noteica un ķērās pie aiņiem.

— Tev jau, māsiņ, neies, — Valdis domāja.

— O jā, viņai iet tīri labi, šovasar ir ievingrinājusies, — Gaida apgalvoja un nosēdās aiz Anitas muguras Valdīm līdzās.

Visi trīs smagi klusēja. Bija tikai dzirdams, kā aiņi ritmiski atsitās pret ūdeni...

Kad viņi brauca garām Draudzības akmenim, Valdis noliecās zemē, it kā kaut ko uzcelt gribēdams, un karsti noskūpstīja Gaidas roku. Viņa maigi paplūca viņam pie matiem.

— Vai neuzkāpsim vēl pēdējo reizi uz Draudzības akmens? — Anita prasīja.

— Jā, pieturi! — Gaida pievienojās. Anita piestūma laivu pie akmens un pirmā izkāpa. Viņai pakaļ Valdis. Gaida sniedza tam savu roku. Viņš abām rokām satvēra viņu un izcēla. Gaida nosarka un paskatījās uz Anitu. Bet tā par laimi skatījās uz pavisam citu pusi.

Pa vecam paradumam visi trīs apsēdās: — Gaida vidū, Valdis un Anita katrs savā pusē.

Anita gan lūkoja ievērt kādu dzīvāku sarunas pave-

dienu, bet samezglujās, nekas neiznāca, visi atkal apklusa.

Gaida sērīgi paskatījās uz Valdi, it kā sacīdama: mums taču vēl tik daudz ko teikt — mums abiem. Anita saprata.

— Brauksim tālāk! — viņa teica un ielēca laiviņā.

— Ardievu, mīlais Draudzības akmenīt! — Gaida to noglaudīja.

Valdis saķēra irkļus, lai gan Anita lūkoja pretoties, un ātri irās gar Gailēnu lici tālāk.

— Te mēs lasījām neaizmirstulītes. — Anita atgādināja.

Valdis pameta sirsnīgu skatu uz Gaidu.

— Vai neizkāpsim malā? — Gaida jautāja. — Kur lai tālāk braucam, var uznākt lietus. — Kā izmisums bija dzirdams viņas sērajā balsī.

— Nē, nē, brauksim vien tālāk, — Anita pretojās.

Laiviņa tuvojās Varžu saliņai.

— Valdi pieturi, — te kāpsim malā! — Anita komandēja.

Valdis apturēja laiviņu un to atstūma uz krastu nīdrēs.

Anita izlēca pirmā.

Visi gāja dziļāk saliņas kārklu biežoknī.

— Pag', tu Valdi, nemaz nepiestiprināji laivu — ka neizrauj projām, es iešu piesiešu. — Anita teica un gāja.

Gaida ar Valdi soļoja uz priekšu. Salas vidū Gaida uz celma atsēdās.

— Pagaidīsim Anitu, — viņa teica.

Valdis atsēdās pie viņas kājām. Saņēmis Gaidas abas

rokas, viņš tās aplāja ar dedzīgiem skūpstiem. Lielas, karstas asaras noritēja uz Valža galvas.

— Mana Gaida, neraudi! Mīlā — mīlā Gaidīta.

— Nē, nē, es negribu raudāt. Anita nedrīkst redzēt. Kur viņa paliek?

— Viņa nenāks, esi mierīga, — lai viņa pasēž viena laiviņā.

Bet Gaida nebija mierā. Viņa paskrējās līdz laiviņai. Anitas tur nebija. Gaida paskatījās uz pļavu un ieraudzīja Anitu ejam uz Gailēnu pusi.

Tagad viņi bija vieni, netraucēti. Un viņi varēja izrunāties pēc patikas.

Viņi atkal atsēdās, tuvu tuvu viens otram pieslējušies.

Valdis saņēma rokām Gaidas galvu, piespieda to sev cieši klāt un skūpstīja viņas matus.

— Mana Lauma, mana burvīgā Lauma, vēl tagad drusku mitra tava biezā pīne no šī rīta. Tu aušīgā nāra, tu varēji noslikt, — tā tu nekad vairs nedari!

Gaida viņu uzskatīja izbrīnījusies.

— Ko, tu zini?

— Es zinu, ka tu peldēji zem ūdens kā ūdens meita. Niri, ka tavi mati vien peldēja pa virsu kā ūdens zāle, un viņiem spīdēja cauri tava baltā mugura...

— Valdi! — Gaida pārmezdama iesaucās, un tumšs sārtums pārklāja viņas vaigus.

— Tas bija tik skaisti, tik neapprakstāmi skaisti, kad tu kā nimfa no akmens spoguļojies upē. kad tu stāvēji upes vidū, dziļumā lūkodomās un smaidīdama... kad tu tad izstiepies visā gaļumā un tad ar visu galvu pazudi zem ūdens. Tas bija drausmīgi — skaisti... Es izbijos, gribēju lēkt tevī izraut no tumšā dziļuma, bet

es redzēju, ka tu mierīgi peldi tālāk un sekoju kā apstulbots tev ar acīm, baidīdamies pakustēties, ka tu mani neieraugi.

— Ak tad tu tas biji, kas krūmos čabināja kā putniņš, es domāju — ķīvīte.

— Jā, tavs iztraucētais putns... Un kā tad tu izniri no ūdens, slapju galvu kā Botičellija un Kabanela Venera no jūras putām... tavi mati kā zemūdens staipekļi tev aplipa ap visu miesu... un tā bija tik sārti balta...

— Klusi, Valdi, klusi! — Gaida kaunīgi novērsās.

— Mana Gaida, mana Gaidītā!... tad tu uzkāpi uz akmens un stāvēji kā marmorā izcirsts Psīches tēls... kā Afrodite... tu klausījies uz manu pusi pagriezusies, kur es, līdz ar alkšņu lapiņām trīcēdams, stāvēju kā apburts no tava cēlā skaistuma... Tu klausījies, kā mana sirds strauji pukstēja?

— Nē, to es nedzirdēju.

— Klausies, Gaidīta, — viņš paņēma viņas roku un pielika pie savas sirds, — vai tu dzirdi tagad?

— Jā, tagad es dzirdu, Valdi.

— Un tad tu ietinies baltā segā, izstaipīji savus vingros locekļus, tas bija tik daiļi, tik daiļi... Tas bija moments, kāds vairs neatkārtosies manā mūžā — tāds skaistums! Tad tu ātri apgērbies un aizgāji.

— Un tu, ko darīji tu?

— Es darīju tā kā tu.

— Tu arī peldējies?

— Jā, gluži tā kā tu.

— Labi, ka es aizskrēju.

— Ļauj, mana Gaida, lai atpinu tavus matus, lai tos sausus žāvēju savām karstajām lūpām...

Viņš atpina viņas garos matus un skūpstīja, savu seju tajos paslēpdams.

— Gaida, dod man vienu šķiedru no taviem kuplajiem matiem, — Valdis lūdzās.

— Nem kaut viņus visus, — Gaida smējās.

Valdis izvilka no kabatas mazu nazīti un ar pūlēm nogrieza vienu garu šķiedru.

— Taču kāda maza fiziska daļiņa būs no tevis pastāvīgi klāt!

— Valdi, neaizmirsti mani!

— Gaida, tevi aizmirst! Tad drīzāk aizmirst es varētu ikdienas saules spožumu un pazaudēt no savām krūtīm karsto sirdi nekā tevi... jā, aizmirst es varētu pats sevi, ne tevi, tu mana Gaida, mana mazā sirds karaliene!

— Tu mani arī tur tālumā vēl mīlēsi tāpat kā tagad šeit?

— Gaidīta, mana Gaida, arvien es tevi mīlēšu, arvien tik tevi vienīgo, nekad nevienu citu, nekad, nekad, to tici man.

Valdis karsti apgalvoja un vilka sev klāt Gaidu.

— Bet tu, Gaida, vai tu arī mani gaidīsi?

— Jā, jā, mans sapņu princī, simts gadu tevi gaidīšu — — —

— Un par mani domāsi?

— Tik vienvienīgā doma man vairs būs — par tevi, Valdi.

— Un es, es strādāšu, kā varu ātrāk beigt un tevi gūt par savējo. Es tevi mīlu, Gaida, kā es tevi mīlu! Man svēta būs tava piemiņa — — — Kā es tevi sagaidīšu — to nezinu; tu mazā muļķīte, tu to nesaproti.

— Tu mani mīlēsi, tu mani mīlēsi?

— Es tevi milēšu līdz nāvei!... Viņš uzspieda ilgu skūpstu uz Gaidas lūpām, kā apliecinādams... Gaida ietina viņu savos matos...

— Kā es te viens pats lai palieku, kad tu rīt aizbrauksi? Nē, ilgi es to neizcietīšu, es arī braukšu prom.

— Tev vēl tik daudz laika — atpūties, pastrādā drusku,

— Pēc dažām dienām Anita brauks uz Mazpili un tad arī es.

Abi apklusā, tad atkal Valdis skūpstīja Gaidas matus, turēja tos klāt pie sava ģimja, tina ap saviem pirkstiem. Tik viena vien runa vairs viņiem bija — es tevi milu, es tevi milu! — — —

Tad Valdis ar savu nazīti vēl celmā iegriezā burtus G. un V., apvilka tiem apkārt sirdi un pāršķēla to vidū ar bultu. Bet jāšķīras bija taču viņiem. Gaida piecēlās.

— Valdi, Valdi! — Gaida atgriezās un apkampa viņu. — Tu raudi? — — —

Tad abi iekāpa laiviņā un brauca atpakaļ. Pie Gailēniem viņi izkāpa malā.

No Gailēnu tēva un mātes atvadījusies, Gaida ar Valdi un Anitu brauca uz mācītājmuižu atpakaļ. Vakarū tie vēl visi trīs mierīgi pavadīja un tad uz tilta šķīrās. Valdis vēl pēdējo reiz noskūpstīja Gaidai abas rokas un čukstēja:

— Gaida, mana Gaidītā, gaidi mani!

— Es tikai tev vien dzīvošu, Valdi, neaizmirsti mani, neaizmirsti mani!

Un Valdis sekoja Anitai, kas lēni soļoja uz priekšu.

Gaida noskatījās skumji viņiem pakaļ, tad gurdeni kāpa kalnā — mācītājmuižā.

*

*

*

Otrā rītā agri zirgi piebrauca pie mācītājmuižas lievenēm.

Tēvs ar Kārli un Vili iznāca ceļa drēbēs. Sakārtojis rūpīgi vietu Gaidai un vairākreiz sausi noklepojies, tēvs iekāpa ratos.

Tāds klepus, — kā tas kutināja rīkli! . . .

Iznāca māte, pačubināja arī pie Gaidas sēdvietas tēvam līdzās, arī ieklepojās tā īsi. . . Ar tēvu viņi nesaskatījās — tik abi sausi klepoja. . .

Tad lieliem, straujiem soļiem iznāca Gaida tumšā skolas uzvalkā, mēteli uz rokas. Viņa apķērās mātēi ap kaklu.

— Ģērb mētelīti mugurā, būs auksti, bērns. — māte drebošu balsi teica un nevaldāmas asaras ritēja pār vaigiem, kuņģos griezās pirmās grumbas.

— Jā, salti. — Gaida nodrebinajās un uzģērba mēteli, mātēi abas rokas noskūpstījusi, viņa veikli ielēca ratos, ka atsperes vien ielīgojās.

— Uz redzēšanos, māmiņ, Rīgā!

Māte tikai pamāja ar roku.

Istabā pie loga vēl ar lakatiņu vēdināja ardievas Anna Petrovna ar mazo Ligitu klēpī.

— Ardiev, Liene! Šodien lai bēro kumeļu nelaiz laukā pie darba, viņam kāja bija saskrambāta, — tēvs, vienaldzīgs izlikdamies, stingru balsi deva vēl pēdējo pavēli.

Vilis atsēdās uz bukas Jurim līdzās, Kārlis uz mazā sēdeklīša tēvam pretī, Juris uzsita zirgam ar pātagu, un rati dārdēdami aizriboja pa mācītājmuižas gatvi

lejā uz tiltu. Tiltš norībēja dobji. Gaida atskatījās atpakaļ. Viņa redzēja, ka stārku ligzda ozolā bija tukša.

— Tēt, vai stārki jau projām?

— Jā, laikam. Visi gāju putni aizlaižas...

— Un tad nu atkal pūce ievilksies, — Vilis iemeta starpā.

— Būs reiz jāizsvilina tas vecais ozols, tad lai perinās, kur grib — tādi velna putni! — Juris dusmīgi piebilda.

Viņā pusē ievājā pačabēja krūmi, bet Gaida to nedzirdēja, viņa varbūt to gan nojauta, jo atskatījās uz to pusi ilgu — ilgu skatu...

— Dzīve, nāc, es tev ejmu pretī! — Gaidas sirdī atskanēja drosme.

PIRMĀ MĪLESTĪBAS VĒSTULE.

Vilciens dārdēdams ienāca Rīgā un smagi elsdams apstājās, kā ko svarīgu atvedis.

Viņš izlika ārā jaunā dzīvē Gaidu. Viņa izkāpa pēc tēva un brāļiem.

Tēvs ar dēliem nemierīgi traucās uz priekšu stacijas drūzmainā burzmā. Gaida mierīgi soļoja iepakāļ. Visi četri iesēdās ormanī un aizbrauca uz Troņmantinieka bulvāri pie tēvoča, daktera Gobas.

Viņus sagaidīja tante Alise. Onkuļam vēl pašlaik bija runas stunda.

Kārlim ar Vili tika ierādīta sava istaba, kas citkārt tika lietota par viesu istabu. Gaidu ierīkoja kopā ar Balvu, Balvas zilajā istabā.

Daktera Gobas dzimta vēl uzturējās jūrmalā. Tā kā skolas sākās tikai pēc dažām dienām, tad Balvas un Vairoņa vēl nebija pilsētā. Dakteris Goba vispār centās zaļumu dzīvi sākt pavasarī agri un rudenī to vilkt pēc iespējas ilgi — bērnu veselības dēļ.

Mācītājs, bērnus nolīcis, tūdaļ aizsteidzās darīšanās uz iekšpilsētu.

Pēc pusdienas tante aizbrauca uz jūrmalu pie bērniem, onkuļi ar puikām aizgāja uz kinemotografu, kuŗu viņš pats arī visai mīlēja.

Gaida palika mājās viena pati.

Viņa nosēdās pie loga un apātiski skatījās uz bulvāŗa garāmgājējiem. Te nu būs viņas jaunā dzīve... Prāts

viņai bija mierīgs. Rīt tā svarīgā diena — pirmais eksāmens. Viņa no tā nebijās.

Kurp tie ļaudis visi iet, ko viņi tik drudzaini steldzas? Tik daudz viņu kā uz zemēm svētdienās pie baznīckroga vai uz kapsētas svētkiem.

Tur mājās, vecajā Stārku ligzdā, tur viss tik klusu, tur dzīve ritēja rāmi uz priekšu, bez steigas... Kā gribētos tur būt šovakar — tik vienu vienīgu acumirkli! Ko gan Valdis tagad dara mājās...

Vakarā nokūsis, piekarsis pārnāca tēvs. Kādēļ neatkārtojot, vai no eksāmena nebīstoties? — Nē, nebīstoties. Mācītājs klusībā pie sevis nopriecājās par savu pašapziņo meitu.

Puikas bija pārnākuši ar onkuli, un tēvs tos gribēja pielikt pie grāmatām — par puikām viņam bija lielāka bēda, — bet onkulis protestēja.

Pēc vakariņām Gaida atkal atrāvās savā istabā un pamazām sāka kārtot savas lietas. Gulēt aizgāja agri un centās domāt tikai par eksāmeniem. Bet pēdējā doma tomēr bija — Valdis.

Eksāmens ilga trīs dienas. Tas bija nopietnāks, nekā Gaida to bija sagaidījusi. Sacensība bija liela, un Gaida negribēja palikt viena no pēdējām. Vakaros viņa strādāja dūšīgi un par citu neko nedomāja. Puikas arī rāvās ar darbiem pa savu istabu. Mācītājs staigāja nopietns, it kā uz Lieldienas sprediķi sagatavodamies.

Viņš juta, ka kaut kas svarīgs notika viņa dzīvē; ko līdz šim nemaz nebija nojautis. Bērni emancipējas, aiziet no viņa, bērni iet pasaulē. Kaut Liene būtu šeit bijusi...

Eksāmeni beidzās labi. Gaida nu bija ģimnazijas septītās klases skolniece, Kārlis un Vilis — reālskolas ceurtajā.

Mācītājs Goba bija apmierināts un vakarā priecīgs aizbrauca uz māju vest ātrāk Lienei prieka vēsti.

Puikas aizbrauca ar onkuli uz jūrmalu. Gaida palika Rīgā. Gribot atpūsties.

Tagad viņa jutās brīva un varēja domāt, par ko gribēja. Cik labprāt viņa būtu braukusi tēvam līdz uz māju, uz kādām dienām. Viņa ilgojās pēc klusās mācītājmuižīņas, pēc rāmi tekošās Vizmas, pēc graviņas, meža un — ak, pēc kā visa Gaida neilgojās! . . .

Kā viņa gribētu stāstīt Valdim pati par savu eksāmenu! Tēvs jau gan viņam ziņos, bet viņa to pateiktu citādi.

— Es rakstīšu Valdim! — viņa priecīgi iesaucās un sēdās rakstīt.

Bet tas nebija tik vienkārši, kā domāja. Viņa vēl nebija nevienam vīrietim rakstījusi. Runājot bija viegli stāstīt, bet tā uz papīra. . . Viņa kodelēja spalvas kātu kā pie grūta apcerējuma. Tad viņa saņēmās un rakstīja:

Valdi, manu mīlo puisīt!

Ka eksāmenu eš labi veicu, to Tu jau zināsi no tēva, tādēļ par to vairāk runāt nav vērts, kaut gan ko stāstīt par to būtu ļoti daudz. Bet, lai paliek.

Līdz šim es par Tevi nemaz vēl daudz nedabūju domāt, jo nedrīkstēju — tā paša eksāmena dēļ. Tagad esmu viena, brīva, un pirmā doma man ir par Tevi. Es jūtos tik lamīga, ka neviens mani netraucē — visi aizbrauca uz jūrmalu — un es varu garā būt atkal kopā ar Tevi kā viņās laimes dienās. Ļauj man vispirms noglaidīt Tavu mīlo galvu. Jā! es vēl nemaz neesmu Tev pateikusies par to, ka caur Tavām pūlēm esmu nolikusi

eksāmenu. Es Tev ļoti ļoti pateicos... Atpūties nu pats labi pēc visas vasaras darba ar mani.

Tikai tagad es sāku manīt, ka esam šķirti, un kas tas ir. Te cilvēki mudž un kust kā bišu stropā, bet man viss liekas tik tukšs, jo Tevis nav viņu vidū.

Šinīs dienās es it kā brīžiem piemirsu Tevi — piedod to! Bet Tu mani nedrīksti aizmirst, vai dzirdi? Es Tevi mīlu, manu zelta puisīt. Ļauj man to atkal un atkal atkārtot. Kad es Tevi atkal redzēšu! — Tikai pa Ziemas svētkiem, ak, tas ir tik ilgi, tik ilgi!

Ko Tu labu dari tagad bez manis? Atraksti kādu vārdu caur Anītu. Vai Tu Vilku gravā esi bijis? — Mūsu mīlotais Laimis šūpulis..

Aizbrauc uz Varžu saliņu, apskaties, vai kāds nav izkasījis mūsu vārdus, tas būtu tik žēl.

Balvu un Vaironu es vēl neesmu satikusi, rīt laikam aizbraukšu uz jūrmalu, jo tante Alise neliek mierā, ka jābraucot.

Parīt mums sāksies skola visiem, par ko es ļoti priecājos. Vai Tu arī neilgojies pēc savas alma mater?

Ak, kaut es zinātu, kurā dienu Tu brauksi Rīgai cauri, tad es Tevi kaut kur sagaidītu.

Dzīvo nu vesels! Brauc vien projām laimīgs. Vairāk jau es nevarēšu Tev uz Gailēniem rakstīt. Bet kā Tu man no Pēterburgas rakstīsi? Tante saņem visas vēstules. Viņa man tūdaļ prasīs no kā? Ko viņš raksta? Un, kad Tu rakstīsi biežāk, tad tūdaļ sāks noprast mūsu slepeno sakaru. Tas taču neiet. Izgudro kaut kādu ceļu, ka neviens nedabū zināt. Balva gan zina, un viņa tagad būs mana sirdsraudzene kā Anītai Mirtai, un viņa Tevi labi ierauga.

Dzīvo nu vēlreiz vesels un neaizmirsti mani svešatnē!
Mājās — Randavā — jau gan Tu mani atminēsi, par
to es nešaubos. Mīļi Tevi sveicina

Tava uzticīgā Gaida.

Uzrakstīja vēstuli. Trīs reiz pārrakstīja un galā vēl nebija apmierināta. Cik vēstule naīva! Cik tukša! Vai tik Valdis nespiesies lasīdams. Runājot par eksāmenu, gribēja iespraust kādu nopietnu apcerējumu par darba nozīmi, bet arī nekas prātīgs neiznāca — izstripoja atkal! Ielika aploksnē un pati aiznesa uz staciju, lai ātrāk aiziet.

Pēc kādām dienām Gaida, no skolas pārnākusi, atrada pie sava šķīvja uz pusdienas galda vēstuli ar Anītas rakstītu adresi. Viņa zināja, ka tā no Valža.

Kā viņas sirsniņa sita! — Ka tik tie puikas neizdzird... tie skatās, acis ieplētuši, — nejaukie puikas!..

Vislabāk viņa būtu tūlīn ķērusi vēstuli un skrējusi savā istabā lasīt, bet nē — to nevarēja.

— Tur jau arī vēl otra vēstule, — Vilis darīja Gaidu uzmanīgu.

Jā, tur bija vēl viena — no mātes. Gaida to tūdaļ atplēsa un, ātri izlasījusi, iedeva Kārļam.

Kad ienāca citi visi pie galda, Gaida pirmējo vēstuli mudīgi iebāza kabatā.

— Kas tev raksta, Gaida? — tante tūlīn noprasīja.

— Māmiņa un — Anīta, — Gaida vilcinādamās teica.

— Ak, tā mazā Gailēnu Anīta?

— Tā pati.

— Ēdiet nu, bērni, pusdienu, jau tā vēsa.

Ienāca arī tēvocis, apprasījās visiem, kā gājis pa sko-

lu. Tad visi sāka cilāt karotes. Gaidai nemaz nebija ēstgribas. Tante rāja, laikam būšot skolā kūkas saēdusies, kā to Balva bieži darot.

Balva noliedza — šogad vēl ne reiz neesot gardumu pirkusi.

— Vēl jau mēs nekādu kabatas naudu neesam dabūjuši, — Vairons kurnēdamš piebalsoja.

Ar mokām Gaida varēja sagaidīt pusdienas beigās. Tad viņa ieskrēja zilajā istabā un drebošiem pirkstiem nepacietīgi atplēsa aploksni.

Valdis rakstīja:

Mana mīļā, mazā Gaida!

Ar lielu prieku saņēmu no Tava tēva ziņu par eksāmena labo gala iznākumu un no sirds Tevi apsveicu kā savu darba biedreni. Strādā nu vien cītīgi, tāpat kā es strādāšu, mums abiem tagad viens mērķis, viena kopīga nākotne. Vai tu to saproti? Arī es jūtos it kā pilnīgāks cilvēks caur Tevi, mana Gaidītā.

Ko es labu darot bez Tevis?

Ak, to Tu vari gan iedomāties: staigāju viens pats apkārt kā paklīdis pa visām mūsu iemīļotām vietinām un raugos, vai Tevis kaut kur neieraudzīšu, vai Tavu maigo balsi nedzirdēšu... Viss velti — Tevis nekur nav. Klausos, vai Tu par mani nedomā? Nē, Tev citas domas, svarīgākas domas. — Tevi visu aizņem Tavi eksāmenātoru kungi... Ai. Gaida, Gaida, kā Tu mani tā gluži varēji aizmirst!

Bet tas pagājis, — Tu atkal manis atceroties. Domā, domā par mani, mana mīļā maziņā, tāpat kā es par Tevi domāju ik brītiņu.

Es biju Vilku gravā, sēdēju uz alkšņa saknes, dzēru no avotiņa, stāvēju strauta vidū uz akmens! Tu zini, mūsu akmens — to, kam pamats grīlojas...

Uz Draudzības akmens es stundām sēžu ar grāmatu rokā, lasīt neveicas — priekš acīm stāv Venera, kā tā no jūras putām dzima... mana mazā Gaidīta!

Arī Varžu salā sēžu bieži uz mūsu celma. Vārds vēl vesels, neviena naidīga roka to vēl nav skārusi. Kas to gan tagad darīs? — Tur gani neiet vairs rudenī peldēties. Viss tik tukšs — bez Tevis, Anita rīt brauks prom uz Mazpili un aizvedīs uz staciju šo vēstuli Tev.

Es arī nu drīz posīšos no šejienes projām. Tu gaidi, kamēr Tev nāks no Anitas kāda ziņa.

Es Tevi milu, milu, mana Gaidīta. Nekad — nekad es Tevi nevaru aizmirst, jo otras tādas nav kā Tu.

Paliec nu sveika, vesela, un atļauj, ka es Tevi skūpstu uz pašām Tavām sārtajām rožu lūpām —

Tavs Valdis.

Vaigi Gaidai kaisa, vēstuli lasot, un pēdīgi asaraš rītēja pār smaidošajiem vaigiem. Viņa piespieda vēstuli pie sirds un acis pacēla uz debesīm kā mazs cālēns, graudu norijis.

Ienāca Balva un izbrīnījies uzskatīja māsīcu.

— Balva, Balva! es esmu tik priecīga, tik bezgala priecīga.

Gaida apķērās draudzenei ap kaklu un to drudžaini skūpstīja.

— Nāc, iesim uz Esplanādi, man tev tik daudz ko stāstīt.

Abas aizgāja.

Esplanādē Gaida Balvai stāstīja par savu pirmo mī-

lestības vēstuli, cik negaidīta tā atnākusi, kā Valdis viņu mīlot. Tālāk Gaida aizraudamās izkratīja draudzenei savu sirdi un izstāstīja visu par Vilku gravu, Varžu salu, arī par dēku uz Draudzības akmens pēdējā rītā.

— Balviņ, es esmu laimīgākais cilvēks pasaulē! —
Gaida gavilēja.

— To es tev ticu, — Balva sērīgi atteica.

MĪLI MANI, VIENVIENĪGI MANI!

Kādu dienu Gaida ar Balvu nāca no skolas, dzīvi sarunādamās par skolas darišanām, tad piepeši Balva ieraudzīja viņpus ielas pretī nākam Valdi.

Redzēdams, ka Gaida nav viena, viņš it kā vilcinājās nākt pāri. Balva piegrūda ar elku Gaidai. Viņa, ieraudzīdama Valdi, aiz necerēta prieka nosarka tumši sārta. Viņš pārnāca pāri pie meitenēm un sasveicinājās.

Valdis uzskatīja Gaidu tik pilnu, siltu skatu, ka viņai notirpa visi locekļi, un tā nespēja atbildēt uz viņa sveicienu.

Balva steidzās viņiem abiem palīgā.

— Jūs uz augstskolu braukdami, Pārups kungs?

— Jā, nu ir gals slinkošānai, es gribu sekot jūsu piemēram, cienījamās jaunkundzes.

— Jūs nāksit mums līdz kādu gabaliņu?

To jau viņš varot gan, neesot nekur jāsteidzas, varot pastaigāties drusku pa Rīgas bulvāriem, ja jaunkundzēm nekas neesot pretī.

Gāja visi trīs kādu gabalu. Sarunu vadīja Valdis ar Balvu. Gaida pa lielākai daļai klusēja un klausījās viņa mīļajā balsī. Viņai patika dzirdēt viņu, just viņu atkal savā tuvumā. Sļepeni smaidīdama viņa uzskatīja no sāniem savu mīļāko. Viņš juta viņas jūsmīgo skatu un arī viegli nosarka. Aleksandra ielā pie konditorejas loga Balva apstājās un teica, ka ieiešot un pamēšot saldumus, — lai šie ejot vien uz priekšu, Es-

planādē lai pagaidot šo. To teikusi, viņa pazuda konditorejā.

Palikuši vieni, Valdis un Gaida neveikli saskatījās un abi reizā pasmaidīja.

— Vai tu mani gaidīji, maziņā?

— Nē, es nezināju, ka tu nāksi.

— Nu, mana mazā, kā tev labi klājas?

— Man — klājas labi, tik ļoti labi, — viņa čukstēja.

— Tā? Vai nu tu mani vairs neaizmirsti? — Viņš gribeja satvert Gaidas roku, bet viņa izbijusies atrāva — te gāja tik daudz ļaužu garām.

— Vienmēr es par tevi domāju, vienmēr, Valdi.

Abi tuvojās Esplanādei, nogriezās pirmajā alejā un uz kāda sola atsēdās labi patālu viens no otra.

— Gaidītā, mana, mana Gaidītā! — Valdis klusu teica un pievirzījās viņai tuvāk klāt. — Vai tu manu vēstuli saņēmi?

— Jā, priekš kādām dienām. — Gaida atcerējās vēstules saturu un nosarka.

— Še, te tev būs adrese, raksti man atbildi uz Pēterburgu. Raugies, ka tu nepaliec parādā. Bet kā lai es tev adresēju?

— Es nezinu.

— Vai nevar tāpat kā to pirmo, caur Anitu?

— Jā, tā var gan.

— Tad labi, — Valdis steidzīgi noteica un raudzījās, vai Balva nenāk.

Bet Balva nemaz nedomāja nākt. Viņa bija atsēdusies konditorejā un mielojās gar siltu šokolādi un kūkām, nemaz nesteigdamās. Viņa zināja, ka viņai nebija ko steigties.

— Gaidītā, saki, ka tu mani mīli! — Valdis lūdzās, satvēris Gaidaš roku.

Gaida pasmaidīja.

— Tu taču to zini.

— Nē, nē — saki — atkārto. Man jādzird tas atkal un atkal no tavām lūpām, lai smeltos spēku savai dzīvei, savam darbam.

Gaida cieši saspieda Valža roku.

— Es tevi mīlu, mīlu, tu iedomīgais puisēn, manu mīļo Valdulīti.

— Gaida, Gaidītā!

Tad viņi kādu brīdi sēdēja, klusēdami un viens otra rokas spiezdami. Abiem bija tik silti, tik labi.

— Ziemas svētkos tu būsi mājās, Gailēnos?

— Katrā ziņā, kā tu par to vari šaubīties.

Valdis noliecās un noskūpstīja viņas roku.

— Valdi, atsūti man savu ģimetni.

— Un tu man savu.

— Es speciāli tev nofotografēšos. — Valdis atteica.

— Jā, tajā īsajā melnajā svārciņā, kurā tu šovasar pirmoreiz parādījies mūsu Stārku ligzdā, — Gaida priecājās.

— Un tajā tumši zilajā ar baltiem punktiem kakla saitē, kas tev patīk, — Valdis piebilda.

Abi smaidīja un skatījās viens otra valgi dzirkstošajās acīs.

— Ak, dod man vienu skūpstu, Gaiua!

— Valdi, kā to lai izdaru? — viņa nelaimīgi skatījās apkārt.

Tepat netālu līdzās rotaļājās mazi bērni. Bērnu meita lakstojās ar kādu kavālieri un viņus neievēroja. Bet

garām staigāja ļaudis viens pēc otra, Nē, tas bija gluži neiespējami!

Valdis norāva no krūma aiz sola vēlū rudens lapu un sniedza to Gaidai.

Gaida to noskūpstīja un tad atdeva Valdim. Viņš piespieda lapu pie mutes un ilgi turēja pie savām lūpām, ar roku juzdams viņas rokas siltumu sev līdzās.

— Dod man arī! — Gaida izrāva Valdim lapu, kas vēl bija silta no viņa skūpstā.

Lapa ilgi staigāja no viena uz otru. Pēdīgi palika pie Valža. Viņi bija ieraudzījuši Balvu gar stūri nākam. Valdis steidzīgi iebāza nomocīto savītušo rudens lapu kabatā.

— Ardiev, Gaida! mana mīlā, mīlā maziņā, neaizmirsti mani — tikai mīli mani, vienvienīgi mani, vai dzirdi? — Valdis karsti, ātri čukstēja, Gaidas roku vēl pēdējo reiz spiezdams.

— Es tevi mīlu, un vienīgi tevi mīlēšu un gaidīšu. — Gaida tāpat atbildēja, un abi aplusa klusā aizgrābtībā. Tad viņu rokas atrāvās, un katrs sajuta sirdi sāpīgu dzēlienu . . .

Balva pienāca, apkārt skatīdamās. Viņai bija ļoti neomulīgi, tā redzēja, ka viņa daudz par agri atnākusi. Nokaunējusies viņa piedāvāja nopirkto saldumus.

Valdis vienu paņēma aiz pieklājības. Gaida neveikli pasmaidīja un atteicās. Viņai negriboties saldumu, esot izsalkusi, labāk iešot tūlīn uz mājām.

Valdis piecēlās un gribēja atvadīties. Balva neļāva, kur nu steidzoties, — lai nākot vēl līdz kādu gabalu.

Visi gāja, neveikli klusēdami. Pie Troņmantnieka bulvāra stūra Valdis apstājās, — tālāk viņš nevarot iet, esot vēl steidzamas darīšanas pilsētā.

— Vai neatnāksot līdz mājās, — Balva aicināja —
padzīvošot šovakar omulīgi kopā.

Gaida vaicājot uzskatīja Valdi. Viņš brītiņu vilcinājās.

— Nē, viņš nevarot, lai atvainojot.

Visi trīs draudzīgi atvadījās. Jā, tā bija labāk gan, ka
viņš gāja. Vakarā kopā, zem visu acīm — tas tikai sa-
maitātu pēdējā šķiršanās mirkļa svētsvinīgumu. Un vi-
ņi taču bija atvadījušies.

Valdis ātriem, stingriem soļiem gāja uz priekšu bez
mērķa. Vakarā viņš aizbrauca.

„KO MĒNESS REDZ..”

Skolā viss gāja parastā gaitā.

Gaida drīz iedzīvojās skolas režīmā. Viņa arī mājā bija radusi pie stingras disciplīnas, un viņai nenācās grūti ārēji padoties vispārīgiem likumiem.

Ar citām skolniecēm viņa drīz iedraudzējās, viņas visas tai izlikās lāga meitenes. Tuvāk viņa tomēr netuvojās nevienai, tikai ar Balvu turējās cieši kopā, viņai līdzās arī nosēdās uz pēdējā sola. Tā bija Balvas vieta jau no seniem laikiem. Klases dāma to sauca par „plāpu kaktu”. Jā, šeit tiešām valdīja lielāka svabādība nekā pirmajās rindās zem skolotāju acīm. Balva, gads gadā no vienas klases uz otru pāriedama, sev nodrošināja vietu “plāpu kaktā”, pasteigdamās gada sākumā pirmo vietu ieņemt. Gaida pilnīgi pievienojās Balvai vietas izvēlē, jo Balvai taču bija savi piedzīvojumi.

Balvai otrā pusē sēdēja viņas vecu vecā draudzene Zariņu Korinna. Ar Korinnu Gaida pirmā sākumā nevarēja lāga saprasties, tai par visu bija tādi savādi, patstāvīgi uzskati, bet drīz viņa to iemīloja viņas taisnās, patiesīgās dabas dēļ.

Skolas darbos visas trīs dalījās. Katra bija savā ziņā speciāliste: Gaida bija laba matemātiķe un stipra dabas zinībās, Korinna — domrakstu sacerētāja, Balva vislabāk prata jaunās valodas, jo viņai agrāk bija mājās bijušas franču un angļu valodas mājskolotājas, sevišķi pa vasaru jūrmalā arvien bija līdz kāda valodniece.

Drīz visas trīs „plāpu kaktā” jutās kā mājās. Kad matemātikas skolotājs uzdeva kādu klases darbu, tad Gaida pirmā izrēķināja un slepus pasniedza “špikeri” Balvai, Balva tālāk Korinnai. Kad otrreiz bija klases darbs krievu valodā, tad Korinna darīja tāpat. Citreiz atkal Balva izpalīdzēja abām kaimiņiņēm ar franču un angļu valodas gramatikas darbiem un apcerējumiem par literatūru. Kad vienu „izsauca”, tad abas biedrenes stāvēja trešajai klāt grūtā brīdī.

Ak, viņas jau to nedarija kaut kādā no paidagogiem izkliegtā ļaunā nolūkā, viņas tikai darīja to tādēļ, ka jāpalīdz taču draugam ir. Un tad — tas bija tik kairinoši, slepeni kaut ko izdarīt, kas aizliegts; tas arvien bija riskanti un savā ziņā sports. Draugam uzupurēties viņas bija katrā laikā gatavas. Sevišķi par Balvu mēdza sacīt, ka viņa ir laba priekšā sacītāja. Visus citus skolotājus viņa prata „piešmaukt” — kā klases dāma ļauni raksturoja viņas rīcību — taisni vai acu priekšā, tik vienīgo dabas mācību skolotāju tā nevarēja maldināt, tas viņu katrreiz pieķēra, kad Balvas savīstītais „špikera” rullītis iesāka savu ceļojumu. Pieķeršanā un izokšķerēšanā dabaszinātnieks izrādīja lielas dāvanas. Kādreiz viņš, klases darbu uzdodams, rīkojās tā: kad skolnieceš jau bija sākušas rakstīt, tad viņš, kādu brīdī stingri šekojis viņu darbībai, piepeši izlikās, ka vairs neievērotu, uzgriezta klasei muguru un pētīja sienas ģeografiskās kartes vai tapešu rakstus. Skolnieceš nekavējās lietderīgi izlietot izdevīgo momentu un čakli steidzās izmainīt savā starpā padomus un pa druskaī norakstīt no kaimiņiem. Kad apspriešanās bija pilnā gaitā, ko skolotājs smalki prata novērot ar saviem asinātiem dzirdes orgāniem, tad viņš pēkšņi atgriezās

un piekēra visu klasi, tā sakot, in flagranti. Vainīgajam viņš, velnišķīgi smaidīdams, atņēma burtnīcas. Viņam bija daudz citu, līdzīgu „pieķeršanas” paņēmieni, kuŗu dēļ Korinna viņu iesauca par mefistofeli un Balva par „skābiķi” (no latīņu scabies - kašķis), tādēļ ka viņš vispār mīlēja kašķēties un „pieķerties”, jo bija ļoti nervozs. Vārds „skābiķis” bija ļoti zimīgs un ieguva vispārēju ievērību, jo ar to varēja raksturot katru skolotāju; tā kā drīz visi bija sadalīti kategorijās: lielais skābiķis, mazais skābiķis, velna skābiķis un tā tālāk.

Korinna bieži atnāca pie Gobām, tad visas trīs kopā mācījās vai pēcpusdienā gāja pastaigāties. Kādreiz nāca līdz arī Vairons, kam likās bija tāda maza vājība pret Korinnu, bet tā kā viņš bija vienu klasi zemāks par viņām, tad Korinna skatījās uz viņu no augšas uz leju, ko Vairons nekādi nevarēja ciest.

Korinna vispār bija nopietna meitene. Viņas bērnībā nebija daudz bērnu prieku bijis. Viņa bija vienīgais bērns, un viņas māte bija šķirta sieva, skolotāja tai pašā Daugavieša ģimnazijā, kuŗā mācījās mūsu meitenes. Korinna bija mātes grūtajā dzīvē dalījusies jau no mazām dienām un agri zināja, ka dzīve nepastāv no bērnu priekiem vien. Par tēvu Korinna nemīlēja runāt, tas bija garš, bēdīgs stāsts... Grūti nācās mātei vienai viņu izaudzināt. Un tagad viņa vēl gribēja atlicināt, ko Korinnai studēt. Sākumā ar taupīšanu gāja grūti, vēlāk humānais Daugavietis Korinnai, kā ilgdīgās skolotājas meitai un labai skolniecei, neņēma skolas naudu, un pagājušā gadā Korinna bija dabūjusi kādas privārstundas, tā ka varēja jau pati sevi uzturēt. Zariņa kundze atrāva sev pēdējo ērtību, lai tikai

varētu kādu mazumu ietaupīt. Korinna mēģināja pretoties, bet tas neko nelīdzēja, jo mātes lielākais prieks bija gādāt par savu vienīgo bērnu. Korinna no savas puses par to pateicās mātei ar sirsnīgu milestību un patiesu draudzību.

Reiz Korinna uzaicināja Balvu un Gaidu vakarā pie sevis mājās, lai kopēji sastādītu plānu uzdotam franču rakstu darbam. Māte nebūšot mājās, viņai vakarā esot skolā kāda sapulce, un tad varēšot netraucēti rīkoties pa mātes diezgan plašo biblioteku.

Pievakarē Balva ar Gaidu piezvanīja pie Zariņa kundzes durvīm. Zariņa kundze pati viņas ielaida.

Viņa deva meitenēm vajadzīgos aizrādījumus par apcerējumu un pati aizgāja uz skolas padomi.

Tas bija dzīvoklītis ar divām glītām istabiņām. Priekšējā, ap lielu apaļu galdu ierīkojās meitenes un stājās pie darba, kārtodamas materiālus, šķirstīdamas literāros avotus, pa starpām jokodamās.

Uzdevums bija: „Ce que la lune voit” (ko mēness redz). Kāda savāda iedoma tam franču valodas skolotājam uzdot tādu muļķīgu tematu. — Korinna sirdijās pirmoreiz galvu lauzīdama par apcerējumu. Temats nebija viņas garā, to franču skolotājs nebija apdomājis!

— Loti interesants temats, — Balva aizstāvēja skolotāju, par kuru viņa klusībā mazliet jūsmoja, — tas vismaz nav tik šablonisks, sauss; tur var laist fantāzijai vaļu, jā — tur var dzejot!

— Muļķības! — Korinna to nevarēja saprast, kas par mēnesi ko dzejot. — Tīrās aplamības. Ko tu domā, Gaida?

— Es arī domāju, ka pateicīgs temats, tur var rakstīt

par dabu, par dzīvi, par paša piedzīvojumiem un — — —
Gaida aplkusa un iesmējās.

— . . . un par mīlestību, — Balva smiedamās piebilda. — Ja gan, Gaida, tev taisnība. To var tik interesanti uzrakstīt, ka bail!

— Ej nu, runā atkal niekus! Gaida, tu neklausies uz Balvu, viņa jūsmo par *monsieur Delorme*.

— Nu, Gaidā tu sev domu biedreni nemeklē, — Balvai plāpīgi paspruka.

Gaida paskatījās pārmezdama uz Balvu, kas aplkusa. Korinna uzmeta Gaidai pētījošu skatienu.

— Ak, jūs visas jau tikai par to vien sapņojat kā par mīlestību un precēšanos, it kā tur vien visa pestīšana jums būtu, — Korinna pārgudri noteica un nopūtās.

— Nu, nu, pieraugies, ka tu vēl pirmā neapprecies. Mans brālis gatavs tevi vai rīt vest pie altāra.

— Ak, atstāj nu savus aplamos jokus! — Korinna pavisam saskaitās.

— Vai tu, Korinna, domā, ka nevajag precēties? — Gaida prasīja un gaidoši lūkojās Korinnā, kas viņai imponēja ar saviem oriģinālajiem uzskatiem.

— Nē, to es taisni nedomāju, es vēl vispār par to maz esmu domājusi, bet ka uz to vien vajadzētu zvērēt, to es neatzīstu. Mans ideāls pirmā kārtā ir — dabūt bērnu.

Gaida izbrīnījies uzskatīja Korinnu.

— Nu tad taču tev vispirms ir jāprecas.

— Nebūt ne.

Gaida acis vien ieplēta. Bet tad viņai ienāca prātā, ka mājā lopu Trīnei bija bērns un tā nebija precējusies. Bet tuvāk par to viņa nebija pārdomājusi.

Balva jau pazina šo Korinnas „vājo pusi” un nebrī-

nījās, viņa tikai vēroja, kādu iespaidu tā darīs uz Gaidu.

Gaida neko neatbildēja.

— Nu, sāksim nu rakstīt „kā mēness dilst”, citādi mēs necik tālu netiksim, — Korinna atšķīra burtnicu. — Sasodīta būšana, cik maz es zinu par mēnesi! Gaida, šoreiz jādod tev priekšroka, tu esi līdz šim, tā sakot, augusi pie dabas mātes krūts, tev tad arī vislabāk vajag zināt, kā viņš dilst.

— Nevis „kā mēness dilst”, bet “ko mēness redz” — tu samaini, — Gaida aizrādīja.

— Lūk, es papēmu līdz mūsu sacerējumu ilustrācijai šo pastkarti. Varbūt tad, Korinna, tava citkārt atjautīgā fantāzija zinās ko vairāk par mēnesi. — Balva izņēma no savām grāmatām kādu pastkarti, kur virsū bija apaļa zemes lode, uz tās saķērušies pāriši gan staigādami, gan sēdēdami. No debesīm uz viņiem raugās, šķelmīgi smaidīdams, mēness.

Gaida paskatījās uz pastkarti un iesmējās. Jā, tā nebija slikta ilustrācija!

Korinna atkal saskaitās.

— Tu jau, Balva, atkal ar saviem jokiem. Liec nost savu bleķīgo karti.

— Ja jau mēs pa tām grāmatām vien urbsimies, tad mums visām trim uznāks miegs.

Korinna klusēja un nopietnu seju sāka šķirstīt pa grāmatām visādus dabas aprakstus, pastrīpoja derīgās vietas un diktēja.

Balva ar Gaidu pierakstīja.

— Vai jūs nezināt kādu dzeju par mēnesnīcu citēt?

Gaida atcerējās Mirdzas dziesmu Mēness starus stīgo.

Jā, to varot iepīt derīgā vietā, lai Balva pierakstot un iztulkojot franciski. — Un tu, Balva, tu neko nezini?

Viņai esot pašai savs oriģināls dzejojums par mēnesnīcu, bet baidoties, ka tas Korinnaš cenzūrai netikšot cauri.

— Atkal būs kāda dumjība, lai labāk paliek.

Un Gaidai, tai bija tik daudz ko rakstīt par šo tematu, ja tik drikstētu vien! Bet viņai vajadzēja abstrahēties no šādiem reāliem pārdzīvojumiem mēnesnīcā un rakstīt kā dabas zinātniekam. Arī to viņa varēja. Jā, tas tiešām bija pateicīgs temats, to varēja ņemt, kā gribēja, arvien ko varēja no tā iztaisīt.

Un Gaida apņēmās pirmā uzvest melnrakstu par to, „ko mēness redz”.

Korinna bija apmierināta, jo tā no rakstnieku dabas aprakstiem pa gabalam salāpīt, tas viņai nemaz nepatika, viņa visur milēja kaut ko īpatnēju.

— Un nākošreiz, kad mosjē Delorms uzdos rakstīt par precēšanos, tad es pirmā rakstīšu un Gaida man palīdzēs. Tu Korinna, tad varēsi nokopēt no mums. — Balva kaitināja Korinnu.

— Lūdzu nepieskaiti mani pie savas katēgorijas, es kādreiz nepavisam negribēju precēties, — Gaida teica.

— Kādēļ tad tā? — Korinna brīnījās.

— Es . . . es — negribu bērņus, — Gaida stostījās, baidīdamās Korinnaš nicinošā skata. Bet viņa taču nedrikstēja apslēpt savus pašas uzskatus draudzenei, — tā būtu glēvulība, sevišķi, kur viņa zināja Korinnaš gluži pretējās domas.

Korinna bija gluži pārsteigta. To viņa neesot no Gaidas sagaidījusi.

Arī Balva izbrīnījusies paskatījās uz Gaidu, viņa tuvāk nepazīna šo Gaidas kluso domu. Mājā, gulēt ejot, viņa vēl gribēja Gaidu izprašņāt.

— Kas tev mācīja šādas nemorāliskas blēņas? — Korinna inkvizītoriski noprasiņa.

— Neviens, es pati esmu nākusi pie tādas pārliecības, — Gaida stingri noteica.

— Kā tu to domā? — Korinna turpināja savu noprašināšanu.

— Es domāju vienkārši tā, ka apprecas, tad ir bērni, un tad zūd visa mīlestības burvība un poēzija, jā — varbūt arī pati mīlestība. Gaida samulsa. — Es, — — es pati to esmu piedzīvojusi.

Balva iesmējās pilnā kaklā. Arī Korinna pasmaidīja.

— — To esmu novērojusi, — Gaida pārlaboja un aplusa.

— Mīlestība apprecoties zūd bieži tā kā tā. Tur, mīļā, nav bērni vainīgi. Tur ir citi iemesli . . . Korinna nopietni paskaidroja.

— Blēņas tur ir, es jums nepievienojos ne vienai, ne otrai, — Balva pārtrauca, — es precēšos un man būs bērni, jūs varat vai uz galvas stāties. Gaida, nāc, iesim mājā, paliek vēls. Nezin, kur tas Vairons paliek, solījās nākt mums pakal.

Gaida piecēlās, salika savas grāmatas un atvadījās, vēl drusku pastrīdējušās par svarīgāko no tā, — ko mēness redz.

KĀDA NESAPROTAMA VĒSTULE.

Jau divi mēneši Gaida Rīgā. Sākumā dienas bija bijušas ļoti gaŗas, bet tagad viņa jau bija iedzīvojusies un jutās kā pilsētniece. Uz zemēm vēlā rudens mirstošā daba darīja uz Gaidu kādreiz drūmu iespaidu. — Šeit to tā nemanīja, te tāpat kā vasarā cilvēki nāca un gāja, jā, pat dzīvāki vēl. Tas Gaidai patika.

Gandrīz katra diena viņai nesa ko jaunu. Viņai bija ko mācīties ik uz soļa. Tikpat kā cilvēku ārējs gērbs šeit bija komplicētāks nekā tur mājās, Randavā, tā arī viņu vaibsti, viņu iekšiene. Sākumā Gaida bija patiesīga, atklāta pret visiem, bet, redzēdama, ka ne tā viņai pilsētnieki pretī nāca, arī viņa sāka nemanot piemēroties šai paražai dzīvot divas dzīves: — vienu ārēju, otru iekšēju.

To prasīja arī viņas jaunā mīlestība. Gaida vēl vienmēr nevarēja saprast, kādēļ viņai tā jātur slepenībā kā kāds noziegums, kāpēc tante tik stingri pētīja pakal pēc vēstulēm (viņa nezināja, ka mācītājs bija devis attiecīgas direktīvas); kālab vispār visi par mīlestību runāja tik savādi, māksloti. Jā, nebija jau vispār nekāda noteikta toņa, runājot par mīlestību — katrs to ņēma savādi. Bet tas tik saprotami. Vecie — tie vai gluži nīda vārdu mīlestība, un viņu tuvumā ne viņai, ne Balvai, ne Vaironim nenāca ne prātā ieminēties par to, — to Gaida instinktīvi noģida jau drīz pašā sākumā. Dakteris Goba baidījās, ka bērni šo kontrabandu neie-

nēsā mājās. Balva — tā staigāja apkārt ar savu „nelaimīgo” mīlestību, bet ar otru aci skatījās uz ģimnazistiem un studentiem. Kad teātri kāds pazīstams viņu sveicināja, tad viņa bija laimīga, un, ja kāds bijis pielūdžs pagāja garām nesveicinājis, tad Balva; mājās pārnākusi, vai raudāja. Neviena viņai nebija vienaldzīgs, bez viņas mīlotā Ērika — „onkuļa”, kā viņa to sauca, citi visi viņai bija ne mazāk interesanti.

Vairons jūsmoja par nepieciešamo Korinnu. Korinna vispār negribēja runāt par mīlestību.

Gobas bieži gāja teātros, vairāk bērnu dēļ. Gaida ļoti iemīlēja teātri. Dakteris Goba drāmā nebija pārāk stingrs cenzors. Viņa principā bija, lai bērni vismaz no skatuves redz dzīves īstenību, lai mācās izšķirt labu no ļauna. Un Gaida mācījās arī. Skatuve viņai bija reāla dzīves skola. Neapzinoties viņa uzņēma sevī vispārīgās sadzīves paražas, vairs nebija tik vienkārša, nemākslota savā dabā. Arī attieksmes skolā pret biedrēm, skolotājiem darīja savu darbu, lai noslīpētu Gaidas, kā dabas bērna, ārējo parādību.

Visu Gaidas iekšējo dzīvi pildīja viņas mīlestība. Visi priekšmeti, visi priekšstatī dabūja savu nozīmi attieksmē pret viņas mīlestību. Viņa mācījās, lai Valdis par to priecātos, ka viņa ir laba skolniece. Savai ārienei viņa sāka piegriezt lielāku vērību, sekodama Balvas priekšzīmei, — lai būtu skaistāka Valdim.

Visas viņas domas koncentrējās vienīgi ap viņu vien. Viņš tai bija viss. Citas visas dzīves vērtības viņam līdzās, it kā nobāla. Viņa bija agrāk jūsmojusi par mākslu, bija mājā nodarbojusies kā diletante ar glezniecību; Valdis par to zobojās — viņa to atmeta. Viņa bija

domājusi par zinātni un taisījās kādreiz vēlāk studēt. Valdim tas īsti nepatika, un viņas interese par studijām atslāba.

Un, līdz viņi bija tuvojušies viens otram, te jau sadzīves apstākļi viņus rāva vienu no otra rokām. Tāds nemiers, tādas graužošas ilgas stājās tās laimes vietā, kas bija viņu visu pildījusi vasarā Randavā.

Gaida tagad dzīvoja tikai no vienas vēstules līdz otram. Kaut gan viņa droši zināja, ka atbilde var atnākt tikai zināmā dienā, tomēr viņa gaidīja arī visas citas dienas, jo reiz Valdis bija atrakstījis negaidot vēl vienu vēstuli starpā. Tāds gadījums varēja atkal būt!

Valdim bija uz Gaidu it kā kāda hipnotizētāja vara: ko viņš lika, to viņa izdarīja, cik vien rūpīgi varēdama; ja viņš ko aizliedza, tad viņa par to vairs ir neiedomājās; kas patika viņam — patika arī viņai, ko viņš atzina par labu un vēlamu, — to arī viņa. Un ar visu to Gaida nebija vāja rakstura, tai bija sava noteikta īpatība un pastāvība, tik attieksmē pret Valdi viņa kļuva gluži nevarīga, bezspēcīga, kā mazs bērns.

Ne vienmēr šis iespaids bija labdarīgs Gaidai. Tā kā Valdis Gaidā milēja viņas bērna skaidro, nesamaitāto dabu, tad, to sargādams, viņš deva stingrus aizrādījumus par literātūru, kas bija vēl puritāniskāki nekā mācītāja Gobas priekšraksti. Tāpat visā citā viņas dzīvē viņš raudzījās nostāties kā noteicējs. Gan lai viņa izsargoties no citām skolniecēm — pilsētniecēm, lai neklautos viņu balmutēšanās un neķitrās valodās, — tā viņš rakstīja kādā vēstulē; gan atkal, lai viņa neejot vakaros pa tādām un tādām ielām staigāt... Visos sīkumos viņš lūkoja iejaukties viņas dzīvē, un pamazām

viņa juta sevi gluži nebrīvu, saistītu, jo visam viņa paklausīja bez pretrunas. Ar Balvu taš aizliedza runāt par viņu mīlestību — taš atņemot tai visu svētumu. Gaida pēc iespējas izsargājās arī no tā.

Tagad Gaida dzīvoja tikai cerībās uz Ziemas svētku brīvdienām. Ak, cik tālu tās vēl bija! — Viņa skaitīja dienas, un katru pagājušo ar prieku nostrīpoja savā kalendārā. Tais dienās, kurās atnāca Valža vēstule, viņa bija laimīga un pastrīpoja to ar sarkanu zīmuli.

Arī šodien Gaida gaidīja vēstuli un tādēļ ātriem soļiem steidzās uz māju. Balva bija aizgājusi Korinnai līdz pēc kādas grāmatas.

Pagājušā vēstulē Gaida bija aizsūtījusi Valdim savu ģimetni un nu ar nepacietību gaidīja, ko viņš teiks. Vēl mēteli nenogērbusi, viņa pabāza galvu ēdamā istabā.

Jā, tur gulēja cerētā vēstule viņas šķīvim līdzās.

Ātri viņa nometa mēteli uz krēsla, cepuri arī kaut kur, paķēra no galda vēstuli un kā zagle ar savu zagu mu iešmauca zilajā istabā, steigdamās izlasīt, kamēr vēl Balva nav pārnākusi.

Valdis rakstīja:

Mana mīļā — mīļā, mazā Gaidulīte!

Skūpstu Tavas mazās, baltās rociņas, katru Tavu tievo pirkstiņu... Cik skaista ir Tava ģimetne! Tavas lielās, skaidrās acis no viņas lūkojas uz mani — it kā līdz pašam sirds apslēptākajam kaktiņam, kā dzīva Tu tagad stāvi manā priekšā. Tā tagad būs mans sargs, mans labais gars...

Tu nevari iedomāties, kādu prieku Tu man darīji, to atsūtīdama. Tagad man būs vieglāk sagaidīt svētkus.

Jā, maziņā, arī es skaitu dienas, līdz tiksīmies. Tik ilgi, tik ilgi, vēl ir līdz tam. Es daudz strādāju. Sliņķis gan nekad neesmu bijis, bet tagad esmu pavisam čakls kļuvis. Ar biedriem tagad tiekoš maz, viņi man vairs nav tik mīļi kā senāk, kad man Tevis nebija. Gaida, es Tevi gaidu — Tevi vienīgo... Kad Tu zinātu, cik grūti ir gaidīt — — nē, nē, Tu nezini. Tu neesi vīrietis.

Tu mana zvaigzne, mana dieviete!

Skūpstu Tavu gīmetni neskaitāmas reizes un iedomājos, ka Tu pati esi te manā šaurajā istabiņā. Glabāšu Tavu mazo veidolu pie krūts kā svētumu, tas visur mani pavadīs, šis talismans dārgais, — tas nesīs man svētību..

Savu „konterfeju” nekādi nevaru caur Anitu sūtīt, varbūt Tava tante cenžē, un tad mēs esam tintē. Nē, nē, pacieties līdz Ziemas svētkiem.

Kā nu labi klājas pa skolu, vai tā varonīgā Korinnas jaunkundze vēl nav sagrozījusi manu mazo, mīļo galviņu? No tā man, grēka gabalam, lielas bailes. Kaut Tu jel mani klausītu un turētos tālāk no viņas. Vai Tev nu nepietiek diezgan ar Balvas draudzību. Piedod, mīļā maziņā, bet Tu zini, es neuzticos pilsētniecēm, un Tavi jūsmīgie ditirambi par Korinnu man neimponē. Nu, gan jau Tu pati zināsi, ko dari.

Paliec nu daudzreiz mīļi sveicināta no

Tava Valža.

Gaida izlasīja vēstuli un jutās it kā vilusies — kaut kā trūka, un kaut kā bija par daudz; kā īsteni trūka, to viņa nezināja. Ai, viņa bija pati sliktā omā. Vēstule taču bija tik mīļa — tik mīļa. Bet, domājot pie sava

Vilku gravas Valža, tagadējais tēls, kas uz viņu raudzījās no vēstules — tas bija savādāks. Kāds īsteni? Viņa lūkoja to izprast, bet nevarēja. Tā kā raudas viņai nāca. — Kāda es esmu mulķe! — viņa pati sevi bāra.

Aploksnē bija arī īsa zīmīte no Anitas:

Mijā Gaida!

Nosūtu atkal Valža vēstuli. Ceru, ka tā noies tikpat labi kā visas līdzšinējās. — Piedod, ka nevaru paklausīt Tavam uzaicinājumam kādu svētdienu Tevi apciemot Rīgā. Mēs te nupat nodibinājām kādu jaunu pulciņu, un tas tagad aizņem visu mūsu laiku. Jā! Zigurds pie tās Dzilnas vairs neņem stundas. Un vispār viņš tagad ir daudz nopietnāks. Mirta liek Tevi sveicināt un lai Tu ar Balvu un Vaironu mūs apciemojot.

Es jūs apskaužu, jums tur, lielpilsētā, ir daudz visādu priekšlasījumu, koncertu, teātru; mums te Mazpilē nekā no tādām lietām. Cerams, ka ar pulciņa nodibināšanos rāsies arī mūsu mazpilsētas dzīvītē kādas dzīvākas, plašākas intereses. Paliec nu sveika!

Anita.

Pārnāca Balva. Gaida viņai deva izlasīt Anitas vēstuli. Tad visi gāja pusdienā.

Gaidas sirdī bija iezagusies tāda baiga nojauta. Par saņemto mīlo vēstuli viņa šoreiz nevarēja sajust īstu prieku, par ko viņa pati uz sevi dusmojās. Vēlāk viņa pārļasiņa vēlreiz un atkal reiz vēstuli un pa daļai apmierinājās.

„... Tavas skaidrās acis uz mani lūkojas līdz pašam sirds apslēptākajam kaktiņam...”

„tā tagad būs mans sargs...”

„... Tu neesi vīrietis. Tu nezini, cik grūti ir gaidīt...”

Tad — par Korinnu — tas viņai nemaz nepatika.

It kā viņam nebūtu skaidras acis?

Kas tie par sirdsapslēptiem kaktiem?

Kāpēc vīrietim grūtāk gaidīt nekā sievietei?

Šādi un tamlīdzīgi jautājumi mīlās Gaidai virsū gluži negribot. Ar prātu viņa nekā nevarēja saprast, tik sirdī sajuta sāpi. Neprātīgā sievietes sirds! — Viņa to bija dzirdējusi tā saucam. Viņa — gribēja būt prātīga...

Tad viņai, nez' kur radās, kur ne, ienāca prātā saruna ar Anitu vasaru rudzu laukā; un vēl nemīlīgāki viņai tapa ap sirdi.

— Kāda es esmu mulķe: — tīšu prātu es meklēju kaut ko, kur nav ko meklēt.

Vakarā viņa sēdās, lai atbildētu Valdim. Ātri uzrakstīja īsu uzrunu.

— Mīlais Valdi! — un tad apstājās. Domīgi atslēja galvu rokās un raudzījās pa logu. Viņas domas nemaz nebija savaldāmas, tās šaudījās pa visām pusēm: — gan pa Vilku gravu pirmajos mīlestības brīžos, gan pie pēdējiem zvērstiem uz Esplanādes, gan atkal kavēdamās pie jaunajām Kalniņa dziesmām, kurās Balva nupat līdzās viesu istabā dziedāja un Vaironis uz klavierēm pavadīja.

— Ko lai es viņam rakstu? — tā Gaida sev atkal un atkal prasīja. Brīnums gan! Nekad tai netrūka ko viņam rakstīt, nevarēja vien sagaidīt vēstules atnākam; arī tagad bija bijis vesels krājums jaunu ziņu, jaunu jūtu

pārdzīvojumu. Un nu, kur vēstule klāt — viss izkaisis. Nē, visām viņas domām un jūtām radusies cita nokrāsa, tās vairs nesaderēja ar tagadējo noskaņu. Tas viņai vēl nebija gadījies. Viņai pat izlikās, it kā viņa Valdi mazāk mīlētu un pat tādas neapzinīgas dusmas viņai bija uz viņu. — Sieviete — untumainais radījums! — viņai atkal ienāca prātā kāds vīriešu izteiciens. — Jā, jā... ja ko nevaru saprast, tad lūkoju sajūst. Haha! Untumi, tiešām untumi! It kā nicināšanu viņa sajuta pret sevi. Nē, viņa nepadosies untumiem, nojautām, jausmām, tās ir bērniskības — sievišķības. Tikai skaidrs prāts lai valda! — Tas ir vīrišķīgi, tas ir — cilvēcīgi... Viņa negrib būt sievišķīga, jā, tādas muļķības, neprātības ir sievišķīgas; cilvēcīga viņa grib būt, ne sievišķīga..

Jā, viņa būs — prātīga, viņa rakstīs Valdim tikpat mīļu vēstuli kā viņš viņai. Viņš — tik labs, viņa maziska.

Nekas tomēr nelīdzēja. Liekuļot jūtas viņa nevarēja.

Līdzās atskanēja Kalniņa dziesma „Sieva”. Balva dziedāja „... kad viena sieva raud...”

Un Gaidai apturētās raudas paspruka ar straumi.

Balva ar Vaironu dziedāja tālāk. Gaida drīz apmierinājās. Ar vēstules rakstīšanu, saprotams, nekas neiznāca, īgni viņa nometa spalvu un pa Vairona istabu izgāja laukā pastaigāties drusku pa aleju. Pār Aleksandra bulvāri iedama, — viņa mazliet apskatījās pa labi un pa kreisi, kur parastais vakara staigātāju pūlis defilēja šurpu turpu: — skolnieki, skolnieces, studenti, oficiēri, šuvējas, pārdevējas, bodes zeļļi. Viņai tur bija Valdis aizliedzis iet. Viņai arī turp prāts nenesās, — viņa gribēja būt viena.

— Kāda nesaprotama vēstule! — Gaida vēl vienmēr

domāja. Tad viņa galīgi nosprieda uz šo vēstuli neatbildēt un nogaidīt citu.

Apmierinājusies Gaida gāja mājās. Balva prasīja, kas viņai kaišot?

— Nekas, — Gaida isi atbildēja, un Balva tālāk ne-
jautāja.

Abas klusēdamas ielīda katra savā gultā.

NESAPROTAMĀS VĒSTULES
TOP SAPROTAMAS.

Zināmā dienā Gaida gaidīja no Valža otru vēstuli. Tā atnāca tikai kādas dienas vēlāk un taišni no Pēterburgas. Tēvocis to viņai vakarā pasniedza.

Mana mīlā, dārgā Gaida!

Kas Tev ir, kīpēc Tu neatbildi? Vai esi slima, jeb kas noticis? Lai ir, kas būdams. es rakstu Tev tieši uz Rīgu, jo nevaru gaidīt tik ilgi. Ja esi ļoti slima, tad telegrafē, es būšu otrā dienā klāt. Lūdzama, raksti tūdaļ, man nekur nav miera.

Tavs Valdis.

Kad Gaida vēstuli izlasīja, viņu pārņēma nevaldāms prieks.

Kad Balva pēc kafejas aizgāja uz mūzikas stundu, Gaida sēdās un rakstīja.

Mīļo, dārgo, labo Valdulīt!

Saņēmu Tavas abas vēstules. Piedod, manu mīļo puisīt, ka uz pirmo netiku atbildējusi. Kādēļ? — neprasi, — man bija tāds untumains prāts, un tad es domāju, labāk ir nerakstīt, bet nogaidīt, kad pāries. Esmu, saprotams, vienmēr vesela un tāpat par Tevi domāju nemitīgi, ilgojos pēc sava mīlā, mīlā puisīša.

Pa skolu klājas labi. Korinnu es ļoti mīlu, viņa ir laba, ideāla meitene, un es ļoti vēlētos, ja būtu tik gudra kā viņa. — Izgudro ceļus, kādā kārtā man tikt pie Tavas fotografijas, es ļoti pēc tās ilgojos.

Man ļoti žēl, ka ar savu klusēšanu Tev esmu rūpes darījusi, uz priekšu to vairs nedarišu. Tas mani ļoti aplaimo, kad redzu, ka Tu vēl vienmēr par mani domā un mani mīli uzticīgi tāpat kā es Tevi. Visa mana dzīve ir pilna no Tevis, Valdi — no Tevis vien — Tu, mīļais, dārgais. Nav neviena svabada brītiņa, kur es par Tevi nedomātu. Pat skolā, brīvdzīvē, es bieži izvairoos no draudzenēm, pieslejos ar grāmatu pie krāsns, it kā mācīdamās, un domāju atkal un atkal par Tevi, — Tevi vien. Ak, kaut man būtu arī Tava ģimete!

Man nekā nav vairāk ko Tev šoreiz teikt, es neprotu garas vēstules rakstīt. Bet Tu raksti labi daudz, — Tu proti. Es no Tavām vēstulēm vien dzīvoju, tās man vienīgais prieks.

Tava Gaida.

Vēstuli norakstījusi, Gaida pati aiznesa uz stūra pasta kastīti.

Pie vakariņām tēvocis prasīja:

— Vēstule no Pēterburgas bija gan no tava skolotāja?

— Jā, — Gaida īsi atbildēja.

— Ko tad viņš raksta? — tante pētījoši uzskatīja Gaidu.

— Pras' nu, ko raksta! — Dakteris it kā pārmeta sievietei.

Gaida spītīgi uzcirta lūpu un taisni paskatījās uz

tanti. — Viņš pateicoties par gīmetni, kuŗu tā viņam sūtījusi, un sakot, ka drīzumā atsūtīsot savu.

— Tā? — Alises kundze brīnījās.

— Skaidra lieta — jaunības draugi, — onkulis izskaidroja.

— Un vēl kādi draugi! — mazais Kārlis piemetināja.

— Viņi jau visu vasaru visi trīs ar Pārupa Valdi un Anitu kopā vien, nešķīrāmi, — arī Vilis piebilda.

Balva izbijusies paskatījās uz brālēniem. Gaida tiem uzmeta iznīcinošu skatu.

Onkulis Kārlis omulīgi noslaucīja servjetē ūsas un bārdu.

— Lai dzīvo draudzība! — viņš pildīja glāzi ar sarkanvīnu un izdzēra to vienā paņēmiēnā.

Zēni kāri noskatījās.

Tad dakteris ar dēlu uzsāka sarunu par Napoleonu, par kuŗu Vaironis nupat mācījās, un tas kļuva viņa mīlulis. Tēvs dalījās dēla simpatijās. Mazie zēni klausījās ar lielu interesi. Vilis pēdīgi noteica, ka viņš arī gribot tapt par Napoleonu.

— Nē, es labāk par Imantu vai Induli, man Latvija mīļāka nekā Francija, — mazais Kārlis noteikti izteica savu pārliecību.

Izcēlās asas debātes starp abiem brāļiem un brālēnu. Dakteram tikai ar pūlēm izdevās nomierināt strīdīgās partijās, pie kam pašam bija aktīvi jādod sava bals. Gala iznākums bija tas, ka abi Kārļi, vecais un jaunais, palika pie Imanta, Vaironis ar Vili — pie Napoleona. Kompromīss starp abām partijām nebija iespējams, tikai pamiers.

No galda piecēlusies, Gaida iegāja zilajā istabā un ātri uzrakstīja Valdīm vēstuli.

Mīļo Valdi!

Sūti man tūdaļ tieši šurp savu ģimetni. Es šiem teicu, ka es Tev esmu aizsūtījusi savu un ka Tu šīdienējā vēstulē man apsoliji Tavu. Tātad — es gaidu!

Tava Gaida.

Gaida lūdza Balvu vēstuli tūlīn iemest, ko tā arī izdarija.

Gaida tagad pilnīgi apmierinājās, un nelabais iespaids no iepriekšējās vēstules bija izzudis. Tālāk sekoja mierīgas, prieka pilnas dienas.

Zināmā dienā pienāca caur Anitu Valža atbilde, kuŗa ar savu kaislību svilināja Gaidu kā ar vērsmi.

Tai pašā dienā pienāca arī gaidītā ģimetne ar īsu vēstuli līdz.

Ļoti cienījamā jaunkundze!

Vēlreiz pateicos par Jūsu ģimetni un uz Jūsu vēlēšanos nosūtu Jums savējo, — lūdzu ņemiet par labu! Priecājos, ka Jums ar darbiem labi veicas un ka esat iedzīvojusies pilsētā un skolā. Es arī strādāju pa vecam un arī nevaru žēloties. Ja Jums atliek laiks un ir laba griba, tad lūdzu atrakstait kādreiz ko tuvāk par saviem darbiem un tā tālāk.

Daudzreiz sveicinādams, V. Pārups.

Šo vēstulīti Gaida it kā netīšu atstāja uz galda. Viņa saprata, — Valdis bija baidījies, ka tante neuzplēš.

Balva ienesa viņai vēstuli istabā. Lai tā nemētānot apkārt savas vēstules, māte bārusies.

— Tavas vēstules jau gan māte nekad nelasīs, par

to tu vari būt droša, savas es pati viņai rādu, man jau nav nekādu noslēpumu, — Balva žēli nobeidza.

Gaidas priekiem un laimei nebija robežu. Viņa skūpstīja ģimetni reizu reizām, lasīja kaislīgo vēstuli, un viņai likās, ka viņš pats ar viņu runātu no Vilku gravas. Visu uz mata viņš bija izdarījis pēc viņas prāta: melnajā īsajā svārciņā ar punktaini raibo kakla saiti priekšā, ar poētisku matu cirtu uz pieres. Ak, kā viņa mīlēja šo nerātno cirtu, kas tik patvaļīgi krita arvien uz priekšu un spraucās ārā zem cepures.

— Jūs, manas mīlās — mīlās acis, kaut es atkal drīz jūs varētu skūpstīt! Manu mīļo zelta puisēn, kā es tevi gaidu! — Gaida jūsmoja.

Viņa aizrakstīja garu, gaļu vēstuli. Rakstīja ilgi, — vēl naktī. Balva jau sen bija aizmigusi, bet viņa vēl arvien rakstīja un rakstīja. Viņa sauca viņu par savu izredzēto, savu ligavaini, savu saulvedi...

Valdis atbildēja aizvien kaislīgāk, viņa vēstules pārplūda no mīlestības ilgām. Gaida kaistošiem vaigiem tās lasīja. Viņai grūti nācās mācīties, galva bija pilna gluži citu domu...

Semestra vidū iebrauca tēvs. Viņš vēl nebija bijis. Atvainojās, ka neesot agrāk ticis. Gaida gan laikam esot pārgaidījusies? Māte vēl kā nevarot, tā nevarot — Līgitas dēļ. Kāpēc Gaida tik maz rakstot uz mājām, māte bēdājosies, gaidot.

Viss tas Gaidai izklausījās svešs, kā no citas pasaules. Viņa pati brīnījās par šo neparasto sajūtu. Vai tad viņa tēvu — māti mazāk mīlēja nekā agrāk. Vai viņa neilgojās pēc mājām? Nē, viņa vecākus mīlēja tāpat kā senāk un pēc Randavas ļoti ilgojās, viņa taču tā gaidīja un priecājās uz Ziemas svētkiem!

Un Gaida sirsnīgi apkampa tēvu un tikpat sirsnīgi apgalvoja savu mīlestību un savas ilgas pēc mājām...

Tēvs apmierināts aizbrauca. Gaida ar brāļiem viņu pavadīja uz staciju. Zēni no stacijas aizgāja uz vingrošanu. Gaida lēnām soļoja uz mājas pusi.

Šodien vajadzēja būt no Valža vēstulei, bet nebija, un sirds Gaidai bija nemierīga.

— Labi, ka tēvs aizbrauca! — neviļus Gaida pie sevis nodomāja un pati sabijās, sevi pieķērusi pie šādām domām. Tad viņa par to pārdomāja, lūkoja sev izskaidrot savu vienaldzību pret vecākiem, pret tēva māju. Ak, tā nebija vienaldzība, Gaida to tagad saprata, tik par visu visu pasaulē mīlāks viņai bija viņas Valdis, tas aizņēma visu viņas sirdi, viņas dvēseli. Bet arī vecākiem tur vēl bija vietas, — viņas sirds bija tik plaša, viņas mīlestība neizmērojama.

Bet, tiklīdz tēvs bija aizbraucis, te viņa par to vairs nedomāja, viņa domāja visu vakaru par to, — kādēļ šodien nebija vēstules no Valža...

Arī otrā dienā nebija vēstules, un Gaida rakstīja pati drebošu roku:

Valdi, manu puisēn!

Kas noticis, ka no Tevis nekādu ziņu? Ja rīt un parīt nebūs vēstules, tad es braukšu turp pie Tevis, es izbēgšu, bet es būšu pie Tevis. Mana sirds trīc bailēs — tāds nemiers, tādas mokas... Kaut kas ir noticis, jo velti Tu mani tā nemocītu. Mīlais, labais, Tava Gaida par Tevi cieš un mokās. Tūdaļ dod kādu ziņu!

Tava Gaida.

Otrā dienā atnāca aizvakar gaidītā vēstule no Valža.

Tu, mana zvaigzne!

Mans labais gars, mans sargeņģeli, mana baltā meža puķīte! Piedod, ka es divas dienas Tev paliku atbildi parādā. Pēc ilga laika es biju kopā ar draugiem un viņiem līdz aizrāvos. Nedomā nekā ļauna.

— Tavs svētais veidols mani sarga... Tagad es strādāju atkal. Strādāju un domāju par Tevi, savas vienvienīgās mīlākās. Man prāti it kā jūk, kad par Tevi domāju — — — Mīlestība, tas ir kaut kas burvīgi šausmīgs, tā ir laime un posts vienā reizē, tie ir prieki un mokas vienā elpas vilcienā. Tu, mana Gaida, kaut es Tevi varējis apkampt, — tad spiestu Tevi cieši klāt pie savas karstās sirds. Kā viņa pukst Tev, Gaida! — — —

Es esmu noguris. Man jāsūdz tev grēki... Divas naktis neesmu gulējis, bet — nedomā nekā ļauna — tici man! Skūpstu kā ārprātā Tavu ģimetni, šo saldo, salto, mazo bildīti, kuŗā man pretī smaida Tavas skaidrās acis.

Nedusmo, ka Tev netiku rakstījis, uz priekšu būšu atkal kārtīgs.

Raksti labi daudz, mana mazā baltā pelīte. Skūpstu Tavas rociņas un kājiņas, skūpstu, skūpstu...

Mūžīgi Tavs Valdis.

Gaida izlasīja vēstuli, un sirds viņai sāpīgi sarāvās. Viņš bija bijis kopā ar draugiem divas dienas, divas naktis...

— Es viņam ticu un nedomāju nekā ļauna. — Viņa sevi mierināja. Tomēr iekšķīgi viņa pārmeta Valdim, kā viņš vispār tā varējis dzīvot ar biedriem — divas dienas un divas naktis. To viņš nedrīkstēja, nē, to viņš

nekad nedrīkstēja — viņas Valdis. Uz šo vēstuli viņa labprāt būtu klusējusi, bet viņš tāds uztraukts — gaidīs. Sēdās un rakstīja:

Manu Valdi!

Tu nezini, kā es izbēdājos šīs dienas Tevis dēļ. Kāda ļauna nojauta mani neatstāj . . . Vai es biju maldijusies?

Tu varēji iet ar draugiem, bet savu Gaidu Tu nedrīkstēji aizmirst. Es zinu, ka Tev nekas nevarēja ļauns notikt, — es Tev ticu, ka Tu mani mīli. Tikai turpmāk vairs neaizmirsti savu

Gaidu.

Vairāk viņa nevarēja uzrakstīt.

Otrā dienā atnāca atkal vēstule, kurā Valdis vēlreiz lūdza piedošanas par savu mazo „kļūdīšanos”, — nekad tas vairs nenotikšot. Acīm redzot, viņš jutās ļoti vainīgs.

Gaida neatbildēja, viņa sajuta tādu kā rūgtumu. Kāds sūrs piliens bija iekritis viņu svētlaimībā, to viņa noģida instinktīvi, bet viņa nezināja, kā ar Valdi par to runāt, tādēļ lai labāk paliek.

Vēstules no Valža tagad nāca bieži; arvien kaislīgas, pilnas mīlestības. Bet Gaida katrā meklēja kaut ko slepenu, neizteiktu; viņā bija radusies, pašai negribot, neuzticība, šaubas, — pret kurām viņa nekā nespēja darīt. Viņas atbildes bija tapušas vēsākas, kas arī Valdim dūrās acīs un ko viņš viņai pārmeta. Bet viņa citādi nevarēja.

Kādu svētdienu atbrauca Anita ciemā. Gaida priecājās, jo nu dabūja sīkākas ziņas par Valdi. Valdis esot

visu laiku uzcītīgi strādājis, tikai nupat dažas dienas slinkojis. Esot izlīdzis ar savu draugu Svelmi, kas pēc Anitas domām bija liels „uzdzīvotājs.” Arī Gaida viņu atcerējās, viņš agrāk reiz vasarā ciemojās Gallēnos.

Tad Anita stāstīja par savu pulciņu, ka nu esot pavisam cita dzīvība. Vecākie skolnieki un skolnieces turot priekšlasījumuš; kādreiz spēlējot klavieres, vijoli, kad sanākot pie Zvaigznēm, tad arī padejojot pa reizām. Citreiz sapulcējoties pie Ezergaiļa, tur klavieres neesot, tik maza istabiņa. Ezergaiļa tēvs esot bodnieks un sēžot bodē līdz vienpadsmitiem. Tur viņi esot visbrīvāki. Uz nākošu gadu pulciņš domājis pats sev noīrēt telpas, tad būšot gluži neatkarīgi. Visi metišot pa artavai, līdzekļi gan radīšoties.

Gaida ar Balvu klausījās ziņkārīgi.

Kādēļ viņas Rīgā nenodibinot kādu pulciņu, Anita prasīja. Te esot gan kādi, bet tēvs neatļaujot piedalīties. Balva paskaidroja. — Arī Korinnas māte neatzīstot.

— Jā, jums jau Rīgā dzīve citādi ir plašāka, vispusīgāka, jūs varat iztikt arī bez tiem, bet mums, kur mums bez skolas nekā nav, — pulciņš ir viss.

Anita tagad bija pavisam samilējusies Zigurdā, pēc viņas nostāstiem viņš bija tīrais dievs. Pulciņā viņš spēlējot lielu lomu.

Mirta esot „atklāti” saderinājusies ar Ilgonu, tas ir, to zinot visi pulciņa biedri, viņi uzrunājoties ar „tu”. Viņa ar Zigurdu vēl tiktāl neesot, — viņiem nepatīkot tik atklāti izrādīt visiem savu tuvumu. Ilgons šogad beigšot VII klasi un varbūt tālāk neiešot vairs, bet tūdaļ precēšoties ar Mirtu un iestāšoties Zvaigznes kundzesi veikalā. Zvaigznes kundze ar to būšot ļoti mierā, tā Mirta domājis.

Viss, ko Anita stāstīja, izklausījās Balvai un Gaidai ļoti romantiski. Balva labprāt bija gatava arī kādā pulciņā piedalīties. Gaidai bija puslīdz vīenaldzīgi, viņa nezināja arī, ko Valdis par to sacītu.

Anita aizbrauca.

Valdis rakstīja kārtīgi. Tāpat Gaida viņam atbildēja. Bet kaut kas it kā nesaskanēja kā agrāk.

Gaida sāka aizrauties ar teātri, sevišķi ar tādām lugām, kas saistījās ar mīlestību. Arī Balva mīlēja teātri un Vaironis tāpat. Vecie Gobas nespēja bērniem līdz iziet un pēdīgi atmeta ar roku, — lai iet vieni paši. Viņi pazina savus bērnus un bija par tiem droši, teātris nesabojās to labo sēklu, ko tie tajos bija sējuši. Nē, tas nesabojāja arī; bet bērni uz skatuves redzēja daudz ko, ko dzīvē tie nekad nebūtu varējuši redzēt. Tie pārdomāja un radīja savus atzinumus.

Arī Korinna bija kaislīga teātra apmeklētāja. Tā viņus visus četrus bieži vien varēja sastapt gan latviešu, gan krievu, gan vācu teātru pēdējās rindās un galerijās.

Pienāca decembris.

Sēmestris tuvojās beigām. Bija vispār jau Ziemas svētku sajūta. Gaida jutās drusku nogurusi un priecājās uz atpūtu un atkalredzēšanos. Tās ilgas nebija arī viņai labdarīgas, kaut gan viņa nebija vīrietis. Pa svētkiem satiksies, tad atkalredzēšanās priekš smelsies jaunus spēkus jaunām gaidām. Jā, viņa saprata tagad, ka Valdim bija taisnība: — mīlestība ir vienā reizā liela laime un arī ciešanas.

Valdis rakstīja aizvien biežāk un kaislīgāk. Gaidai jau tapa gluži neomulīgi, kad onkulis Kārlis vai tante Alise viņu uzskatīja jautājoši, nododot vēstuli „no Pēterburgas”.

Vēstules tagad Gaida saņēma tieši no Pēterburgas, ceļš ar likumu caur Mazpili viņiem tagad bija par garu un ilgu. Viņai bija vienalga, ko domā onkulis un tante, ja tikai zināja, ka viņi nelasīs, un to viņa tagad zināja gan.

Kādu sestdienu Balva ar zēniem bija aizgājusi uz slidotavu. Gaida viesu istabā spēlēja saīgusi savas eti-des. Mūzika viņu darīja nervozu, ar troksni viņa aizcirta vāku un iegāja zilajā istabā. Nogurusi viņa atlaidās savā gultā. Izvilksusi no kabatas saburzīto pēdējo Valža vēstuli, viņa to vēlreiz pārlasīja.

Viņš rakstīja:

Mana dārgā, nesagaidamā Gaidītā!

Nevarēdams sagaidīt rītdienu, kad atnāks Tava vēstulīte, rakstu Tev atkal. Nevaru gandrīz ne dieniņu palaist, neizteicis Tev savas jūtas. Atļauj, ka skūpstu Tavas mazās, mīlās rociņas, katru Tavu balto pirkstiņu, Tavas actiņas, Tavas skaidrās, mīlās actiņas — manas debesis!

Cik ilgi vēl līdz Ziemas svētkiem! Man liekas, ka es tos nemaz nevarēšu sagaidīt. Tu, liekas, esi aprādusi ar nenovēršamajiem apstākļiem, bet es nevaru aprast, man top arvien grūtākas šīs ilgas, tās pilnīgi saēd mani. Bet tu jau to nevari saprast. Dienām un naktīm man priekš acīm Tavš tēls, saldi mocošs. Kad tu zinātu Gaidītā, kā es tevi gaidu! . . .

Kas tā būs par šausmīgi jauku, saldu satikšanos — pēc tik ilgas šķiršanās. Vai tu to vari iedomāties? Nē, Tu nevari. Tu mani tik stipri nemīli kā es Tevi, Tu vēl neproti tik dziļi mīlēt. — Tu esi maza — maza muļķīte. Saldā, mīlā, mazā muļķīte!

Jā! Tavs ienaidnieks Svēlmis bija atkal viendien pie manis, aicināja līdz svētīt kādus eksāmena priekus. Bet es, ievērojot Tavas antipatijas pret viņu, katēgoriski atteicu. Vai neesmu ziķeris?

Šajās dienās es arī likšu divus lielus eksāmenus, kas cītādi būtu jāliek pavasarī, kad jau tāpat būs diezgan. Es strādāju cītīgi vien, bet, kad tie eksāmeni būs nolikti, tad gan es gribu drusku atpūsties. Ak, ja tad tu te varētu būt! Ak, kamdēļ Tu vispār neesi te. Tu tikpat labi varēji ģimnazijā iet arī šē, tad mums nebūtu abiem tā jāmokās. Sasodīta apstākļu spaidu vara! — Kā tā arvien šķir divus cilvēkus, kas viens otru mīl, Gaida, zini ko? Atstāj skolu — precēsimies!

Mana mīļā Gaida, nesmeiles par mani! — Mana sirds kliedz pēc Tevis

Man bail, ka nesamuldu vēl vairāk muļķības.

Esi sveicināta, mana Mūza, mana sirdsmīļākā.

Vienīgi Tavš Valdis.

Ar nopietnu seju Gaida atkal un atkal pārslāsija šo vēstuli. Viņa vairs nebija tik naīva kā agrāk, viņa tagad saprata mīlestības mistēriju itin labi. Nabaga Valdis! Kā viņš mocījās. Arī viņa sāpīgi ilgojās pēc viņa, bet ne tā. Valža kaislība viņu it kā aizvainoja. Bet viņa negribēja par to daudz domāt, kad tiksies, tad viņš apmierināsies un būs atkal prātīgs.

— Atstāj skolu, precēsimies! — Gaida pie sevis atkārtoja un pasmaidīja. Tas bija gluži neiespējami. Bet pa svētkiem viņa tomēr gribēja pārrunāt ar māti, tad vismaz redz, ko viņa par to saka. Savā sirds dziļumā Gaida tomēr ļoti nopriecājās par Valža priekšlikumu.

Jā, tas nebūtu slikti — būt apprecētai ar Valdi un pirmā no visām draudzenēm. Un varbūt tur Pēterburgā viņa arī ģimnaziju vēl varētu nobeigt. Šeit gan tas nav dzirdēts, bet tur vispār ir citādas paražas.

Tur daudz studentu precas ar studentēm, te politehnikā tikai kāds retais. Jā, jā, Gaida par to vēl nopietni pārdomās. Ka tik drīzāk pienāktu tie svētki.

Arī svētdien pienāca no Valža vēstule, tā bija drusku mierīgāka.

Mācoties, rīt iešot pie profesora priekšā, tā viņš īsi ziņoja.

Gaida pati arī it kā sajuta Valža eksāmenu nopietnību un rakstīja viņam mierīgas vēstules, negribēdama viņu uztraukt.

Tad pienāca ziņa, ka pirmais eksāmens laimīgi garām un pēc dažām dienām likšot otru, un lai Gaida tagad negaidot vēstules.

Gaidai kļuva vēl nopietnāk ap sirdi. — Visu laiku viņa jūsmīgi lūdza Dievu par Valdi, lai viņam labi izdotos, ka Dievs viņam stāvētu klāt, to glābtu un pasargātu no visa posta.

Arī viņa nerakstīja, — viņam vajadzēja pilnīga miera.

Gaidai pašai bija nopietni jāstrādā uz ceturkšņa beigām, viss jāatkārto, jāizlabo daži numuri, kas mīlestības aizrautības dēļ bija iznākuši zemāki.

Tā viņa nemaz nemanīja, ka pagāja dažas dienas. Tad viņa drebošu sirdi sāka gaidīt ziņas no Pēterburgas.

Bet vēstule nenāca. Gaida gaidīja vēl divas dienas, tad vēl divas, un viņai prāts kļuva gluži nemierīgs. — Nu būs izkritis cauri! — viņa nodomāja. — Bet kādēļ tad neraksta?

Pēc kādas nedēļas arī viņai skola beigsies, un Valdis gribēja mājā būt pirmais — viņu sagaidīt.

Viņa kā drudzī ķēra pēc spalvas un rakstīja:

Mīļo, dārgo Valdi!

Kāpēc Tu neziņo, kā izgāja ar otro eksāmenu. Es nojaušu, ka Tev slikti gāja. Bet tas ir nieks, nav taču pēdējais termiņš, — liksi pavasarī citreiz; — ta tad liela nelaime! Vai esi jau varbūt aizbraucis uz Randavu? Nedomā nu, mīļais, vairs par eksāmenu un brauc mājā, sagaidi mani, kā norunāts. Es pārbraukšu tikai divdesmitā decembrī. Raksti vēl šurp uz šo vēstuli, ja esi Pēterburgā.

Uz redzēšanos, manu mīļo puisīt!

Arvien Tevi gaida Tava Gaida.

Gaida dienu no dienas gaidīja vēstuli ar ziņām. Tik sestajā dienā atnāca atbilde.

Gaida, no skolas pārnākusi, ieraudzījusi uz ēdamgalda vēstuli, nobāla. Balva zināja, ka viņa gaida svarīgas ziņas un negribēja viņu traucēt lasīšanā. Gaida iegāja viena pati viņu kopējā istabā ar vēstuli. Sirds no uztraukuma pukstēja nevaldāmi. Piespieda vēstuli pie sirds, — gaidīja, kamēr sirds mazliet apmierināsies. Nē, tā neri mās... Lūkoja laimīgi smaidīt. Tad krampjaini saspieda vēstuli, dedzīgi noskūpstīja un trīcošiem pirkstiem ātri atplēsa.

Jau ar pirmajiem vārdiem viņu pārņēma ledains salnums, — ausis sāka džingstēt, gar acīm pazibēja dzirksteles.. Līdz galam viņa neizlasīja, kad saņima bez saņemas..

Kad Gaida atmodās, tad gulēja savā gultā. Onkulis slacīja pieri un deniņus ar stipri smaržīgām zālēm, tante Alise berzēja kājas, onkulis tagad lika viņai pie mutēs karoti ar zālēm.

— Še, izdzer, bērns, tad tu atspirgsi.

Gaida paklausīja.

— Kas tev, Gaidiņ, notika? — Tante uztraukta prasīja.

— Es nezinu, — Gaida lēni atbildēja.

— Tu pēdējās dienās nekā neņēmi līdz, pusdienā arī maz ēdi. — Kas tev kaiš? — tante tālāk nopratināja.

— Tas nāk no lielās pārmaiņas, no laukiem — pilsētā, viņa nevar šeit aklimatizēties. No sākuma domāju gan, ka ies labi, izlikās pat, ka, acīm redzot, uzplauka meitēns, bet tad — uzreiz sāka it kā vīt, vaidziņi kļuva bālāki, un nu, kamēr pavisam sagāzās. — Daktera onkulis kā lietpratējs izskaidroja slimības cēloni. — Saņemies; bērns, gan pāries! — Acīm redzot, pilsēta nav tev.

— Nē, nē, onkul, tas pāries. Atstājiet mani vienu!

Dakteris ar sievu saskatījās un tad vilcinādamies atstāja Gaidu vienu.

Durvīs pabāza galvu Balva.

Gaida pamāja viņai. Balva ienāca un izvilka no kabatas saburzītu Valža vēstuli.

— Es to saņēmu, tu bijī zemē nometusi. Es nelasīju.

— Izlasi!

Balva lasīja:

Miļā, tālā, neaizsniedzamā Gaida!

Negaidi mani svētkos, negaidi vairs nekad. Es nenākšu, es nevaru nākt vairs pie Tevis. Dzirdi un tici savām ausīm — es Tevi nevarēju sagaidīt... Gaida, es Tevi —

aizmirsu... es Tevi esmu zaudējis... Aizmirsti mani, es neesmu Tevis cienīgs, nekad — nekad es neesmu bijis Tevis cienīgs. Piedod man un aizmirti mūsu skaisto mīlestības pasaku. Es neticu mīlestībai, jo nav viņas. Es neprecēšos, jo es nevaru saistīt pie saviem sāniem nevainīgu, tīru meiteni; es, kas esmu sliktāks par sliktākajiem... Aizmirsti, aizmirsti mani, es nekad vairs Tavās acīs nerādīšos.

Valdis.

Vēstuli izlasījusi, Balva līdzjūtīgi apkampa draudzeni. Abas raudāja. Balva Gaidu mierināja, kā prazdama.
— Neraudi, mīļā Gaida, viņš tevi nav patiesīgi mīlējis.

*

*

*

Gaida no gīboņa drīz atpūtās. Otrā dienā viņa gāja uz skolu, un tad vēl bija jāiet pēc liecībām, un tad uz mājām!

Viņai nemaz vairs negribējās uz Randavu.

Valdis, Valdis! ko viņš nodarījis, — kādēļ viņš to darīja? Sirds Gaidai draudēja vai pušu plīst no sāpēm. — Gaida nebija pazinusi viņu. Un kā viņa to dievināja! Viņš — tāds pats kā citi... viņš — sliktāks par sliktākajiem...

It kā baku rētām izartu viņa redzēja savā priekšā Valža gīmi. Šo viņai tik bezgala mīlo vaigu. Nē, tādu viņa nevarēja viņu mīlēt — nē, nē! Viss skaistums zudis, visa burvība izgaisusi. —

Saltums pārņēma viņas sirdi un šausmas.

No skolas nākdama, Gaida izvairījās no Balvas un gāja viena uz citu pusi.

Laiks bija ļoti auksts, sala tā kā sprēgāja. Galvu dziļi

mēteļa apkaklītē ierāvusi un rokas uzrocē sabāzusi, Gaida skrēja uz priekšu gar Esplanādi ... sirds viņai ietrišējās sāpīgi: — šeit viņš bija zvērējis ... Kā jaunu daimonu trenkta viņa skrēja tālāk, nogriezdamās pa Elizabetes ielu ... arvien tālāk, tālāk ...

— Ko nu darīt, ko iesākt? — tā viņa nemitīgi sev prasīja. Tik to viņa zināja, ka mīlēt tā viņu vairs nedrīkst, nē, — tādu — viņa nevar mīlēt... pretīgs viņš tai tagad bija.

Taisnā līnijā viņa noskrēja līdz Daugavmalai. Daugava — aizsalusi.. Ziema. Salts.

Kāju pirksti zemajās galošās sāka sveloši sāpēt no aukstuma.

Gaida griezās atpakaļ un mudīgi steidzās uz mājām. Pie krievu teātra ārpusē izkārtajām afišām bija sastājies vesels bars studentu un skolnieču. Gaida atminējās, ka tika izrādīta kāda jauna drāma. Viņa arī piegāja, izlasīja afišu ar lielu interesi. Kāds students viņai pakalpīgi pagriezta ceļu. Viņa uzmeta tam naida pilnu skatu. Ienīstais dzimums, — Students... tāpat kā viņš — „rrr—riebeklis”! — Gaida pie sevis grieza zobus un, studentam muguru uzgriezusi, iegāja teātrī. Students, ūsu skrullēdams un smīnēdams, viņai sekoja.

Dienas kase vēl nebija atvērta, bet tur jau stāvēja gara „aste.” Gaida nostājās „astē.” Students aiz viņas. Bet Gaida viņu vairs neievēroja. Viņa stāvēja labu laiku, lēnām sita vienu kāju pie otras. Salums pārgāja. Kai miņš aiz muguras iekāsējās, tad it kā neviļus pieskārs viņai no muguras. Gaida pavērās sānis un pazina savu „riebekli”. Asi apgriezās un izgāja no rindas pa durvīm ārā uz ielas.

Novārgusi Gaida tumsā pārnāca mājās.

— Es biju pie Korinnas, tur arī ēdu — paldies, tante!
— Gaida īsi ziņoja tantei un iegāja pie Balvas.

Balva bija ieslēgusies un strādāja kādu rokdarbu, Ziemas svētku balvu. Gaidai pieklauvējot, Balva viņu ielaida. Viņa līdzjūtīgi uzskatīja Gaidas nomocīto seju, bet nezināja ko teikt. Gaida viņai stāstīja, ka bijusi teātrī, gribējusi izņemt abām biļetes, bet nevarējusi saņemt.

Žēl, es labprāt būtu gājusi — Balva teica, savu rokdarbu apslēpdama kumodē.

— Strādā vien, es tevi netraucēšu.

— To es zinu. Man pietrūka sarkanā zīda, es aiziešu uz iekšpilsētu nopirkt. Tu nenāksi līdz?

— Nē.

Balva aizgāja. Gaida bija viņai pateicīga un no sirds atzinīga par viņas smalkjūtību. Bet viņas ciešanas tā pilnīgi nevarēja saprast, un Gaida negribēja izskaidrot.

— Tik grūta sirds! Kaut māte būtu šeit! — Gaida domāja ar sāpēm. — Rīt braukšu uz mājām.

Visu nakti Gaida negulēja. Viņas sirds bija kā salauzta. — Nav mīlestības! — atskanēja dobji viņas dvēselē. Bet kā sāp, kā sāp . . .

Otrā dienā Gaida negāja uz skolu, rīkoja sava brāļa lietas, ka vakarā var braukt uz Randavu.

Bet tā, — ne vārda nerunājušiem, izšķirties; — tas ir par daudz sāpīgi. Varbūt ir kāds pārpratums, varbūt kāds pārspilējums . . . sievietes — untumi . . . Jā, varbūt vēl var piedot.

Ak, kā Gaidai gribējās piedot. Kaut gan lepnums pretojās, bet viņa saņēmās un rakstīja steidzīgi:

Valdi!

Lai bijis, kas būdams, nāc, es Tevi gaidīšu Randavā.

Gaida.

Lai vai kā, tikties vajadzēja.

No skolas Balva atnesa Gaidas liecību.

Kāda tā bija, — tas viņu neinteresēja.

Korinna bija atnākusi atvadīties.

— Brauc man līdz, Korinna, — Gaida lūdza.

— Es, mīļā, nevaru atstāt savas stundas; mana skolniece turpinās arī pa svētkiem.

Balva arī negribēja braukt līdz, jo „onkulis” Ēriks bija brīvdienās atbraucis no Mētraines.

Gaida aizbrauca ar brāļiem. Stacijā viņa iemeta vēstuli kastītē.

D Z I M T E N E.

Bija tumša nakts, kad vilciens apstājās Randavas stacijā.

— Tēt, tēt! — Kārlis ar Vili sauca, ieraudzījuši tēvu uz perona stāvam.

Steigšus pienāca Juris un izkrāva viņu lietas no vagona.

— Tu, tētiņ, tādā saltumā! — Gaida apkampa tēvu.

— Onkulis ziņoja, tu esot saslimusi. — Tēvs īsi teica, un viņa acis rūpju pilnas vēroja Gaidu.

— Ak, tas bija tāds mazs nogurums, es pati nezinu kas. Tagad esmu atkal spīrgta un priecājos, ka būšu Randavā.

— Vai tik ātri izdzīvojies Rīgā? —

Zēni ar Juri rikojās ap zirgiem.

— Labvakar, Juri, kā nu labi iet? — Gaida sveicināja.

— Labvakar, labvakar, jaunkundz', tāpat jau vien iet, ne labi, ne slikti. — Juris dūšīgi kratīja savā cietajā, grumbainajā sauļā Gaidas šauro roku

— Tāpat man arī.

— Ko nu jums! Tur pilsētā jau visiem iet labi.

Mācītājs neizveicīgām rokām savīstīja kažokos un sakšās papriekš Gaidu, tad zēnus, un tad visi sasēdās un brauca.

— Vai viņiem ir labi? — tēvs vēl noprāsīja. Esot. Vai silti neesot? — Vēl ne. — Nu tad brauksim!

— Kā māmiņai klājas? — Gaida apvaicājās tēvam.

— Nu, tagad nekas, it kā atspirgst, jūsus gaididama. Kad ruden aizbraucāt, tad pavisam saplaka. Man arī mana labā roka sāpēja stipri, nez', vai no tā lielā aukstuma, vai?

— Kāpēc tu pats brauci preti, — mēs jau gan būtu pārbraukuši, — Gaida pārmeta.

— Nu, tāpat pavizinājos. — Māte, tā nemaz vairs nevar jūs sagaidīt, viņa nevarot aprast ar to tukšo māju, kā viņa saka, — par daudz pie tās knādas pieradusi.

— Mijā māmiņa!

Zēnu abi sēdēja priekšā un kučierēja. Juris brauca ar vedamo nopakaļ. Sniegs gurkšķēja zem zirgu pakaviem un kamanu sliecēm. Zirgi rikšoja mudīgi uz priekšu. Gaida ierāva galvu dziļi mātes kažoka apkaklē un nogrima domās.

Kā viņa bija priecājusies, kā gaidījusi uz šo pārbraukšanu! Un nu tai bija tāda sajūta, it kā brauktu uz bērēm.. Žēlīgais Dievs! Kāpēc tu nesargāji mūsu mīlestību, es tevi tā lūdzu.. Gaida sāka kurnēt. Ak, ko Dievs varēja darīt, ka Valdis tāds bija, — viņa attaisnoja mīlo Dieviņu. Vai Valdis nāks? Vai viņš mani klausīs? Kaut jel viņš nāktu, kaut viņš nāktu!... Varbūt viņš nav tik slikts, kā es domāju un kā viņš pats sevi iztēlo. Ak, es viņu mīlu, es viņu mīlu...

Zēni jautri trieca ar tēvu par skolu, to cildinādami. Mājās nekad tik labi neesot kā skolā. Kad Kārlis Vili izzoboja, ka viņš gribot kļūt par Napoleonu, tad Vilis Kārli apsūdzēja, ka viņš esot pirmais kauslis klasē. Bet Kārlis bija lepns uz tādu slavu un aizraudamies stāstīja tēvam par saviem cīņas paņēmieniem, un cik grūti bijis sākumā iekarot skolā stāvokli, kad visi uzreiz uzbrukuši jaunam biedram. Viņš tad reiz nomācis piecus uzreiz

— pa labi, pa kreisi, no priekšas, no pakaļas, un tad palicis vēl piektais — to vispēdīgi nolīcis gar zemi. Tagad tā lieta esot izšķirta, un visa klase zinot, kas viņš par vīru. Viņš vispār mīlot cīnīties labāk ar vairākiem uzreiz nekā ar vienu, ja tas gadoties tikpat stiprs, tad esot grūti, bet ar diviem mazākiem vīriem galā tikt esot tīrais nieks.

Vilis nicīgi smaidīja par brāļa varonību, viņš ar fiziskiem spēkiem nelepojās. Ja arī mājās viņi bija jutušies līdzīgi, tad skolā viņi šai ziņā drīz vien atšķirās viens no otra.

— Man ir labāki numuri par vēsturi un domrakstiem,
— Vilis sevi slavēja.

— Un man par matēmatiku, — Kārlis negribēja palikt pakaļ.

— Tu esi vecāks, tev visur vajadzēja būt priekšā, — tēvs lūkoja izlīdzināt abus brājus.

Gaida no visa tā nekā nedzirdēja. Tas viss viņai bija tik vienaldzīgs.

Tilts nodārdēja. Suņi ierējās. Mājās!..

Gaida atbīdīja kažoka apkakli no ģimja un pabāza galvu no biežās villaines. Brrr! Kāds saltums. Pekles tumsība. Suņi riedami skrēja pretī.

— Tprrr, Vaska! — Kārlis ar Vili vienā balsī sauca. Kamanas piestāja pie lieveņa.

Mācītājmuižā visi logi laistījās vienās ugunīs kā lielās svinībās. Suņi smilkstēdami un luncinādamies lēkāja ap kamanām.

Gaida izlobījās no kažoka un izlēca pirmā ārā. Vilkacis stāvēs saslējās viņai mugurā. Lampausis, asti luncinādams, laizīja viņas rokas.

— Lampausīt, Vilkacīt, sunīši mani! — Gaida glāstīja

vienu, otru, un asaras saskrēja acīs. Līdz šim viņa tos maz bija ievērojusi, jo nebija liela suņu mīlotāja. Par ko tie tā viņai pieķērās? Viņa tos nekad nelutināja, tik retumis tiem atmeta pa gardam kumosam. Tie viņu nebija aizmirsuši..

Atslēgas žvadzēja, Kāds steidzīgi slēdza durvis.

— Gaidiņ! — Māte apkampa meitu ar tādu sirsnību, it kā viņa būtu pārnākusi no ilga, gaŗa pasaules ceļojuma.

— Māmiņ, es esmu tā nosalusi. — Gaida pieglaudās mātei.

— Vai tev nebija manaš vecās lāčādas rotundes virsū?

— Bija. Ir lielās galošas, lūk, — ir tava siltā villaine un dūrainie cimdi — viss bija.

— Nu, tad jau liels tas saltums nevarēja būt, — tēvs norāja.

— Nāc, meitiņ, sadzeries siltu tēju, Anna Petrovna pūš patvāri trešo lāgu, nemaz nevaram jūs sagaidīt. Pag, es tev palīdzēšu noaut galošinas.

— Nē, nē, — es pati.

Kārlis ar Vili iebruka iekšā ar lielu troksni, kratīja no kājām sniegu. Māti ieraudzījuši, tie skaļi to apsveica.

— Mani puisīši! Cik lieli izauguši! — Māte atstāja Gaidu un metās dēlus apmīlot.

— Tikpat pa kādām četrām pēdām būs izstiepušies pa šiem četriem mēnešiem, — tēvs zobgalīgi piebalsoja.

— Nu, kūņojieties nu žiglāk, lai tiek iekšā; te priekšnamā var nosalt.

— Un tava roka, Mārtiņ? Vai tev nevilka vējš gar to pusi, — mācītāja kundze rūpējās. — Še tavs mikstais kamzols, velc mugurā, turēju to rieriņi siltu, — kad pārbrauksi. Un te arī tavas tūbas kurpes — mauc kājās!

— Paldies, paldies, gādā nu par tiem tur, — būs izsalkuši. — Mācītājs uzvilka mugurā kamzoli un iekāpa savās korpēs.

Anna Petrovna, ap patvāri rīkodamās, pa ēdamistabas durvīm notālēm pieticīgi noskatījās ģimenes apsveicināšanos.

— Labvakar, Anna Petrovna! — Gaida, no virsgērba atsvabinājusies, viņu silti apkampa.

— Labvakar, labvakar, mīļā Anna Petrovna! — puikas nerātņi viņu raustīja un skūpstīja.

Annas Petrovnas acis valgi pamirdzēja. Viņa arī bija priecīga.

Visi trokšņaini apsēdās ap lielo ēdamo galdu parastā kārtībā. Tēvs ar dēliem vienā galā, māte ar Annu Petrovnu un Gaidu otrā. Mazie krēsliņi mātei līdzās bija tukši, — Velta, Līzīte un Krustiņš gulēja.

Krāsni sprēgāja egļu malka, pa visu istabu izplatīdama patīkamu siltumu. Mācītāja kundze vēl pielika dažas pagales. — Tik salts, Gaida, nāc pie krāsns, apsildies! Būsit gan visi vai pārsaldējušies, — viņa turpināja bažīties.

— Ir gan te silti! — Kārlis, priecīgi rokas berzēdams, atsēdās tēvam līdzās.

— Varen labi rauši! — Vilis, pilnu muti ēzdams, lēlēja, — vai tas jau svētku cepums?

— Ēd nu vien, nebēdā par svētkiem, — tēvs pamazām pieņēma atkal savu stingro toni.

Māte bija ielējusi tēju un pirmo glāzi sniedza tēvam. Gaida padeva to tālāk uz otru galda galu.

— Dzer nu vien pati, — tēvs bīdīja glāzi atpakaļ.

Gaida mazliet nosarka un paturēja glāzi sev. Anna Petrovna nolika viņai priekšā biezu rīcienu krievu pi-

rāga. Gaida zināja, — tā bija Annas Petrovnas cepšanas speciālitāte un viņas mīlākais gardums. Gaidai palika vai neomulīgi no tik daudz mīlestības. — Katrs šeit viņai sniedza labāko, kas tam bija.

— Vai negribat papriekš ko sājāku uzkost? — māte atkal piedāvāja.

— Mēs vakariņas paēdām Rīgā, — Vilis, kāriģi ap saldajiem raušiem mielodamies, atteica.

— Dod man! — Kārlis izstiepa roku. Māte viņam sniedza šķīvi ar zosu aknu pastēti.

— Lūdzu, Anna Petrovna, vēl vienu glāzi tējas, — Gaida lūdza.

— Un vēl arī vienu gabalu pīrāga?

— Jā, lūdzu.

— Un man trešo, — mācītājs arī izstiepa savu šķīvi. Anna Petrovna bija ļoti mierā.

Gobas kundze nevarēja uz vietas nosēdēt, viņa bija drīz pie viena, drīz pie otra: baroja Kārli ar pastēti un galertu un priecājās, ka Vilim viņas pašas ceptie rauši labi garšoja, tēvam uz slimās rokas viņa vēl uzsedza mīkstu villaini un ne acu nenolaida no Gaidas.

Gaida uz acumirkli aizmirsās šajā siltajā miera atmosfērā. Un visu šo viņa bija varējusi aizmirst! — Tādu patīkamu gurdenumu viņa sajuta visos locekļos, un nevilus viņai paspruka žāvas. Pati aprāvās izbijusies.

— Bērniņi, esat noguruši no ceļa, ejiet nu uz dusu, — mācītāja kundze atkal uztraucās, — pag, es vēl apraudzīšu jūsu gultiņas.

— Visas ir kārtībā, — Anna Petrovna mazliet strupi noteica. Viņa nemīlēja, ka viņas darbu otrreiz skata pakal.

— Ak tā? — Gobas kundze drusku pazemīgi īsi attei-

ca un pēc brītiņa klusiņām pazuda. Uzgāja Gaidas istabiņā un pačubināja pie Gaidas gultas, iemeta vēl vienu pagali malkas degošajā krāsnī, un tad, uzmetusi apmierinātu skatienu katrai lietai, atkal nedzirdamiem soļiem ātri steidzās atpakaļ, lai Anna Petrovna neņemtu jaunā.

Tēvs ar dēliem pašlaik apsprieda pusgada mācību apliecības, slavēja un sadūšoja Vili, kam par matemātiku bija ticis mazāks numurs, un tas kaunējās. Tēvs viņu mierināja, ka citreiz būšot labāks. Numurs jau arī neesot svarīgs, tik tā zinība, taču ne numura dēļ mācoties.

Mazā Līgita ieraudājās. Māte mudīgi aizsteidzās pie mazajiem. Gaida arī piecēlās un sekoja viņai uz viņas guljamistabu, kur gulēja arī Krustiņš un Līgita. Bet māte māja viņai ar roku, lai nenākot, iztraucēšot no miega mazos, nevarēšot vairs aizmidzināt, lai nu ejot vien pati pie miera.

— Ar labu nakt, māmucīt! — Gaida iegāja pie Veltas un Līziņas. Mazās meitenes abas gulēja cieši aizmiglušas. Gaida noglaudīja viņu sprogainās galviņas un izgāja atvadīties no tēva, kuŗu viņa apkampa siltāk nekā citām reizām.

Anna Petrovna ar sveci uzvadīja Gaidu augšā. Apraudzīja krāsnī — esot silta. Gribēja aiztaisīt, bet, ieraudzījusi vēl nupat pielikto pagali, pasmaidīja. — Mācītāja kundze vēl nupat pielikusi malku, uzraugait nu pati, kad izdeg, aiztaisait!

— Ejiet uz dusu, Gaida. Ar labu nakt'!

Gaida gribēja vēl teikt kādu mīļu vārdu savai audzinātājam, bet nespēja.

— Ar labu nakt'! — viņa laipni atbildēja. Anna Pet-

rovna izgāja, un Gaida nu bija pēc ilga laika atkal viena savā jumta istabīnā.

Uz mazā rakstāmgalda dega viņas vecā, zemā lampiņa ar zaļo kupolīti. Visa istaba bija pārklāta ar pilsu gaismu. Viņas mazā gultiņa bija atklāta tik balta, tik balta. Krāsni gailējās vēl lielas, sarkanās ogles un liesmu mēles laizīja pēdējo pagali, kas retumis īsi iesprēgājās.

— Driz tā arī sadegs, apdzisis. — Gaida, liesmās lūkodomās, pie sevis domāja.

Viena palikusi, viņa nogurumu it kā nejuta. Viņa nemierīgi sakustējās, ātri piegāja pie loga, atbīdīja aizkaru pie malas un skatījās melnajā naktī. Tur, viņpus upes Gailēnos, spīdēja guntiņa. — Vai tik viņš nav jau pārbraucis? . . . Bet kas viņai vairs daļas gar Pārupu Valdi! Tā bija pasaka . . . neuzticīgs pasaku princis . . . viņa to nemīl vairs, viņa to aizmirsīs, it kā viņš nebūtu bijis viņas dzīvē. Tādu tā nevar mīlēt. Gaida piespieda savu karsto vaigu pie aukstās loga rūts un skatījās uz uguns, kas spīdēja pāri upei. Tad viņa izņēma Valža ģimetni, un asaras aumaļām sāka plūst pār vaigiem. — Tu mīļais, mīļais, vai tu tas esi, kas mani aizmirsa? . . .

Mīlestības nav . . . Kā sāp sirds — par mīlestību, kurās nav . . . Gaida saspieda rokās mazo ģimetni, tad atvilka kumodes atvilktni un dziļi, dziļi dibenā iebāza ģimetni un aizslēdza . . . Viņa neskatīsies vairs uz viņu — nekad. Piegāja atkal pie loga. Uguns Gailēnos vairs nebija. Viņa aizlaida logam priekšā aizkarus un palika domīgi stāvam.

— Kaut viņš nāktu, kaut viņš nāktu! visu viņam piedotu, visu . . . Nē, nē; — viņa atkal protestēja, — to — nevar piedot. Kādēļ viņš man to nodarīja, es viņu tā

mīlēju! Un Gaida raudādama atkrita gultiņā. Ar varu no viņas krūtīm lauzās ārā līdz šim aizturētās sāpes. Jā, nekur tā nevarēja izraudāties kā tēva mājās. Viņa raudāja ilgi — ilgi. Tad viņa piecēlās. Redzēdama, ka krāsns gluži apdzisusi, viņa to aiztaisīja, tad sāka izģērbties. Viņa vēl pavēra durvis un klausījās. Apakšā viss bija tumšs un kluss, — visi apgulušies. Arī viņa tūdaļ ies pie miera.

— Jā, šeit ir labi, mūsu mīļajā ģimenes perekli — Stārku ligzdā! Un kā silts vilnis dzimtenes sajūta viņu apņēma. Piepeši tā ietricējās . . . Pūce iebrēcās ozolā un aplusa.

— Biedēklis! — Gaida piedraudēja ar roku pret logu. Tad viņa iekāpa savā baltajā gultiņā, kuŗu māte bija tik mīkstu sataisījusi. Te nekas nespieda. — Te bija labi atpūsties. — Gaida viegli nopūtās.

Spilvens bija gluži slapjš no asarām. Viņa to apgriezta uz otru pusi un tad atlika uz tā savu nomocīto galvu.

SALTAS ZIEMASSVĒTKU BRĪV-

DIENAS.

Otrā rītā jau bija liela diena, kad Gaida pamodās. Pulkstenis rādīja desmit.

— Un tomēr es dzīvoju! Un vēl tik labi varu gulēt, un man pat tā kā ēst gribas, — Gaida pati sev it kā pārmeta.

Aši viņa izlēca no gultas un atrāva logam aizkarus. Logs bija līdz pusei aizsarmojis ar ledus rozēm, tā ka neko nevarēja cauri redzēt. Tikai augšējā mala bija skaidra. Gaida pakāpās uz krēsla. Jā, tur ir Gailēni, aiz tiem aizsnigušajiem kokiem. Upe aizsalusi un aplkāta ar biezu kārtu sniega. Nezin, vai Anita mājās, — pēdējā laikā viņas nebija vairs sarakstījušās.

Gaida ātri apgērbās un nosteidzās lejā ar māti apsveicināties. Tēvs ar pērminderi bija aizbraucis darīšanās.

Kafiju padzērusi, Gaida uzvilka mugurā mēteli un gāja laukā. Uz tilta tā apstājās. Zēni tīrīja sniegu uz upes un taisīja slidotavu, viņi sauca, lai Gaida nākot palīgā. Gaida nogāja, brītiņu paslaucījusi, nometa slotu.

— Bet skriešanā tu būsi pirmā, — Kārlis sirdijās.

Gaida brida tālāk pa apsnigušo upi. Pie Draudzības akmens viņa apstājās, tad sāpīgi sarauktu seju gāja tam garām. Uz Gailēnu pusi viņa negribēja skatīties, bet kā vilktin vilka viņas skatus turp.

— Viņa vēl nav mājās, nevar būt. Viņš nebrauks, — viņa sevī rūgti teica un skatījās, vai neieraudzīs vismaz Anitu. Arī tās nekur neredzēja.

Trīs dienas Gaida klejoja apkārt viena pati pa pie-
nigušajiem laukiem un upi. Nogāja līdz Varžu salai,
bet virsū netika, — tā visa bija pilna ar sniegu. Kādu
dienu aizgāja pa mežu līdz Vilku gravai. Arī tā bija glu-
ži nepieietama, pieputināta ar sniegu līdz malām. Ne-
bija redzama ne vilku laipa, ne akmens, uz kuŗa viņi
abi ar Valdi bija stāvējuši strauta vidū. Viss bija gluži
pārvērties.

— Mana skaistā Vilku grava! Kāda negaisa vētra te-
vī trakojusi? Viss tik salts un svešs, kā izpostīts viss
bijušais krāšņums.

Vilku grava! Vilku grava! Vai tu vēl plauksi un ziedēsi?

Jā, Vilku gravā būs atkal ziedonis, to Gaida zināja
gan, bet kā ziedonī būs viņas sirdī, — to viņa nezināja.

Grūtā sajūtā Gaida brida tālāk pa dziļo sniegu. Ne no
tērauda viņas pirkstiņi, — tie nosala zili, stīvi plāna-
jos cimdīņos, arī kājas sāpēja aiz saltuma. Bet viņa to
neievēroja. Kas viss tas bija samērā ar tām sāpēm, ko
viņa cieta iekšēji. Viņa berzēja kājas vienu pie otras,
pūta elpu uz pirkstu galiem, kļuva tā kā labāk. Gāja
atkal tālāk.

Nonākusi līdz atbalss vietīnai, Gaida sauca skaļā bal-
sī: — Ligo, ligo! — tad iesmējās griezīgi. Atbalss skanēja
dobji, tik tukši un savādi.

Viss — viss ir mainījies!

— Būtu viņš te, būtu viņš te, tad visam būtu atkal
savš skaistums, — Gaida domāja. Bet tad atkal: — Nē, nē,
lai viņš nenāk, es negribu! — un spēji viņa atgriezās
atpakaļ, it kā bēgdama no atmiņām.

Uz tilta viņa gaidīja Anitu. Četras dienas viņa galdī-
ja, tad Anita atnāca.

— Es tik vakar pārbraucu, — Anita ziņoja, — agrāk

nevarēju. Kad skolu slēdza, bija jānobeidz pulciņa darīšanas uz brīvdienām; aizvakar bija pēdējā sapulce.

Tas Gaidu nemaz neinteresēja. Anita to gan redzēja.

— Valdis pa svētkiem mājā nebūšot, — Anita nedroši turpināja.

— Es zinu, viņš man rakstīja, — Gaida, mierīga izlikdamās, atbildēja.

— Es tomēr ceru, ka viņš atbrauks, es viņam šorīt aizrakstīju labi mīlīgu vēstuli, teicu, cik skaista ziema šogad, un ka tu arī esi mājā. Tik labi būtu bijis — skrie tu visi kopā slidas. — Vasaru bija tik omulīgi. Nezin, kas pašam ienācis prātā, kas ne.

— Viņš strādā uz eksāmeniem, — Gaida piebilda.

— Jā, tā jau gan viņš saka, divus jau esot nolīcis . . .

— Un lielas dzīras tad sarīkojuši . . . Gaida gandrīz vai bez elpas piemetināja.

— Ak, tad tu arī zini? Jā, man arī viņš pēc tā otra eksāmena atrakstīja tīri traku vēstuli . . . Anita mazliet apstājās. — Gaida, vai tu esi dusmīga uz viņu?

Gaida neatbildēja. Tad Anita turpināja.

— Valdis man rakstīja, ka viņš tevi zaudējis uz visiem laikiem, tu viņu vairs nemīlēšot, jo viņš esot nekrietns un nezina kāds tur vēl. Gaida, tu zini, viņš nemaz nav tik nekrietns, kā tu domā, vismaz viņš ir daudz labāks par citiem. Es jau nezinu, kas jūsu starpā noticis, bet es domāju, tu velti uz viņu dusmojies. Ja viņš ko noziedies pret tevi, tad piedod, — viņš tevi tā mīlēja.

Gaida klusēja.

— Tas sasodītais Svelme! Kā es viņu ienīstu! — Anita sirdijās. — Abi esot likuši to eksāmenu, abi kopā dzēruši, vēl citi arī bijuši. Nu, kas tad nu par lielu nelaimi, ka viņš iedzēra! Un ja viņš būtu dzēris dienas di-

vas trīs, arī nekāda nelaime. Vai viņš nu pirmais dzer! Nav jau nekāds dzērājs, tu zini gan, visu vasaru nodzivoja Gailēnos, ka ne piles mutē netika ieņēmis, kas tad tas par dzērāju? Tu esi nežēlīga, Gaida! — Anita aplusa, tad atkal piebilda. — Vai neizrakstīsi caur mani kādu vēstulīti? Viņš priecāsies. Un, ja tu teiksi kādu vārdu, viņš būs klāt kā nagla. Būtu labi gan. Ziemā uz zemēm jau tā garlaicīgi, ko mēs vienas iesāksim? . . . Vai rakstīsi?

— Nē, — Gaida īsi atbidēja, nogriezās un iekoda lūpu zobos. — Viņa negribēja rādīt, cik briesmīgi viņa cieta no Anitas vārdiem.

— Lai Anita domā, ka es esmu dusmīga un negribu piedot, lai viņa nezin, ka es viņu vēl mīlu, — viņa domāja.

— Cik tu vari būt cietsirdīga, Gaida! Vai vismaz nesveicināt viņu?

— Ja vajadzēs, tad pati to darīšu, lūdzu, tik daudz nerūpējies par citiem, nav labi, ka tik mīksta sirds.

— Fui, cik tu esi nejauka! —

Anita sadusmota aizgāja uz Gailēniem un tūdaļ visu smalki aprakstīja Valdim.

Gaida ilgi stāvēja uz tilta un skatījās Anitai pakal.

*

*

*

Pienāca svētku vakars.

Gaida vēl arvien gaidīja, varbūt viņš tomēr atbrauc.

Kā viņa mīlēja Ziemas svētku vakaru citkārt . . .

Tagad viņai nebija nekāda prieka.

Pagāja pirmie svētki, otrie, trešie, bet Gaida vēl vienmēr stāvēja stundām ilgi uz tilta un gaidīdama skatījās uz Gailēniem.

— Varbūt viņš šodien atbraucis un nāks, un tad būs atkal viss labi. Tas nevar būt, tas nevar būt, ka viss ir beigts! — Gaida, uz tilta sēdējama, prātoja.

Viņš nenāca.

Kādreiz atnāca Anita uz tilta, un abas īsi sarunājās. Kādreiz paskrēja drusku slidas. Par Valdi abas izsarģājās runāt. Gaida klusībā cerēja, ka viņš vismaz kādu vēstuli atsūtīs caur Anitu. Bet arī to viņa nesagaidīja.

Trešajos svētkos Anita uz slidotavas teica, ka šodien no brāļa atnākusi sveicienu karte; uz viņas aicinājumu neesot pat ne ar vārdu atsaucies. Šodien viņa rakstījusi atkal, lai braucot uz Jaungadu, viņām abām ar Gaidu esot tik garlaicīgi.

— To es tev neliku teikt, Anita, man nebūt nav garlaicīgi. Vispār tu esi ļoti maldīgās domās par mani, — Gaida pikti pārtrauca.

— Var gan būt, ka esmu maldījusies domās, bet tas ir fakts, ka neesi jautra, tev netiek slidas skriet, tu esi saīgusi, jā, Gaida, tavi vaigi bāli.

— Par visu to Valdim nav ne mazākās darīšanas, saproti tu to! — Gaida skaizdamās noskrūvēja savas slidas un, ne labi ardievas Anitai pasacījusi, aizgāja uz mājām.

Mājās Gaida uzgāja savā istabīnā un raudāja, raudāja.

Viņš nenāks, viņš nerakstīs! Būtu viņš nācis, es tam visu piedotu — visu — visu! Un viņš būtu atkal mans mīļais, labais puisēns.

Dienas vilkās Gaidai kā mūžība. Ar vāju cerības stipriņu sirdī tā gaidīja Jaungadu. Kas zin, vai taču neatbrauc. Anita viņam rakstījusi, ka viņa garlaikojas. Varbūt viņš sapratīs vairāk no šiem vārdiem. — Nē, nē! Viņš nedrīkst zināt, kā es ciešu.

Jaungads pagāja, un viņa kā nebija, tā nebija. Ga-
rajos vakaros viņa sēdēja pie sava rakstāmgalda un
rakstīja viņam garas, mīlas vēstules, tad saplēsa tās
smalkos gabaliņos un iemeta krāsni.

Pēc Jaungada Gaida tikai maz vairs gāja laukā. Viņa
sēdēja pie loga un skatījās uz tilta pusi — vai tur kāds
nenāca.

Ak, tur nāca un gāja, tik to, ko viņa gaidīja, to viņa
neieraudzīja.

Kādu dienu atnāca Anita ciemā.

Kālab Gaida vairs nenākot uz slidotavu? — Viņai
esot iesnas.

Anita pastāstīja, ka uz Jaungadu atnākusi no Valža
vēstule. Viņš nožēlojot, ka neesot mājās braucis. Pē-
terburgā pa svētkiem bijis bezgala garlaicīgi, strādāt
arī lāga nevarot. Ko šās mājās abas darot? Lai atrak-
stot plašāk un lai nododot Gaidai mīļu, mīļu sveicienu.

Gaidas sirds iesāpējās stiprāk. Taču viņš par viņu
vēl domāja! Ak, viņa saprata gan viņa vēstuli, viņš gri-
bēja, lai Anita raksta vairāk par viņu, kāda viņa, —
vai noskumusi, nelaimīga. Viņš nedrīkstēja braukt, var-
būt viņam bija kauns no viņas. Bet varbūt viņš tomēr
sāk viņu aizmirst . . . Gaida lepmi pacēla galvu un
jautri pasmaidīja.

— Nabaga Valdis, kā viņš garlaikojas, — viņa notei-
ca. — Mēs gan te negarlaikojamies, man ir līdz no Rī-
gas interesanta lektūra, un es vispār nepazīstu garlaicību.

— Laimīgs cilvēks! — Anita it kā apskauda, — man
gan nekādu interesantu grāmatu šoreiz nav līdz, domā-
ju, būs Valdis, netikšu pie lasīšanas.

— Es tev varu aizdot, cik tik patīk. — Un Gaida krā-
va viņai pilnu klēpi grāmatu priekšā.

— Tik daudz neizlasīšu, nav jau vairs ne pilna nedēļa.
Anīta vēl pacieņojās, un tad Gaida viņu pavadīja
līdz tiltam.

*
*
*

Pēdējās brīvās dienas pagāja vēl vienmūļīgāki nekā pirmās. Gaida vairs negaidīja ne Valža, ne vēstules. Viņa sajuta, ka viss ir beigts, neatgriežami beigts... viņas mīlestība mirusi, tai jārok kaps — dziļš, dziļš...

Viņa vēlreiz apstaigāja iemīļotās vietīņas. Reiz atkal nonākusi pie Draudzības akmens, viņa apstājās, atcerēdamās, ka vasaru šeit pēdējās šķiršanās dienas rītā pēdējusies un ka Valdis alkšņos noskatījies un priecājies, ka viņš šo ainu nosaucis par Veneras piedzimšanu. Gaidai ienāca prātā rādīt Valdim otru ainu — Veneras miršanu. Viņa padauzīja ar kājām pa ledu — kaut ielūztu! Bet lielajā saltumā upe bija sasalusi vai līdz pašam dibenam.

Tas būtu skaisti, kad mani šeit izvilktu no āliņģa stīvu un saltu un es gulētu sastingusi uz Draudzības akmens kā uz ziedokļa. Anīta par to viņam rakstītu... — Gaida pie sevis domāja.

Laiks vēl arvien turējās stipri auksts.

— Tik saltas Ziemas svētku brīvdienas! — Gaida pie sevis žēlojās. Viņai pašai bija tik auksti. Sarāvusies maza maziņa, tā soļoja tālāk pār apsniģušiem laukiem. Lai kā viņa centās domāt par kaut ko citu, bet nevarēja — Valdis vienīgi pārvaldīja visas viņas domas, visu viņas dvēseli.

Šurp braukdama, Gaida bija gribējusi izstāstīt savas bēdas mātei, bet vēlāk atmeta šo nodomu, noslēdzās pilnīgi sevī un pacietīgi nesa viena savas ciešanas. Vilku

gravas malā uz vēja laužtas priedes stumbra viņa sēdēja un raudāja pēc sava neuzticīgā pasaku prinča. Salti drebuļi viņu sāka kratīt, bet viņa atvēra vajā savu mēteli, nometa cimdus un galvas apsegu zemē. Lai salstu pavisam nost! — — Mana sirds — salta, mirusi, tai laimes vairs nebūs nekad. Mirt, mirt es gribu šeit. Laimes šūpulis būs mans kaps...

Bet tad viņas pirksti sāka nežēlīgi salt, tā ka sirds aiz sāpēm gura. Tas bija neizturami, ka bija vai jākliež.

Nē, tā viņa nedrīkstēja nomirt ar sāpēs neglīti sarauktu seju. Ātri, ātri viņa ar stīvi sasalušām rokām uzrāva cieši mugurā mētelīti, nosalušos pirkstus ietina saksīņā un tecīņus devās uz mājām.

Viss beidzās tikai ar lielām iesnām, kuņas viņa vēl aizveda līdz uz Rīgu.

Māte gan ievēroja lielo pārmaiņu ar Gaidu, viņa noģida, ka kaut kas notiek Gaidā, bet kas īsti, to viņa nevarēja izzināt. Un Gaida cieta klusu. Tas mātei sāpēja visvairāk, redzot, ka viņas bērnam ir radusies cita pasaule, kurā viņai vairs nav ieejas. Viņa atcerējās savu jaunību un saprata, ka tas ir neizbēgami, ka nāk laiks, kur cilvēks savā sirdī noslēdz vienu kaktiņu pats sev vien un tajā negrib ar otru dalīties, un lai tā būtu arī māte. Klusībā viņa cieta līdz savam bērnam.

Tēvam arī dūrās acīs Gaidas neparastā nopietnība un klusums, bet viņš pa svētku laiku bija par daudz aizņemts ar savu draudzi, tā ka viņam neatlika laika pētīt pakal pēc iemesliem.

Ar laiku taču cilvēka bērns kļūst nopietnāks. Gaida tagad liela, viņai rodas pašai savas raizes, — tas taču tik saprotami. Un mācītājs sāka sevī pārdomāt, ka Gaida nākamā vasarā ir jāiesvētī.

Kādu dienu priekš projām braukšanas Gaida, mātes pierunāta apgērbās, lai ietu apciemot Anitu. Pār tiltu pārgājusi, viņa iegriezās Gailēnu graviņā. Tur pie avotiņa viņa apstājās. Te viņi Jāņu vakarā bija ūdeni smēlušī un krūzi sasītuši,..tā bija gabalos sašķīdusi uz akmens. Arī tos tagad pārklāja dziļais sniegs.

— Kas notiks ar manas sirds atliekām?

Gaida nevarēja tālāk iet. Viņa pieķērās pie kailās ieviņas un raudāja.

Treju kungu dienā Gaida ar brāļiem aizbrauca uz Rīgu.

DARBĀ SIRDS ROD MIERU.

Gaida, Rīgā iebraukusi, jutās it kā mierīgāka. Balva nobrīnījās vien, ka viņa tik ātri visu aizmirsusi. Arī kad Gaida bija viena, viņa neraudāja. Likās, ka visas asaras būtu izraudājusi mājās — Randavā. Vairums to krita Viku gravā... Divas mazas, mazas spītīgas grumbiņas bija radušās Gaidas smalkajā gīmītī, starp acīm, uz pieres. Klusāka viņa bija tapusi, daudz nopietnāka, bet arī jūtīgāka pret katru tantes aizrādījumu.

— Tu pat Randavā neesi atdabūjusi savu sartos vaidziņus, kuņus vienā sēmeštrī Rīgā zaudēji, — onkulis Kārlis piezīmēja.

— Viņa jau nav vesela, vēl tagad tādas iesnas, ka bail; — visu laiku caurām dienām klaidoja apkārt pa mežiem, — mazais Kārlis paskaidroja.

Kā aizlauzta Gaida bija atgriezusies pilsētā. Nevienam viņa nežēlojās, nestāstīja arī Balvai savas bēdas, visu nesa viena pati klusi sevī. Pēc iespējas viņa lūkoja atrauties no sabiedrības, teātros vairs līdzī negāja. Tikai mācījās čaklāk kā jebkad, un, kad atlika laiks, lasīja, ar aizrautību studēja klasiskus, kuņu tēlotos dvēseles pārdzīvojumos viņa atrada analogiju savējiem. Lielie mākslas darbi ar savu cēlo psiholoģiju un daiļo izteiksmi apmierināja viņu. Viņa uzsāka atkal savu pamesto gleznošanu — sāka ņemt stundas pie pazīstamā mākslinieka Raudas un visa nodevās darbam.

Viņas garīgā pārmaiņa dūrās acīs Gobam. Daktera

onkulis to izskaidroja par pubertātes savādībām, parakstīja apaļos Bloda graudiņus pret asins trūkumu un lika viņu mierā.

Arī Balva dzēra šos tēva parakstītos graudiņus pret savu nelaimīgo mīlestību. Ar laiku tie labi līdzēja! Vecais dakteris praktiķis varbūt noģida, ka šīs pārejas auguma mainošās jūtas tik bieži ir sakarā ar pirmo nelaimīgo mīlestību. — — —

Balva stāstīja Gaidai, cik jautri viņi te pilsētā pavadījuši svētkus. Otrus svētkos bijušas pie Gobām mājās lielas viesības — arī onkulis Ēriks bijis — viņš šoreiz daudz ar viņu dejojis. Pat Korinna bijusi jautra. Jaungadu sagaidījuši pie Viļņiem. Vecais Vilnis sarīkojis lielu balli par godu sava veikala divdesmit piecu gadu pastāvēšanai. Pērnad Viļņa lauksaimniecības mašīnu veikals lieliski uzplaucis: ar spīdošiem panākumiem atvērtas vēl nodaļas mazākās lauku pilsētiņās. Ballē pie Viļņiem bijuši aicināti gandrīz visi Rīgas un apkārtnes levērojamākie latviešu lielrūpnieki un literāti, no jaunatnes — tikai krāšņākais, daudz sološais zieds — — — Polonēzi un pirmo kadriņu viņa dejojusi ar jauno advokātu Purmalu. Tas esot ļoti interesants kungs, viņš ap viņu stipri griezies: lūk, šī roze viņai no Purmala, — tā bijusi tik sārta, tik sārta... Ēriks bijis drusku greizsirdīgs un arī piegriezis viņai vairāk vērības nekā citkārt. Žēl, ka Gaida nepalikusi Rīgā. Kāds students, inženieris Pazars, par viņu vairākkārt aprasījies.

Vēl daudz un dažādas lietas Balva stāstīja Gaidai. Piemēram, ka vecais Viļņa kungs atkal par visu vari gribot piespiest Ēriku studēt tirdzniecību un iestāties veikalā, ka viņam, vecam vīram, topot gluži neiespējami

to pārvaldīt. Tad, ka mātes māsīca, Viļņa kundze, nopirkusi sev uz svētkiem zillapsas kažokā apkakli par tūkstoš pieci simti rubļiem. Māte bijusi līdz Bartela kažoku veikalā, un Viļņa kundze stundām meklējusi, neviena apkakle nebijusi dārga diezgan; pēdīgi Bartels pats atnesis vienu pelēkganmelnu, kas māmiņai nemaz sevišķi nepatikusi. Kad Bartels teicis, ka esot dārgākā, kāda viņa veikalā esot, tad Viļņa kundze nemaz vairs neraudzījusies pēc labuma un skaistuma, bet likusi to tūdaļ iesaiņot un sūtīt uz mājām, ne pēc cenas neprāsīdama. Kad apkakle mājās pienākusi Ziemas svētku vakarā, tad vecais Vilnis nemaz nebijis priecīgs par sīvas dāvanas izvēli, bet stipri saraucis pieri, rēķinu saņemdam.

— Un tētis saka, — Balva turpināja savu stāstu, — ka Viļņam ar tiem veikaliem nemaz tik spīdoši neejot. Visa tā mašīnu būšana esot uz ļoti nereāliem pamatiem dibināta: par lētu naudu sapērkot visādas izbrāķētas, nogulējušās ārzemju mašīnas no nepazīstamiem ārzemju aģentiem, tad par divkārtīgu cenu pārdodot, tā, piemēram, uz dažiem separātoriem pelnīdami gandrīz vai simt procentu. Kad kādu tādu nogulējušos mašīnu blāķi dabūjot no rokas, tad vecais Vilnis rokas vien berzējot. Cik ilgi tā varot iet? Tādas mašīnas ilgi neturēšot, iešot ātri bojā, jauni pasūtījumi nenākšot, pircēji zudīšot, un kas tad būšot? Kur vajadzētu domāt pašiem par savu ārzemju aģentūru dibināšanu, tur viņi palaizoties uz ārzemniekiem vien, — ko tie iesmērējot, par to viņi pateicoties ar lieliem procentiem. To visu jaunais Purnāls tētim stāstījis un uzaicinājis viņu līdz ar citiem bagātņiem nodibināt otru konkurentu mašīnu rūpniecības savienību.

— Vai visu to tev Purmals ballē stāstīja? — Gaida apvaicājās izklaidīgi.

— Nē, taču, es jau teicu, — ka Purmals tētim, tētiš māmiņai un māmiņai man. Tēti Purmals ļoti aizgrābis, tas esot daudz ziņīgāks nekā Ēriks ar savu teoloģiju. —

— Bet smukāks vismaz Ēriks esot, to taču Balva nevarot liegt, — Gaida kaitināja Balvu.

Neko daudz, bet kas tur no tāda smukuma tiekot.

Tādiem un līdzīgiem stāstiem Balva lūkoja izklaidēt māsiņai tumšos mākoņus no pieres. Kādreiz viņai arī izdevās izvilināt Gaidai kādu smaidu.

Janvārī Ēriks Vilnis bieži atnāca uz Tronmantinieka bulvāri pie Gobām un bija ļoti omulīgs, tā ka viņš sāka Balvai atkal labāk patikt, bet, laikam Balvu kaitinādams, tas brīžiem piegriezta vairāk vērības Gaidai. Visādi viņš izmēģinājās saistīt garāku sarunu ar Gaidu, gan atcerēdamies par pagājušās vasaras Jāņugunīm Randavā, gan apprasīdamies par savu krustmeitiņu Līgitu, jokodams viņš Gaidu sauca par sērīgo Randavas princesi Saulgaidu, kas gaidot no pārvēšanas zemēm saules princi; kādreiz viņš bija tik pārdrošs, ka piedāvājās pats par viņas saulvedi. Gaida neņēma Ērikam Vilnim jaunā viņa labsirdīgos jokus, bet pēc iespējas viņa izvairījās arī no viņa. To viņa darīja arī māsiņas dēļ, kas vēl vienmēr nevarēja vienaldzīgi noskatīties, ka Ēriks interesējās vairāk par kādu citu. Uz Gaidu Balva nebija greizsirdīga, viņa redzēja, ka Gaida ar visām savām domām un jūtām bija citur visur, tikai ne pie Ērika.

Janvāra beigās Ēriks aizbrauca uz Mētraiņi.

Dzīve ritēja vienmūlīgi uz priekšu. Skolā šai pusgadā Gaidai un Balvai bija daudz darba, jo gada beigās bija jāliek abitūrijs. Gaida ar prieku ķērās pie darba.

—Darbā sirds mieru rod, — tā viņa teica Balvai, kad tā kādreiz atkal žēlojās par savu sirdsmieru, kur Ēriks bija aizbraucis un Purmāls kādu laiku nerādījās.

Daktera Gobas kundze zināja par savas meitas nelaimīgo mīlestību un bija arī jau izgudrojusi līdzekli kā izārstēt pamatīgi šo slimību. Pēc skolas beigšanas viņa bija nodomājusi Balvu sūtīt uz ārzemēm papildināties franču un angļu valodā, vispirms Parīzē, tad Londonā. Šādam plānam bija sagaidāmi divi labumi: sadzis sirdssāpes un iemācīsies smalki jaunās valodas, bez kuņģam tante Alise meiteņu izglītību nekādā ziņā nevarēja uzskatīt par galīgi nobeigtu, Franciski bērni jau gan bija iemācījušies agrā bērnībā no franču guvernāntēm, bet pēdējos gados atkal aizmirsuši smalku izrunu. Dakteris Goba gan tādu pārsmalku meiteņu speciālizēšanu valodās nosauca par ārēju izglītības filigrānu, kuņģam mūsu robustā latviešu sadzīvē nav nekādas lietderīgas piemērošanas. Vispirms lai iemācoties pareizi un skaisti runāt savu pašu tautas valodu, kuņģā esot tik daudz neizceltu skaistumu; franču romānu lasīšanai viņu bērni mākot pietiekoši. Arī meitas vajagot sagatavot dzīvei un ne par dzīves statistēm vien.

Tādas ierunas Gobas kundze uzskatīja par vīra vienpusību un ietiepību, uz kuņģam viņai kā mātei nav jāklausās.

Arī Vaironu pēc ģimnazijas beigšanas viņa labāk būtu sūtījusi uz ārzemēm, vismīlāk, zināms, uz Parīzi. Bet par to dakteris Goba nekā negribēja dzirdēt un reiz par visām reizēm bija aizliedzis par to ieminēties un puikam galvu jaukt, kā viņš teica. Viņam, pēc viņas domām, bija tādi vecmodīgi uzskati; ka vīrietim dzīvei ir jāsatavojas tajos apstākļos un tajā apkārtnē,

kuņā taš dzīvos. Ja viņš grib vēlāk darboties tepat Baltijā vai Krievijā, tad viņam arī tepat uz to ir jātagatavojas, jābeidz latviešu vai krievu skola un krievu universitāte. Tā esot lielākā aplamība jaunus puikas tūliņ pēc vidusskolas beigšanas šķūtēt ar skubu uz svešām zemēm projām. Tā viņi svarīgākajos dzīves gados, pārejas augumā, tiekot zināmā mērā izrauti ar visām saknēm no savas ģimenes un tautas. Un, kad tad atnākot atpakaļ, tad nekādi vairs nevarot iedzīvoties savos vecajos apstākļos un savā tēvzemē jūtoties lieki.

Ka Vairons, pēc medicīnas kursa beigšanas Krievijā, aizbrauktu uz ārzemēm papildināties vai speciālizēties, un varbūt paceļot, apskatīt dažādas svešas zemes un ļaudis, pret to dakteram Gobam nekas nebija pretī; tikai nekādā ziņā ne studēt ārzemēs, ja arī varbūt tam bija savi labumi, bet — tas bija riskanti. Jā, viņš bija pat tāds pedants, ka neklausījās uz sievas vēlēšanas sūtīt bērņus vācu skolās. Ilgi daktera kundze bija kaņojusi pret latviešu skolām, pret kuņām viņa sajuta dziļu antipatiju, jo viņai nepatīkot “taš gars”, kas tajās valdot, un tur iemācoties sliktas manieres.

Dakteris pats atkal teica, ka viņam šis gars taisni patīkot un vācu skolu smalkajām ārējām manierēm viņš negriežot ne mazākās vērības. Viņš jau bija tāds rustikus! Viņš, piemēram, stingri noliedza Alises kundzei mācīt savus bērņus skūpstīt svešiem cilvēkiem rokas; ar pats sev viņš neatļāva. Tad, viņš bija iedomājies, ka viņa bērņiem nevajagot vis kādu izlasītu aprindu bērņu sabiedrības, bet — jo viņu skolu biedri būtu no raibākām šķirām, jo labāk, dzīvē taču cilvēks nākot sakarā ar visādām šķirām, un tādēļ viņam jāmacoties jau no mazām dienām pazīt un cienīt visādu šķiru psi-

choloģiju. Un vēl dakteris Goba, gluži pretēji Alises kundzei, bija iedomājies; ka zemāko šķiru bērni esot enerģiskāki, pašdarbīgāki; no tiem viņa, inteligenta, izludinātie bērni varot vairāk mācīties, nekā kādās vācu patriciešu skolās. Viņš mēdza sacīt, ka mums jārada pašiem savas tradīcijas — darba un īstas tautas mīlestības tradīcijas, bet nav jālūko ar varu iespiesties svešās, mūsu zemnieku dabai nepiemērotās, ja negribam tapt smieklīgi. Feodāli aristokrāti ir morituri visā pasaulē. Demokratija ir nākamības valsts forma. To visu tante Alise nelikās ne dzirdam. Viņa arī ļoti pretojās tam, ka Vairons pēc tēva prāta studēs medicīnu. Viņas sirsnīgākā vēlēšanās bija, ka viņš kļūtu par mākslinieku — skulptoru vai gleznotāju. Māksla kā profesija viņai izlikās vienu pakāpienu augstāka par praktiska aroda studiju, jo studēt taču tagad jau gandrīz vai katrs strādnieka dēls studēja. Balvu viņa sākumā bija nodomājusi Drezdenē izglītot mūzikā; jau no astotā gada viņa to ar klavierēm mocīja, lai gan tā neizrādīja ne mazākās apdāvinātības. Tagad gan šis nodoms bija atmests, jo Balva pati tam enerģiski pretojās.

Rudens ārzemju braucienam Balva pievienojās, un abas ar māti taisīja visādus plānus, tos vēl no tēva slēpdamas.

Gaida šajos Balvas sapņos nēma maz dalības, tā strādāja cītīgi. Šajā pusgadā viņa vairāk tuvojās Korinnai. Korinna arī nopietni mācījās un priecājās uz vasaru, kad braukšot līdz ar savas skolnieces vecākiem uz viņu muižu Saratovas guberņā.

Gaida par vasaru nedomāja un negaidīja to; tā viņai nekāda prieka vairs nevarēja nest.

Ar Anitu viņa vairs nesarakstījās; viņa gribēja aizmirst Valdi. Domās viņa vēl vienmēr kavējās pie viņa. Cik reizes tā netaisījās rakstīt viņam — vēl tikai vienu pēdējo reizīti, — vēl tik vienu vienīgu vārdu viņa gribēja dzirdēt no viņa.

Milēt — nē, milēt viņa varēja tikai tādu pašu šķīstu, tīru, kāda bija viņa pati. Un Valdis — ak, Valdis tāds nebija . . .

Šausmas viņu pārņēma, kad viņa pieķera sevi pie tādām domām. Ak, lai viņš dzīvo, kā viņam tik — viņai vairs nav nekādas daļas gar viņu, gar — tādu! . . .

Semestris gāja uz priekšu. Darbā Gaida aizmirsās.

Reiz Anita atrakstīja Gaidai garu vēstuli, to aicināja ar Balvu un Vaironu nākamo svētdien uz Mazpili. Pulciņam nu pašam esot savs „konspiratīvs” dzīvoklis, kurā notikšot Ilgona priekšlasījums par “laulības reformu”. Viņa tos ievēdīšot kā savus draugus; tik viņiem jādod goda vārds, ka nevienam lielam cilvēkam par to nepaudīs. Viņa gribot arī Gaidu redzēt un ar to parunāties; lai nākot.

Sākumā Gaida gribēja atteikt, bet kad pastāstīja Balvai un Vaironam, tie bija kā spārnos un pierunāja arī viņu. Arī Korinna labprāt gribēja iepazīties ar mazpilsētiņas biedriem un biedrenēm. Viņa sen bija vēlējusies pati iestāties Rīgā kādā skolnieku pulciņā; bet māte vienmēr tam stingri pretojās. Tagad Korinna negribēja palaist garām izdevību iepazīties ar tādu lietu.

Gaida paziņoja Anitai, ka būs visi.

LAULĪBAS REFORMĀTORU SAPULCE.

Kādā marta mēneša svētdienā Gaida, Balva, Vairons un Korinna aizlaida uz Mazpili ciemā pie Pārupu Anitas.

Bija īsta agrīna pavasara diena ar atkusni un pirmajiem siltajiem saules stariem kā Purvīša marta gleznās.

Arī mūsu braucējiem bija pavasara sajūta. Tikai Gaida sēdēja sarāvusies vagona kaktā un brīžam skatījās pa logu kūstošā sniega gaŗām skrejošās ainās.

— Visapkārt kūst sniegs . . . arī Randavā, — Varžu salā, Vilku gravā . . . visur būs atkal ziedonis.

Gaida domāja. — Ko gan Anita stāstīs? Ko gan viņa varēja stāstīt — par viņu. Viņš tāpat vien dzīvoja, kā dzīvojis līdz tam, un kā dzīvos arvien . . . Apprecēs kādu citu, kas viņu mazāk mīlēs un kas būs pieticīgāka ar viņa mīlestības atlieku mazumu . . . Viņam — neesot mīlestības. Nē, nē, viņam nav — to viņa tagad zina.

Balva ar Vaironu un Korinnu bija ļoti labā omā; uzvilka pat kādu jautru meldiju — vagonš bija pustukšs, tikai pašā viņā galā sagnupuši sēdēja pāris Rīgas židņu, uz Mazpili veikala darišanās braukdami.

Pēc neliela brauciena vilciens apstājās, un mūsu pavasara cīruļu kvartets izlaidās laukā no šaurā sprostā.

Anita ar Mirtu un Zigurdu bija atnākuši pretī un kompanija kļuva vēl jautrāka. Visi tērzedami aizgāja uz Zvaigznēm. Zvaigznes kundze bija stingra, bet labsir-

diġa kundze, viņa no sirds priedējās, kad redzēja jauniešus omulīgi jautrus sev apkārt. Kad viņu omulība kļuva par skaļu, tad viņa atrāvās klusībā. Pati nebū-dama izglītota, viņa, zināms, nevarēja sekot savu bērnu jaunajiem domu virzieniem, — nevarēja viņiem dot nekādus kompetentus aizrādījumus. Par savu dēlu Zīgurdu viņa bija augstās domās, jo turēja to par ļoti ap-dāvinātu puiku, kas kādreiz ar labiem panākumiem spēš vadīt tālāk tēva atstāto veikalu.

Pēc kafijas visi aizgāja uz „konspirātīvo” pulciņa dzīvokli, kas atradās nomaļas ieliņas vecā sētas māje-lē, kuŗa piederēja priekšējās lielākās ielas mājas alus veikalniekam. Dzīvoklis bija pilnīgi neapdzīvojams, tumšs un mitrs, ar mazu skārda krāsniņu kaktā, izlū-zušu grīdu, zemiem griestiem.

Krēsļa metās, kad Mazpils skolnieku pulciņa biedri un viesi sāka rasties kopā savās noīrētajās telpās. Istabas vienā galā bija neliels četrstūrainis galds, uz ku-ŗa aizdedza divās pudelēs iespraustas sveces; ap galdu bija daži vienkārši stiebriņu krēsli un gar sienu divi gaŗi, nekrāsoti koka soli.

Kad mūsējie ienāca, tad viņus apsveica jau sanākušie biedri. Zīgurds tūdaļ pievienojās pie skolniekiem vadoniem, kas sēdēja ap galdu un šķirstīja kādas ap-rakstītas loksnes.

Zīgurds, sapulces vadonis, izvilka no kabatas mazu zvaniņu un pazvanīja.

— Silentium! Tagad mūsu biedrs Ilgons runās, turpinādams mana iepriekšējā priekšlasījuma “brīvā mīlestība” principu garā; par laulības reformāciju.

Iestājās svinīgs klusums, tad ģimnazists Ilgons, slaiķis tumšmatis, dziļām, nopietnām acīm; nostājās galda ga-

lā; pievirzīja degošās sveces sev tuvāk un, izvilcis no kabatas saburzītu papīra vīstokli, skaidrā, patīkamā balsī sāka lasīt.

— Cienījamie domu biedri, biedrenes!

Vispirms gribu sanākušajiem viesiem ar pāris vārdiem aizrādīt uz mūsu pulciņa mērķiem: mēs, Mazpils apzinīgie skolnieki un skolnieces, esam apvienojušies, lai kopējiem spēkiem sekotu modernās kultūras pulsa sitienam, tas ir, iet līdz ar mūsu laiku fizisko un psihisko attīstību visā civilizētā pasaulē. Šo attīstību galvenā kārtā, kā zināms, noteic un virza uz priekšu tie paši faktori, par kuriem jau Šillers teica:

„Bisweilen nicht den Lauf der Welt
Philosophie zusammen haelt,
Erhaelt sich das Getriebe
Durch Hunger und durch Liebe.”

Dabas zinātniski runājot, tie būtu divi dzinekļi: 1) pašuzturas dzīva un 2) sugas turpināšanas dzīva resp. vaislas instinkts. Pirmo iztirzā sociālpolītiskā ekonomija, un mēs to esam jau apskatījuši vairākos priekšlasījumos un diskusijās. Tagad mēs esam stājušies pie otras, t. i., pie sugas turpināšanas dzīvas, ko dzejas valodā sauc par mīlestību.

Šās problēmas atrisināšanu uzsāka pagājušā priekšlasījumā biedrs Zvaigzne, runādams par mīlestības brīvību. Es to gribu turpināt un runāt par „pastāvošās laulības reformēšanu”.

Pēc tās atziņas, pie kuŗas mēs visi gandrīz vienbalsīgi nācām, ka pastāvošā sabiedriskā iekārtā nav iespējama īsta mīlestība, ka tajā katrs baltais mīlestība zieds jau neuzplaucis tiek aizlauzts jeb pat nolauzts,

ka gandrīz pasakains ir tāds pāris, kas pirmā mīlestībā būtu abi nevainīgi snieguši viens otram rokas uz mūža derību; no visa tā izriet konsekvence, ka mums, jaunatnei, pašiem ir jārada attieksmes starp abiem dzimumiem. Mēs atzīstam vienlīdzīgas tiesības un pienākumus tā vīriešiem, kā sievietēm. Vīriešu tiesības līdz šim bija neierobežotas, tās mums brīvprātīgi ir jāierobežo, ja mēs gribam cienīt sievietē savu nākamo dzīves biedreni — mums jāuzglabā sevi tikpat tīrus kā viņas. Ar mīlestību mēs vispār saprotam tikai cēlas, daļas garīgas un miesīgas tieksmes.

Tātad mums konsekventi jāprasa — pastāvošās laulības reforma.

Tā kā mēs atzīstam pilnīgu mīlestības brīvību, tad mēs neatzīstam vispārīgi — nekādas ārējas saites. Laulība ir — kad divi cilvēki, kas mīl, viens otram sniedz roku uz dzīves kopību, kā garīgu tā miesīgu, pirmā kārtā garīgu — to lai katrs iegaumē labi! Jo kur nav garīgas kopības, tur arī nevar uz ilgāku laiku pastāvēt miesas kopība. Uz mīlestību pamatojas laulība, uz sugas turpināšanu tā iziet. Tas tā ar normāliem apstākļiem un indivīdiem. Saprotams, no šīs normas var atkāpties dažādas slimīgas, perversas parādības, kurās cilvēks pat var zaudēt katru cilvēka cieņu un pilnīgi līdzināties lopam. Ne šādiem perversiem indivīdiem un garīgiem psihopatiem mēs sludinām mīlestības brīvību! tie ir tie, kas sabojā un apgāna katru skaidru un ideālu pasākumu, ne šādiem subjektiem arī vajadzīga kāda laulības reforma.

Mūsu galvenā prasība ir — ka divi cilvēki saistās uz miesas kopību vienīgi tikai aiz mīlestības un ne aiz citiem kādiem aprēķiniem. Šādas saites ir dabiskas un

nesaraujamas un tām nevajag nekādu ārēju spaidu likumu. Divi cilvēki, kas vienojušies dziļā mīlestībā, turēsies kopā arvien un arvien viņu saites taps ciešākas un viņi viens otram tuvāki.

Turpretim — laulība, kas slēgta aiz aprēķina, bez mīlestības, ir un paliek par naudu pirkšana un pārdošana, t. i., — prostitūcija. Pret to lai protestējam mēs, jaunatne. Prostitūcija ir visnecienīgākā cilvēcē, tās vēsture ir veca, uz to atsaucas tās atzinēji, tā sniedzas senā pagātnē. Jā, tur, vecajā Grieķijā viņai bija ziedu laiki, kur sievietes cilvēcīgais stāvoklis bija vispār ļoti zems; hetēras un kurtizānes tur varēja ikkatrs pirkt par naudu; viņas tomēr baudīja vēl zināmu cienību no pilsoņiem, ja viņas bija skaistuma kulta priesterienes. Lai atceramies vien lielā stratēģa Perikla laikmetu, Grieķijas ziedu laiku. . . . Tā bija visas Hellādas augstākās attīstības pakāpe, bet arī — pirmais krišanas solis. Hetērisms šeit ieņēma ievērojamu vietu. Grieķu lielais gars, miesas tieksmju pārņemts, degenerējās.

Tagad mūsu modernā cilvēcīgā apziņa ir tiktāl garīgi augusi un attīstījusies, ka mēs mīlestības būtību vērtējam augstāk par acumirkļa miesas baudu. Jā, mēs kaunamies par tādu, kas tikai par naudu spēj sev mīlestību pirkt, kas iziet naktī uz ielas jeb aizbrauc tālās, slepenās pilsētas nomalēs, ka neviens rads, ne draugs, ne pazīstams to ne redz, ne dzird. . . . Tur tāds nožēlojams garīgs invalids meklē savām zemajām, izvirtušajām miesas tieksmēm brīvību, iztrakoties kustoniskās orgijās. Vīrieši attaisno sevi ar to, ka viņu daba to prasot, viņos ar zināmu vecumu rodoties vajadzība pēc miesīgas satiksmes ar sievieti, un, tā kā pastāvošā sociālā iekārtā vīrieši priekš divdesmitpiektā gada

nevar apprecēties, tad viņi esot piespiesti pirkt par naudu sievietes miesu, t. i.; — prostituēties un nereti iegūt arī vēl piedevām visādas slimības. —

Es jums saku jūs, sievietes, — neticiet! Nav mums, vīriešiem, agrā jaunībā tādu nevaldāmu vajadzību. Tikai padodamies nekārtībām, alkoholam un visādiem kairekļiem mēs zaudējam pašsavildīšanās spēju. Arī grieķi un romieši atzina, ka seksuālai atturībai jaunībā ir labdarīgs iespaids uz miesas attīstību un garīgu darba pēju. Tā Aristofans savos Mākoņos tēlo atturīgus jauneklus kā spēka un veselības spilgtus piemērus; un turpat nešķīstos kā glēvuļus ar mazasinīgu pelēki bālganu ģimja krāsu, dilonšlimnieka krūtīm u. t. t. Horācijs par cīkstētājiem saka; ka tie abstinuit vino venereque. Tacīts cildina veco ģermāņu vēlo mīlestības baudu. Tikai modernās medicīnas domas ir dažādas, bet arī tur lielākā daļa nopietno zinātnes vīru ir par atturību. Kādas sekas ir pirmajam nešķīstajam solim? Pēc notikušās grēkā krišanas mūsu dvēsele sāpīgi ieraudas par zaudējumu. Žēlabas... izmisums... Naidis un atriebības kāre mūs sagrābj, pret ko? Zināms, ne pašiem pret sevi, bet pret sievieti. Sievietes burvīgi cēlais tēls, kas līdz tam pārvaldīja mūsu fantaziju, mūsu skaistākos sapņus un ideālus — ir aptumšots, apgānīts. Tas, ko mēs ieguvām, bija — riebums, un mēs to attiecinām uz visu sieviešu dzimumu, mēs to tagad nicinām. Un, jo daiļāks bija mūsu sievietes ideāls, jo dziļāks tagad mūsu naidis un necieņa pret to. Reiz mūsu svētums zudis, mēs kritam arvienu dziļāk un dziļāk. Šķīstie mīlestības sapņi izgaist, maigākās jūtu stīgas nocietējas... mēs sievietē vairs neredzam to, ko līdz tam, bet to, ko atradām zaņķī. Ka dzīves

pavasaris ir zaudējis savu burvīgumu, par to mēs vairojam sievieti un apkraujam to lāstiem. Pēc tā, kā vīrietis spriež par sievieti, var zināt viņa paša moralisko līmeni. Sieviešu naidnieks Euripids saka: vīrieša parce ir sieviete, viņa ir tā, kas viņa dzīves pavedienu vērpij tumšu jeb zeltītu. Kad viens ir grēkā kritis, tad viņam ir dadzis acīs citu nevainība, tas kārdina un pavedina otru, līdz tas top grēkā līdzīgs. Otrs potē tālāk grēku trešam, un tā tas iet no viena uz otru, arvien tālāk. Tikai retais spēj pastāvēt pret tādiem vilinājumiem.

Tās ir nebūšanas, pret kuņģiem ir jākaņo visādiem līdzekļiem. Vispirms, lai katrs gādā par to, kā var agri apprecēties.

Gadās, ka divi, kas mīlestībā kopā devušies, tomēr ir maldījušies, bet maldīties ir cilvēcīgi. Ja divi cilvēki nāk vēlāk pie tādas atziņas, tad viņu laulība ir dabiski atcelta, viņu miesīgai kopībai vairs nav nekāda morāliska pamata, un viņi abi ir brīvi. Zināms, būs gadījumi, kuņģos šķirties nebūs viegli, bet tas atstājams izšķirt katram pašam. Ka vienu otru reizi gadīsies kādas pārestības, tas ir neizbēgami. Bet katrā ziņā šīs pārestības būs daudz mazākas par tām, kas notiek tagad pārpār visās laulībās. Laimīgu laulību vispār vairs nav, ja nerunā par mazāk izglītotām ļaužu šķirām, kuņģas vailas instinkts vēl ir diezgan veselīgs, un vīrietis un sieviete tuvojas viens otram tīrā mīlestībā.

Tagadējo laulību sajūt kā spaidu tā vīrieši, kā sievietes. Vīrieši panes tikai laulības smago nastu, tai līdzās piekoptami prostitūciju. Sieviete ar laulību tiek ņemtas katras cilvēcīgās tiesības, viņa top tiesiski nepilngadīga, visa viņas manta pāriet vīrieša rokās,

un vīrs, kā aizbildnis, var darīt ar viņas īpašumu, kas tam patīk. Viņa var noskatīties, ka viņas vīrs, kas viņu vairs nemīl jeb nekad nav mīlējis, ar viņas naudu iet pie citām sievietēm. Tāda ir tagadējās laulības aina! Kuŗa sieviete, brīvā laulībā būdama, to mierīgi pieļautu? Tagad viņai cits nekas neatliek kā raudāt, rokas laužīt un matus plūkt.

Tāpēc, sievietes, nepērciet sev vīrus par naudu, nesaiļiet viņus ar varu pie sevis jeb ar viltu: vienīgais līdzeklis ir — mīlestība.

Tagadējais jēdziens par vīra godu ir tik sagrozīts, ka šādu vīru — Alfonsu, kas apņēmis sievu bagātības dēļ, neviens nedomā nosodīt. Turpretim, visi apskauž, — tam ir laime! Bet vajag tikai dziļāk ieskatīties šādā goda vīra „laimē”... Par naudu viņš pārdevis savu miesu un dvēseli — viņš ir legalizēts prostitūets. Viņa dzīves prieks tagad top lēta izprieca un bauda. Ka par kādu garīgu kopību šādā laulībā nevar būt ne runa, tas pats par sevi saprotams. Tiklīdz tāds goda vīrs top savas sievas zelta kungs, tā pats viņš top šī zelta vergs un sev par verdzeni padara sievu. Tālākās sekas — naidis, karš, rupjas attieksmes sievas un vīra starpā. Kā gan tas citādi lai arī varētu būt! Saprotams, ka tādā cilvēkam jaunības cēlie ideāli jau sen izgaisuši. Mīlestībā tas jau visu ko ir piedzīvojis, un sieva lai ņem par labu to, kas vēl tam atlicies. Daudz tas katrā ziņā nebūs! Reiz cilvēkam ir zudis spēcīgais, dzenošais faktors — mīlestības sajūsma, viņš arī vairs nevar censēties ne pēc kāda augstāka mērķa, viņa tieksmes nesniedzas tālāk par savu zemāko „es”.

Cienījamie biedri un biedrenes, es beidzu savu apcerējumu „par laulības reformēšanu” un atstāju jums

tematu izsmelt pilnībā. Tad kopēji izstrādāsim gala rezolūciju. Mans gala vārds: mīlestību padziļināt, un līdz ar to padziļināt visu dzīvi, lai ir viens no mūsu, jaunatnes, svarīgākajiem uzdevumiem! —

Ilgons atkāpās no galda gala. Skaļi aplausi no visām pusēm viņu pavadīja, kad viņš atsēdās līdzās Mirtai, kas lepmi smaididama viņu saņēma un slepus spieda viņa roku. Viņš noguris slaucīja sviedrus un neveikli pasmaidīja Mirtai pretim.

Zigurds Zvaigzne pazvanīja.

— Biedrs Ilgons savu referātu beidzis, kam būtu kas ko piezīmēt?

Pieteicās daudz runātāju. Katram bija savs vārds sakāms šajā jautājumā. Arī Korinna pieteicās par runātāju. Viņai kā viešņai tika dota priekšroka, un viņa ieņēma pie galda atstāto Ilgoņa vietu.

Korinna iesāka:

— Cienījamie klātesošie!

Es gribētu teikt — domu biedri, jo es, runājot par laulību, caurcaurim pievienojos cien. priekšrunātāja attēlotajam viedoklim.

Vispirms man jāsaka, ka es ļoti priecājos, ka man ir dots gadījums iepazīties ar jums, ar jūsu centieniem un mērķiem, kas man ir vislielākā mērā simpatiski. Tie paši ideāli un centieni apgaro arī mūsu jaunatni lielpilsētā, par to jūs varat būt pārliecināti, mēs esam ar jums pilnīgi solidāri. (Klātesošie aplaudēja). Tagad runājot par laulības problēmu vispār un par tās reformēšanu sevišķi, cienījamais priekšrunātājs, kā vīrietis, man šķiet, par maz uzsvēra sugas turpināšanas gala iznākumu, tas ir — bērnu. (Bravo! bravo! meitenes aplaudēja). Tas viņam piedodams, bet mēs, kā sievietes,

nevaram pavirši pāriet pāri šim faktoram. Sugu turpināt var arī bez jebkādas laulības, tātad zinātniski uz šo dziņu laulība nepamatojas. Tā tas ir noticis dabas tautās un vēl notiek šo baltudien pie mežoniem. Bet līdz ko kādā tautā ir sākusi izplatīties civilizācija, tā cilvēki aiz ekonomiskiem iemesliem ir meklējuši kādu šaurāku, ciešāki saistītu sadzīves formu. Un tā ir radusies pirmā kārtā ģimene, tad valsts un tā tālāk.

Bet no otras puses, civilizācijai attīstoties līdz augstākajiem pakāpieniem, kultūrai sasmalcinājoties, cilvēkā rodas atkal cita, pretēja dziņa — pēc personīgas brīvības, pēc neatkarības.

Ir viegli saprast, ka, lai mēs laulības un mīlestības jēdzienu ņemtu cik brīvi, laulība zināmā mērā būs arvien zināma nebrīvība un saites, lai cik maigas būdamas. Tagadējos apstākļos reformēt uzreiz visu laulības iestādījumu ir pilnīgi neiespējami un nebūtu arī ieteicami. Tādēļ labāk ir ķerties pie Metas no tādas pušes, kas šimbrīžam dzīvē izdarāma.

Pie sugas turpināšanas instinkta izšķir — vaislas dziņu, kas ir pārsvarā vīrietī, un — pašu sugas turpināšanas dziņu, kas pārsvarā sievietē. Tas ir, sievietei ir iedzimta lielāka ilgošanās pēc bērna nekā vīrietim.

Tagadējos apstākļos sievietei ir gluži neiespējams tapt par māti ārpus laulības. Tādēļ daudzas sievietes dodas šajā, bieži tik apkaunojošā verdzībā, lai taptu mātes. Šai stiprai dabiskajai dziņai sievietes dažkārt upurē visu savu individuālītāti, sevi visu, tādēļ viņas bieži pērk par naudu sev vīrus. Tas ir briesmīgi smags aizspriedumu lāsts; kas apdraud sievieti — ār-laulības māti. Viņam līdzīga otra nav. Ikgadus tas prasa neskaitāmus sieviešu dzīvību un dzīves upurus. Man

šķiet, šis būtu pirmais aizspriedums, pret kuŗu arī pastāvošā sociālā iekārtā ir iespējams pacelt roku, tas ir, prasīt pēc sievietes mātes tiesībām. Vakareiropā jau sen atskanējis šis sievietes ilgu sauciens. Tur tiek dibinātas māšu aizsardzības biedrības, bet — tikai "kritušām" sievietēm mātēm. Mums, sievietēm, ir jāprasa, ka tāda definīcija "kritušas sievietes mātes" vispār tiek iznīcināta, mums jāprasa, ka sieviete, kas ārpus laulības top māte, ar to nevis krīt sabiedrības acīs, bet — ceļas, jo viņa pati gribējusi bērnu, pati arī uzņemas par viņu gādību, kas sievietei ir grūtāka nekā vīrietim; jo viņas fiziskais spēks ir mazāks un viņas darbs tiek mazāk vērtēts. Šādas sievietes uzskatāmas par varonēm, jā, pirmās tādas pravietes būs pat mocekles, viņas nomētās ar akmeņiem, viņām atraus maizes kumosu, tām darbu nedodot. Pret šo bargo aizspriedumu mums jācīnās pašām, te mums vīrieši nevar līdzēt.

Tad ir sievietes, kas velk grūto laulības jūgu, kurām tās upurējušas visu savu garīgo un materiālo mantu, lai būtu mātes un tomēr nav tapušas, jo — viņu vīri ir neauglīgi. Ir sievietes, kuŗas būtu varējušas būt labas mātes, tādā kārtā neauglīgi velk savu bezprieka mūžu. Arī šādām sievietēm ir jāprasa mātes tiesības ārpus laulības robežām.

Tādu gadījumu dēļ, es domāju, sievietes mātes tiesību atzīšana ir viens no svarīgākajiem faktoriem laulības reformācijas lietā.

Man šķiet, tiklīdz sieviete, ārulaulības māte, nebūs apdraudēta no sabiedrības aizspriedumu lāsta, un tālāk, ja ārulaulību bērniem būs vienlīdzīgas tiesības ar likumīgas laulības bērniem, tad daudzām inteligentākām sievietēm pašām no sevis pāries precēšanās kāre,

un laulības spaidu likums kritīs pats par sevi kā savu laiku pārdzīvojis. Jā, laulība tagadējā formā ir tikai aizspriedums!

Korinna beigusi paklanījās un atnāca nost no runātāju vietas. Atkal atskanēja skaļi aplausi. Meitenes sauca "Bravo; bravo!"

Pēc tam runāja vēl vairāki jaunekļi un jaunavas, bet visi pa daļai atkārtoja to pašu Ilgoņa un Korinnas izteikto. Galu galā laulības reformātori vienojās kopīgas rezolūcijas pieņemšanā:

Laulība reformējama galvenā kārtā: 1) atzīstot par vienīgi morālisko mūža derības noslēgšanas pamatu abpusēju mīlestību bez citiem blaku aprēķiniem;

2) katram principiāli no pašas agras jaunības atsakoties no katras mīlestības pirkšanas jeb pārdošanas reps. — prostitūcijas;

3) atzīstot vienlīdzības tiesības visiem bērniem, vien-alga, kādā laulībā tie būtu dzimuši.

Tad debates tika beigtas, un sākās omulīga viesīga sadzīve. Zigurds atgādināja, ka saimniekam vajagot maksāt tribūtu par īri. Nodevas pastāvēja tādā veidā, ka no viņa alus dzertuves pēc ikreizēja priekšlasījuma vakara bija jāņem zināms daudzums pudeļu alus, kurū kopīgi nodzēra. Kam alkohols bija gluži pretīgs, tas netika piespiests, bet to gan arī uzskatīja par nepilnvērtīgu biedru, kas negribēja nest kopīgas nastas. Ezergailis, saukts "dēlinš"; tāds padrukns zēns ar sarkaniem vaigiem piespiedās turēt līdz; bija arī gan tādas, kas uzskatīja par sevišķu drosmi nepalikot pakaļ viskārkājiem dzērājiem, puikām; dažas nemanot izlēja savas glāzes grīdas izpuvušajās šķirbās. Tāpat arī daži puikas. Kārta pienāca arī viesiem.

Vairons iztukšoja savu glāzi sausu līdz dibenam aiz tīra entuziasma. Balva pagāršoja drusiņā, Gaida arī. Korinna pavisam atteicās, par ko Vairons it kā nokauņējās. Anita savu glāzi izlēja pa logu, ko Zigurds viņai stipri ņēma ļaunā. Ilgons ar Mirtu abi izdzēra pa glāzei. Bija viena daļa gribētāju, kas omulīgi dzēra vienu glāzi pēc otras, iztukšot pudeles taču vajadzēja.

Bet tik ilgi viesi nevarēja palikt, viņiem bija jāsteidzas uz vilcienu. Anita ar Zigurdu un Mirtu viņus atkal pavadīja uz staciju. Viņiem pievienojās arī Ilgons.

Visi bija ļoti apmierināti, tikai par Gaidu nevarēja zināt, ko viņa domāja, jo viņa visu laiku klusēdama noklausījās un noskatījās.

Uz staciju ejot, Anita paņēma Gaidu zem rokas.

— Nu, kā tev patika mūsu pulciņā?

— Nekas, tīri labi. Klausījos ar lielu interesi.

Anita bija priecīga, ka Gaidai patīcis. Viņa sāka plašāk stāstīt par pulciņa programmu un mērķiem; varēja redzēt, ka viņa bija ieinteresēta ar visu dvēseli. Redzēdama, ka Gaida klausās tikai ar pus ausi un likās sagurusi, Anita grieza valodu uz citu pusi.

— Kāpēc tu man vairs nemaz neraksti? — Anita jautāja.

— Tāpat es tev varētu prasīt, — Gaida atteica.

— Es tev arī aizrakstīju pirmā.

— Es tev atbildēju un atbraucu šurp pie tevis.

— Es ļoti priecājos, atkal tevi redzot. — It kā vainas apziņa bija dzirdama Anitas balsī.

Gaida klusēja.

— Valdis man arī reti raksta. — Anita nedroši iebilda. Gaida klusēja.

— Viņš apprasās vienumēr pēc tevis; kā tev labi klājoties, ko tu darot?

Gaida klusēja.

— Kālab jūs abi vairs nesarakstāties?

— Kālab tu jautā, Anita, tu ļoti labi zini.

— Nudien, es nezinu nekā. Es taču neesmu viņu redzējusi kā pērn, vasaru un, kas jūsu starpā noticis, par to ne viņš, ne tu man neesat stāstījuši.

— Pirms tu mani izjautā, varēji labāk iesākt ar savu brāli.

— Ak, es desmitām reižu esmu viņam prasījusi, daudzkārt viņu vēstulēs bārusi — es zinu, viņš ir vainīgais — bet viņš man uz to nekad ne ar pušplēstu vārdu neatbild. Tik prasa arvien par tevi, katrā vēstulē. Ja nebūtu tevis, tad viņš laikam vispār man nerakstītu. Es jūtu, ka viņš ir nelaimīgs, un es redzu, ka arī tu neesi laimīga.

— Tas tavš personīgs uzskats, es tev to nekad neesmu teikusi.

— Tu to man arī nekad neteiksi, to es zinu un tas man sāp. Gaida, kāpēc tu man neuzticies? Varbūt es jums varētu palīdzēt salabt. Es esmu pārliecināta, ka jūsu starpā ir noticis kāds pārpratums. Gaida, es zinu, kā Valdis tevi milēja, bet tu viņu nosodīji, varbūt nežēlīgi, netaisni, — tu nostājies par augstu, ka viņš vairs pie tevis nevarēja tikt klāt. Es zinu, viņš tamlīdzīgi rakstīja man.

— Ko viņš dara, kā viņam labi klājas? — Gaida aizsmakušu balsi izgrūda.

Anita priecīgi uzskatīja Gaidu sānis.

— Viņš darbā meklējot atrast dzīves nozīmi, ticību

mīlestībai viņš esot zaudējis, zinātne ir viņa dzīves mērķis.

— Labs mērķis.

— Vai drīkst tu viņam teikt un sveicināt no tevis?

— Jā. — Gaida nervozi sakustējās, it kā nožēlodama savu "jā", un pasteidzās drusku uz priekšu. Anita to saprata, ka Gaida vairs negribēja turpināt šo sarunu. Viņa arī apklusā.

Jaunie laulības reformātori silti atvadījās. Viesi iesēdās vagonā un brauca uz Rīgu. Visi jutās it kā saguruši un klusēja, katrs pie sevis pārdomādams redzēto un dzirdēto.

Visi pavadīja Korinnu līdz mājām un tad atgriezās Troņamantnieka bulvārī.

Gaida, mājās pārbraukusi no sapulces, bija visai nopietnā sajūtā. Vārds "laulība" tagad skanēja viņas ausīs tik svešādi. Pēc dzirdētā priekšlasījuma viņai šis jēdziens tapa plašāks un it kā noteiktāks. Sļepus viņa novēroja Balvu, gribēdama uzminēt viņas jūtas un domas. Kā redzams, tad Balvu nodarbināja tas pats jautājums; jo viņa pagriezās uz Gaidu un prasīja:

— Nu, Gaida, kā tu esi apmierināta ar laulības reformācijas projektu?

— Es esmu mierā, — Gaida īsi atteica.

— Es nezinu, man izliekas viss drusku pārspīlēti, es pat visu nesapratu, ko viņi domā, kā viņi grib ienest dzīvē šos savus principus; un man arī šķiet; ka mēs vispār nevaram spriest par lietām, kuŗas nepazīstam, tās jāatstāj precētiem cilvēkiem, vai nē, kā tu domā?

— Tad tev cits nekas neatliek kā papriekš apprecēties un tad spriest. Pēc manām domām taisni mums pašām ir jāpārdomā un jāapspriež, jo tu redzi, ka no mums

viss, kas saistās ap mīlestību un laulību, tiek glabāts aiz septiņām atslēgām, un, ja mēs neatdarām acis iepriekš lietas īstenībai, tad mums cits nekas neatliek kā aizsietām acīm upurēties nezināmam dievam, mums sievietēm. Taisni tagad ir laiks, kad mums nopietni jāapsver svarīgākais dzīves solis, iekāms vēl nav par vēlu.

— Bet tā, no tādiem brīviem izteicieniem . . . man bija ļoti kauns . . . tev ne?

— Jā, sākumā es arī jutos it kā pārsteigta — tas viss bija tik neparasti — dzirdēt vīriešu sabiedrībā runājam par lietām, par kuņģiem mēs, meitenes tikai zem četrām acīm paslēptuvē mēdzam spriedelēt. Bet drīz es apradu, un sirsnīgi domātā lietišķība mani pilnīgi sajūsmināja šai lietai.

— Jā, vēlāk jau man arī pārgāja tā neomulība. Tu, Gaida, kā būtu, ja mēs arī šeit Rīgā kur piedalītos?

— Redzēsim vēlāk.

— Kā tev patika Korinnas runa?

— Viņa runāja ar pārliecību un ar sajūsmu. Es ļoti milu Korinnu.

— Es arī. Bet redzēsim, kā viņa dziedās, kad samīlēsies, vai tad arī tikai domās par maternitāti.

— Jā, to es arī labi nevaru saprast. Man šķiet, ka mīlestībā cilvēks par citu neko nedomā kā pats par sevi un savu laimi; vismaz manis pēc lai izputētu visa pasaule un nebūtu neviena pēcnākamā, ja tik es varu mīlēt un tapt milēta!

Gaidas acis sajūsmā iemirdzējās. Balva viņai pievienojās tiktāl un piebilda, ka viņa gan par bērniem esot domājusi biežāk.

Abas vēl gultā klusītiņām ilgi pārrunāja un pie sevis pārdomāja svarīgo lietu.

K A S L Ū Z I S — S A L Ū Z I S.

Mācības gads tuvojās baigām. Lieldienās Gaida uz mājām nebrauca, bet palika Rīgā, jo Balva lūdza. Viņai "onkuļa" Ērika dēļ bija lieli sirdēsti . . . Kopā ar Korinnu visas gatavojās uz gala eksāmeniem. Mācītājs Goba atbrauca dēliem pakaļ, pacieņojās dienas divas un aizbrauca. Pēc Lieldienām Gaidu apciemoja māte. Pēc Randavas Gaida neilgojās, — nebija vaļas. Svētdienās pāra reizes atkal visi četri aizbrauca uz Mazpili — ciemā pie Pārupu Anitas.

Priekš Vasaras svētkiem sākās eksāmeni; kas prasīja lielu uzmanību. Gaida strādāja ar Balvu dienām un naktīm. Balva sekoja Gaidas priekšzīmei, vairs nekur negāja un darbā meklēja sirdsmieru . . . Abas riņa paugstinātās porcijās Bloda graudiņus — pret bāļiem vaigiem un iekritušajām acīm. Dakteris Goba skaitās par sasodītajiem eksāmeniem, kas māca nost meitenes, un Alises kundze par vari gribēja atturēt meitu no šīm mocībām. Bet Balva vairāk klausīja draudzenēm, kas viņa klusībā pierunāja neatkāpties.

Vairons viens pats vakaros gāja uz teātriem. Balvai gan bija aizdomas, ka ne ik reiz viņš gāja uz teātriem, bet laikam piedalījās kaut kur kādās sapulcēs; viņa bija redzējusi pie viņa visādu literātūru, kurū viņš slēpa, un sarunās ar viņām viņš lika manīt tādu svešādu erudīciju. Varēja pēc visa redzēt, ka viņam radu-

sles kāda jauna, spēja dzīves interese, kas aizņēma viņu visu, pat Korinnai viņš piegriezta mazāk vērības.

Korinna ļoti aizrāvās ar mazpiliešiem un gandrīz vai ik svētdienas brauca turp diskutēt un aizstāvēt sieviešu lietu.

Eksāmeni beidzās visām trim labi. Nolika un nosprieda nākamo gadu iet vēl astoto, pedagogisko klasi. Arī Balva brīvprātīgi atteicās no sava ārzemju brauciena, pret ko gan, kā par brīnumu, daktera kundze neprotestēja. Vai viņai varbūt bija kādi jauni nodomi? . . . Bija nospriests Gaidu, Balvu un Vaironu kopā iesvētīt Randavas baznīcā. Pēc skolas slēgšanas jaunieši jautrā garā aizbrauca uz mācītājmuižu. Tur viņiem kā ceturtnā vēl pievienojās Anita.

Mācītājs Goba iesvētīšanu ņēma nopietni. Katru dienu stundas divas viņš noturēja jauniešus pie sevis rakstāmistabā jeb kādreiz, kad bija karsts, dārza lapeņē un diskutēja ar viņiem par bībeles tekstu. Lieta nebija tik vienkārša, Vairons un Anita bieži nāca ar jautājumiem, uz kuriem viņam grūti nācās dot tiešu atbildi. Arī Gaida kādreiz lūkoja ievadīt savus mūžības jautājumus par "visas esmes pēdējiem iemesliem", bet citu klātbūtē viņa kautrējās tēvam pretī runāt. Balva reti kādu vārdu piebilda no savas puses, viņa maz tagad spēja interesēties gar blakus lietām, jo bija aizņemta ar savas pirmās, neizdevusās mīlestības atgaitu. Kopā ar Gaidu viņas abas mācījās bībeles pantus, katehismu un baznīcas vēsturi. Anita studēja kopā ar Vaironu. Mācītājs Goba stingri noprasiņa; nelīdzēja nekas, bija jāizmācās viss.

Svētdien priekš Jāņiem bija iesvētīšanas diena. Gaida bija apatiski vienaldzīga, par ko mācītāja kundze

ļoti skuma un mācītājs žēlojās, ka tā, lūk, pilsētas samaitājot jaunības bērnišķīgo garu!

Sestdien bija sabraukuši no Rīgas dakteris Goba ar kundzi, Ēriks Vilnis un advokāts Purmāls. Ar pēdējo dakteris tagad bija kā saistīts visādām darišanām un projektiem.

Balva bija svētsvinīgi nopietna un uztraukta.

Gaida kavējās sāpīgās atmiņās. Viņa klusībā cerēja, ka Valdis atbrauks uz Anitas iesvētīšanu. Arī Anita gaidīja brāli. Baznīcā Gaida pameta acis uz soliem, kur sēdēja Gailēni, tēvs un māte, kāda radniece no Rīgas, Zigurds, Mirta un Ilgons. Cita neviena viņa neredzēja . . .

— Viņa nav! . . . Gaida sēri nopūtās. Viņa nedzirdēja tēva svētību, instinktīvi viņa pielika pie lūpām biķeri, — drebuļi pārskrēja pār miesām — biķeris bija auksts, vīns nelabs, viņa nemīlēja vīnu nekad. — Viņa nav! — tikai atsaucās viņas sirdī. Un nebūs nekad . . . Lielas asaras noritēja pār viņas vaigiem. Mācītājs paskatījās nopietni aizgrābts uz savu bērnu un bija mierā, ka taču pēdīgi viņam izdevies aizkustināt viņas sirds stīgas . . .

Tad viņš svētīdams uzlika rokas uz jauniešu galvām. Gaida dzirdēja, ka viņš drebošu balsi sacīja: "Staiģājiet Dieva mierā! Amen!"

— Dieva mierā! . . . Gaidai gribējās iesmieties skaļi, sirds tā sāpēja . . . Vai viņš šodien arī domā par viņu, viņas lielajā dienā? — Nē, viņš nedomā . . .

Visi četri iesvētītie bērni sabučojās ģērbkambarī. Mātes slaucīja aizgrābtības asaras. Arī Ēriks Vilnis un Purmāls likās aizkustināti un svinīgi apsveica iesvētītos.

Ārā ejot, Anita pavilka Gaidu sānis un iespieda viņai rokā mazu vīstoklīti. Gaida to mechaniski iebāza kabatā un noskatījās, kā Zigurds palīdzēja Anitai iekāpt rastos un kā Vairons viņai ilgi noskatījās pakal.

Svētsvinīgi klusēdami, visi pārbrauca mācītājmuižā.

Tikko mājās pārbraukusi, Gaida iedomājās Anitas doto vīstoklīti un, sānis pagājusi, izvilka to no kabatas.

Pametusi acis uz salocīto papīru, viņa nobāla, ceļi viņai tapa uzreiz tik vāji, rokas trīcēja. Viņa pazina rokarakstu, — tā bija vēstule no Valža.

Viņa atstāja viesus un aizbēga vientuļā kaktinā, caur dārzu uz upmalu. Sirds viņai gavilēja. Viņš nav viņu aizmirsis! Varbūt viņš vēl viņu mīlēja!

Steidzīgi Gaida atplēsa mazo aploksni, uz kuŗas bija rakstīts: Augtsti cien. Gaidai Gobas jkdzei Randavas mācītājmuižā.

Katru burtu Gaida aprija ar acīm. Tas bija tas pats mīļais rokaraksts. Gaida lasīja vēstuli:

„Esi sveicināta savas dzīves svinīgajā brīdī! Domās es esmu šodien pie Tevis, Gaida. Redzu Tevi baltu, — kā apskaidrotu, un Tu esi man tik tāla, — neaizsniedzama. Bija laiki, kur es domājos Tev tik tuvu esam... Tagad — Tu man izslīdi no acīm un pazūdi kā miglā... It kā nepārkāpjams mūris ir ap Tevi, un man liekas, — Tu man māj ar roku...

Nē, nē! Es palikšu, kur esmu, es tevi neaizkaršu — nebīsties! Tu baltā, daijā meža nāra... Gaida, es tevi reiz mīlēju... Tā mīlēju, kā nekad neesmu mīlējis, nekad vairs nemīlēšu un arī negribu mīlēt. Mana sirds sastingusi salta, tā aizmirst debešķīgos laimes brīžus... Es strādāju, tas mans vienīgais mierinājums.

Nekaunies, ka Tu mani kādreiz esi mīlējusi. Es strā-

dāšu, lai Tu kādreiz varētu būt lepna uz savu pirmo mīlestību, — tas ir vienīgais, ar ko es Tev varu pateikties. Nenosodi mani pavisam un nenožēlo mani, es esmu laimīgs... man paradīze ir bijusi, — es pats sevi izdzinu no tās. Tas bija nelokāms liktenis, pret kuŗu es biju nespēcīgs.

Piemini arī mani šodien mazu drusciņ un tad atkal aizmirsti, it kā es nebūtu bijis. Ja Tu man atrakstītu kādu vārdu, es būtu bezgala laimīgs. Dzīvo sveika, Gaida! V. Pārups”

Gaida lasīja ar pukstošu sirdi un nezināja vai priecāties, vai skumt. Visa pagājušā vasara bija uzreiz viņas priekšā, — visa viņas pirmā mīlestība ar saviem priekiem un bēdām. Valdis bija reizē tik tuvs un tik tāls. Cieši viņa saspieda vēstuli pirkstos un iebāza kabatā.

— Viņš mani nemīl vairs! Un es... Es arī viņu vairs nemīlu. Nē, nē! — Gaida sarauca pieri un spēji atgriezās atpakaļ, apņemdāmās par Valdi vairs it nemaz nedomāt. — Lai viņš mani liek mierā!

Dārzā viņa piebiedrojās studentam Vilnim un Vaironam, kas pie puķu dobes plūca baltas puķes.

— Sniedzīņš snīga, putināja... Ēriks Vilnis'uzvilka meldiju un apbēra Gaidu ar ziediem, Baltās ziedlapiņas krita uz viņas galvu un, ieķērušās viņas izpūrušajos matos, palika karājamies.

Gaida paskatījās uz viņu un pasmaidīja. Kāda bite zuminādama laidelējās pār viņas galvu. Gaida atgaiņājās, bet bite neatlaidās.

— Negantais kāpurs! — Ēriks steidzās Gaidai palīgā. Bite bija ieķērusies viņai matos. Ilgi Ēriks pūlējās apkārt. Gaida kļuva nepacietīga. Vairons stāvēja līdzās un smējās.

— Neķītrā bite! Neveiklais Ēriks! — viņš zobojās.
— Nāc tu, tad redzēsi, — Ēriks iekaisis atcirta.
— Pag, es tūlīn, viens — divi. — Vairons grasījās palīdzēt.

— Ej nu vien prom, nejaucies starpā! — Ēriks ne-laipni atgrūda Vaironu.

— Nu, vai būs vai nebūs? — Gaida nepacietīgi prasīja.

— Tūlīt, tūlīt, Gaidas jaunkundze.

Gaida stāvēja noliektu galvu, kamēr Ēriks Vilnis no viņas matiem raisīja vajā ieķērušos bitī. Ēriks, nevarē-rēdams atpestīt Gaidu no bites, uztraucās arvien vairāk, viņa pirksti drebēja.

— Tūlīt, — acumirkļi būs, es jau sen būtu galā, — man žēl jūsu matpīnes... — Ēriks uztraukts murmināja. — Neķītrā matpīne! — — Gaidai ienāca prātā, viņa iz-rāvās un ar visu bitī aizskrēja. Balva ar Purmalu stai-gādami nāca pretī. Balva atpestīja bitī.

— Nabaga bitīte, kā nomocijuši — gluži beigta, — Balva žēloja.

*

* *

Otrā dienā rīdzinieki visi aizbrauca. Gaida jutās brī-vāka. Viņa uzgāja savā istabīnā, izņēma no kumodes Valža fotogrāfiju un ar to kabatā gāja uz upi. Iesē-dās laiviņā un irās gaŗām Draudzības akmenim, gar Gai-lēniem un izkāpa malā Varžu salā. Izlauzās gar bieza-jiem kārkliem un gāja uz salīņas vidu. Šeit viņa vēl ne-bija bijusi. Pie pazīstamā celma viņa apstājās. Burti G. V. tāpat stāvēja celmā, sirdi ieslēgti, bultas ķerti.

Gaida atsēdās uz celma, izvilka no kabatas ģimetni un salocīto Valža vēstuli.

Stīvu skatu viņa ilgi nolūkojās ģimetnē. — Tāds viņš

bija, kad abi šeit sēdējām... Un kāds viņš ir tagad?... Izlasīja atkal un atkal vēstuli, un prieks mainījās ar skumjām.

No upes Gaidai plūda pretī valga dvesma, patīkami atspirdzinādama viņas karsto pieri. Netālu krūmājā žēli iekliedzās ķīvīte, tepat līdzās mitrajā zālē vilka paipala savu īso, jautro meldiju. Upmalā, kaut kur pļavā ganu Brencis plānu, skaļu balstiņu jūsmīgi dziedāja dziesmiņu, un skaņas vijīgi plūda pār ārēm. Pašā upes kraujā ierējās Vilkcis, tad ūdens noplunšķēja, — viņš ielēca upē. Lampausis žēli iekaucās krastā un tad sekoja viņam. Salīnas malā, niedrēs, gaļiem vilcieniem, kā aizsmakušas, kurca vārdes, viena otru pārspēdamas.

— Nekur vairs nav miera pasaulē. — Gaida kurnēdama igni piecēlās. — Es šurp vairs nenākšu!

Abi suņi purinādamies un smilkstēdami lēca Gaidai virsū, to apslācīdami ar netīru ūdeni.

— Negantie! Prom, sumpurni neglītie! — Gaida neļaipti atgrūda nost Vilcaci un ātri steidzās uz priekšu. Suņi riedami un smilkstēdami iepakaļus. Viņa paķēra divus akmeņus un vienu pēc otra iesvieda upē. Suņi ar joni metās upes dibenā akmeņiem pakaļ. Gaida mudīgi ielēca laivā un irās mājup. Vilkcis ar Lampausi iznira un kā žurkas peldēja laivai pakaļ. Gaida vēl ar airi nežēlīgi atgrūda viņus nost. Brencis krastmalā, stabulīti taisīdams, smējās.

— Pasauc jel tos mežoņus, ko smeļies kā negudrs, — Gaida nikni uzsauca Brencim.

— Si, si — si, Vilkcīte, si—si— Lampausīt! — Brencis sauca.

Suņi atstājās no laivas un izpeldēja malā. Brencis jaut-

ri stabulēja tālāk. Gaidai izlikās, it kā viņš par viņu zobotos.

Pie Draudzības akmens viņa mazliet apstājās. — Ar dievu! Arī šeit vairs nenākšu un nepeldēšos.

Viņa peldējās viņpus tilta un uz Gailēnu pusi negāja visu vasaru.

Vienīgais vēl atlika Vilku grava, no tās viņa nevarēja šķirties. Tur viņa sēdēja caurām dienām ar grāmatu rokā, domās iegrimusi. Tur viņa rakstīja arī neskaitāmas vēstules Valdim, atkal saplēsa un kaisīja papīra strēmeles vējā un strautā...

— Nē, es nerakstīšu, viss beigts, neatgriezami beigts! — tā viņa arvien sprieda.

No Anitas Gaida izvairījās, viņai bija nepatīkami sajūst uz sevis viņas ziņkārīgi pētījošo, it kā nožēlojošo skatienu. Abas draudzenes it kā atsvešinājās. Gaida dzīvoja viena pati savu dzīvi un gaidīja rudeni, kad brauks uz Rīgu. Randavā viņai tagad bija grūti: katra vietīņa atgādināja viņu. Nekurnēdama viņa darīja, ko māte lika, auklēja Līgitu, staigāja stundām ar Krustiņu un Līzīti, puķes lasīdama un viņiem pasakas stāstīdama, pa starpām nodarbojās arī ar Veltu. Kārlis ar Vili, no Ērika Viļņa ieklausījušies, sauca viņu par „sērīgo princesi”.

Uz vasaras beigām Gaida it kā apmierinājās ar savu likteni; arī viņas vaigi atdabūja pamazām savu košo sārtumu, tikai acis vēl skatījās auksti, lūpas reti smaidīja. Ar lielu prieku viņa posās augusta beigās uz Rīgu. Māte to ar žēlabām novēroja, bet nekā neteica un kļūsdama atkal izvadīja Gaidu no mājas.

* *

Rīgā nonākusi, Gaida sajuta pārmaiņu kā atvieglinā-

jumu. Bet arī šeit atmiņas par Valdi viņu neatstāja. Viņa pārmeta sev, ka nav atbildējusi uz viņa vēstuli iesvētīšanas dienā, un nosprieda arī šo lietu nodarīt, lai reiz būtu miers.

Kādu vakaru, viena būdama, tā sēdās un rakstīja Valdim.

Sveiks, Valdi!

Lūdzu esi tik laipns un atdod man atpakaļ manu ģimetni un manas vēstules, es tās gribu iznīcināt un tad pār visu pārvilkst krustu pāri. Pēc tam nosūtīšu arī Tev Tavējās.

Esi laimīgs! To Tev no visas sirds novēlu.

Gobas Gaida.

Uzlika pēdējo punktu un noteica: — Jā gan, pār visu pārvilkst krustu pāri! — Uzrakstīja adresi uz aplokšnes, iemeta vēstuli kastītē un — cerēja atkal... uz ko īsteni, pati nezināja, tikai cerēja un gaidīja kā uz kādu brīnumu. Bet mīļa, laipna vārda izsacīt nevarēja. Stūrgalvība vai lepnums aizslēdza muti.

— Gan viņš sapratīs, ja gribēs saprast, gan viņš nojautīs, ka es viņu vēl mīlu un gribu piedot, jā, gribu, bet tā vienkārši — nevaru. Viņš varēja vasaru atbraukt, visu nožēlot, būtu atkal viss bijis labi.. Nē, varbūt arī nebūtu, — es pati nezinu. Bet laikam jau es gan būtu piedevusi un tādēļ — labi, ka viņš nenāca...

Tā Gaida ar sevi cīnījās un sagaidīja, ka galīgi izšķirs Valdis. Viņš izšķīra. Pēc nedēļas atnāca viņa atbilde.

Gaida drudžaini atplēsa aplokšni un lasīja, elpu aizturēdama:

Sveika, sveika, Gaida!

Kā es gaidīju, kā gaidīju uz Tavu atbildi! — Jā, nu ir beigas, galīgi beigas...

Gaida, Tavas ģimenes man vairs nav. Piedod, piedod!

Tavas vēstules, — ak atstāj jel tās man, esi laba — es Tev būšu tik pateicīgs. Ja tu visādā ziņā gribi atpakaļ, tad lai arī notiek, atraksti, — es sūtīšu.

Dzīvo vesela, Gaida, un neturi ļaunu prātu uz mani! Es Tevi vienmēr pieminu kā svētāko un cēlāko, kas manā dzīvē ir bijis.

Valdis Pārups.

Gaidai sirdī it kā aizlūza...

Brīnums, ko viņa gaidīja, nenāca. Viņš nesaprata viņu, — viņš nelūdzās, viņa sirds nesauca, nekliedza vairs pēc viņas... jā, viņš jau bija apmierinājies, aizmirsis. Lai atstājot vēstules viņam. Viņa jau tās nemaz negribēja, tā tikai bija tāda izruna. Bet to ģimetni. — Kur viņš to gan līcis? Tās neesot vairs. Arī to viņš varēja pazaudēt! Kur viņš to pametis? Viņas ģimetni, — kas to samīdījis kājām? Kur? Kādā stundā?... Kā sirds Gaida kļiedza aiz sāpēm... Tas bija tas, — ko viņa nevarēja, nedrīkstēja aizmirst un piedot...

Gaida paķēra cepuri un izskrēja laukā — gar Basteja kalnu, caur pilsētu uz Daugavmalu... Tur kuģu tik daudz — nevienas strīpiņas brīvas ūdens malā... Viņa skrēja uz dzelzs tilta pusi kā trenkta. Ass vējš viņai cirta sejā smiltis un kuģu ogļu putekļus. —

Kāds viņu paķēra aiz rokas.

Gaida satrūkās. Balva viņu klusēdama uzlūkoja.

— Gaida, nāc, iesim mājās! — Balva maigi teica.

Gaida nepretojās un ļāva sevi vilkt līdz.

Klusēdamas abas pārnāca mājās.

— Gaidiņ, mīļā, — tas pāries, — Balva mierināja. — Vai atminies, kā es šopavasār pa Lieldienām domāju, ka visai dzīvei nu ir gals? Tāpat es arī tad staigāju gar Daugavmalu, un ledus tik šausmīgi gāja, ka brikšķēja vien, — man likās, ka tāpat lūst mana sirds gabalos. Man palika bail, — es muku. Un tagad sirds sadzījusī, — es mīlu citu, — un tagad es laikam būšu laimīgāka, nekā pirmoreiz. Tu redzēsi, tāpat būs arī tev.

Gaida lēni pakratīja galvu.

Nē, nē, tā viņai nebūs, kas lūzis — salūzis.

* * *

*

Nāca ziema.

Gaida pārcieta šo pirmo lūzumu. Ar sparū viņa metās atkal darbā, gleznoja, mūzicēja, studēja literatūru, gan klasiskus, gan arī "aizliegtos", — viņai tagad bija vienalga. Klusās stundās rakstīja savu mīlestības stāstu zilās burtņīcās un ieslēdza tās dziļi, dziļi atvilktnē...

Balvai šī ziema sākās varen jautri. Viņa nu bija pavisam liela, iesvētīta, māte viņu vedīs pasaulē — ballēs.

Gaida sākumā tikai noklausījās, kā Balva gatavojās. Bet pamazām sāka runāt līdz, un, kad tante Alise arī aicināja un Balva enerģiski pierunāja; tad arī Gaida kļuva šaubīga. Jā, aizrauties dzīves mutulī, aizmirsties, — to viņai vajadzēja, un balles plāns nemaz nebija tik slikts, viņa dejoja tik labprāt. Viņai ir skaists, balts iesvētīšanas tērps, — iespraudīs matos baltus ziedīņus, kājās baltas kurpītes, rokās cimdiņus, pie krūts baltu rozi un tad ies.

Vairons greizsirdīgi noskatījās, kā Balva ar Gaidu gatavojās uz pirmo studentu balli; viņu vēl līdz neņēma, lai arī viņš bija iesvētīts, skolniekus tur neaicināja. Viņš savas aizvainotās jūtas izlēja vēstulē Anitai: — cik aušīgas esot Balva un Gaida, kā viņas aizraudamās taisoties uz balli — par kleitām un puķēm vien runājot. Viņa, Anita, esot gluži citāda, nekā šās. Šis arī nemaz neinteresējoties par ballēm, dejojot gan viņš protot labi, un ja viņa kādreiz būšot ar šo kopā ballē, tad gan viņa redzēšot.

Par Valdi Gaida vairs nedomāja. Viņš viņai — bijis nebijis. Viņš nav vienīgais pasaulē, — to lai viņš nedomā!

— Es vēl esmu tik jauna un skaista, — viņa vilcinādamās piemetināja, spogulī skatīdamās.

Nemanot viņa sāka sacensties balles tualetes sagatavošanā ar Balvu, bet drīz redzēja, ka nespēj māsīcai turēt līdz. Alises kundze bija atzinusi savas meitas iesvētājamo kleitu par vienkāršu, un viņai tika šūdināta pie pazīstamās šuvējas Stakles kundzes cita — balta zīda, ar mežģinēm, lentām un rozetēm. Bet, kad Gaida apskatīja sevi savā muslīna kleitiņā spogulī, tad viņa atzina, ka nebūt neizskatās nesmukāka par Balvu, un apmierinājās.

PRIEKŠ BALLEŠ.

Gaidītā balles diena pienāca.

Bija pelēka novembra slapjdraņķa diena. Gaida ar Balvu jau divpadsmitos pārnāca no skolas.

Mācītāja Gobas kundze bija priekšpusdien iebrukusi no Randavas ar veselu pārtikas vezumu. Tad viņas abas ar svaineni bija izgājušas uz pilsētu iepirkties.

Arī meitenēm bija daudz visādu darīšanu, bet bez mātes Balva nezināja nekā ko iesākt. Gaida izkravāja no kumodes visus balles piederumus, viņai jau viss bija gatavs no iesvētīšanas, nekā jauna viņai netaisija. Tikai vēl vajadzēja šur tur uzlabot, izgludināt krunkas. No baltajām kurpītēm bija atkritusi viena lentīte, to viņa piešuva, baltās, caurspīdīgās diegu zeķes viņa izklāja uz krēsla, lai izvēdinās.

Iesvētījamā kleita, skapī stāvēdama, bija drusku saburzījiesies; to Gaida izgludināja un pakāra pie sienas vadzī. Arī lentas un zeķes izgludināja.

Balva staigāja uzbudināta no vienas istabas otrā kā bez galvas, nezinādama, ko ķert, ko grābt.

— Redzēs, kādas puķes māte būs mums izvēlējusi, — viņa bēdājās.

— Es gan vēlējos krejmenītes, tās labi smaržo un ir manas mīlulītes, vai narcises, bet tagad nav narcišu laiks. Ka tik nenopērk krizantemas vien! — arī Gaida rūpējās.

— Vai tev prāts! Tās taču dekorāciju puķes, — Balva iesmējās.

Piebrauca ar ormani daktera kundze ar mācītāja kundzi, apkrāvusās visādām koka un papīra kārbām. Durvju sargs vai veselu pusstundu kravāja un stiepa augšā.

— Tad ta mēs abas noskrējāmieš, — daktera kundze aizselsusies izdvesa un nogērba virsdrēbes.

Balva izskrēja pretim.

— Kāda tu izskaties, māt, nobridusies, salijusi; — Balva brīnījās un rokas vien ielēta. — Un tu arī, tante Helena. Ha ha!

— Tāds nemīlīgs laiks — sniegs ar lietu. Neizdevīga diena, bērni, jūsu pirmajai ballei — mācītāja kundze žēlojās.

— Kur tad Gaida, ka nenāk ar māti apsveicināties? — tante Alise prasīja.

— Gaida ķēķī gludina tantes Helenas balles kleitu, tā somā bija gluži saberzta.

— Vai Emma to nevarēja izdarīt?

— Emma tik labi neprot un viņai šodien arī darba pilnas rokas, Gaida neatļāva.

— Ak, es pati to būtu izgludinājusi, — mācītāja kundze uztraucās un gribēja iet uz ķēķi, kad Gaida jau nāca pretī, gluži piesarkusi, nesdama uz rokas mātes kleitu.

— Māmucīt, tu atbrauci gan! — Gaida priecīgi apsveica māti.

— Te būs tava kleita, gluži kā jauna.

Mācītāja kundze drusku nosarka, redzēdama svainienes kritizējošo skatu.

Daktera kundze steidzīgi sāka viesu istabā kravāt mantas no kārbām ārā. Balva palīdzēja. Kā tur visa

nebija! Puķes, gan dzīvas, gan nedzīvas, lentas, mežgīnes, vēdekļi, šalles, pūdeņa kārbas, smaržūdeņu pudeles, zīd papīri, cimdi, zeķes un kurpes. Vienā acmirkli, kā uz burvja mājienu, visa istaba pārvērtās par modes preču veikalu.

— Māt, kur tu esi norīkojusi manas zelta kurpes, es tās meklēju pa visiem skapjiem, — Balva prasīja.

— Lūk tur, tajā baltajā paciņā, tās tev bija mazliet par lielu, es tās nupat pārmiņu. Ar lielām nav laba dejošana, krīt nost.

— Jāuzmēģina, vai nu būs laikā. — Balva iztina kurpes no papīra un āva kājās. Bet tad ta posts! Negāja kājā ne domāt.

— Un tikai vienu numuru ir mazākas. Tādu nelaimi! Nu tev jābrauc pašai pārmit, — tante Alise nosprieda. Viņa uztraucās arvien vairāk un nervozi cilāja visas lietas. Izrādījās, ka viņai pašai cimdi bija par mazu, kreisajā rokā varēja uzvilkt, bet labā ne par ko.

— Tu, Balviņ, paņem man citus, pusnumuru lielākus. Šitos tu paturēsi, Helena, vai ne? Tev ir drusku mazāka roka. Balti cimdi jau visur noder.

Mācītāja kundzei gan pašai bija jau nopirkti bet viņa negribēja pretoties, lai gan viņa nezināja, kur viņai Randavā tik daudz baltu cimdu noderētu.

— Jā, Alis, liec vien, es paturēšu, gan jau vasarā noderēs, — viņa piebilda.

Nu sākās pierakstīšana, kā vēl visa trūka, kas bija jāpārmij, kas vēl pilsētā jādara.

— Šīs orchidejas, Balva, ieliec ūdenī — tās tev, — Alises kundze norādīja.

— Orchidejas! Violetas orchidejas! Es domāju tās būs tev pašai? — Balva saviebtu ģīmi pretojās.

— Tu nekā nesaproti. Katrs zieds maksā divi rubļi, trīs pie krūtīm, divi matos — veseli desmit rubļu pāris stundām, vēl tev nebūs labas! Bez tam violets ir modes krāsa, un gaišmatēm labi stāv, — tante Alise pamācīja meitu.

— Es labāk gribētu šīs margrietiņas, — Balva raudulīgā balsī teica.

— Pie tavas zīda kleites! — māte ar šausmām iesaucās. — Tās tante Helena izvēlēja Gaidai.

— Tik lieli, smuki ziedi! — Gaida priecīgi cilāja savas puķes.

— Paldies, māmiņ!

— Jā, pie tavas muslīna kleitiņas viņas tīri labi noderēs, — tante apstiprināja.

— Un kam šis violetais zīda glicīniņu pušķis, vai tas arī vēl man? — Balva bažīgi apjautājās.

— Nē, Balva, tas man pie krūtīm. Man daudz puķu nevajag, man jau būs rokā goda dāmas pušķis no studentiem, — Alises kundze paskaidroja.

— Un kas tev, tante Helena?

Mācītāja kundze apjuka.

— Es, bērns, negribu puķu, man, lūk, māmiņa izvēlēja šo balto zīda gāzes apliekamo, ar to man greznuma pa pilnam.

— Jā, tas ir skaists un grezns, tas, Helena, drusku aizsegs tavu vecmodīgo kleitu. — Tante Alise uzlika sev apliekamo ap pleciem un apmierināta pamāja ar galvu. — Bet kur tava kleita, Balva, nav vēl laikam atnesta?

— Saprotams, ka nav.

— Nē, tā Staklene ir nepanesama! Tūlīn es viņu pa

telefonu izbāršu, un tā ir pēdējā kleita, ko viņai dodu šūt!

— Un, māt, neaizmirsti vēl patelefonēt Matinsona kundzei, lai laikā būtu klāt.

— Jā, jā, četras galvas ko frizēt; tas ir, četras stundas. Jāiet tūlīt.

Durvis noklaudzēja, tante Alise pazuda.

Koridorā dzirdēja dakteri baņamies: — Liecies taču mierā, vēl jau nedeg... mana runas stunda vēl nav beigusies, — šī te man telefonēt! Vēl iztelefonēsies visu vakaru.

Durvis aizcirtās. Koridorā aplusa, tante Alise kur aizgāja.

Mācītāja kundze ar Gaidu pēmās viesu istabā kārtot izkrautās dāmu lietas. Balva pie lielā spoguļa sev uzņēmējāja pie matiem orchidejas, glicīnijas un Gaidas lauku kumelītes, staipīja savas dzeltenās zīda zeķes, ostīja smaržūdeni, pūderi un par visu nevaldāmi priecājās. Gaidai ar māti bija atkal viss jānokārto, ko Balva izjauca.

Pusdienu padeva agrāk nekā citkārt, jo pēc trim bija gaidāma frizētāja. Dakteris iznāca pēc runas stundām nervozs, saskaities.

— Kā mani tā dullā vecene sakaitināja! — viņš teica.

Alises kundze pikti uzskatīja savu vīru.

— Tur bija viena tāda ar sliktu ožamo rīku... Kā es viņai to skalot, tā viņa man sprauslot pretī... tāda riebīga bāba, ka lai velns viņu parautu!

— Nu, nu, Kārli, rimsties ar! — daktera kundze apsauca vīru.

— Taisnība, te nav runas stundas, jārunā parlamentāriskāk, — piedodiet, manas dāmas! Un tu ar vēl ar

savu telefonēšanu man virsū! . . . Dod nu pusdienu, man šodien vēl daudzas vizītes priekšā.

— Tad tu jau vakarā būsi pavisam saskābis.

— Neko darīt, man tā balle pēdējā vietā, vispirms jāgādā par jūsu tualetēm. Nu, Alis, vai tava lillā zīda flaga ir sapravīta jeb tomēr vajadzēja jaunu tev arī? Ja nu uz katru balli vajadzēs jums abām jaunas zīda kleitas, tad man būs arī naktis vēl jāņem klāt, dienu vien strādādams, to nepaspēšu.

Daktera kundze pēdējos vīra vārdus vairs nedzirdēja, viņa jau atkal telefonēja.

— Tēt, māmīņa tikai pārtaisīja savu kleitu, un es citreiz iešu tai pašā, tikai nebaries, esi labs šovakar. — Balva pieglaudās tēvam mīlīgi.

— Nu labi, labi, dodiet ēst! Jā, piemirsās — Ēriks uz balli iebraucis no Tērbatas, nupat arī viņš mani pie telefona kādu pusstundu aizkavēja. Vai visas dāmas būšot ballē? Es teicu, cik Dievs devis, visas. Viņš likšot, lai tēvs jums atsūta pakaļ savu automobili.

— Tas ir lieliski! Cik onkulis Ēriks uzmanīgs! — Balva gaviļēja.

Emma ienesa pusdienu. Visi sēdās pie galda. Arī puikas pārnāca no skolas. Daktera kundze vēl vienmēr telefonēja uz visām pusēm un ienāca tikai, kad citi jau ēda otro ēdienu.

— Iedomājies, Kārli, skroderis vēl tavu fraku nesot izgludinājis. Ja es nebūtu par to iedomājusies, tad tu varētu šovakar iet uz balli saburzīts. Par visu man vienai jādomā! — Alises kundze, gluži piekususi, atsēdās pie galda.

— Būtu jau tāpat arī labi diezgan, kas man, vecam vīram — —

— Nē, tēt, tu vēl esi jauns, tev jābūt arī smukam, es esmu tik lepna uz tevi. Vai tu atļausi, es arī tevi uzfrizēšu? — Balva plijās tēvam virsū.

— Na, tā tik vēl trūka! Tiec tik nu pati laikā gata-va, aušīna; un ja jūs vien abas ar Gaidu būtu skais-tas, tad jau man būs goda diezgan. Tā vien pieraugai-ties, ka nepaliekat uz polonēzi sēžot.

— Pipari uz tavas mēles! — daktera kundze ar šaus-mām iesaucās.

— Pirmā balle un nosēdēt polonēzi! — kaut ko bries-mīgāku viņa nevarēja iedomāties savai meitai.

— Par to tu, Kārli, gādāsi, no Dieva puses, neaiz-mirsti! Ak, kamdēļ Vairons nav vecākais dēls, — tad nebūtu nekāda bēda.

— Es jau gan ietu aiz frakas līpām ķert Balvai pre-ciniekus! — Vairons sašutis izsaucās.

Mazie puikas skaļi iesmējās.

— Vairon, savaldies! Tādā tonī tu vari sarunāties ar saviem biedriem, ne šeit, — māte norāja dēlu.

Tēvs arī smējās.

— No tāda pienākuma tu tomēr, dēls, neizbēgsi, — viņš piebilda.

— Cerams, ka nemaz nebūs vajadzīgs, — māte lepni uzskatīja meitu.

— Lai nu Dievs dod, bet tāda laime, kur skuķus iz-dodas agri izprecināt, tagad reti gadās; — dakteris noteica.

— Vai tā nu ir kāda sevišķa laime? — mācītāja kun-dze nedroši iemeta starpā.

— O, jā, Helena. Kas tad meitiešiem vēl lielāka lai-me! — Tikai nu šovakar, skuķi, saņemieties. Ļoti sva-rīgi ir pirmās balles panākumi, — tie atstāj iespaidu

uz visu turpmāko karjēru. Meitas, kas pirmajā ballē izkritušas cauri, — ir puslīdz droši izkritušas vispār, un tām dzīvē nav nekāda spoža nākotne sagaidāma.

— Tad gan būtu bēdīgi ar mūsu meitām, ja tev, Kārlī, būtu taisnība, — mācītāja kundze pasmaidīja.

— Bēdīgi vai ne, bet meitenes, ievērojiet polonēzi un pirmo kadriju, tas ir galvenais! — daktera kundze nopietni pievienojās savam vīram.

— Nu, es jau tik traģiski gluži nedomāju, — dakteris lūkoja mīkstināt piedraudējumu. — Jums jau gan kavalieři zināmi?

— Nē, — Balva, gluži nobijusies, atteica.

— Un tev, Gaida?

— Man? Nē, es droši vien palikšu sēžot, bet man vienalga.

Mācītāja kundze uzskatīja līdzcietīgi savu meitu. Ka viņa paliktu sēžot, tas arī viņai nebija pa prātam.

Visu domas tagad likās aizņemtas ar rūpēm par polonēzi un pirmo kadriju. Ēda maz, — nevienam lāgā negaršoja.

— Un tā frizētāja vēl nav klāt, — pulkstenis drīz četri, — daktera kundze uztraucās.

— Piniet nu vien pašas matiņus, būs daudz skais-tāki; — dakteris deva padomu, piecēlās un nometa servjēti uz galda: — Tā, nu man jābrauc pie slimniekiem. Lai nu Dievs jums palīdz! Bet tu, Alis, ieņem kādu bromu, ka nedabū sirdstrieku aiz uztraukumiem un ka nesamaitā manu telefonu, centrālē man uzliks divkārtēju maksu . . . tagad jau visu nedēļu tu telefonē vienā telefonēšanā kā fabrikā.

Daktera kabinetā atkal atskanēja telefona zvans, un Alises kundze aizsteidzās.

Balvu viņa aiztrieca vēl uz pilsētu pārmainīt kurpes un cimdus, nopirkt astoņi duči matadatu, mārciņu kniepadatu un citus sīkumus, kas bija piemirsušies.

Pulkstenis nosita četri, pieci, un vēl nebija klāt ne šuvējas ar kleitu, ne frizētājas. Alises kundze skraidīja uzbudināta no vienas istabas otrā. Pus sešos atnesa skroderis daktera uzpresēto fraku. Tad arī atnāca frizētāja Matīnsona kundze ar saviem darba rīkiem, briesmīgi atvainodamās. Šodien esot darba tik daudz, ka nespējot padarīt . . . nupat nākot no Viļņa kundzes, kas liekot daktera kundzi sveicināt.

— Tā gan nevarēja pagaidīt! — daktera kundzei paspruka.

Matīnsona kundze aizdedza savas spirta lampiņas un sāka karsēt dzelžus. Kuŗu nu frizēt pa priekšu? Balva vēl nebija atpakaļ. Alises kundze gan gribētu būt pirmā gatava, bet labprāt arī vēlētos redzēt, kā frizūra izdodas svainienei, un tad, varbūt, izvēlēties sev ko labāku.

— Helena, ej tu kā viešņa pa priekšu, es pagaidīšu, — viņa laipni teica.

Nelīdzēja pretošanās, mācītāja kundzei vajadzēja sēsties pirmajai un atļaut rīkoties ar savu galvu pēc svainenes priekšrakstiem. Tad Alises kundze lika frizēt Gaidu, — lai taisot augstu turbānu pēc modes. Gaida gan protestēja un vai raudāja, bet nekas nelīdzēja, — vajadzēja tantei pa prātam ļaut taisīt pakausī turbānu pēc Rīgas Pulvērtorņa parauga. Vidū ielika tukšu saru podu, ar matiem pārvilkto, to aplāja ar smagajām Gaidas pīnēm, tā ka turbāns sašķiebās uz vieniem sāniem kā Pizas tornis. To apstīpoja drošības dēļ ar baltu zīda lentu.

Mācītāja kundze klusēdama noskatījās Gaidā, viņai šī divainā mode diezkā nepatika, bet viņa nedrīkstēja pretoties, svaine jau tā bija uztraukta. Pēdējai gan Gaidas frizūra lieliski patika.

— Tu tagad izskaties pēc smalkas, modernas dāmas, — viņa apbrīnodama izsaucās.

Balva pārbrauca ar kurpēm, cimdiem un adatām. Tādu pašu torni arī viņai uzcēla galvā, apjoza tam apkārt vizuļojošu pārļu stīpu un vienā pusē piestiprināja divas orchidejas.

Gaida paskatījās spogulī un nepazina sevi. Asaras saskrēja viņai acīs. Viņa izgāja klusītiņām otrā istabā, izņēma turbāna saru formu ārā un sasprauda savas smagās pīnes parastā grieķu mezglā, arī uz pieres sakārtoja matu cirtas vienkāršāk, un tad caur asarām pasmaidīja. Tā bija daudz labāk.

— Ko tik nu tante teiks! — viņa bēdējās.

Bet tante Alise viņu vairs neievēroja, tā redzēja tikai savu meitu.

Mācītāja kundze arī savu lielpilsētas frizūru drusku pārveidoja pēc sava prāta un tad rīkojās ar savām un Gaidas drēbēm. Viņai nebija ko uztraukties, viņām viss bija kārtībā.

Tantes Alises guļamistabā svilušu matu smaka jaucās ar Ķelnes ūdens smaržu, vijolišu ziepēm, heliotropa smaržūdeni un tā tālāk. Tantes frizūra neizdevās tā, kā gribēja, bija jāpārtaisa otrreiz. Šuvēja arī nenāca, tā nenāca; tika aiztriekta Emma pakal. Alises kundze par tādu neveiksmi aiz dusmām pēdīgi nevarēja ne parunāt.

Tikai ap pulksten septiņiem ieradās šuvēja ar Balvas kleitu. Gaida ar māti bija jau pilnīgi gatavas un

palīdzēja Balvai gērbties. Pēdīgi arī Balva bija gatava un ar apdomu atsēdās viesu istabā atzveltnes krēslā.

Priekšnamā bija dzirdams, ka pārnāca dakteris un prasīja pēc vakariņām. Vakariņas jau labu laiku bija uz galda, un Vairons ar Kārli un Vili ēda, tikai dāmas vēl kavējās.

Dakteris piesēdās un omulīgi sāka ēst. Mācītāja kundze ar Gaidu sekoja viņa priekšzīmei.

— Ko, vai tu vēl neesi gērbies? — daktera kundze, ērtā, baltā neglīzē jakā tērpusies, pabāza savu uzfriezēto galvu pa durvīm.

— Man vēl laika diezgan, es pusstundā būšu gatavs, varam arī ierasties kādu brītiņu vēlāk. Liec nu savu pūdeņa slotu nost un nāc paēd!

— Man nav vaļas, — Alises kundze atcirta un atkal pazuda savā istabā.

Balva allaž grozījās spoguļa priekšā, — viņai ēst negriboties nemaz. Viņa steidzīgi sekoja mātei viņas istabā, kur abas rūpīgi ieslēdzās.

Dakteris nesteigdamies paēda un iegāja savā istabā. Bija dzirdams, ka viņš sprauslādams mazgājās.

— Emma, lūdzu atnesiet man siltu ūdeni bārda dzīšanai! — viņš sauca caur durvīm.

Vairons ar Kārli un Vili mētājās kā piektie riteņi pa kājām: ostīja gan puķes, gan smaržūdeņus, cilāja vēdekļus, cimdus un kurpes, Vairons ar zināmu nicināšanu, Kārlis un Vilis, priecādamies un jokodamies ar mūsu. Par ziepju putām, sniega pikū viņi to sauca.

— Jā, kā sniegbaltīte pasakā tu izskaties, — Vairons piebalsoja. — Tev piederās matos tās kumelītes ļoti daiļi.

Iznāca Balva no mātes istabas.

— Ūja! Cirkus jātniece! — Vairons kaitināja māsu.
— Liec mani mierā, dumjais puika! — Balva dusmojās.

Daktera kundzes istabai līdzās dakteris skaisdamies kravāja savas kakla saites, tās pa malu malām izmētādam.

— Ei, Alis, vai lai sienu raibu, vai melnu šlipsi? Pa nāc taču drusku šurp! — viņš pikti sauca. — Tu gan varēji man salikt visu gatavu pie rokas, zini labi, ka man maz vaļas.

Pulkstenis ēdamistabā nosita deviņi. Balva satrūkās, Gaida nemierīgi sakustējās. Deviņos bija nolikts balles sākums.

— Tēvs un māte vēl nav gatavi! — Balva klusi bažījās.

— Lūk, Viļņu automobilis piebrauca, — Kārlis, pa logu skatīdamies, sauca. Vilis un Vairons arī pieskrēja pie loga.

Daktera guļamistabā dakteris ar savu sievu asi sarunājās. Izrādījās, ka baltas kakla saites nebija nevienas.

— Še, Vairon, divdesmit piecas kapeikas, ej nopērc man baltu šlipsi, — dakteris, durvis pavēris, dusmīgi sauca.

— Pērc par katru naudu! — daktera kundze klusām nosauca Vaironam pakaļ. Viņa bija lielās bailēs, ka visi veikali būs ciet un vairs nevarēs dabūt vajadzīgo balto saitīņu, un būs vai jāpaliek mājās tāda nieka dēļ.

— Kā tas man ar neienāca prātā!

Dāmas nu visas bija apgērbušās un nepacietīgi steigāja apkārt, ik acumirkli pulkstenī lūkodamās. Alises kundze vēl vienmēr atrada šo to ko labot pie Balvas

ģērba, bet, vispār ņemot, viņa bija mierā tikpat ar Balvas frizūru, kā arī balto zīda kleiti, kuŗā tā izskatījās kā Ziemassvētku lelle — vienās mežģinēs un lentās. Viņai līdzās Gaida it kā pazuda. Gludā muslina kleitiņa labi piegulēja viņas elastīgajam stāvam un smukās, slaidās krokās krita uz zemi.

Vairons pēc pusstundas ilgas gaidīšanas pārnāca ar kakla saiti un dabūja no mātes krietnu rājienu, ka tik ilgi bijis projām.

Tad nu arī beidzot viss bija kārtībā. Daktera kundze vēl deva meitenēm visādus lietderīgus aizrādījumus, kā kungiem pretī smaidīt, netaisīt nopietnu ģīmi, izlikties arvien jautrām, kā izpelnīties piekrišanu, ar lielāko prieku saņemt katru aicinājumu uz deju un, ja gadās, arī precību piedāvājumu neatteikt, bet atstāt to pārdomāšanai, tas ir, pārrunāt vēlāk ar māti; un tā tālāk un tā tālāk.

Arī dakteris Goba parādījās savā godībā — melnā frakā, baltā kakla saitē un cimdos.

— Kā ligavainis tu esi, tēt, — Balva glaimoja tēvam.

— Tu laikam taisies man klāt, lai es tev gādāju kavalerus, — viņš atjokojās. — Nu, stājieties visas rindā, lai es jūs aplūkoju.

Dāmas nostājās.

— Tu, Balva, man liekas, esi drusku par apkrautu... oi, oi, oi! tā frizūra!... lūk tā kā Gaida, tā ir smukāk.

— Balva ir vājāka, tādēļ viņai vajag kuplāku apģērbu, — tu to nesaproti, — daktera kundze sirdīgi paskaidroja.

— Nu, manis pēc! Bet kas tad tās par apvītušām puķēm Balvai? Vai tad tādas vien varēja izmeklēt, skraidīja visu rītu apkārt pa Rīgu.

— Tās ir gluži svaigas orchidejas, tu gan tādas vēl neesi redzējis?

— Nē, tādas ne. Nu labi, man jau vienalga... Nekas, tā tava kleita arī tīri labi izskatās vakarā.

— Tu man neļāvi citu taisīt.

— Labi, labi, Alis, vai tad nu cita būtu labāka, tavs laiks jau pāri, lai nu greznojas meita.. Tu, Helena, esi smalkākā no visām, — tā man patīk, gluži pēc manas gaumes: ar brēcošām krāsām un ģērbu neuzbāzties skatītājiem..

Alises kundze sarauca pieri.

— Tu gan daudz ko zini!

— Daudz jeb maz — es tikai izsaku savas domas.

— Nu, pietiks tavu domu, sāksim ģērbties! — daktera kundze skubināja.

Emma ar Vaironu un Kārli palīdzēja uzvilkt virsdrēbes, Vilis atvēra durvis platas jo platas, un ballenieki aizgāja. Automobilis ierūcās un aizdrāzās, ka kūpēja vien. Benzīna smaka pārspēja heliotropa un vijolišu smaržu..

PIRMĀ BALLE.

Gaida piecēlās un aši gribēja izlēkt no automobiļa pirmā, lai palīdzētu mātei izkāpt, bet Balva spiedās tai garām un uzmina uz viņas baltās kleitiņas. Varēja dzirdēt, ka kaut kas plīsa. Gaida parāva tuvāk savu svārciņu krokas un pārmezdama paskatījās uz Balvu. Balva ar steigu izlēca ārā, nemaz neatvainodamās Gaidai. Dakteris Goba palīdzēja abām kundzēm, un tad visi, svinīgi klusēdami, kāpa pa platajām trepēm uz augšu balles namā. Dakteris saņēma virsdrēbes un nodeva garderobē. Daktera kundze ar Balvu ilgi greznojās pie spoguļa.

Zālē atskanēja mūzika: uzaicinājums uz polonēzi. Gaidai mūzikas skaņas izgāja caur visiem kauliem.

Balva ar māti nemierīgi saskatījās, uz Gaidu un viņas māti ne acu nepametušas, viņas steidzīgi gāja uz zāles durvīm. Kad spogulis tapa brīvs, arī Gaida drusku apskatījās tajā un ar mātes palīdzību mudīgi sakārtoja savus matus. Tad viņa ieraudzīja savas kleitas atplēsto stērbeli un aiz bailēm nobāla. Onkulis Kārlis mudināja iet iekšā. Saņēmusi ar roku vainīgo vietu, viņa gāja uz priekšu. Pie zāles durvīm māti saķēra zem rokas kāds tievs, garš studentīņš un viņu pašu kāds zems, resns. Onkulis nāca mierīgi iepakaļ viens pats.

Balva ar tantī Alisi vairs nebija saredzamas. Gaida ieraudzīja tās tikai tad, kad studenti, vedēji, viņas atsēdināja tām līdzās viņā zāles malā.

Gaidai raibs vien gāja gar acīm, un viņa domāja tikai par savu atplēsto svārku stērbeli.

— Balva, mīļā, nāc man līdz uz dāmu istabu, tu man, no automobiļa kāpdama, nomini stērbeli . . . nāc palīdzi piešūt, — Gaida lūdza.

— Lūdzu, liec mani mierā! — Balva nepakustēdamās klusā balsī īsi atbildēja, turpinādama raudzīties uz zāles vidu kungu pūlī. Viņa nervozi vēdināja ar vēdekli, kaut gan vēl nemaz nebija karsts.

Gaida izbrīnījusies uzskatīja Balvu, it kā viņu vairs nepazītu. Tad ar to pašu lūgumu griezās pie savas mātes, un abas aizgāja uz dāmu istabu.

Kad viņas pēc brītiņa atnāca atpakaļ, tad mūzika spēlēja jau pirmo polonēzes takti, nebija vairs ne tantes Alises, ne Balvas, acīm redzot, tās jau bija angažētas un aizgājušas ar saviem kavalieļiem. Drīz arī pagāja garām daktera Gobas kundze ar kādu vecāku tieviņu studentu zem rokas. Liels, raibs puķu pušķis ar lentu līdz zemei viņai bija rokā. Viņa pa brīžam piebāza pušķi pie deguna un žēlīgi pasmaidīja uz sava sīkā kavalieŗa pusi. Balvu Gaida nekur nevarēja ieraudzīt.

— Žēlīgais Dievs, jau dejo! . . . mācītāja kundze it kā ievaidējās. — Vai tev, bērns, tiešām nav neviena pazīstama?

— Neviena, — Gaida atteica, un asinis viņai sakāpa vaigos. Viņa, vienaldzīga izlikdamās, skatījās visapkārt, kā pēc palīdzības meklēdama, bet nekur nevarēja saredzēt pazīstamu seju. Ak, kamdēļ viņa bija šurp nākusi! . . . Lūk, arī Balva pagāja garām ar advokātu Purmalu un pasmaidīja uz viņas pusi. Gaidas lūpas sarāvās nedabiskā smaidā Balvai pretī . . . Kaut taču kāds, kaut kāds maziņš, nlecīgs nāktu, kaut vai tas pats ze-

mais resnais, kas viņu ievēda, viņa būtu tik pateicīga tam . . .

Tas bija briesmīgi — tā sēdēt kā uz kvēlošām oglēm. Un māte līdzās klusu vaimanāja. Tas bija nepanesami! Nekad, nekad viņa vairs nenāks uz balli!

Gaida nervozi žņaudzīja kabatas drāniņu rokās, plucināja sava vēdekļa mežģines . . . vēdināties viņa negribēja, — viņa bija novērojusi, cik tas ar Balvu izskatījās nemotivēti — tagad, pašā balles sākumā. Viņa piespiedās ārēji izlikties mierīga, jā, vienaldzīga, un pieņēma tādu nicīgi garlaicīgu seju . . .

— Gaida, skaties jel laipnāk! — māte čukstēja līdzās.

— Ak, lūdzu, liec mani mierā! — Gaida klusi atcirta un nemierīgi pakustināja ar vēdekli, tad aprāvās. Viņai tiešām metās drīz silti, drīz salti.

Pāri viens pēc otra slidēja garām, slaidiem soļiem, kā slidodami pa gludo, spīdīgo parketu. Kājas Gaidai sāka cilāties mūzikas taktī, — viņa tās saspieda cieši kopā un sakoda zobus. Tas bija vairāk nekā fiziskas sāpes kāju pirkstu galiņos ziemā laukā, saltumā . . .

Viņa pameta biklu skatu uz zāles vidu un ievēroja, ka kāds dejas vadonis ar lielu gaļu lentu pie krūtīm sarunājās ar kādu fuksīti, uz viņu šurp skatīdamies.

— Ha, viņš komandē uz mani šo dejojāju! — spējs kauna sārtums atkal pārklāja Gaidas vaigus. — Es — neiešu, es atteikšu . . .

Ā, paldies Dievam, tur pa durvīm ienāca viens pazīstams — Ēriks Vilnis ar māti un tēvu. Kaut tas viņu būtu ieraudzījis! Viņa redzēja, ka onkulis Kārlis no zāles vidus tiem pagājās pretī, sasveicinājās, un, paņēmis zem rokas Viļņa kundzi, nostājās polonēzes rindā.

Ēriks ar tēvu palika zāles vidū stāvam un visapkārt skatāmies. Viņš meklēja vēl skaistāko no palikušajām.

— Ak, kaut viņš mani ieraudzītu! Kaut viņš nāktu! Labais, mīlais Viļņa kungs.

Ēriks Vilnis, it kā sadzirdējis šo Gaiņas sirds saucieni, pagriezās galvu uz viņas pusi. Viņš to ieraudzīja un priecīgi sakustējās. Tad parāva savu tēvu pie rokas, un abi tuvojās. Gaidai sirds aiz priekiem iedrebējās.

Ēriks Vilnis stādīja mācītāja Gobas kundzei priekšā savu tēvu, Gaida viņu jau pazina.

— Cik tas dīvaini, cienījamā kundze, mēs esam gandrīz vai radi un vēl nepazīstamies, — vecais Viļņa kungs teica un tad, paņēmis māti zem rokas, aizgāja polonēzē.

— Vai es drīkstu cienījamai jaunkundzei piedāvāt savu roku? — Ēriks galanti paklanījās.

Gaida bija gatava viņu apkampt abām rokām.

— Jā, es vēl esmu brīva, es jau te neviena nepazīstu, — Gaida klusi atteica.

— Šim apstāklim man jāpateicas par laimi būt jūsu pirmās balles polonēzes kavalierim, neskatoties uz to, ka nāku par vēlu. Jūsu dāmas mūsu automobili stipri ilgi aizturēja . . . mana māte jūs bārs, kad sastaps.

— Šoreiz vainīgs bija onkulis Kārlis, tas bija aizmirsis laikus apgādāt baltu kakla saitī, tas aizkavēja mūs veselu pus stundu, — Gaida bērnišķīgā vaļširdībā izplāpāja.

Ēriks ar labpatiku noskatījās savā dāmā un tikko manāmi piespieda ciešāk viņas rociņu sev klāt. Gaida bija viņam pateicīga! Nekad tas viņai tik labs nebija izlicies kā šovakar. Viņa, it kā pētīdama, laipni skatījās taisni viņam acīs, kad tas kādā figūrā stāvēja viņai iepretim.

— Jūs mani pirmīt, it kā brīnīdamās, apskatījāt, Go-

bas jaunkundze, sakait, ko jūs domājat? — Ēriks vēlāk prasīja.

— Kad?

— Kad es jums pretīm stāvēju tur viņā stūrī, Gaida iesmējās.

— Ak tad! Es skatījos jūsos, un man likās, it kā es jūs tikai pirmoreiz redzētu, es brīnījos un lūkoju atcerēties, kas tas varētu būt, tas svešais, ko es pie jums vēl nebiju ievērojusi līdz šim.

— Vai tā bija kāda laba vai slihta īpašība, sakait atklāti!

— Es taisni domāju: cik labs tas Viļņa kungs, ja viņš nebūtu atnācis, tad tu paliktu sēžot.

Ērika Viļņa seja izstiepās gaŗāka.

Gaida to manīja un apjuka. Viņa taču nebija gribējuši viņu aizvainot, gluži otrādi.

— Un tad es redzēju, ka jūs esat daudz skaistāks par Purmala kungu, kuram līdzās jūs stāvējāt, — Gaida plāpāja tālāk.

Ēriks paklanījās.

— Paldies par komplimentu! — Viņš aizgāja kungu rindā.

Gaida palika viena starp svešām dāmām. Viņa jutās ļoti neveikli. Balva pagāja gaŗām un iečukstēja:

— Neatņem nu manu kavalieri!

— Vai Purmalu?

— Nē, Ēriku.

Balva pazuda atkal pūlī.

Bet kur viņš palika, Ēriks? Gaida ilgodamās meklēja acīm pēc viņa. Viņš atkal nāca.

— Es jūs nemaz vairs nevarēju sagaidīt, es baidījos,

ka jūs atkal man būsit pazudis — Gaida vaļsirdīgi atzinās.

— Es nekad no jums nepazudīšu . . .

Gaida pasmaidīja. Abi saķērās un gāja atkal pāros.

— Vai drīkstu aicināt uz pirmo kadriņu? — Ēriks jautāja.

Gaida gribēja sacīt — uz visām, bet apķērās un patsniedza viņam savu dejas karti. Viņš ierakstīja savu vārdu.

— Un, ja jūs atļaujāt, tad kā pateicību par izglābšanu no polonēzes posta es izlūgtos arī pēdējo.

Gaida smaidīdama pamāja ar galvu.

— Manis pēc vai visas.

Ēriks bija laimīgs. Gaida arī.

Tagad viņa vismaz bija droša par sākumu, tagad vairs tā gluži līdz pamatam izgāzties viņa nevarēja; par tālāko gan Dieviņš gādās un drusku arī Ēriks Vilnis varbūt.

— Man teica, jūs, Viļņa kungs, liekot gala eksāmenus un uz balli nebūšot.

— Es dabūju zināt, ka jūs arī būšot ballē, un tad es nevarēju palikt Mētrainē sēžot pie grāmatām . . . un, lai vai izput viss gala eksāmens, — es esmu šeit.

Atkal dejas priekšnieks šķīra pārūs. Tad atkal visi sastapās, un tad polonēzes takts pārgāja saldi šūpojošā valša meldijā.

Ēriks ar Gaidu dejoja bez pārtraukuma, kamēr skaņas klusi izdzisa. Tad viņš aizveda Gaidu uz viņas vietu, kur jau sēdēja māte ar Balvu un Purmalu. Gaida sasveicinājās ar Purmalu un nogurusi atsēdās. Ēriks palika viņai līdzās stāvam. Mācītāja kundze uzskatīja apmierināta Gaidu.

Daktera Gobas kundze pienāca uz īsu brīdi, bet, re-

dzēdama, ka Balvai labi klājas, atkal aizgāja pie citām goda dāmām palīgā rīkoties. Pienāca arī vecais Vilnis ar kundzi, un visi sarunājās kādu laiku. Tad Viļņa kundze, ieraudzījusi savu draudzeni Cepļa kundzi, atvainojās un ar vīru aizgāja sasveicināties ar Cepliem.

Spēlēja kādu modernu deju. Purmals šoreiz aicināja Gaidu. Ēriks modernās dejas nemācēja un palika sarunādamies ar Balvu, kas bija ļoti nemierā, jo cits neviens neiedrošinājās nākt viņu aicināt, kad tā sarunājās ar kādu. Gaida drīz atgriezās ar Purmalu, kas paņēma Balvu. No zāles vidus onkulis Kārlis pieveda kādu kungu.

— Kollega Strauta kungs vēlas ar tevi iepazīties . . .
Gaida, mana brāļa meita.

— Vai drīkstu jums, Viļņa kungs, laupīt jūsu dāmu uz kādu mirkli? — Dakteris Strauts laipni prasīja.

Ēriks paklanījās un pamāja ar galvu.

Gaida ar dakteri Strautu aizgāja dejot. Kad viņa atnāca atpakaļ, tad Vilnis viņai stādīja priekšā kādu studentu Pazaru.

Gaida izbrīnījusies uzskatīja svešinieku.

— Students, inženieris Ilmārs Pazars, — Ēriks vēlreiz atkārtoja. — . . . Pazars? . . . un es domāju, ka jau būtu jūs kaut kur redzējusi . . . Students Pazars paklanījās otrreiz.

— Taču, Gobas jaunkundze, ja labi padomāsīt — varbūt atcerēsities.

— Nē, es jūs, diemžēl, redzu pirmoreiz.

— Ja drīkstu lūgt, apiesim vienu riņķi, varbūt tikmēr jūsu domu asociācijas sāks darboties.

Abi gāja. Ēriks Vilnis viņiem noskatījās pakaļ. Viņi apdejoja vienreiz zālei apkārt, tad pagāja atkal garām smaidīdami.

— Nu viņa ir atcerējusies to brīdi, kur viņu pirmoreiz ir skatījusi . . . — Ēriks pie sevis nodomāja un pirmoreiz nožēloja, ka neprot dejojot jaunās dejas. Tik apbrīnojami skaisti viņi abi dejoja — Gaida un Ilmārs Pazars. Nevienu pašu viņš vairs nestādīs viņai priekšā!

— Onkul Ērik, kā būtu, ja mēs izlaistu kādu pusloku?
— Balva aicināja Vilni.

— Aizbildini, mīļā Balva, — es taču neprotu.

— Tu ar esi vecmodīgs teologs! —

— Es pateicos dieviem par to . . . Vai drīkstu jūs lūgt, Gobas jaunkundze? — Pazars, Gaidu iz rokām izlaizdams, dziļi palocījās Balvas priekšā.

— Ar prieku, Pazara kungs, — Balva smaidīja laipni pēc mātes priekšrakstiem un aizlidoja ar savu dejojātāju.

— Jums, Viļņa kungs, vajag būt ļoti garlaicīgi noskatīties, kad pats nevarat dejojot, — Gaida it kā nožēloja Vilni.

— Garlaicība, tas tas mazākais, bet ir vēl citas, daudz mocošākas sajūtas . . . es to tik tagad redzu, cik aplam esmu darījis, nemācīdamies jaunās dejas . . .

— Nāciet, es jūs mācīšu, šī spāniešu deja ir ļoti vienkārša.

Abi soļoja un griezās smiedamies un jokodami, un, kad bija zālei riņķis apkārt, tad Ērikam Vilnim spāniešu dejas māksla bija rokā.

— Gaidas jaunkundzei liels paidagoģiskas dāvanas, Gobas kundze. — Vilnis teica uz māti, kad abi piekusī atgriezās.

— Kad tikai atjautīgs un izveicīgs skolnieks, tad nav brīnums! — Gobas kundze atbildēja ar glaimu.

Dakteris Strauts pieveda Gaidai kādu jaunu dejojā-
ju, viņa aizgāja. Ēriks noskatījās pakal.

Atnāca Balva ar Pazaru un pārmeta Ērikam, ka tas
nav ar viņu dejojis, aizbildinādamies par neprašānu.
Ēriks atvainojās, ka Gaida nupat šo mācījusi, un, ja vi-
ņai nekas neesot pretī dejojot ar nemākuli, tad varot iet
vēl tagad.

Abi gāja.

Pazars atsēdās mācītāja kundzei līdzās un sarunājās.
Gaida atgriezusies atsēdās un vēdinājās ar vēdekli, ne-
maz uz Pazara pusi neskatīdamās.

Ēriks atveda Balvu atpakaļ un greizi noskatījās, ka
Pazars nemaz vairs netaisījās iet projām.

— Mums arī labi gāja, — Balva teica atsēzdamās.

— Gaidas jaunkundze, ja jums ir drosme, iesim vēl-
reiz, lai neaizmirstas, — Ēriks vedināja.

— Iesim! — Gaida pasmaidīja, un abi gāja divreiz
riņķī.

Mūzikas skaņas lēni, lēni it kā izkusa. Deja beidzās.
Gaida bija priecīga. Viņa varēja būt mierā ar sākumu.

Dakteris Strauts aicināja viņu uz pirmo kadriļu. Tā
esot aizņemta. Nu tad vismaz beidzamā būšot svabada?
Arī tā esot aizņemta.

— Tātad es nāku par vēlu! — dakteris nožēlodams
sacīja.

— Vēl ir citas brīvas, — Gaida smaidīdama sniedza
viņam pretī karti, — ja jūs tās neesat jau citur aizru-
nājis.

— Paldies Dievam, vēl ne! — Strauts priecīgi ierak-
stīja Gaidas kartē sev otro kadriļu.

Ēriks klusēdams novēroja Gaidu un atzina, ka uz

mata tikpat laipna viņa ir pret dakteri Strautu, studentu Pazaru kā pret viņu.

Nākošā deļā viņš nostājās zāles vidū un ne reizi nepienāca Gaidu aicināt. Gaida to nemaz nemanīja, jo deļotāju viņai bija vairāk, nekā vajadzīgs. Vēlāk kavalieri nogrupējās divās daļās: Balvai Purmals ar Pazaru, Gaidai Ēriks ar Strautu un citiem. Tad nāca vēl vienmēr jauni klāt, Gaida nemaz vairs neatminēja viņu vārdus.

Daktera Gobas kundze bija apmierināta, viņai vairs nebija ko bēdāt par meitas karjēru, un viņa nodevās pilnīgi savam goda dāmas uzdevumam. Mācītāja kundze bija laimīga, viņa redzēja, ka Gaida ar savu vienkāršo tērpu nemaz nepalika pakaļ Balvai, jā, viņai pat likās, ka tā brīžam cirta Balvai pāri.

Gaidai viss izlikās kā sapnis. Galva viņai griezās kā virpuli arī tad, kad nedeļoja. Viņa piepeši atradās it kā citā jūtu pasaulē. Visa pagātne acumirkli bija kā izdzēsta no atmiņas. Ar pūlēm viņa lūkoja atcerēties Valdi, un tad sirds mazliet iesāpējās . . . Ai, jā, ja viņš te būtu! Tad viņa deļotu ar viņu, tikai ar viņu vien . . . un pie mūzikas skaņām sakust ar viņu, — tam vajadzētu tik bezgala skaisti būt! Nekad viņa nebija ar viņu deļojusi. Jā, to iedomājoties, viņai tapa skumji ap sirdi. Visi šie ģīmji šeit viņai bija tik sveši, tik vienaldzīgi. Viņa skatījās visapkārt, — kas zina, vai taču viņš kaut kur kādā zāles kaktā nav paslēpies un nenolūkojas uz viņu. No Anītas viņš zina, ka viņa būs uz šo balli, un varbūt viņš tāpat kā Ēriks Vilnis nevarēja nosēdēt pie savām grāmatām un atbrauca. Viņš piepeši stāsies viņas priekšā un sacīs: „Vai driktu aicināt uz trešo kadriļu?” — Jā, jā — uz trešo, tā vēl bija svaba-

da, vienīgā. To viņa nedos nevienam, viņa gaidīs. — tā pieder viņam, — viņš nāks . . .

Tā Gaida domāja, kamēr dakteris Strauts viņai līdzās stāstīja kādu jocīgu notikumu, kuŗu tā nedzirdēja. Viņa tikai redzēja, ka toties viņas māte aiz neizprotamiem iemesliem bija tik pārāk laipna pret jauno dakteri un klausījās viņa jokos kā kādā jaunā evaņģelijā.

Balva staigāja apkārt ar Purmalu, Pazaru un Cepļu Reziņu.

— Vai neiesim arī mēs druscip pastaigāties, cienijamā jaunkundze? — dakteris aicināja.

— Ar lielāko prieku, — Gaida mehaniski atbildēja un ielika savu roku viņējā.

Viņā zāles stūri pie durvīm stāvēja Ēriks Vilnis, bet Gaida nelikās viņa redzam. Viņa zināja, ka tas viņu novēro. Viņi tērzēdami pagāja tam gaŗām vienreiz, otrreiz . . . Tad Gaidai kļuva gaŗlaicīgi un žēl arī Ērika. Trešo reiz, gaŗām ejot, viņa, it kā nejauši viņu ieraudzīdama, apstājās.

— Ā, Viļņa kungs, vai nenāksit ar mums? — viņa jautri aicināja.

Viņš gāja līdz.

Tad spēlēja priekšspēli pirmai kadriļai. Dakteris Strauts atcerējās, ka viņam vēl nebija dāmas, atvainojās un aizgāja.

Ēriks Vilnis klusēdams pārmetot uzskatīja Gaidu.

— Jūs, Viļņa kungs, izskatāties kā noguris, vai tik ātri jau?

Viņš klusēdams nedabiski pasmaidīja.

— Laikam esat pārpūlējušies ar eksāmeniem? — Gaida, nezinādama ko sacīt, prasīja.

— Man dara labu, redzot jūs sekojam manas dvēseles maiņām, cienījamā jaunkundze.

— Jūs pirmīt bijāt tik jautri, — Gaida garlaikodamās piebilda.

— Un būšu atkal, ja jūs man piegriezīsiet tikpat daudz vēribas kā pirmāk.

— Es negribu jūs izlutināt.

— To es redzu, tagad jūs lutināt citus . . .

Gaida apgriezās pret viņu un paskatījās viņam taisni acīs.

Abi klusēja kādu brītiņu un soļoja līdzās ritmiskos soļos.

— Gaida, man stāv prātā, kā vasaru jūsu iesvētīšanas dienā es apbēru jūsu galvu ar baltām rožu ziedlapiņām. Vai jūs atceraties?

Viņi klusēja.

— Tikpat balta jūs esat tagad . . . Jūs, maigā sniega pārslīņa! Tik balta, — tikpat salta . . .

Viņš runāja tik maigi, it kā viņu kur vilinādams.

— Vai jūs atceraties, vai jūs atceraties? . . . viņš atkal un atkal jautāja.

Nē, viņa neko neatcerējās.

Pāri sāka stāties kadriļā.

— Kas būs mūsu kontrdejotāji? — Gaida jautāja.

— Advokāts Purmalis ar Balvas jaunkundzi, — viņš īsi atteica, un drūmi skanēja viņa balss.

Deja sākās. Ēriks Vilnis bija tapis kluss. Gaida smējās un sauca viņu par ledus princi, kuŗa tuvumā sniega pārslas sasalstot par kristallu.

— Vajag tikai saules princim uzsmaidīt, — un sniega pārslas kūst, — Ēriks sacīja un īsi pasmaidīja.

— Jā, jā . . . Gaida apstiprināja un šķelmīgi pasmai-

dija pret Pazaru, kas dejoja iepretim līdzās ar goda dāmu — tanti Alisi. Tante pakratīja ar pirkstu un, it kā pievienodamās, pamāja ar galvu.

Gaida redzēja, ka Ēriks cieš, to redzēt viņai bija baudījums. Taš bija tāds savāds, neparasts prieks — darīt sāpes citam. Visu kadriju viņa bija jautra, runīga... arvien vairāk tā redzēja, ka viņas rokās ir otra cilvēka liktenis, un viņa plāpāja, čaloja viņam ausīs visādas blēņas un tukšas frazes, — viņa zināja, ka viņam bija vienalga, ko tā runāja. Viņa sajuta vajadzību rotaļāties ar uguni, kairināt, mocīt šo vīrieti, kas pirmais skrēja viņas rokās. Viņa juta, ka viņas pirkstu galiņi uiezēja un tirpa savādā tīksmē — ieurbties ar nagiem dziļi dziļi viņa miesā, to plēst un skrāpēt, lai asinis ar strauami plūst... tad — smiet, smiet nevaldāmā priekā.

Tā bija tagad viņas lielākā kaislība... Vai tā bija mīlestība?...

Kadriļa nobeidzās ar *grand rond*, kas ilga veselu pusstundu. Tā bija viena skraidīšana, raustīšanās un roku spaidīšana!... Visur, kur skats vien vērās — pazīstamas, draudzīgas acis smaidīja pretī... īsi, kaisli vārdi, pārgalvīgi smieklī... Jaunības liksme izšķērdīgi, devīgi lēja prieku visās sirdīs.

Trokšņainais *grand rond* kaprīzi nobeidzās ar īsu, maigu valsī.

Gaida jutās bezgala nogurusi. Kāju pēdas viņai dega. Gurdeni viņa soļoja no zāles viņa gala uz savu vietu. Ēriks Vilnis iepakaļus.

— Gaida, vai drikstu lūgt jūsu roku... — Vilnis strauji un rezolūti nostājās viņas priekšā. Viņa acis ar apskurbušu mirdzumu raudzījās viņā.

— Ar prieku, Viļņa kungs, — Gaida, viņam garām skatīdamās, uzlika savu roku uz viņa pleca.

— Es — lūdzu pēc jūsu rokas, — Ēriks Vilnis apjucis stostījās un nekustējās.

— Nu jā jel, — ar lielāko prieku valsēsīm, — viņa nepacetīgi to atkal pabīdīja.

Vilnis īsi, sausi iesmējās, tad viņš griezās un grieza viņu ārprātīgā virpulī, kaisli smiedamies viņai ausīs . . .

— Viņš nav vairs gudrs! — Gaida nosprieda, kad Vilnis viņu ar sparū nometa mātei līdzās uz krēsla un pats aizskrēja prom . . .

Dejotāji stāvēja arvien apkārt gaidīdami, sacenzdamies. Arī Balva bija vienmēr aizņemta. Viņa neredzēja Gaidu, Gaida viņu ne. Katrai bija savas personīgas intereses. Jaunatne drudzainā steigā tvēra katru prieku, dārgs bija katrs mirklis.

Otru kadriņu Gaida dejoja ar dakteri Strautu, Ēriks notālēm meta ugunīgus skatus uz viņu un citiem Gaidas pielūdzējiem. Gaida to redzēja gan un brīžiem pameta uz viņa pusi pa laipnam smaidam. Kā kaķis pell viņa neizlaida viņu no sava redzes loka . . .

Gaida aizraudamās dejoja, nevienam viņa neatteica, bet gāja ar visiem „ar lielāko prieku”, kā tante Alise bija mācījusi. Māte tagad gan lūkoja viņu aizturēt no pārmerības, bet viņa neklausīja.

— Tik labi, tik labi ir iztrakoties! — viņa sacīja mātei. Mācītāja kundze šaubu pilna pakratīja galvu. Kas gan Gaidai noticis?

Pienāca dakteris Goba, aicināja uz vakariņām, — tagad būšot lielā pauze.

Zāles galā uz paaugstinājuma bija klāts garš galds, pie kuŗa jau sēdēja vecais Vilnis ar kundzi un Ēriku,

lieltirgotājs Ceplis ar kundzi un meitām Zuzi un Reziņu, un pāris studentiem, jaunkundžu kavalieļiem. Dakteris Goba ar savām dāmām, advokātu Purmalu, dakteri Strautu un Pazaru atsēdās galda otrā galā.

Pie gaŗā galda valdija liela jautrība. Viņņa kundze un daktera Gobas kundze gādāja par jaunatnes omulību, vecie kungi — par atspirdzinājumu. Viņi paši bieži cilāja glāzes. Ēriks viņiem ticīgi turēja līdz.

Balva sēdēja ar Purmalu un nelikās redzot visu citu pasauli. „Onkuli” Ēriku viņa bija gluži aizmirsusi. Gaida sēdēja starp dakteri Strautu un Pazaru. Drīz viņa jokoja ar savu kaimiņu pa kreisi, drīz trieca ar otru pa labi, un pa lāgam uzmeta arī kādu skatu šķērsām iepretim pāri galdam Ērikam, kas savu īgno prātu gremdēja viņā un putojošā šampanietī, pūlēdamies būt pieklājīgi jautrs pret savām kaimiņnēm, Ceļņu Zuzi un Reziņu.

Vecais Vilnis greizi skatījās uz jauno Purmalu, tas bija dzirdējis par viņa ļaunprātīgajiem nolūkiem mašīnu rūpniecībā un ļoti nelaprāt saskandināja savu glāzi ar viņu. Arī Viņņa kundze nelikās labā omā, — tai nepatika, ka dēls tāds sabozies un ka tas diezgan negriezās ap košajām, bagātajām līgavām — Ceļņu jaunkundzēm. Tāds jau nu viņš reiz bija savādnieks — pāpriekš ar to teoloģiju un — lai Dievs nedod! — ja tāds būtu ar precību. Ar rūpēm viņa sekoja visu vakaru savam dēlam un tikai ar lielu diplomātisku izveicību tai izdevās viņu pie vakariņām nosēdināt starp abām Ceļņu jaunkundzēm.

Pazars pie galda aicināja Gaidu uz trešo kadriņu, bet tai ienāca prātā — gaidītais... Viņa izvairījās, ka

esot jau kāda sveša kunga aicināta, neatminot viņa vārdu... viņa ļoti nožēlojot...

Ari viņš to nožēlojot un tad nedejošot nemaz.

Pēc vakariņām spēlēja valsī, un jaunatne kā elektrizēta piecēlās no galda. Gaida aizgāja ar Strautu, Balva ar Purmalu, Pazars un kāds students aicināja Cepļu jaunkundzes. Ēriks palika pie galda sēžam un skatāmies raibajā pūlī — par lielām sirdssāpēm Viņa kundzei.

Tad spēlēja trešās kadriļas uzaicinājumu. Gaidas sirds ietrīsējās... Nu viņš nāks! — Jā, viņš nāks, — par to viņa bija pārliecināta.

Bet viņš nenāca. Viņa visiem bija atteikusi un paliks sēžot. Nē, to vien ne! Viņa skatījās apkārt nemiera pilnu skatu. Tur augšā sēdēja Ēriks Vilnis un it kā smīnēja. Zāles vidū stāvēja Pazars. Viņa pasmaidīja tam preti, viņš pienāca.

Vai viņas kavalieris šo aizmirsis? Vai to neuzmeklēt? Nē, lai tas paliekot, viņa iešot labāk ar šo. Viņš acumirkli sadabūja kontrdejošos, kādu studentu ar Cepļa Reziju.

Atkal viņš nenāca!... Gaidas sirds vēl pēdējo reiz žēli noskanēja.

Lai viņš paliek, man viņa nevajag! Gaida griezās riņķī kā sniega pārslīņa, vēja svaidīta.

— Vai jūs, Gobas jaunkundze, ticat liktenim. — Pazars dejā prasīja.

Nē, viņa neticot.

— Bet es ticu. Ir sapņi, kas apbrīnojami piepildās, ir vārdi, kas neaizmirstas un dara iespaidu uz visu cilvēka psihi, ir skati, fatāli skati, kas ieurbjas dvēselē... ir acis, kurām jāseko...

Ha—ha—ha! cik pazīstami šī dziesma skan! — Gaida smējās un sniedza roku Rezijai.

— Es atceros vienu skatu, — viņš turpināja, kad viņa atgriezās, — tas bija saltā ziemā . . . Kāda maza, nosalusi meitenīte man to uzmeta. Es redzēju, ka viņai sirds aiz saltuma sāpēja — mana iesāpējās aiz simpatijas, žēlabās . . . Es gribēju meitenīti sasildīt — ar vienu siltu skatu, viņa mani atraidīja, viņa bēga. Es sekoju viņai un sekošu . . .

— Ha! tad jūs tas bijāt — tas uzbāzīgais students viņā ziemā vakarā pie teātra? Kā es uz jums skaitos, ka jūsu dēļ nedabūju biļeti uz teātri.

— Jūs bēgāt, bet jūs — neizbēgsit! . . . Es jūs milu . . .

Gaida pazuda acumirkļi . . . Meli! maskarādes joks . . . skurbums . . . Šeit nav tam vārdam vietas!

No studenta Pazara Gaida bēga kā no uguns. Viņa lidoja no viena rokām otrās — visās tā jutās silti un labi. Ak, dejot jau tāpat par sevi bija tāds prieks!

Spēlēja pēdējo kadriju. Gaida to bija apsolījusi Ērikam. Bet viņš sēdēja pie galda un nekustējās. Gaida paskatījās uz viņa pusi, bet viņš to likās neievērojam. Tad tā redzēja, ka pie viņa piegāja dakteris Strauts un abi dedzīgi sarunājās.

Ēriks piecēlās un tuvojās viņai.

— Atvainojiet, es biju piemirsis, ka man ar jums jādejo, — Ēriks teica pastīvu mēli.

— Man ļoti žēl, ka jūs to atminējāties, — Gaida asi atcirta.

Ēriks visu laiku bija drūms, un, kad viņš stūrgalvīgi palika sabozies, tad Gaida, dejā krustojoties, visu savu laipnību dāvāja savam kontrdejošajam Strautam.

— Ar ko jūs dejojāt trešo kadriļu? — Ēriks piepeši ieprasījās.

— Ar — saules princi, — Gaida smaidīja.

— Brīnums, ka neesat vēl pavisam izkususi viņa skāvienos!

Gaidai nāca nevaldāmi smieklī.

— Ha—ha—ha! es pašlaik atkal salstu kramā, — es kristalizējos, — viņa teca un paraustīja viņu nerātņi aiz elkoņa, — nu, ejiet nu uz priekšu, mans ledus princi!

Viņš pagāja savu tūri ar kontrdāmu, tad atgriezās pie Gaidas un saņēma viņas rokas cieši kā krampjos. Gaida gandrīz vai iekliedzās.

— Mežonis! — viņa klusu bārās.

— Ļaunā Kirke! Kurp tu mani vilini! — Ēriks čukstēja.

— Sāpēs... — Gaida tāpat atbildēja.

Kad beidzamā tūre bija galā, viņa atvadījās no savas kontrdāmas, pasmaidīja pret Strautu un, nerātņi „ardievu” pasacījusi, uzgrieza Ērikam muguru. Ieraudzījusi, ka uz viņu glūn atkal Pazars, viņa pieskrēja pie Balvas, kas ar saviem kadriļas kavalieŗiem vēl stāvēja zāles vidū.

Balle tuvojās beigām. Spēlēja vēl kādas modernas dejas. Jaunieši vēl drudžainā steigā mainīja dāmas un griezās kā prieka skurbumā.

Ēriks sēdēja pie galda. Gaidai kļuva viņa žēl, — par daudz tā bija viņu kaitinājusi, un viņš taču bija bijis tik labs pret viņu... Viņa piegāja un laipni piedāvāja viņam pēdējo deju.

— Es negribu, — Ēriks nelaipni rupji atteica.

Gaida pasmaidīja ironiski un atsēdās drusku tālāk, mātei un onkuļam Kārlim līdzās. — — —

— Cik jauki ir ballē! Gaida, es esmu laimīga... kad tu zinātu! — Balva noslēpumaini teica.

— Jā, bija jauki... bet es esmu līdz nāvei piekususi,
— Gaida pa roku galam nosvieda kurpes istabas kaktā.
Balva lepni, pašapzinīgi paskatījās uz Gaidu.

— Tik labi kā man, tev nevarēja būt, — viņa piemināja.

— Kā tu domā?

— Vai tu arī — saderinājies?

— Nē, es — atteicu, — Gaida izgudroja.

Viņai bija nepatīkami, ka Balva gribēja sacīt, ka tā esot saderinājusies un viņa ne.

— Ej, ej, kam tu atteici? — Balva ziņkārīgi ieplēta acis.

— Kam kurvi dod — tas ir noslēpums.

— Bet es, es esmu līgava.

— Kam?

— Es arī neteikšu, tas vēl ir mūsu noslēpums.

— Kas viegli uzminams.

— Nu, mini!

— Pazars? — Gaida tišām teica.

— Nē. Ha-ha-ha! tas jau tik sākumā ap mani tinās, pēc piemētās tev. Vai viņš tevi bildināja?

— Fui nē, tāds puika! — Gaida it kā atzvainota sa-kustējās, palaida vajā savu grieķu mezglu un ātri, ne-vīžīgi sasukāja ar susekli savus garos matus.

— Nu, mini tālāk! — Balvai ļoti gribējās, ka Gaida uzminētu.

— Es nezinu, man nebija vaļas sekot tev.

— Tad lai tas paliek mans noslēpums.

Balva vēl izskrēja pie mātes.

Gaida noģērbās un smagi iekrita gultā, segu cieši pārvilkdama pār galvu. Viņai bija salti, un kājas tā sāpēja.

Kad Balva pēc kādas stundas ienāca, Gaida jau gulēja cietā miegā.

JAUTRA SEZONA.

Pirmās balles iespaidi vēl ilgi jaucās pa Gaidas galvu. Pēc pirmajiem spožajiem panākumiem viņa aizrāvās ar jautro sadzīvi. Balle sekoja ballei. Gaida ar Balvu gandrīz nemaz vairs nemācījās. Pirmās balles pielūdzēji palika Gaidai uzticami visu ziemu; tiem pievienojās vēl kādi citi, un Gaida jutās kā maza iekārotāja. Tikai Ēriks Vilnis vairs nerādījās. Viņš, toreiz no balles pazudis, ieprima kā ūdenī. Gaida tikai zināja, ka viņš tagad Tērbātā un liek gala eksāmenus. No Pazara viņa bēga. Viņš tai sekoja kā ēna ar savu hipnotizējošo skatu, — tai bija bail no viņa.

Balvas visa interese tagad koncentrējās gandrīz vienīgi ap Purmalu. Ka tas viņas izredzētais, tas drīz vairs nevienam nebija noslēpums.

Arī pie Gobām mājās tagad bieži bija visādas viesības, dzīras un svinamas dienas. Tagad, kur Balva bija puslīdz droši apgādāta, tante Alise rūpējās arī par Gaidu.

— Dakteris Strauts ir zolīds kungs, — tā viņa bieži to slavēja Gaidas klātbūtē.

— Jā, jā, kolēģa Strauts ir vērtīgs cilvēks, — arī onkulis Kārlis piebalsoja.

Valdis likās savu dominējošo vietu Gaidas sirdī zaudējis. Viņa gribēja otrreiz samīlēties. Kādreiz viņa lūkoja sev iestāstīt, ka mīl dakteri Strautu, un tad uz kādu laiku piegriezta tam visu vērību, priedādamās, ka

Pazars tad aiz greizsirdības cieta. Bet drīz viņa sajuta, ka Strauts viņai tikpat vienaldzīgs kā citi.

Dzīve šoziem virpuļoja trokšņaini kā pavasarī strauts pār oļiem Vilku gravā. Gaidai likās, ka viņas sirds ir pārsāpējusi. Viņas dvēsele, cietusi pirmo lūzumu un savās pirmajās svētajās jūtās aizvainota, bija kā aptaustīta tauriņa spārniņš, zaudējusi kādu daļu no sava skaidrā mirdzuma. Viņa vairs nebija tik kautrīga, atturīga, sāka ievērot citu vīriešu lakstošanos un pamazām tāpat atbildēt, ar saltu apdomu viņa koķetēja un nodevās flirtam. Bija arī kritiņš viens otrs slepens skūpstis — rotaļās, klusā salona kaktā... Tas viņas sirdsapziņu nemocija, — viņas pirmais skūpstis bija skūpstīts — un apsmiets. Skūpsta svētums bija izpostīts. Jā, viņa lauzta sirdis kā skalus. Viņai bija prieks mocīt savus pielūdžējus, tos sevi iemīlināt un tad — atraidīt. Nīst, atriebt viņai darīja prieku.

Visu ziemu Gaida spēlēja šausmīgo spēli — kaķis un pele, un drīz ieguva saltas koķetes slavu.

Ar Korinnu Gaida bija sanīdusies, jo tā viņai pārmeta viņas tukšo, vieglprātīgo dzīvi. Korinna ar Vaironu pa svētdienām bieži brauca uz Mazpili, kamēr Gaida ar Balvu amizējās pa Rīgu.

Ar Anitu Gaida sarakstījās reti, tikai kādreiz paliešamās ar savām balles uzvarām. Anita īsi atbildēja, — viņai tagad bija gluži citas intereses, cita pasaule, par kuŗu Gaida no Vairona dabūja dzirdēt pa ausu galam noslēpumainas ziņas.

Pa Ziemas svētkiem Gaida uz Randavu nemaz nebrauca, viņai bija Rīgā tik daudz izrikojumu priekšā. Tēvs arī neko nepretojās un aizveda puikas vienus pašus uz mājām.

Gaida vairs nesēroja. Valža fotografija gulēja dziļi apslēpta kumodes atvilktnes dibenā. Kad kādreiz nejauši uz to uzdūrās, tad tādas nepatikamas trīsas viņu pārņēma, it kā kāds uz sāpīgu vietu būtu uzminis, un, uz ģimetni nepaskatījusies, to iebāza vēl dziļāk atvilktnē.

Ar Balvu Gaida par Valdi nemaz vairs nerunāja, bet tikai par saviem jaunajiem pielūdzējiem. Darbā Gaida kļuva pavirša, samācījās ar steigu uz liecībām un, tā sakot, turējās tikko „virs ūdens”. Tāpat gāja arī Balvai, un Korinna ar mazcieņību noskatījās šādā draudzeņu seklumā.

Pēc svētkiem skolas gads turpinājās tādā pašā garā. Balles, teātri, koncerti, viesības mainījās raibā virknē.

Janvārī Rīgā ieradās Ēriks Vilnis, nolīcis gala eksāmenu. Kad viņš pirmoreiz atnāca pie Gobām, Gaida bija laipna pret viņu, it kā nekas viņu starpā pirmajā ballē nebūtu noticis. Jā, viņa arī tiešām neatminējās nekā sevišķa.

Ēriks sāka nākt biežāk uz Troņmantinieka bulvāri. Tad Gaida pēc iespējas atrāvās savā istabā. Pēc kāda laika viņš atkal pazuda. Dzirdēja, ka viņš aizbraucis uz ārzemēm papildināties savās teoloģijas zinībās Vācijā, kur bija nodibinājušās dažādas teoloģiskas strāvas, tad uz Šveici, kurienes mācītāji ar savu brīvo reliģijas mācību sāka iegūt pasaules slavu.

Gaida ar prieku redzēja viņu nozūdām no sava apvāršņa.

Kādā labdarības bazārā dakteris Strauts pie Gaidas galda izpirka tukšu visu savu maku un oficiāli piedāvāja Gaidai savu sirdi un roku.

— Jūsu bildinājums, daktera kungs, man dara lielu

godu, bet es viņu nevaru pieņemt, — tā Gaida bija atteikusi. Pēc kam izkritušais dakteris bija nozudis no skatuves.

— Kā migla izgaroja, — onkulis Kārlis teica, nevarēdams saprast, kas ar kollēgu uzreiz noticis, ne vairs mājās nāca, nedz arī citur kur to varēja sastapt.

— Gaida, vai tu ko nezini? — tante Alise apjautājās.

— Es nezinu, — es tik dzīvi par viņu neesmu interesējusies, — Gaida atbildēja.

— Tāpēc laikam viņš arī nozudis, — daktera onkulis uzstādīja savu diagnozi.

— Es dzirdēju, viņš aizbraucis uz ārzemēm speciāli zēties, — Balva piebilda.

— Nevar būt! — tante Alise šaubījās, — tad viņš būtu nācis atvadīties, — —

Īsi priekš Lieldienām Gaida trešā skolas gada ceturksnī dabūja matēmatikā nepietiekamu atzīmi — pirmoreiz. Pēc tam viņa it kā atmodās no sava balles drudža skurbuma un piepeši atmeta ar roku visām ballēm un viesībām. Negāja nekur, atkal sēdās pie grāmatām un strādāja tikpat drudžaini, kā bija ballējusies. Viņai ienāca prātā, ka viņu pie eksāmena varētu nepielaist, vai viņa varētu izkrist. Tādu kaunu viņa nevarēja iedomāties.

Pret pielūdžējiem viņa tapa skarba un nepieejama; viņa aizbildinājās ar nevaļu un strādāja cītīgi.

Arī Balvai balles drudzis bija pārgājis un, negribēdama palikt Gaidai un Korinnai pakal, arī viņa gatavojās uz eksāmeniem.

Ar Korinnu visas trīs izlīga un strādāja atkal kopā. Tikai retumis Gaida ar Balvu vēl pārrunāja pagājušās ziemas svarīgākos notikumus.

— Jautra sezona tā gan bija, kā vēl neviena! — Balva ar prieku atcerējās.

— Jā, jā, — jautra sezona, — arī Gaida atzina un it kā ironiski pasmaidīja.

— Kad tik nu neiznāk jautrs romāns ar bēdīgām beigām, — viņa piemetināja.

— Kas par bēdīgām beigām tad vēl var būt?

— Nu, tas pats eksāmens.

— Ak, tas man vienalga, mācītājs laulāšanai diplomu neprasa.

— Man gan nav vienalga.

— Jā, kāpēc tad tu tā rotaļājies ar sirdīm un nevienas nopietni nesaistīji pie sevis, tev jau viņas tā pretim skrēja kā balti baloži.

— Un visi garām aizlaidās! — Gaida iesmējās.

— Tu pati tā gribēji. Gaida, vai tu vēl neesi aizmirsusi? Man tā vien liekas, ka tu tādēļ biji dažreiz tik nedabiski, pārgalvīgi jautra, tā arī Alberts domāja.

— Kā? Tu laikam arī savam Purmalam esi izplāpājusi? — Gaida ar skatu urbās Balvā.

Balva nosarka.

— Piedod, mīļā, Alberts tā interesējās par tavu likteni, viņš nevarēja saprast, kādēļ viņa draugam Strautam bija tik maz panākumu pie tevis. Es tad viņam drusku uzticēju, ka iemesls ir tava nelaimīgā mīlestība... pret kuŗu, to es neteicu, jā — nūdien ne.

Gaida dusmīgi sarauca pieri.

— Saki nu labāk taisnību, ka visu esi izteikusi, ko es tev uzticēju, plāpa gatavā!

Balva nokaunējusies klusēja. Gaidai kļuva draudzenes žēl.

— Nu, kad jau tu uzticēji, tad vienalga, vai visu, vai kādu daļu. Smuki tas nebija, bet — tādas jau mēs, sievietes, esam un tāda mūsu draudzība.

— Gaida, piedod lūdzama, viņš neteiks nevienam.

*

*

*

Kādu svētdienas vakaru Vairons no Mazpils pārbrauca agrāk nekā citkārt, ar visai nopietnu ģīmi. Gaidai tas tūdaļ dūrās acīs, un viņa ar nemieru prasīja, kas noticis.

Vairons pastāstīja bēdīgu ziņu. Pulciņa organizācija uztieta, pulciņš slēgts, apcietināti daži biedri, daudzi izslēgti no skolām, starp citiem arī Anita, Zigurds un Ilgons. Anitu esot tēvs pārvedis uz mājām. Ilgonu Zvaigznes kundze izdzinusi no savām mājām, un Mirta nu esot gluži slima aiz bēdām. Vairons bija tik uztraukts un nobēdājies, it kā viņu pašu būtu ķērusi šī liksta.

Gaidu šīs ziņas ļoti pārsteidza. Anitas liktenis viņai vistuvāk gāja pie sirds. Nabaga Anita! priekš paša abiltūrija tā bija izslēgta, ko nu darīs! Vairons gandrīz vairāk bēdājās par to, ka nebija Anitu sastapis. Viņš lūkoja pierunāt Gaidu braukt kādu svētdienu uz Randaļu Anitu mierināt. Bet Gaidai nebija vaļas. Viņa tikai uzrakstīja Anitai ļoti sirsnīgu vēstuli, un Vairons lūdza ielikt iekšā arī no viņa kādu zīmīti. Gaida ar prieku to izdarīja, atcerēdamās, kādu lomu Anita spēlējusi, kad viņa sarakstījās ar Valdi.

Visādas baumas gāja par Mazpils skolnieku pulciņa slēgšanu. Teica, ka „konspiratīvā” dzīvokļa saimnieks, alus bodnieks, pats esot uzdevis, sakaitināts par to, ka dabūja zināt, ka skolnieki, bez alus no viņa dzertuves,

nēmuši vēl arī citus reibīgus dzērienus, kādēļ viņa alus tīcis mazāk patērēts. Pēc citām tenkām aizdomas bija par kādu provokāciju, atkal citām — vecāki nākuši uz pēdām un gādājuši par slēgšanu. Tādā un vēl dažādā kārtā lūkoja izskaidrot katastrofu. Stāstīja arī par visādiem romantiskiem sarežģījumiem...

Korinna bija ļoti uztraukta un nezināja, ko iesākt. Viņa jutās it kā līdzvainīga, un tas viņu nospieda, ka viņa bija izgājusi sveikā bez soda. Viņa rakstīja garas garas vēstules gan uz Mazpili Mirtai, gan uz Randavu Anitai.

Bet eksāmenu laiks tuvojās, Mazpils notikums tika aizmirsts.

Purmals pie Gobām bija gandrīz vai ik vakarus un kavēja Balvu mācīties. Gaida bieži strādāja viena pati zilajā istabā vai pie Korinnas.

Meitenes bija apkrautas visādiem darbiem: bija viņām gan parauga stundas, gan jānodod visādi konspekti un apcerējumi. Gaida strādāja tagad caurām naktīm. Brīžiem viņu pārņēma bailes par izkrišanu.

— Ko tu bīsties nieku! Balva viņu mierināja.

— Tev nieks, man ne, — es neprecēšos, man vajag diploma.

— Gan jau apprecēsies!

— Uz „gan jau” nevar dzīvi celt.

— Tu domā uz diplomu var?

— Tas nepieciešams tomēr ir, lai vai kā.

— Māksliniecei, kā tev, — tas nav vajadzīgs.

— Es varbūt studēšu.

— Medicīnu?

— Kādēļ medicīnu?

— Nu, visas studē medicīnu.

— Vispirms ne visas, un es — man patīk labāk paidagoģija nekā tas slaktera amats. Tu nevari iedomāties, Balva, kā man bail no tiem eksāmeniem, Tu zini, Azbukins uz mani ieēdies.

— Jā, viņš necieš tavas pretrunas; tu jau arī par daudz viņu kaitini, tad tev tas nav saprotams, tad atkal cits, un kāpēc tas tā un kālab ne citādi? Vai viņam vaļš ar tevi tik daudz nodoties. Ja mēs visas tā viņam plītos virsū ar mūžīgiem jautājumiem, tad viņam vajadzētu pušu rauties.

— To metalla plati viņš man vēl no septītās klases nav piedēvis, un viņš arī ir eksāmenatoru komisijā.

Balva iesmējās.

— Ak to plati, par kuru es dabūju pieci.

— Un es dvoiku.

— Jā, kādēļ tu nosauci par bleķi manu izrēķināšanu.

— Tas ir arī bleķis, — ka metalla plate nokristu no jumta, zemei griežoties. Arī Korinna domāja, ka tas nevarētu būt, drīzāk tad ar izplešanos dienā saules siltumā un saraušanos naktī atdziestot, — tā viņa pamazām slīdētu uz leju.

— Ha-ha-ha! — Balva iesmējās, — bet Korinna dabūja tikai četri, un es — pieci.

— Man izliekas absurds kā viens, tā otrs, — Gaida sāka atkal uztraukties.

— Pag', kāds tad bija tas uzdevums, ka neprasa eksāmenā. Es tev, Gaida, ieteicu atkāpties no savas pārliecības.

— Nē. Lai zeme simtreiz griežas ap savu asi, tādēļ vēl nekāda metalla plate nenokritīs no jumta, drīzāk Azbukins, kad viņa galva griežas riņķī, vēlu pārnākot, izkritīs pats no savas gultas.

— Kā bija? es gribu iegaumēt, — Balva plijās virsū.

— Kā bija? He—he... Sacīsim, dīvaina parādība man gadījās, he—he... — Gaida taisīja pakaļ Azbukinu.

— Es reiz uzliku uz jumta vienu diezgan smagu metalla plati. Pēc kāda laika — skatos — he—he... plate nokritusi zemē. Ka te bija darbojušies kādi dabas spēki, par to nav ne mazāko šaubu. Bet kādi dabas spēki tie bija? Kas to izrēķinās, tas dabūs pieci.

— Ha—ha—ha! Balva iesmējās pilnā kaklā, — uz mata Azbukins! Tik nu, lūdzama, ja viņš tev vēlreiz prasa to, nesaki atkal, ka tas bija vējš jeb skurstenslauķis!

— Katrā ziņā. Bet man labi jāsamācās logaritmi, ka viņš mani neizgāž cauri, tad, nūdien, — man gals klāt.

— Ko niekojies!

— Nē, no Dieva tiesas, es to kaunu nepanestu. Tas Azbukins tagad man katru nakti rādās sapnī, — ka nav kāda nelaime...

— Man rādās — „Āžakakls.”

— Arī labi, man tikai viņš ir labvēlīgāks.

— Viņam jau maza vājība pret tevi.

— Fui, kad to iedomājos!

— Jā, tur es tevi apskaužu, — Balva atkal smēja.

— Būtu gan ko apskaust, haha!

Eksāmeni pienāca.

Pavasaris bija laukā pilnos ziedos. Grūti bija mācīties, vēl grūtāk pārciest eksāmena bailes un nemieru.

Bet viss gāja labi. Gaida nolika galu galā pat ar uzslavu, Korinna spīdoši, arī Balva tika cauri pie „Āžakakla”, lai arī ar grūtībām.

Pēc tam visi viegli uzelpoja. Daktera Gobas kundze jau priekš Vasaras svētkiem bija pārvilkusies uz jūr-

malu un nu tur lieliski rikojās uz Balvas saderināšanos ar Purmalu. Tai pašā dienā, kad Balva pārnāks no pēdējā skolas akta, bija nolemts svinēt šos svētkus un pēc divām nedēļām — kāzas. Tante Alise visu ziemu rikojās un šūdināja meitas pūru.

Gaida pēc eksāmeniem nebrauca tūdaļ uz mājām, tante nelaida, un Balva ļoti lūdza palikt līdz kāzām. Gaidai nekas nebija pretī atpūsties pārmaiņas dēļ jūrmalā. Arī Korinna bija ar mieru Balvas pēdējās meitu dienas pavadīt ar draudzenēm kopā.

Jūrmalā atkal sākās pagājušās ziemas sezonas jautrā dzīve vasaras noskaņā. Bet Gaida bija pārāk nogurusi, un viņai trūka vecā spara.

Balva tikai ar Purmalu vieni saķērušies staigāja, tā ka draudzenes pēdīgi vai saskaitās un gribēja aizbraukt.

Gaida ar Korinnu bieži sēdēja jūrmalā un pārrunāja visādus svarīgus jautājumus. Korinnai diez' kā nepatika Balvas nākamais — esot par daudz materiālists un nemaz ideju cilvēks, viņa nesaprata, kā Balva varēja tādu mīlēt. Balvai viņa, zināms, to neteica, tikai ar Gaidu zem četrām acīm pārrunāja. — Viņa pati pēc Balvas kāzām taisījās atkal uz Saratovu pie Borisoviem, pie kuriem viņa jau pērnvasar bija bijusi un ziemu Rīgā stundas devusi. Gaidu Korinna mēģināja sajūsmiņāt studēšanai.

Anita arī tika aicināta uz kāzām, bet viņa neatbrauca, par ko Vairons ļoti noskuma.

Balvas kāzu diena pienāca.

Tās bija neredzēti jautras kāzas jūrmalā Gobu vasarnīcā, ar ilumināciju, raķetēm... Viesi sabrauca no malu malām.

Laulāja Balvu ar Albertu Purmalu mācītājs Goba un turēja aizgrābjošu runu par mīlestību.

Gaida nopietni nolūkojās ceremonijā, kurai tik liela nozīme sievietes mūžā. Viņa iedomājās sevi Balvas vietā — līdzās dakteram Strautam, un salti drebuļi viņu pārņēma. Tad — viņa domāja sev līdzās otru — to, kurā dēļ viņas sirds tik daudz bija cietusi — — —. Un viņa saprata, ka vēl simtreiz vairāk tā būtu gatava ciest, ja varētu stāvēt ar viņu tā kā tagad Balva ar Purmalu. Viņu pārņēma žēlums pašai par sevi. Nē, viņai tāda laime nebija lemta, — viņai jāierīko dzīve kaut kā citādi. Kā īsti, to viņa vēl nezināja. Viņa Korinnai gan tā puslīdz bija apsoliļusies iestāties, ja ne dailes akadēmijā, tad — pedagogiskos kursus.

Visi bija ļoti jautri kāzās, tikai Gaida nevarēja tikt pie īstās prieka sajūtas. Viņai bija tik nopietni ap sirdi. Skola tagad bija nobeigta, ko nu tālāk? Tā kā Balva apprecēties? Strautu viņa bija atraidījusi, citu viņa nelaida savā tuvumā. Viņa nemaz nevarēja iedomāties — apprecēties ar kādu „svešu” cilvēku. Un tie visi viņai bija tik sveši, ar tiem gan varēja pajokoties, paflirtēt, pakoķētēt — tos pakairināt, bet precēties — nē.

Otrā dienā kāzu viesi izklīda, un jaunais pāris aizbrauca kāzu ceļojumā uz ārzemēm.

Gaidai, no Balvas atvadoties, bija tik ļoti grūta sirds. Pa šiem diviem gadiem viņas bija kā saaugušas ar visiem kopīgajiem priekiem un bēdām, un nu — Balva viņai tika atrauta. Balva atvadoties arī noslaucīja kādu asaru aiz pieklājības un sēri priecīgi smaidot vēdināja draudzenēm ardievas... Tad mīlīgi pieklāvās savam jaunajam vīram kā staipeknis lielajam kokam, kurā

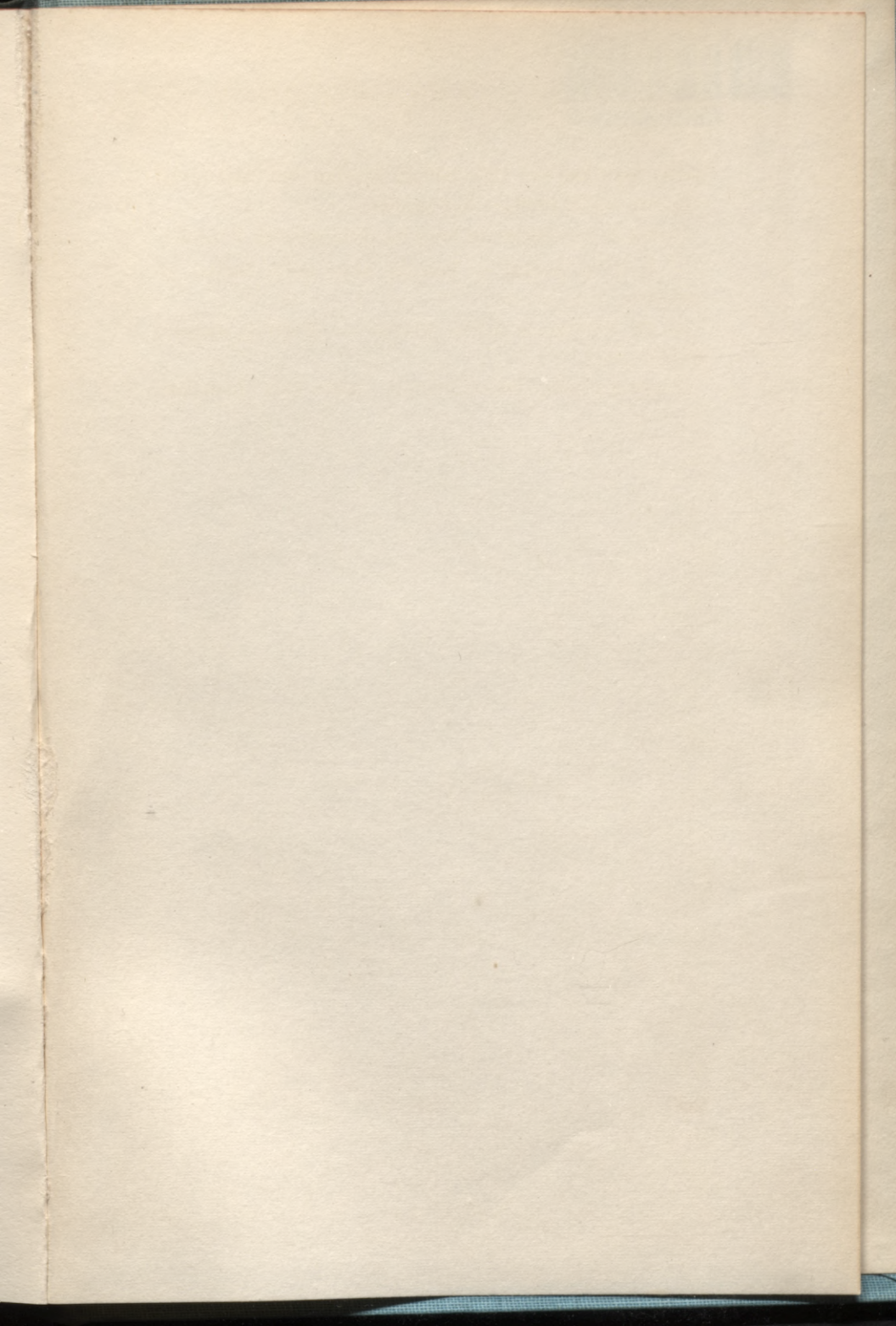
paēnā tas tikai var vilkt bēdīgu dzīvību, bet patstāvīgi stiepties saulei pretī — nav spējīgs.

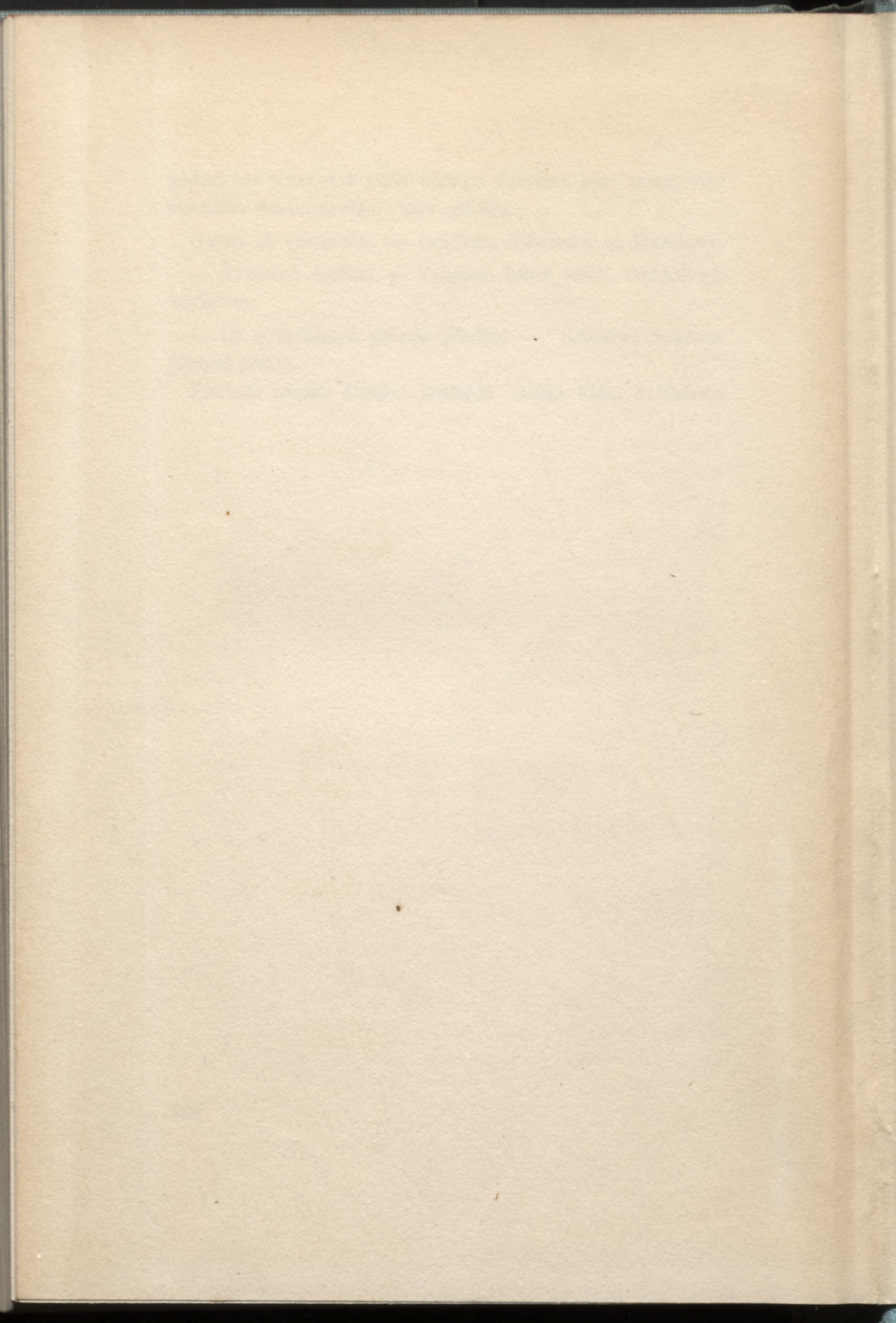
Gaida ar vecākiem un brāļiem aizbrauca uz Randavu.

— Sveicini Anitu! — Vairons klusi teica, Gaidai atvadoties.

— Uz redzēšanos galvas pilsētā! — Korinna nosauca Gaidai pakal.

Pirmais posms Gaidas jaunajā mūžā bija beidzies...

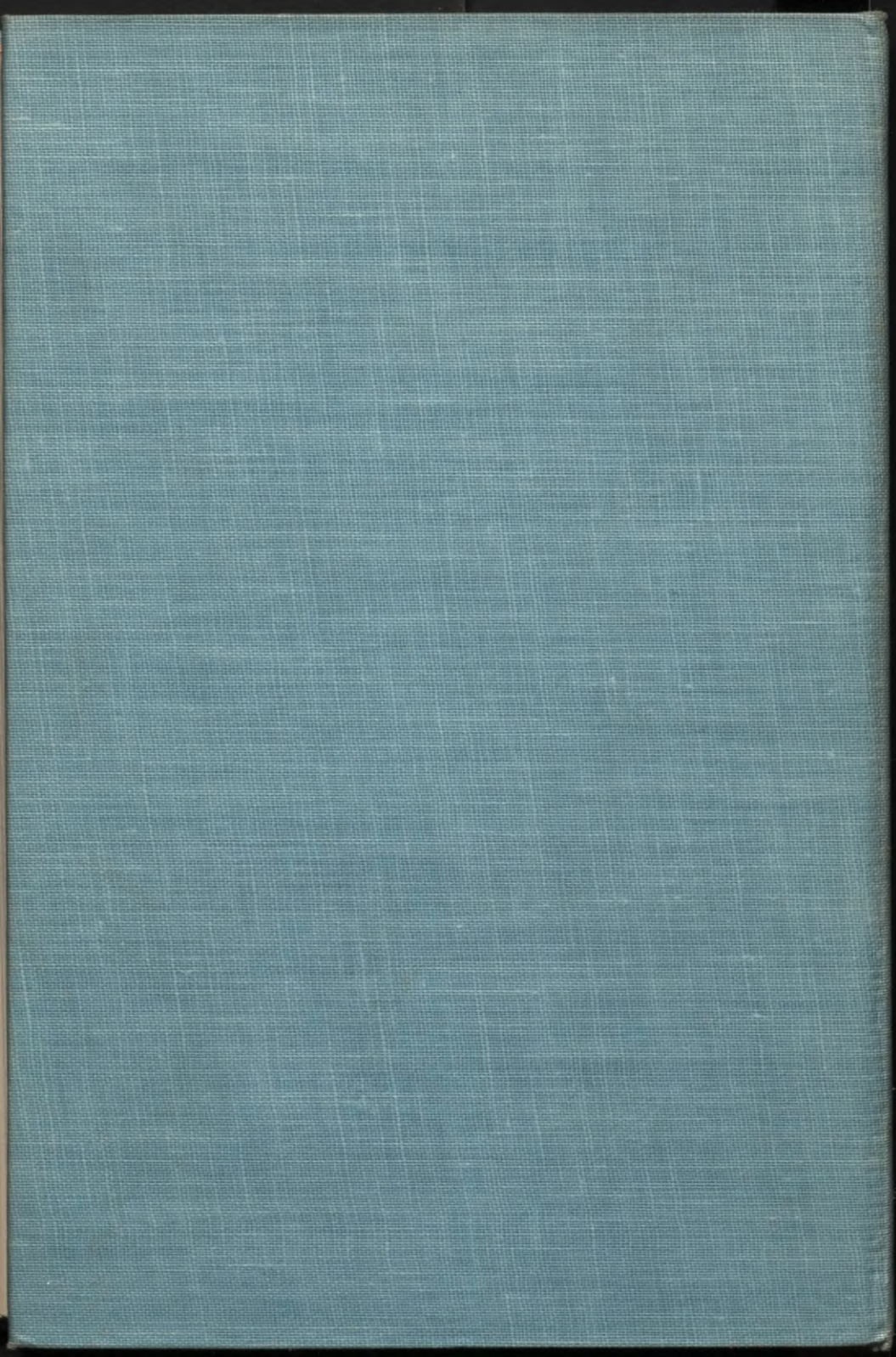

140.5

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309069563

mūsdienu cilvēks grib saskatīt nevis divu patstāvīgu un atšķirīgu individu pakļaušanu vienu otram, bet gan šo individu īpatnību kopšanu, respektēšanu un kopīgu garīgu augšanu, nenomācot, bet gan papildinot vienam otru.

Mūsu dienās, kad Iedzimto grēku turēt rokās nav grēks, tur skartās problēmas gan sabiedrībā kārtotas, taču vēl vienmēr palikušas nenokārtotas, un arī tagad tās ne mazāk asi pārdzīvo sievas, vīri un jaunieši, tādēļ šis Ivandes Kaijas romāns ikvienu saistīs, katrs to lasīs ar kāpinātu interesi un, domu un pārdomu ierosināts, gribēs to pārspriest, jo tur notēlotie pārdzīvojumi ikvienu lielākā vai mazākā mērā ir turējuši vai tur savā gūstā.

ASV un Kanadā tirgus cena \$ 4.20
TILTA abonentiem \$ 2.80.

Anglijā — tirgus cena 24/—; TILTA
abonentiem 18/—.

Austrālijā — tirgus cena 38/—; TIL-
TA abonentiem 20/—.

TILTA APGĀDS

Box 2713, Powderhorn Station,

Minneapolis 7, Minnesota,

U. S. A.

Jāņa Kalmītes vāks.